

**TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ ODA
MEZARLARI VE BULUNTULARI**

Sinem COŞKUN

**Doktora Tezi
Arkeoloji Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU
2022
Her Hakkı Saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI

Sinem COŞKUN

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ
ODA MEZARLARI VE BULUNTULARI

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU

ERZURUM-2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Tralleis Güney Nekropolü Oda Mezarları ve Buluntuları " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

22.08.2022

Sinem COŞKUN

Aslı Islak İmzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılmaması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU danışmanlığında, Sinem COŞKUN tarafından hazırlanan bu çalışma 22/ 08/ 2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından, Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Akın TEMÜR

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Fevziye EKER

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

OF28_V4_03.11.2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
HARİTALAR DİZİNİ ve UYDU GÖRÜNTÜLERİ.....	VII
RESİMLER DİZİNİ	VIII
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	X
GRAFİKLER DİZİNİ	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ	1
I. AMAÇ-KAPSAM	1
II. YÖNTEM.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

TRALLEİS

1.1. KENT TARİHÇESİ.....	3
1.2. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ

2.1. TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ ODA MEZARLARI	11
2.2. MEZAR KONTEKSTLERİ.....	16
2.3. BÖLGE COĞRAFYASINDAKİ BENZER MEZARLAR	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ BULUNTULARI

3.1. PİŞMİŞ TOPRAK ESERLER	28
3.1.1. Kandiller.....	28
3.1.1.1. Efes Tipi Kandiller	30
3.1.1.2. Volütlü Kandiller.....	36
3.1.1.2.1. Üçgen Burunlu Volütlü Kandil.....	36
3.1.1.2.2. Yuvarlak Burunlu Volütlü Kandil	48

3.1.1.2.3. Yarı Volütlü Kandiller	52
3.1.1.3. Kalp Burunlu Kandiller	56
3.3.1.4. Yuvarlak Burunlu Kandiller	63
3.1.1.4.1. U Burunlu Kandiller	71
3.1.1.4.2. Loeschcke Tip VIII/Bailey Tip Eph. B3.....	73
3.1.1.4.3. Yüzük/Açısal Burunlu Kandil	74
3.1.1.5. Palmet Kulplu Kandil	76
3.1.1.6. Ayaklı Kandiller	79
3.1.2. Unguentariumlar.....	80
3.1.2.1. İğ Gövdeli Unguentariumlar.....	82
3.1.2.2. Torba Gövdeli Unguentariumlar	92
3.1.3. Terrakotta Figürinler	101
3.1.3.1. Tanrıça Figürinleri.....	103
3.1.3.1.1. Aphrodite	103
3.1.3.1.2. Athena Figürini.....	110
3.1.3.2. Grotesk Figürini.....	112
3.1.3.3. Figürin Parçası.....	115
3.1.3.4. Kadın Başı	115
3.1.3.5. Genç Erkek Başı	116
3.1.3.6. Mask	118
3.1.3.7. Güvercin Figürini	119
3.1.3.8. Tabure.....	121
3.1.4. Urneler.....	122
3.1.5. Situlalar	129
3.1.6. Pişirme Kabı.....	131
3.1.7. Kâseler.....	132
3.1.8. Maşrapalar	134
3.1.9. Bardak	135
3.1.10. Pyxis.....	136
3.1.11. Amphora.....	137
3.1.12. Ampullalar.....	137
3.2. CAM ESERLER	138

3.2.1. Unguentariumlar.....	139
3.2.2. Minyatür Şişeler	146
3.2.3. Sikke Ağırlığı	153
3.2.4. Karıştırma Çubuğu	154
3.2.5. Oyun Taşları.....	155
3.2.6. Yüzük Taşı	156
3.3. METAL ESERLER	157
3.3.1. Sikkeler.....	157
3.3.2. Kemer Tokası	159
3.3.3. Yüzük	160
3.3.4. Çan	161
3.3.5. Ok Ucu	162
3.3.6. Mızrak Ucu.....	163
3.3.7. Strigilis	163
3.3.8. Terazî Kolu.....	164
3.3.9. Küpe	165
3.4. KEMİK ESERLER.....	166
3.4.1. İğneler.....	166
3.4.2. Palet.....	169
3.4.3. Oyun Pulları	171
3.4.4. Aşık Kemikleri	173
3.4.5. Boncuk	174
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ.....	175
KATALOG	180
KAYNAKÇA	348
HARİTALAR	372
ÇİZİMLER	376
RESİMLER	392
EKLER.....	409
ÖZGEÇMİŞ.....	413

ÖZET

DOKTORA TEZİ

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ ODA MEZARLARI VE BULUNTULARI

Sinem COŞKUN

Tez Danışmanı: Doç Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU

2022, 412 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU

Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ

Doç. Dr. Akın TEMÜR

Doç. Dr. Fevziye EKER

Dr. Öğr. Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ

Günümüzde Aydın İli sınırları içerisinde yer alan Tralleis, antik kaynaklarda da ismi geçen dönemin önemli kentlerinden biridir. Kalıntıları günümüzde Aydın'ın simge yapıları olarak gösterilmeye devam etmektedir. Tralleis'te yıllardır aralıklarla devam eden arkeolojik kazılar sonucunda kentin zengin kültürüne ait pek çok bilgi edinilmiştir. Nekropollerine ait bilgiler, yapılan arkeolojik kazılar ve Aydın Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonucunda çoğalmaktadır. Günümüzde kent merkezinin altında kalan güney nekropol alanında Aydın Müzesi tarafından 2016-2017 yıllarında Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 Parsel'de 2 oda mezar, 418 Ada 7 Parsel'deki 2 oda mezar ve 2 situla mezar ile Mesudiye Mahallesi 561 Ada 5 Parsel'de 1 oda mezar ve 1 situla mezarda gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan mezar yapıları ve buluntuları bu tezin konusunu oluşturmaktadır.

Bu kapsamda ortaya çıkarılan 5 oda mezar ve 3 situla mezar incelenmiş, bunun sonucunda mezarlarda kremasyon ve inhumasyon gömünün uygulandığı ortaya çıkarılmıştır. Kentin ölü gömme geleneklerine, mezarlardaki bireylere ve mezarların kullanım aralığına dair bilgiler veren mezar buluntuları tezin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çalışmada, in-situ durumda ele geçen iyi korunmuş eserlerin yanısıra mezarların dolgu toprağından çıkarılmış, parçalar halinde günümüze gelmiş sayısız buluntunun içinden arkeolojik veri sunacak durumda olanlar da seçilmiştir. Kataloğa toplam 182 eser alınmıştır. Buluntular materyellerine göre pişmiş toprak, cam, metal ve kemik olarak 4 gruba ayrılarak, kendi içlerinde alt başlıklar altında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda mezarların MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl içinde yoğun olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ardından gelen süreçte bu yoğunluğun azaldığı ancak MS 7. yüzyıl başlarına değin nekropol alanının terkedilmeyerek sonraki yıllarda da kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tralleis, Nekropol, Mezar Buluntusu, Ölü Gömme Gelenekleri, Mezar Mimarisi

ABSTRACT**Ph. D. DISSERTATION****TRALLEIS SOUTH NECROPOL CHAMBER TOMBS AND FINDINGS****Sinem COŞKUN****Advisor: Assoc. Zerrin AYDIN TAVUKCU****2022, 412 pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKCU****Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ****Assoc. Prof. Dr. Akın TEMÜR****Assoc. Prof. Dr. Fevziye EKER****Assist. Prof. Dr. Berna KAVAZ KINDİĞİLİ**

Tralleis, which is located within the borders of Aydın Province today, is one of the important cities of its period, whose name is also mentioned in ancient sources. Its ruins continue to be shown as the landmarks of Aydın today. As a result of the archaeological excavations that have been going on in Tralleis intermittently for years, a lot of information about the rich culture of the city has been obtained. Information about the necropolises is increasing as a result of the archaeological excavations and the rescue excavations carried out by the Aydın Museum. In the southern necropolis area, which is under the city center today, the tomb structures and finds unearthed during the rescue excavations carried out by the Aydın Museum in 2016-2017 are the subject at this thesis. These tomb structures de 2 chamber tombs, tombs in Köprülü district, Island 419, Parcel 28 Plot and 2 chamber tombs and 2 situla tombs on Island 418, parcel 7 and 1 chamber toms and 1 situla tomb in Mesudiye District 561 Island 5 Parcel.

In this context, 5 chamber tombs and 3 situla tombs were examined, and as a result, it was revealed that cremation and inhumation burials were applied in the tombs. The tomb finds, which provide information about the burial traditions of the city, the individuals in the tombs and the range of use of the tombs, constitute an important part of the thesis. In the study, in addition to the well-preserved artifacts recovered in-situ, those that are able to present archaeological data were selected from among the numerous finds that were excavated from the fill soil of the tombs and survived in fragments. A total of 182 works were included in the catalog. The finds were divided into 4 groups as terracotta, glass, metal and bone according to their materials and were examined in detail under sub-headings within themselves. As a result of this study, it was determined that the tombs were used intensively between the 2nd century BC and the 2nd century AD. It was revealed that this density decreased in the following process, but the necropolis area was not abandoned until the beginning of the 7th century AD and was used in the following years.

Keywords: Tralleis, Necropolis, Grave Finds, Burial Traditions, Grave Architecture

KISALTMALAR DİZİNİ

A. Ç.	: Ağız Çapı
AKMED	: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü
Çiz.	: Çizim
D. Ç.	: Discus Çapı
Fig.	: Figür
Gen.	: Genişlik
K. Ç.	: Kaide Çapı
K. Gen.	: Kaide Genişliği
K. K.	: Kısa Kenar
K. Yük.	: Kaide Yüksekliği
Kal.	: Kalınlık
Kat. No	: Katalog Numarası
KST	: Kazı Sonuçları Toplantısı
ky.	: Kalıp yönü
Lev.	: Levha
M. Env. No	: Müze Envanter Numarası
M. Et. No	: Müze Etütlük Numarası
MÖ	: Milattan Önce
MS	: Milattan Sonra
Res.	: Resim
Res.	: Resim
Taf.	: Tafel
Uz.	: Uzunluk
Uz. K.	: Uzun Kenar
Yük.	: Yükseklik
Yüz Gen.	: Yüz Genişliği
Yüz Uz.	: Yüz Uzunluğu

HARİTALAR DİZİNİ ve UYDU GÖRÜNTÜLERİ

Harita 1. Türkiye’de Aydın İli’nin Konumu.....	373
Harita 2. Karia Bölgesi’nde Tralleis’in Konumu.....	372
Uydu Görüntüsü 1. Günümüzde Tralleis ve Mezarlar.....	374
Uydu Görüntüsü 2. Tralleis 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Mezarlar	375

RESİMLER DİZİNİ

Resim 1. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezarlar.....	393
Resim 2. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar İç Kazı Alanı	393
Resim 3. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Yüzey Görüntüsü	394
Resim 4. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Dolgu Toprağı	394
Resim 5. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Girişindeki Blok Taşlar ...	395
Resim 6. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Girişi.....	395
Resim 7. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın İçinden Ayrıntı	396
Resim 8. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın İçinden Ayrıntı	396
Resim 9. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Kuzeybatı Köşesindeki Duvara Harçla Tutturulmuş Sunak	397
Resim 10. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Sunağı.....	397
Resim 11. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Sunağı.....	398
Resim 12. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezar	398
Resim 13. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın Toprak Dolgusu.....	399
Resim 14. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın İçindeki Toprak Dolgu.....	399
Resim 15. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın Girişi Son Hali	400
Resim 16. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın İç	400
Resim 17. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Girişi.....	401
Resim 18. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Ayrıntısı	401
Resim 19. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Ayrıntısı	402
Resim 20. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu mezarın Kalıntıları.....	402
Resim 21. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezarın Ayrıntısı	403
Resim 22. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezarın Genel Görünümü.....	403
Resim 23. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromos Duvarı	404
Resim 24. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosu ve Girişi.....	404
Resim 25. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Girişi)	405
Resim 26. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Doğu Nişi	405
Resim 27. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Batı Nişi	406
Resim 28. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Güney Niş	406
Resim 29. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosundaki Situla Mezar	407

Resim 30. 418 Ada 7 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosunda Ele Geçen Situla

Mezar.....407

Resim 31. 418 Ada 7 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosunun Sol Ele Geçen Situla

Mezar.....408

ÇİZİMLER DİZİNİ

Çizim 1. Köprülü Mah. 419 Ada/28 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezar	377
Çizim 2. Mezarların Parseldeki Konumu	378
Çizim 3. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Plan ve Kesit Çizimleri....	379
Çizim 4. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezar Plan ve Kesit Çizimleri....	380
Çizim 5. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezar Arazi Konumu.....	381
Çizim 6. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezar Arazi Konumu	382
Çizim 7. Köprülü Mah. 418 Ada/7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Plan Çizimi.....	383
Çizim 8. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Kesit Çizimi	384
Çizim 9. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Kesit Çizimi	385
Çizim 10. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezar Arazi Konumu	386
Çizim 11. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 2 No.lu Mezarın Plan Çizimi.....	387
Çizim 12. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 2 No.lu Mezarın Kesit Çizimi	388
Çizim 13. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 2 No.lu Mezarın Kesit Çizimi	389
Çizim 14. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki Mezarın Plan Çizimi.....	390
Çizim 15. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki Mezarın Kesit Çizimleri	390
Çizim 16. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki mezarın buluntularının mezar içindeki yerlerini gösteren çizim.....	391

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Mezar Buluntu Dağılımı.....	18
Grafik 2. Mezar Buluntu Dağılımı.....	20
Grafik 3. Mezar Buluntu Dağılımı.....	21
Grafik 4. Mezar Buluntu Dağılımı.....	23
Grafik 5. Mezar Buluntu Dağılımı.....	23
Grafik 6. Kandil Tipleri Dağılımı	80
Grafik 7. Urne Formları	128
Grafik 8. Tralleis Güney Nekropolü Mezar Bulunları Mazeme Cinsleri	178

ÖNSÖZ

Tralleis Güney Nekropolü'nde 2016-2017 yıllarında Aydın Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan mezarlar ve buluntuları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Doktora tez çalışması kapsamında Tralleis Güney Nekropolü sınırları içinde kalan Köprülü ve Mesudiye Mahalleleri'nde açığa çıkarılan 5 oda mezar ve 3 situla mezar detaylı bir şekilde incelenerek kentin Güney Nekropolü'ne, ölü gömme geleneklerine, mezar mimarisine dair elde edilen bulgular bilim dünyasına sunulmuştur. Sonuçlara ulaşmamızda bize en çok veriyi sunan mezarlardan çıkarılan buluntulardır. Bu anlamda bana gerekli izinleri sağlayarak farklı dönemlerde müze depolarında gerçekleştirilen fotoğraf, çizim, ölçü alımı gibi katalog çalışmalarını mümkün kılan ve çalışma konusunda ellerindeki verileri benimle paylaşan müze çalışanlarına teşekkür ederim.

Tez konumun belirlenmesinde ve çalışmanın her aşamasında bana destek olan değerli hocalarım Doç. Dr. Zerrin AYDIN TAVUKÇU ve eşi Prof Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU'ya ve Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde tez izleme toplantılarında değerli görüşleriyle yol gösteren Dr. Öğr. Üyesi Berna KAVAZ KINDİĞİLİ'ya, Prof. Dr. Mehmet KARAOŞMANOĞLU'na ve Prof. Dr. Hüseyin YURTTAŞ hocalarıma teşekkür ederim. Tezimi okuyup düzeltmeme yardımcı olan ve bana her konuda kolaylık gösteren hocalarım Doç. Dr. Fevziye EKER ve Doç. Dr. Akın TEMÜR'e teşekkür ederim. Tez kapsamında incelenen sikkelerin tanımlanması konusunda yardımcı olan arkadaşım Dr. Arş. Gör. Mesut CEYLAN'a, teknik konularda, tablo ve photoshoplarda yardımcı olan Arş. Gör. Ayşe AVLİ'ye, eserlerin dijital çizimleri ve photoshoplarında yardımcı olan arkadaşım Hüseyin DÜLGER'e özellikle teşekkür ederim. Harita çizimini yapan arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Abdullah AKBAŞ'a teşekkür ederim. Mezar çizimi konusunda desteğini benden esirgemeyen arkadaşım Arş. Gör. Çağrı ÇAKMUR ve her zaman doğru tavsiyeler veren dostum Dr. Öğr. Üyesi Elif YAVUZ ÇAKMUR'a, birlikte başladığımız bu doktora dönemimizde daima yardımlaştığım dostlarım Ayşe YILDIRIM ERDEM'e ve Semra GÜL'e sonsuz teşekkürler.

Daima sabırla beni destekleyip bugünlere gelmemi sağlayan aileme ve yakın zamanda kaybettiğim her zaman sevgi ve minnetle hatırlayacağım Halam Ferhan İMRE'ye şükranlarımı sunarım.

Erzurum- 2022

Sinem COŞKUN

GİRİŞ

I. AMAÇ-KAPSAM

Aydın İl merkezinde bulunan Tralleis kalıntılarıyla günümüzde de önemini korumaktadır. Kentin konum itibarıyla ticaret yolları üzerinde önemli bir noktada bulunduğu için oldukça zengin bir halka sahip olduğu bilinmektedir. Günümüze kalan kalıntılar da bunu desteklemektedir. Ancak kentin güneyindeki nekropol bugünkü yerleşimin altında kaldığı için bölgede düzenli arkeolojik kazılar yapılamamaktadır. Bu sebepten dolayı kentin nekropol alanlarına ait bilgiler yetersizdir. Son yıllarda yapılan çalışmalarla bu konudaki eksik her geçen gün giderilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla kentin güneyinde yer alan nekropole ait verileri bilim dünyasına sunmak bu çalışmanın hedeflerinden biridir.

Tez kapsamında Aydın Müzesi tarafından 2016-2017 yıllarında gerçekleştirilen kurtarma kazılarında açığa çıkarılan 5 oda mezar ve 3 situla mezar incelemeye alınmıştır. Çalışmaya konu olan oda mezarların mimarisi incelenerek birbirleriyle ve yakın kentlerdeki mezarlarla karşılaştırılarak farklılıkları ve benzerlikleri ortaya konulmuştur. Mezarlarda ele geçen buluntular tipolojik olarak gruplandırılarak kendi içlerinde alt başlıklar altında kronolojik olarak incelenmiştir. İskeletlerde antropolojik inceleme yaptırılmış ancak kremasyon işleminden geçmiş kemiklerin durumunun cinsiyetler ya da bireylerin yaşarken geçirdiği hastalıklara dair herhangi bir sonuç vermeyeceği belirtilmiştir. Az sayıda saklanmış inhumasyon gömüye işaret eden insan kemikleri de detaylı bir sonuç vermemiştir. Elimizdeki veriler sağlıklı bir antropolojik değerlendirme için yetersiz olduğundan dolayı tez kapsamında bu bölüme yer verilmemiştir.

Tralleis Güney Nekropolü mezar mimarisine dair diğer Karia Bölgesi kentlerindeki mezarlarla karşılaştırılarak ortak ve farklı özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Mezar buluntularına ve mezarların kullanım aralığına dayanarak nekropol alanının kullanıldığı dönemler ortaya konulmuştur.

II. YÖNTEM

Öncelikle Aydın Arkeoloji Müzesi'ne gidilerek tez kapsamında incelenecek eserlerin fotoğraflama, teknik çizim ve ölçüleri alınarak tipolojiye göre oluşturduğumuz kataloglara kaydedilmiştir. Kurtarma kazılarının yapıldığı mezarların tamamını görmek mümkün olmamıştır. Bu konudaki eksikler müze arşivinden alınan çizimler, fotoğraflar ve raporlarla giderilmeye çalışılmıştır. Çizimi bulunmayan Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarda gerçekleştirilen detaylı incelemelerin ardından plan çizimi yapılmıştır. Elde yapılan plan ve kesit çizimleri AutoCAD programıyla dijitalleştirilmiştir. Kurtarma kazısı raporunda yerleri yazılan buluntular bu plan üzerinde gösterilerek mezar odasının in-situ durumunun daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Buluntularla ilgili veri oluşturulduktan sonra kütüphanelerde kaynak taramasına başlanmıştır. Ardından tez yazımında kentin tarihçesi ve kentte yapılan araştırmaların tarihçesi yazılarak teze giriş yapılmıştır. İkinci bölümde Tralleis'in Güney Nekropolü'ne dair kısa bir bilgi sunulurken tez kapsamında incelenen mezarlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Oda mezarlar fotoğrafları ve çizimleriyle diğer kentlerdeki oda mezarlarla olan benzerlik ve farklılıkları detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Üçüncü bölümde mezar buluntularına geçilmiştir. Müzede çekilen eser fotoğrafları Photoshop programı ile düzenlenmiş, fotoğrafların yanına CorelDRAW programıyla eserlerin dijital çizimleri ölçekli bir şekilde yerleştirilmiştir. Pişmiş toprak, cam, metal ve kemikten yapılmış eserler kendi içlerinde alt başlıklara ayrılarak tipolojik olarak gruplandırılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda mezarlardaki bireylere dair veriler, ölü gömme gelenekleri, mezarların kullanım aralığı ve en çok hangi dönemlerde kullanıldığına dair bilgiler elde edilmiştir. Tüm bu veriler fotoğraflarla, çizimlerle ve grafiklerle desteklenerek ulaşılan sonuçlar görselleştirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TRALLEİS

1.1. KENT TARİHÇESİ

Tralleis kenti¹, Aydın ilinin kuzeyinde, Messogis (Kestane) Dağları'nın güney yamacında yer alan yüksek bir plato üzerinde kurulmuştur². (Harita 1-2) Kent, yamacına kurulduğu dağların korumasında, hakim bulunduğu güneyindeki sulak ve verimli Menderes Ovası sayesinde oldukça hızlı bir gelişim göstermiştir³. Bu kadar hızlı gelişmesinde kentten geçen önemli ticaret yollarının etkisi büyüktür⁴. Tralleis kurulmadan öncesine ait yerleşim ile ilgili kapsamlı çalışmalar bulunmamasına rağmen bölgede yer alan Deştepe/Dedekuyusu Höyükte Geç Kalkolitik, Erken Tunç Çağı I-II ve MÖ II. Bin yıla ait bulgulara rastlanmıştır⁵. Höyükten ilk kez Lloyd-Mellaart, Beycesultan I kitabında söz etmiştir⁶. Sonrasında yapılan yüzey araştırmalarında höyüğün Osmanlı Dönemi'ne kadar yerleşim görmeye devam ettiğine dair veriler kaydedilmiştir⁷. Burada yapılacak kazı ve araştırmaların sayesinde Tralleis ve çevresinin erken dönemlerine ait önemli bilgiler sağlanacağı anlaşılmaktadır.

Bir Hitit Kralı'nın Ahhiyawa Kralı'na yazdığı ünlü Tawalagawa Mektubunda⁸ geçen yer isimlerinin hangi kentlere ait olduğu tam olarak bilinmese de isim benzerlikleri, mektupta geçen coğrafi ifadeler ve yol güzergâhlarından yerleri tayin edilmeye

¹ Jones, 1937, 30; Bean 2000, 221; Magie 2015, 21.

² Strabon, *Geographika XII- XIII- XIV*, 1 42; Charles Texier, *Asie Mineure: Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonnèse d'Asie*, Firmin Didot Freres, Fils, et Cie Paris 1862, 279, Oliver Rayet- Albert Thomas, *Milet et Golfe Latmique Tralleis, Magnesia du Meandre, Priene, Milet, Didymes, Heraclee du Latmos*, J. Baudry, Libraire Paris 1877, 45;

³ Strabon, XIV.1, 42.

⁴ Strabon, XIV.1, 38, XIV.2, 29; W., M., Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960, 44-45; D., Magie, *Anadolu'da Romalılar- Batı ve Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002, 16.

⁵ E., Akdeniz, "1995 Yılı Büyük Menderes Ovası Ve Çevresi Yüzey Araştırmaları", *XIV. AST II*, (233-254), Ankara 1997, 236,237; R., Dinç, "Tralleis Kazısı 1997", *XIX. KST II*, (205-236), Ankara 1998, 208; Sevinç Günel, "Aydın Bölgesi Yüzey Araştırmaları Işığında Çatalkaya, Dedekuyusu ve Bahçetepe Yerleşimleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 2003, 53-70, 58.

⁶ Seton, Loyd; James, Mellard, *Beycesultan I: The Chalcolitic and Early Bronze Age Levels*, British Institute of Archaeology at Ankara London 1962, 196, Harita VI, Nr. 33.

⁷ Akdeniz, 237; Dinç, 208.

⁸ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Metin Alparslan, *Hitit Metinlerine Göre M. Ö. İkinci Binyılda Hitit-Ege Dünyası İlişkileri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Ana Bilim Dalı Hititoloji Bilim Dalı, İstanbul 2000.

çalışılmaktadır. Tralleis de bu şehirlerden biridir. Garstang, eldeki verilerin kesin konuşacak kadar net olmamasına rağmen mektupta bahsedilen Atriya Kenti'nin konumu için Tralleis'in oldukça uygun olduğunu düşünmektedir⁹. Bu düşünce hala belirsizliğini korumaktadır. Strabon, bölgede bugün kalıntıları araştırılmaya devam edilen Tralleis'in, Tralla isimli bir Amazon tarafından kurulduğunu bildirmektedir¹⁰. Kentin adı ilk kez Klasik Dönem'in ünlü filozof, yazar, asker ve tarihçisi Ksenophon'un Anabasis¹¹ ve Hellenica¹² eserlerinde geçer. Kitaplardaki ifadelerden Pers Kralı II. Artakserkses'in kardeşi Genç Kyros'un tahtı ele geçirmek için MÖ 401-400 yıllarında düzenlediği sefer sırasında Tralleis'in önemli bir üs konumunda olduğu anlaşılmaktadır¹³. Genç Kyros'un yenilgisinin ardından kent Karia Satraplığı'na bağlanmıştır. MÖ 334'teki İskender'in Anadolu'ya girişine kadar geçen sürede kentin durumu hakkında oldukça az bilgi vardır. Arrian'ın Aleksandrou Anabasis'inde bildirdiğine göre, Magnesia ve Trallies'ten temsilciler gelerek gönüllü olarak direnmeden teslim olmuşlardır¹⁴.

İskender'in beklenmedik ölümünden sonra gelen Diadokhlar Dönemi'nde MÖ 313'te Antigonos, şehri zorla ele geçirmiştir. Antigonos'un 301'deki ölümünün ardından Tralleis, Seleukos yönetimine girerek Seleukeia adını alır¹⁵. Üçüncü yüzyılın sonunda, III Antiokhos kente ayrıcalıklar vererek ismen bir bağımsızlık bağışlamıştır. Bundan dolayı Tralleis, Magnesia yakınlarındaki savaşta¹⁶ Antiokhos'u Roma'ya karşı desteklemiştir; MÖ 189'da Scipio'ya teslim olduktan sonra kent, MÖ 188'deki Apameia Barışı'yla Pergamon Kralı II. Eumenes'e verilmiştir¹⁷. Tralleis Pergamon'un yönetimindeyken de önemini sürdürmüştür. Öyle ki Vitruvius, burada Attalos Hanedanı için tuğladan bir saray inşa edildiğini ve sonrasında bu yapının şehrin başrahibi makamındaki kişilerin ikametgâhı olarak kullanıldığını söz eder¹⁸. Ayrıca bu dönemin

⁹ John Garstang, "Hittite Military Roads in Asia Minor: A Study in Imperial Strategy with a Map", *American Journal of Archaeology*, 47 (1), 1943, 35-62, 42.

¹⁰ Strabon, IV. 1, 42; Rayet, Thomas, 59.

¹¹ Ksenophon, *Anabasis*, I. 4, 8;

¹² Ksenophon, *Hellenica*, III, 2, 19.

¹³ Ksenophon, *Anabasis*, I. 4, 8.

¹⁴ Arrian, *Aleksandrou Anabasis*, I, 18, 30.

¹⁵ Rayet-Thomas George, E., Bean, *Karia*, Cem Yayınevi, İstanbul 1987, 248; George, E., Bean, *Eskiçağda Menderes'in Ötesi*, Arion Yayınevi, İstanbul 2000, 221.

¹⁶ S., Atlan, *Roma Tarihi'nin Ana Hatları, I. Kısım Cumhuriyet Devri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2018, 108.

¹⁷ Magie, *Anadolu'da Romalılar- Batı Anadolu'nun İç Tarafındaki Uyrak Topluluklar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015, 21.

¹⁸ Vitruvius, *De Architectura*, II, 8, 9.

refahını ortaya koyan bir başka unsur, sadece belli kentlerin basabildiği ve günümüze gelen örneklerinin büyük bir kısmı Tralleis'e ait olan cistophorlardır¹⁹. III Attalos'un MÖ 133'te öldüğünde bıraktığı vasiyet sebebiyle²⁰ diğer Pergamon şehirleriyle birlikte Roma'ya bırakılan Tralleis'in refah düzeyinde bu dönemden sonra bir düşüş olmuştur. Vasiyete karşı çıkan III. Attalos'un gayrimeşru kardeşi Aristonikos, III. Eumenes ismini alarak bir ayaklanma başlatmıştır²¹. Tralleis bu ayaklanmada Aristonikos'u desteklemiştir ve ayaklanmayla geçen 4 yılın sonunda Aristonikos yakalanarak hapiste ölmüş²²; onu destekleyen kentlerle birlikte Tralleis de ağır vergilere tabi tutulmuş, cistophor basım hakkını kaybetmiş ve prokonsüllerle yönetilmeye başlanmıştır²³. Bu kötü koşullar altında sıkıntı çeken Tralleis; MÖ 89'da VI. Mithridates'in başlattığı I. Mithridates Savaşı'nda Roma'ya karşı Pontosluları desteklemiştir²⁴. Mithridates'in Anadolu'da yaşayan Romalı ve Romalıları destekleyenlerin öldürülmesi emrine²⁵ hâkimiyeti altına aldığı tüm kentler gibi Tralleis'de uymuştur²⁶. Roma tarafından Cornelius Sulla komutasında gönderilen ordunun Mithridates'i mağlup etmesiyle tüm destekçi şehirler savaş giderlerini karşılamak ve 5 yıl boyunca ağır vergi ödemekle cezalandırılmışlardır²⁷.

Tralleis'in gözden düşme durumu Nysalı Pythodoros'un kentte yaşadığı dönemde ortadan kalkmıştır. Strabon'un belirttiğine göre; Roma'nın önemli komutanlarından Pompeius ile dost olan Pythodoros, Nysalı olmasına rağmen o dönemde zengin bir halk

¹⁹ SNG von Aulock, Lydien 3249-3264-; Rayet, Thomas, 71; Ramsay, 120; H. Malay, *Hellenistik Devirde Pergamon ve Aristonikos Ayaklanması*, İzmir: Bergama Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir 1992, 143-144; H., Üreten, Tralleis: *Augustus Neokrati*, Hel Yayınları, Ankara 2016, 25; Oğuz, Tekin, "Hellenistik Krallıkların Sikkeleri ve Anadolu'daki Tedavülü", O. Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 242-259), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, 259.

²⁰ D. Magie, *Anadolu'da Romalılar I, Attalos'un Vasiyeti*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2011, 67-69.

²¹ Marco, Vitale, "Asya Eyaleti", O. Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 276-299), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, 285.

²² Strabon, XIV.1, 38;

²³ Rayet, Thomas, 72, M. Rostovtzeff, "Pontus and Its Neighbours: The First Mithridatic War", A., Cook, (Ed.), F., E., Addock, (Ed.), M., P., Charlesworth, (Ed.), *Cambridge Ancient History Vol. IX- The Roman Republic 133-44 B. C.*, (ss.211-260), Cambridge at the University Press, Cambridge 1932, 259- 260. Üreten, 27; M., A., Kaya, *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III- Hellenistik Dönem*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2019, 328- 329.

²⁴ Adrienne Mayor, *Mithridates, Zehirlerin Kralı, Roma'nın En Amansız Düşmanının Hayatı ve Efsanesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013, 178.

²⁵ Luis, Ballesteros, Pastor, "Pontos Krallığı", Oğuz, Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 104-115), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019, 109-111.

²⁶ Appianus, *Mithridates*, IV, 22-23; Rayet, Thomas, 73,74.

²⁷ Rayet, Thomas, 75.

tarafından iskân gören Tralleis'in ününden dolayı buraya taşınmıştır²⁸. Ayrıca yine Strabon'un bildirdiğine göre Tralleis'te eğitimci kişiliğiyle saygı duyulan Zeus Larasios rahipliğini yapan Menedoros ve ünlü hatipler Dionysokles, Damasos Skombros'da bu şehirde doğmuştur²⁹. Kentin bu dönemde zengin ve kültürlü insanların yaşadığı büyük bir merkez olduğu anlaşıyor.

Tralleis, MÖ 26 yılında yaşanan büyük depremde ciddi bir hasar almıştır³⁰ neyseki o sırada yeni yönetim sistemini³¹ Roma'ya ve eyaletlerine kabul ettirmeye çalışan Augustus tarafından kente büyük yardımlar yapılmıştır³². Tralleisliler, Augustus'un kentlerine yaptıkları yardımlardan duydukları memnuniyeti ve minneti göstermek amacıyla kentin adını Caesaria olarak değiştirmiştir³³. Nero Dönemi'ne kadar sikkelerde bu isim geçmekte; sonrasında Caesaria Tralleis ismi görülmektedir. MS 1. yüzyılın sonlarında ise yalnızca Tralleis adı kullanıldığı bilinmektedir³⁴. İmparatorluk sistemine yeni geçilen bu dönem hakkında birkaç yazıt ve sikkelerden edindiğimiz bilgiler harici yeterli kaynak bulunmaz. Nerva Dönemi'ne ait bir yazıt parçasında azatlı köle Kheresimos'un Tralleis Gymnasiumu'nun Calidarium bölümünü renkli mermerlerle kapladıktan sonra bu bağışı İmparator Nerva'ya adadığı yazılıdır³⁵. Hükümdarlık Döneminin yarısından fazlasını seyahatlerde geçiren³⁶ Hadrian'ın ikinci seyahati sırasında Thrakia'dan Asia Eyaleti'ne geçtiği epigrafik ve arkeolojik verilerden tespit edilmiştir³⁷. Gittiği her yere büyük yardımlarda bulunduğu bilinmektedir. MS II. yüzyılın ilk yarısına tarihli bir yazıtta Hadrianus'un Tralleis'e Mısır'dan tahıl getirttiğinden bahsedilmektedir³⁸. Bu yazıttan yola çıkarak Hadrianus'un Tralleis'i ziyaret ettiğini düşünen araştırmacılar vardır ancak Hadrian'ın bizzat Tralleis'e geldiğine dair somut bir

²⁸ Strabon, XIV.1, 42.

²⁹ Strabon, XIV.1, 42.

³⁰ Rayet, Thomas, 103.

³¹ O., Akşit, *Roma İmparatorluk Tarihi (M. S. 27- M. S. 129)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1976, 50-51.

³² Strabon, XII. 8, 18; Rayet, Thomas, 103.

³³ Rayet, Thomas, 104.

³⁴ Bean, *Karia*, 249-250.

³⁵ F., B., Poljakov, *Die Inschriften von Tralleis und Nysa*, Rudolf Habelt GmbH, Bonn 1989. 145-146, No 148;

³⁶ Ahmet, Akşar, "İmparator Hadrianus ve Anadolu Gezileri: Seyahatlerinin Amacı ve Güzergâhı" *Amisos*, 4, (6), 2019, 1-14, 5.

³⁷ Akşar, 9.

³⁸ Paul, Erdkamp, *The Grain Market in the Roman Empire- A Social, Political and Economic Study (1. Baskı)*, Cambridge University Press, New York 2005, 232.

kanıt yoktur. Sonrasında kentin Roma ile ilişkileri konusunda bilgilerimiz azalmaktadır. Yaşanan iktidar mücadeleleri sonucunda Diokletianus Dönemi'nde Roma Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Doğu Roma'ya bağlanan Tralleis'in heykellerinden bazıları Constantinus'un emriyle Constantinopolis Hipodromu'na götürülmüştür. Foss'un bildirdiğine göre Tralleis, I. Justinianus Dönemi'nde (MS 527-565) Monophysite Mezhebi³⁹ için önemli bir merkez konumuna gelmiştir⁴⁰. Yeterli verinin ele geçmediği bir dönemin ardından kent, eski görkemini kaybetmiştir. Paleologue'nin oğlu İmparator Andronic şehrin yerinden hoşlandığı için şehrin surlarını ve binalarını onararak tekrar iskân görmesini sağlamıştır⁴¹. Ancak Ramsay kentin su sisteminin Roma Dönemi'nde olduğu kadar iyi olmadığı için halkın burayı terk ettiğini belirtir⁴². Thonemann'a göre MS 1284 yılında Menteşe Beyliği'nin birlikleri, kentin suyollarını keserek sözü edilen su sıkıntısına sebep olmuşlardır⁴³. Daha sonraki süreçte Tralleis'te Türk hakimiyeti başlamıştır.

1.2. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'daki müzelerin birer birer halka açılmasıyla birlikte sergilenecek yeni koleksiyonlar oluşturmak ve antik medeniyetler hakkında daha çok bilgi sahibi olmak amacıyla birçok araştırmacı ve gezgin Doğu topraklarında araştırma gezileri düzenlemiştir. Anadolu'dan gelip geçen bu gezginler içinde Tralleis'in Güzelhisar Mevkiinde olduğunu ilk tespit eden, İngiliz ordusundan emekli olduktan sonra kendini antik kent gezilerine ve klasik dönem çalışmalarına adanmış Leake⁴⁴ olmuştur. Leake'den önce kente ait ilk bilgileri veren Pococke⁴⁵, Güzelhisar'ın on mil doğusunda Sultanhisar yakınlarında yüksek bir dağın eteğinde kurulmuş ve yatağı çok derin olan bir dere ile ikiye bölünmüş bir antik kentten bahseder. Kentte çok görkemli binalar

³⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. W., H., C., Frend, *The Rise of the Monophysite Movement: Chapter in the History of the Church in the Fifth and Sixth Centuries*, Cambridge: James Clarke & Co., New York 2008.

⁴⁰ Clive, Foss, "Archaeology and the "Twenty Cities" of Byzantine Asia", *American Journal of Archaeology*, Vol. 81 (4), 1977, 469-486, 483.

⁴¹ Texier, 280.

⁴² Ramsay, 92.

⁴³ Aydın, Erön, *Tralleis Hamam Gymnasium Kompleksi Seramikleri*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Aydın 2013, 18, 81. dn.; Texier, 280.

⁴⁴ W., M., Leake, "Journal of A Tour in Asia Minor, With Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of That Country, Albemarle Press, London, 1824, 243-244.

⁴⁵ Richard, Pococke, *A Description of the East, and Some Other Countries- Vol. II Part II Observations on the Islands of the Archipelago, Asia Minor, Thrace, Greece, and Some Other Parts of Europe* W. Bowyer, London 1745, 67

bulunduğunu belirten Pococke bu kentin Thrak ve Argoslular tarafından kurulan Tralleis olduğunu belirtir.⁴⁶ Pococke'den yüz yılı aşkın bir süre sonra Tralleis'i ziyaret eden Fransız gezgin Charles Texier, kentin konumunu tam olarak tespit edemediği anlaşılan Pococke'nin Güzelhisar civarını gezdiği sırada Tralleis ismi geçen yazıtlar bulunduğunu fakat aklında başka bir düşünce olduğu için bunları dikkate almadığından söz etmiştir⁴⁷. Kentte dikkatli gözlemler yapan Texier, halk arasında günümüzde de "Üç Gözler" olarak isimlendirilen kalıntıların bir Zafer Takı veya Gymnasiuma ait olabileceğine dair görüşler olduğunu ve kendisine göre ikinci görüşün daha olası olduğunu belirtir⁴⁸. Ayrıca Texier Tralleis'in mimari kalıntılarının Aydın'daki binaların yapımında kullanılarak kentin tahrip edildiğini belirtmiştir. Texier'den sonra kenti ziyaret eden, Fellows da⁴⁹ bu tahribattan bahsetmektedir. Tralleis hakkında antik kaynaklarda detaylı bir tarama yapan ve kentteki mimari kalıntılar ile ilgili önemli tespitler yapan Rayet ve Thomas, yaşanan tahribat konusunda Texier ve Fellows ile benzer şekilde bilgiler vermektedir⁵⁰. Bu sırada kentte çıkarılan dikkat çekici heykeltıraşlık eserleri, yazıtlar ve diğer mimari parçalar Aydın'ın nüfuzlu kişilerinden Tahir Paşa'nın Köşküne götürülerek orada sergilenmektedir. Tralleis'e gelen gezginler Paşa'nın Konağını da ziyaret etmişlerdir. Fellows⁵¹, Rayet ve Thomas'da⁵² köşkü gezenler arasındadır.

Kentte ilk düzenli kazılar Alman Orient Komitesi adına Humann ve Dörpfeld tarafından 1888 yılında tek sezon olarak yapılmıştır⁵³. Kentin nispeten ayakta kalan yapıları gymnasium, stadion ve tiyatroda beş hafta kadar süren kazı çalışmaları yapılmıştır. Beklenildiği kadar zengin bir sezon olmamıştır ancak kentin 1/10000 ölçekli ilk planının⁵⁴ çizilmesi sonraki dönemlerde gerçekleştirilen arkeolojik çalışmalar için oldukça yararlı olmuştur.

1899 yılında Aydın'da büyük bir deprem olmuş ve Osmanlı Hükûmeti depremden etkilenen binaların onarımı için Tralleis'ten taş ve mermer çıkarılmasına izin vermiştir.

⁴⁶ Pococke, 67.

⁴⁷ Texier, 280.

⁴⁸ Texier, 281.

⁴⁹ Charles, Fellows. *Travels and Researches in Asia Minor, more particularly in the Province of Lycia*, John Murray Albemarle Street, London 1852, 242.

⁵⁰ Rayet, Thomas, 47.

⁵¹ Charles, Fellows, *An Account of Discoveries in Lycia, Being a journal Kept During a Second Excursion in Asia Minor*, Albermarle Street, London 1941, 17.

⁵² Rayet, Thomas, 1877, 52.

⁵³ C. Humann-W. Dörpfeld, "Ausgrabungen in Tralles", *AthMitt*, 18, 1893, 395-413, 395.

⁵⁴ Humann-Dörpfeld, Tafel XII

Bu çalışmalar sırasında Karyatid, Epheb ve Nymphe heykelleri ortaya çıkarılmıştır. Eserler Müze-i Hümayun'a teslim edilmiş, buluntuları değerlendiren müze yetkilileri tarafından Edhem Bey, Tralleis'i incelemek ve gerekirse kazı yapmak üzere kente gönderilmiştir⁵⁵. 1902 yılının ilkbaharı, aynı yılın sonbaharı ve sonraki yılın ilkbaharında olmak üzere toplam 3 sezon kazı yapılmıştır. Bu çalışmalarda Gymnasium yakınlarındaki renkli monolit sütunlu Stoa ve bu Stoa üzerinde sonraki dönemde yapılan Bazilika yapılarını ortaya çıkarmıştır. Stoda ele geçen bir yazıt üzerinde Nikias oğlu Alexandros'un yapıyı onarttığından bahsedilmektedir⁵⁶. Tralleis'te çıkarılan heykeltıraşlık eserlerini incelemek üzere kente gönderilen Edhem Bey heykellerin eksik parçalarını bulmayı da denemiştir. Bu çalışmalarından ele geçen heykeltıraşlık eserleri İzmir Evangelos Okulu'nda sergilenmiştir. Sonrasında burada sergilenen eserler, G. Oikinomos tarafından yayınlanmıştır⁵⁷.

Tralleis'te 1996 yılında Aydın Arkeoloji Müzesi ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Rafet Dinç'in bilimsel katkılarıyla kazılara tekrar başlanmıştır. 2002 yılına kadar devam edilen kazılarda Hamam-Gymnasium, Arsenal, Akropol-Sur, Konut Alanı, Psikoposluk Sarayı'nda çalışma yapılmıştır⁵⁸.

2006-2008 arasında Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Abdullah Yaylalı başkanlığında tekrar başlatılan kazılarda Gymnasion, Konut Alanı, Seramik Atölyesi Akıntı Toprağı, Geç Roma Erken Bizans Dönemi Dükkânları ve Nekropol alanlarında çalışılmıştır⁵⁹.

2009-2010 yıllarında tekrar Dinç başkanlığında devam eden kazılar Gymnasionda sürdürülmüştür. Kısa bir süre ara verilen kazı çalışmaları, 2012-2016 yılları arasında, Aydın Müzesi başkanlığında ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden Prof. Dr. Aslı Saraçoğlu'nun bilimsel danışmanlığında yürütülmüştür. Bu süreçte Sütunlu Cadde'de

⁵⁵ Özgan, 11.

⁵⁶ Edhem Bey, "Fouilles de Tralles (1902-1903)", Edhem Bey, *BCH* 28, 1904, 54-92, 54-55.

⁵⁷ Özgan, 1982, 12.

⁵⁸ Dinç, 1998, 205-236; R. Dinç, H. Özkan, T. Takaoğlu, "Tralleis Kazı Çalışmaları 1997-1998", *Arkeoloji ve Sanat* 95, 2000, 2-14; R. Dinç, E. Dede, "Tralleis 1999 Kazısı- Sonuç Raporu", *Arkeoloji ve Sanat*, 114, 2003, 11-24; R., Dinç, E. Dede, "Tralleis (2000) Kazı Raporu", 24. *KST* (I), Ankara 2003, 405-418; R., Dinç, E., Dede, "Tralleis 2002 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 25. *KST* (I), Ankara 2004, 339-354.

⁵⁹ A. Yaylalı, "2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 29. *KST*(I), Ankara 2008, 555-576; A. Yaylalı, "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", 30. *KST*, (3), Ankara 2009, 17-40; A., Yaylalı, "2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 31. *KST*, (2), Ankara 2010, 375-386.

kazı ve restorasyon, Bizans Dönemi Dükkânları'nda kazı, Seramik Atölyesi Akıntı Toprağı alanında kazı, Su Deposunda (Çeşme) restorasyon, Cam Atölyesi ve Cam Fırınında restorasyon, Kilise duvarında restorasyon, Arsenal'de koruma ve onarım, Hamam-Gymnasion'da kazı, koruma, onarım ve restorasyon çalışmaları yapılmıştır⁶⁰.

Kentteki çalışmalar 2017-2021 arasında Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurettin Öztürk başkanlığında yürütülürken⁶¹ 2022 yılından itibaren Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü'nden Doç Dr. Murat Çekilmez'in bilimsel danışmanlığında Aydın Arkeoloji Müzesi ile ortaklaşa yürütülen çalışmalar devam etmektedir.

⁶⁰ E., Yener, A., Saraçoğlu, “2012 Yılı Tralleis Kurtarma Kazıları”, 35. *KST*, (2), Muğla 2014 52-61; E., Yener, A., Saraçoğlu, A., Civelek, Y. Gülçin, O., Aydın, Ş., Atıcı, M., N., Tokgöz, “2013 Yılı Tralleis Kazıları”, 36. *KST*, (2), Ankara 2014, 425-440; Akkan, Y., Saraçoğlu, A., “2014 Yılı Tralleis Kazı Çalışmaları”, 37. *KST* (2), Ankara 2016, 341-356; Y., Akkan, A., Saraçoğlu, A., Özver, “2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları”, 38. *KST*, (1), 265-278; Y., Akkan, A., Saraçoğlu, A., Özver, “Tralleis 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 39. *KST*, (2), 367-380;

⁶¹ Y., Akkan, N. Öztürk, M. Karaosmanoğlu, “2017 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 40. *KST*, (3), Ankara 2019, 173-184; N. Öztürk, B., Kavaz Kındıgılı, G. Güloğlu, İ. Özcihan, “2018 Yılı Tralleis Kazıları”, 41. *KST*, (3), Ankara 2020, 559-570.

İKİNCİ BÖLÜM

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ

Günümüzde Tralleis Güney Nekropolü'nün, Aydın İli'nin Köprülü-Veyispaşa, Hasanefendi-Ramazanpaşa, Mesudiye Mahalleleri ile Aytepe Mevkiine kadar devam ettiği tespit edilmiştir⁶². İncelediğimiz beş mezar Köprülü Mahallesi ve Mesudiye Mahallesi mevkiindedir (Uy. Gör. 1-2). Bugünkü kent merkezinin altında kalan nekropol alanında yaşanan depremler, antik dönemde mezarlara verilen zararlar, kaçak kazılar ve modern inşaa faaliyetleri gibi sebepler mezarlarda tahribata sebep olmuştur. Tespit edilen mezarlar ve buluntuları müze uzmanları tarafından kurtarma kazılarıyla⁶³ olabildiğince hızlı bir şekilde korumaya alınmış ancak raporlarda belirtildiğine göre mezarlarda oluşan tahribat⁶⁴ kontekstlerin karışmasına ve dolayısıyla ölü gömme gelenekleri açısından izlenebilecek kente özgü uygulamalar, mezarlardaki birey sayıları, kemiklerin antropolojik analizleri ve mezarların kullanım aralığı gibi bilgilerin ortaya çıkartılmasını zorlaştırmıştır. Tez kapsamında incelenen mezarlardan Köprülü Mahallesi'ndeki 4 oda mezarda da böyle bir tahribat görülmektedir. Mesudiye Mahallesi'ndeki 5. oda mezarda ise yıllar içinde tekrarlanan gömüler sırasında önceki dönemlerde mezara konulan armağanların nişlerin önüne taşınmaları ilk yerlerinin değişmesine sebep olmuştur.

2.1. TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ ODA MEZARLARI

Aydın Müze Müdürlüğü'nün yürüttüğü kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan mezarlardan ilki 2016 yılında kazısı yapılan Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 ve 2 numaralı mezarlardır (Çiz. 1, 2-Res. 1). **Birinci mezar**, doğu-batı doğrultulu ortada dromosu bulunan dikdörtgen planlı ve beşik tonoz örtülüdür (Çiz. 3- Res. 2) . Mezar odasına giriş kemerli bir kapıyla sağlanmaktadır. Mezarın kuzey, güney ve doğu duvarına

⁶² Özver, 45.

⁶³ Funda, Ölmez, *Tralleis Nekropolü'nden Bir Mezar ve Buluntuları*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2000, 1, 1970 li yıllardan başlayarak günümüze değin Aydın Müzesi tarafından nekropolde çok sayıda kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir. Bu kazılar sırasında elde edilen Hellenistik ve Roma Dönemi'ne ait buluntular aracılığıyla Tralleislilerin dini inançları, ölü gömme gelenekleri ve seramik sanatındaki başarılarıyla ilgili önemli bilgilere ulaşılmıştır.

⁶⁴ E. Yener, M. K. Özkan, "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, 220.

bitişik tekne biçimli⁶⁵ üç klinesi bulunmaktadır. Batıda yer alan kapı girişi ise büyük plaka bir taşla kapatılmıştır (Çiz. 3). Mezarın doğusunda yapılan tahribat nedeniyle üst örtüsü zarar görmüş ve mezar içerisine dolgu toprak yığılmıştır (Res. 3-4). Bu durum mezar içerisindeki eserlerin in-situ durumunu bozarak kontekstin bozulmasına neden olmuştur.

Mezarın 2.33 m. uzunluğunda ve 1.00 m. genişliğinde dikdörtgen formu dromosu moloz taştan kireç harçla örülü duvarlarla sınırlandırılmıştır. Dromostan mezar odasına giriş, her biri 0.61 m. yüksekliğinde ve 0.55 m. genişliğinde üç basamaklı bir merdivenle sağlanmaktadır. Odanın moloz taştan kireç harçla örülü 1.14 m. yüksekliğindeki kemerli kapısının üzeri sıvalıdır (Res. 5-6). İçerideki toprak zeminli ve 1.90 m. uzunluğunda, 0.75 m. genişliğindeki dromosun kuzey, güney ve doğusunda ise iç duvarlara bitişik olarak inşa edilmiş 1.90 m. uzunluğunda ve 0.75 m. genişliğinde klineler yer almaktadır (Res. 7-8). Mezar odasının uzunluğu 2.21 m., yüksekliği: 1.90 m., genişliği ise 2.02 m.dir. Mezar odasının koridor uzunluğu 1.90 m., genişliği ise 0.75 m.dir⁶⁶.

Oda mezarın kuzeybatı köşesinde harçlı bir duvar içerisine sabitlenmiş, üzerinde Grekçe onurlandırma yazıtı bulunan mermer bir sunak tespit edilmiştir (Res. 9-10). 2017 yılında düzenlenen Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu'nda detaylı olarak bilim dünyasına sunulan sunağın üzerindeki yazıtta mezar sahibi konusunda bilgiler bulunması çalışmamıza katkı sağlayacağından ötürü burada da tekrar etmek önem arz etmektedir.

110 cm. yüksekliğinde 68 cm. çapındaki silindirik formu sunağın cephelerinde simetrik olarak yapılmış ve çevresini dönen bir bukranion ve girland kuşağı bulunmaktadır (Res. 11). 2.5 cm. yüksekliğindeki harflerle yazılmış, toplamda 10 satırdan oluşan Grekçe yazıtın Prof. Dr. Hasan Malay tarafından yapılan çözümlemelerinde ise “Tralleis kentinde üst düzey yönetim görevleri üstlenmiş olan İsidoros oğlu Bakhylos adındaki bir adam, iki meclisi (Demos ve Boule) ile her ikisi de uluslararası düzeyde faaliyet gösteren bir sporcu ve bir de sanatçı derneği tarafından muhtemelen ölümünden sonra onurlandırılmaktadır. Malay'ın harf karakterlerine dayanarak MS II. yüzyıla

⁶⁵ 1.90x0.70x0.50 m. ölçülerindeki dikdörtgen formu bu ölü yataklarına Sanduka tipi, Lahit tipi veya Tekne biçimli gibi çeşitli isimler düşünülmüştür. Sonuç olarak basitçe divan anlamına gelen “kline” kelimesinin ölü gömü terminolojisinde çok yaygın bir kullanımı vardır. Bu nedenle çalışmamızda mezarların içerisini tarif ederken sanduka tipi ölü yatağı, tekne biçimli ölü yatağı gibi uzun isimlendirmelerden önce kısaca ölünün yattığı yer anlamında kline kelimesi kullanılmıştır.

⁶⁶ Y. Akkan, F. Coşkun, A. Akkan, E. Dede, “Aydın İli Efeler İlçesi, Köprülü Mahallesi, 419 Ada, 28 Parsel Kurtarma Kazısı Çalışmaları”, A. Özme (Haz.), 26. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 19-20 Nisan Hatay, (ss. 379-396), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2017, 381

tarihlenebileceğini belirttiği yazıtın çevirisinde “*İsidoros Oğlu Bakhylos’un mezar anıtı ve sunağı Halk ve Meclis ve Kutsal Çelenkle Taçlandırılmış Uluslararası Atletler Birliği ve Tanrı Dionysos’un Himayesindeki Sanatçılar Birliği, kentin komutanı olarak görev yapmış ve ayrıca gece asayiş komutanlığını yasalara uygun ve adil bir biçimde yönetmiş ve Tanrı Zeus’un ve İmparatorların onuruna düzenlenen şenliklere tarafsız bir biçimde başkanlık etmiş olan, iyi adam, İsidoros Oğlu Bakhylos’u onurlandırdılar (Bu kurumlar) aynı şekilde, onun oğulları olan İsidoros ve Bakhlos’u da onurlandırdılar*” denilmektedir.

Yazıtta onurlandırılan Bakhylos adındaki üst düzey Tralleis yöneticisi ilk kez bu yazıtta karşımıza çıkmaktadır. Yazıttan anlaşıldığı üzere Bakhylos, Tralleis’de hem komutan (strategos) ünvanı ile kentin üst düzey yönetim kademesinde yer almış hem de kentin gece asayişinden sorumlu olan kurumu (nykterine strategia) Gece Komutanı (nyktostrategos) ünvanı ile yönetmişti. Bu memuriyetin Tralleis kentinde varlığı 19. yüzyıl başlarında bulunmuş olan diğer bir Tralleis yazıtı sayesinde bilinmektedir. Bakhylos, komutanlık görevleri dışında, kentin baş tanrısı Zeus ile Roma İmparatorlarını onurlandırmak üzere düzenlenen ve Deia Sebaste şenliklerinin Tralleis kentinde de kutlandığını gösteren ilk yazılı belgedir. Bu yazıtta Bakhylos’u onurlandıran kurumlardan biri olan Uluslararası Atletler Birliği, Roma İmparatorluğu’nun dört bir yanında düzenlenen kutsal nitelikli sportif yarışmalarda birincilik kazanan (hieronikai) ve kutsal çelenkle onurlandırılan (stephanitai) ünlü atletlerin kurdukları bir birlikti. Bu birliğin merkezinin Roma’da olduğu sanılmaktadır. Aynı birliğin Tralleis’de gymnasium başkanlığı yapan Menippos adındaki birini onurlandığını kaydeden başka bir Tralleis yazıtı daha bulunmaktadır.

Yazıtta Bakhlos’u onurlandıran diğer bir kurum da Dionysos Sanatçıları Birliği’dir. Tiyatro gösterilerinin patronu olan tanrı Dionysos’un himayesinde olduğuna inanılan ve M.Ö. 3. yüzyıl başlarında ortaya çıkan bu derneğin Atina’da, yine Yunanistan’daki Isthmos-Nemea’da Mısır’da ve İonia-Hellespontos Bölgesi’nde faaliyet gösteren dört şubesi vardır. Kuşkusuz yazıtta sözü edilen dernek (koinon), Dionysos sanatçılarının İonia-Hellespontos şubesiydi.

Bakhlos’un biri atletlere diğeri ise Dionysos Sanatçıları’na ait iki uluslararası çaptaki dernek tarafından onurlandırılmasının nedeni kuşkusuz onun Deia Sebaste adlı,

sportif ve sanatsal ağırlıklı şenliklerin yöneticiliğini yapmış olmasıydı. Kuşku yok ki her iki derneğin üyeleri de Bakhylos'un yönettiği Deia Sebasta Festivalinde yarışmışlar ve ona özel bir saygı duymuşlardı. Yazıtın ait olduğu M S 2. yüzyıl Roma İmparatorluğu için bir barış ve refah dönemi idi. Bu dönemde şehirler sportif ve sanatsal etkinlik düzenlemede birbiriyle yarış halindeydiler. Elimizdeki yazıtlar gösteriyorki Tralleis kenti bu dönemde Anadolu'nun en önemli spor ve sanat merkezinden biri haline gelmiştir⁶⁷.

419 ada 28 parseldeki **ikinci mezarın** kuzey güney doğrultulu ve beşik tonozlu olduğu yapılan kazılarda açığa çıkarılmıştır. Mezarın güneyde olan girişinin hemen üzerinden tonozla kadar tahrip edildiği ve mezarın içinin tavanına kadar moloz ve toprak ile dolu olduğu ortaya çıkarılmıştır (Res. 12-14). Bu nedenle 1 numaralı mezarda olduğu gibi buluntular dolgu toprak içerisinde karışık olarak ele geçmiştir. Tahribatın çok yoğun olduğu 2 numaralı mezar hakkında müzeden alınan bilgilere göre kireç harçla sabitlenmiş, kuzey-güney yönlü 2. 12 m. uzunluğunda ve 1.11 m. genişliğinde olan dromos duvarlarının sonunda mezara giriş kısmında iki kaliteli kireç taşı bloğu basamak olarak kullanılmıştır. Mezar girişinde yine kireç taşıdan yapılmış kapı söveleri yer almaktadır (Res. 15). Giriş kapısının genişliği 0.49 m.'dir. Üst lentosu tahrip edildiği için boyu bilinmemektedir.

Mezar odasına girildiğinde doğu, batı ve kuzey duvara bitişik seki biçiminde 3 kline tespit edilmiştir (Çiz. 4, Res. 16). Mezar odasının korunan yüksekliği 2.02 m.'dir. Kuzey-güney yönlü mezarın uzunluğu 3.01 m. olup doğu-batı yönündeki genişliği se 1.94 m. ile 1.73 metre arasında değişmekte olup, tam bir dikdörtgen değil, yamuk formu bir plana sahiptir. Ölçülebilen kline genişliği 0.52 m., uzunluğu ise 1.90 m.'dir⁶⁸.

Köprülü Mahallesi 418 Ada 7 Parsel'de ele geçen mezarlar dromoslu ve beşik tonozla örtülüdür. Her iki mezarda yoğun bir şekilde tahrip edilmiştir. Parseldeki doğu batı doğrultulu olan **birinci mezar** daha iyi korunmuştur. Yapının duvarlarının moloz taş ile örülerek kireç harcıyla birleştirildiği ve önceki mezarlarla benzer şekilde dromosu çevreleyen üç klinesi olduğu görülmüştür (Res. 17). Bu klinelerin sıvalı oldukları ve bir kısmının tahrip edildiği belirlenmiştir (Res. 18). Mezarın duvar kalınlıklarının yaklaşık

⁶⁷ Akkan ve diğ., 381-382. Sunağın çalışma izni başka bir akademisyene verildiği için tez kapsamına alınmamıştır ancak mezar ile bağlantısından dolayı müze yetkililerinin de izniyle Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumunda yayınlanan bahsi geçen bildirideki bilgiler, çalışmamızda yayınlandığı şekliyle verilmiştir.

⁶⁸ Akkan ve diğ., 387.

olarak 50 cm, mezarın iç ölçülerinin ise yaklaşık olarak 320x370 cm uzunluğunda ve 290 cm yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir. Kline ölçülerinin ise sağ ve sol kısımda yaklaşık olarak 370 cm uzunluğunda, 100 cm genişliğinde ve 100 cm yüksekliğinde, arka kısımda ise 310 cm uzunluğunda, 170 cm genişliğinde ve 100 cm yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir (Çiz. 5-9, Res. 19).

Köprülü Mah. 418 ada 7 parseldeki **ikinci mezarın** tonozu tamamen tahrip edilmiştir (Res. 20). Kuzey-güney yönünde uzanan mezar yapısının tamamen moloz-kireç harcıyla yapılmış taş örgüye sahip olduğu mezar odasına güneyden bir dromosla ulaşıldığı, beşik tonozlu bir üst örtüyle kapatıldığı, dromostan mezar odasına girildiğinde de dromosun devam ettiği ve çevresinin 3 adet kline ile çevrelendiği ortaya çıkarılmıştır (Çiz. 10-13, Res. 21-22). Müzeden alınan bilgilere göre mezarın duvar kalınlıklarının yaklaşık olarak 50 cm, mezarın iç ölçülerinin ise yaklaşık olarak 340x520 cm uzunluğunda ve 270 cm yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir. Kline ölçülerinin ise sağ ve sol kısımda yaklaşık olarak 520 cm uzunluğunda, 120 cm genişliğinde ve 100 cm yüksekliğinde, arka kısımda ise 340 cm uzunluğunda, 170 cm genişliğinde ve 100 cm yüksekliğinde olduğu tespit edilmiştir.

Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parsel'de ele geçen mezar konglomeraya⁶⁹ oygu olarak yapılmıştır. Çay taşlarından kireç harçla örülmüş 120 cm genişliğinde ve 320 cm yüksekliğinde bir duvarla sınırlandırılan eğimli bir dromostan 140x80 cm ölçülerinde yekpare bir taşla kapatılmış girişe sahip mezarın giriş kapısı 120x60 cm.'dir (Res. 23-25). Bu mezarın duvarları Köprülü Mahallesi'ndeki mezarlarda olduğu gibi moloz taşlardan kireç harcıyla örgü olmayıp kentin yerel konglomera tabakasına oygu olarak yapılmıştır⁷⁰. Ortada kare formuna yakın bir dromos çevresinde doğu, batı ve güneyinde 3 adet niş şeklinde oyulmuş klinenin olduğu bir plana sahiptir (Çiz. 14-15). Mezarın tavanı düzleştirilirken nişlerin üzeri tonozla benzetilecek şekilde oyulmuştur. Güney nişin doğu ve batı kenarında çay taşlarından örülmüş kireç harçlı 30 cm genişliğinde ve 40 cm yüksekliğinde sınırlayıcı duvarlar açığa çıkarılmıştır. Nişin zemini ise sıvalıdır. Güney

⁶⁹Konglomera, kum ve çakılların basınçla birleşmesi ve zamanla sertleşmesi sonucu oluşan kütlelerdir. Konglomera, çapı 2 mm'den daha büyük kayaç türüdür, örneğin, granüller, çakıl taşları ve kayaçlar gibi, alt-köşeli çakıl boyutlarındaki yuvarlatılmış önemli bir fraksiyondan oluşan kaba taneli bir kırıntılı tortul kayaçtır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Konglomera>

⁷⁰ Tralleis Güney Nekropolü'nde en yaygın görülen bu tip mezarlar dromoslu ve genelde yamaçlara yerleştirilerek arazinin kendi yükseltisinden faydalanılarak inşa edilmiştir. Ölmez, 7; Özver 47.

nişin genişliği 185 cm, yüksekliği 200 cm uzunluğu ise 220 cm.'dir (Res. 28). Batı nişin kuzey, güney ve orta kısmında çay taşından yapılmış kireç harçlı duvarlar ortaya çıkarılmıştır (Res. 27). Güneydeki duvar 16 cm kalınlığında ve 34 cm yüksekliğinde, ortadaki 30 cm kalınlığında ve 26 cm yüksekliğinde, kuzeydeki ise 16 cm kalınlığında ve 31 cm yüksekliğindedir. Nişin genişliği 140 cm, tavan yüksekliği 150 cm, uzunluğunun 180 cm olduğu tespit edilmiştir. Bu duvarlar ölülerin yatırılacağı alanı sınırlamak için yapılmış olmalıdır. Doğu nişin de kuzey ve güneyinde 16 cm genişliğinde ve 40 cm yüksekliğinde çay taşından yapılmış duvarlar açığa çıkarılmıştır. Niş genişliği 150 cm, yüksekliği 150 cm ve uzunluğu 170 cm.'dir (Res. 26).

Mezarın dromosunda bir adet situla mezar ele geçmiştir. Büyük bir kova görünümündeki seramik situlanın ağzı bir lekane ile kapatılarak dromos duvarının yanına gömülmüştür (Res. 29). 418 ada 7 parselde de 2 adet situla mezar ortaya çıkarılmıştır. Biri dromosun kuzeyinde (Res. 30) diğeri güneyinde (Res. 31) ele geçen situlaların içlerinde ölü hediyesi ele geçmemiştir. İki tarafı da açık silindir biçimli mezar kabının ağızları derin kaselerle kapatılmıştır.

2.2. MEZAR KONTEKSTLERİ

2016-2017 yıllarında Aydın Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarında yalnızca Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parselde gerçekleştirilen mezarın insitu durumda olduğu müze uzmanları tarafından raporlarda belirtilmiştir. Kazı raporlarında buluntuların yerleri konusunda detaylı açıklamalar verildiğinden dolayı bu mezarın buluntu yerlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için buluntuların yerlerini gösteren bir çizim, konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır (Çiz. 16).

Köprülü Mahallesi'ndeki mezarların tahribata uğraması yüzünden içlerine dolan topraktan karışık halde ele geçen mezar buluntularının konumları ve mezarın orijinal malzemesi olup olmadığı konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak Aydın Arkeoloji Müzesi arşivinden alınan kazı alanı fotoğraflarında tekne biçiminde derin olan klinelerin ve dromosun üzerindeki karışık buluntu içeren dolgu alındıktan sonra ele geçen buluntuların in-situ olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle kurtarma kazısı raporlarında geçen buluntu yerlerine göre eserler hakkında yorum yapılmıştır. Mezarlarda ele geçen inhumasyon gömülere ait kemikler kötü durumda olduklarından saklanamamıştır.

Urnelerden çıkarılan kemikler antropologlar tarafından incelenmiştir⁷¹. Ancak kremasyon işlemi geçiren çok küçük boyutlu kemik parçalarından güvenilir bir sonuç elde edilemeyeceği belirtildiğinden kemikler tez kapsamına alınmamıştır.

419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın kuzey, güney ve doğu duvarına bitişik tekne biçimli üç klinesi bulunmaktadır. Mezar odası içerisinde yer alan klinelerin ortalama uzunluğu 1.90 m., genişliği ise 0.75 m.dir. Mezar odasının koridor uzunluğu 1.90 m., genişliği ise 0.75 m.dir (Res. 7-8)⁷². **Güneydeki klinede** 12 adet kandil ele geçmiştir. En erken tarihli kandil MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine verilen Efes tipli bir kandil en geç tarihli olan örnekler ise MS 2. yüzyıl başlarına tarihlendirilen yuvarlak burunlu kandillerdir. Bunların dışında 9 adet de pişmiş toprak unguentarium ele geçmiştir. Bunların en erkenleri MÖ 2. yüzyılın son çeyreği-MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirilen 3 adet iç gövdeli unguentarium ve MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen 6 adet torba gövdeli unguentariumdur. 1 adet MÖ 2. yüzyıl son çeyreği-MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihli pyxis parçası, 1 aşık kemiği, strigilis parçaları, 2 bronz sikke ele geçmiştir. Klinenin kullanımına dair MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl aralığını verebiliriz.

Doğu klinede ise MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasına tarihlenen 6 adet kandil, MS 2. yüzyıl ortalarından 2 adet unguentarium, ve MS 1. yüzyıl sonlarına verilen 1 adet mask, klineyi tarihlendirmemize yardımcı olan buluntulardır. Kline genel olarak MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl arasında kullanılmış olabilir.

Oda mezarın dolgu toprağından MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen bir kadın figürini başı yine yeri tam belirtilmemiş MS 1. yüzyıl ortalarından bir figürin parçası, cam bir oyun taşı ele geçen diğer malzemelerdir. Bunlar dışında dolgu toprak içerisinde cam bir oyun taşı, iç biçimli unguentarium parçaları ve kandil parçaları ele geçmiştir.

Doğu ve Güney klineye göre daha az eser ele geçen **Kuzey klineden** korozyonlu bir sikke, MS 1. yüzyıl ortalarından üçgen burunlu volütlü bir kandil, MS 1. yüzyıl ortalarıyla MS 2. yüzyıl başlarına tarihlendirilen yuvarlak burunlu bir kandil ve onlarla

⁷¹ Kemikleri inceleyip kıymetli yorumlarını benimle paylaşan Prof. Dr. Fadime Alpaslan Suata'ya çok teşekkür ederim.

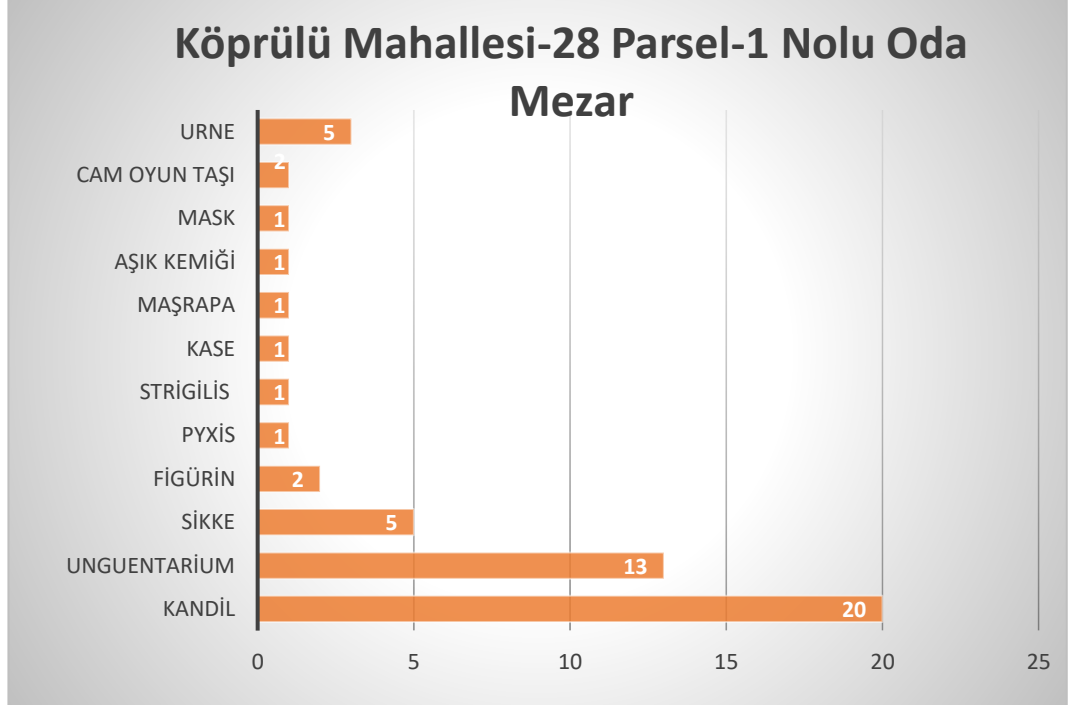
⁷² Y. Akkan, F. Coşkun, A. Akkan, E. Dede, "Aydın İli Efeler İlçesi, Köprülü Mahallesi, 419 Ada, 28 Parsel Kurtarma Kazısı Çalışmaları", A. Özme (Haz.), 26. *Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, 19-20 Nisan Hatay, (ss. 379-396), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2017, 381

aynı tarihten siyah opak camdan üretilmiş daire formlu bir oyun taşı ele geçmiştir. Bu durumda kline MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında kullanılmış olabilir.

Mezarın dromosunda ele geçen 5 adet urne MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl başları arasına tarihlendirilmiştir.

Kuzey ve Doğu klineden Hellenistik Dönem'e tarihli malzeme ele gememiştir. Güney klineden ise MÖ 2. yüzyıl sonlarından MS 2. yüzyıla kadar aralarında pyxis gibi daha çok kadınların kullandığı kaplardan strigilis gibi daha çok erkeklerin kullandığı aletlere kadar çok çeşitli eser ele geçmiştir. Bu durumda güney klineye Hellenistik Dönem'de önce en az bir kadın ve sonrasında da bir erkeğin gömüldüğü yorumunu yapabiliriz.

Genel olarak 1 numaralı mezarın MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında ve buluntuların tarihlerinden yola çıkarak MS 1. yüzyılda yoğun olarak kullanıldığını ifade edebiliriz. Aşağıdaki grafikten de görülebileceği üzere mezarda ele geçen buluntular arasında kandil ve unguentariumlar en yoğun buluntu grubunu oluştururken, oyun taşları, aşık kemiği, strigilis, pyxis gibi kişisel kullanım eşyaları azınlıktadır.

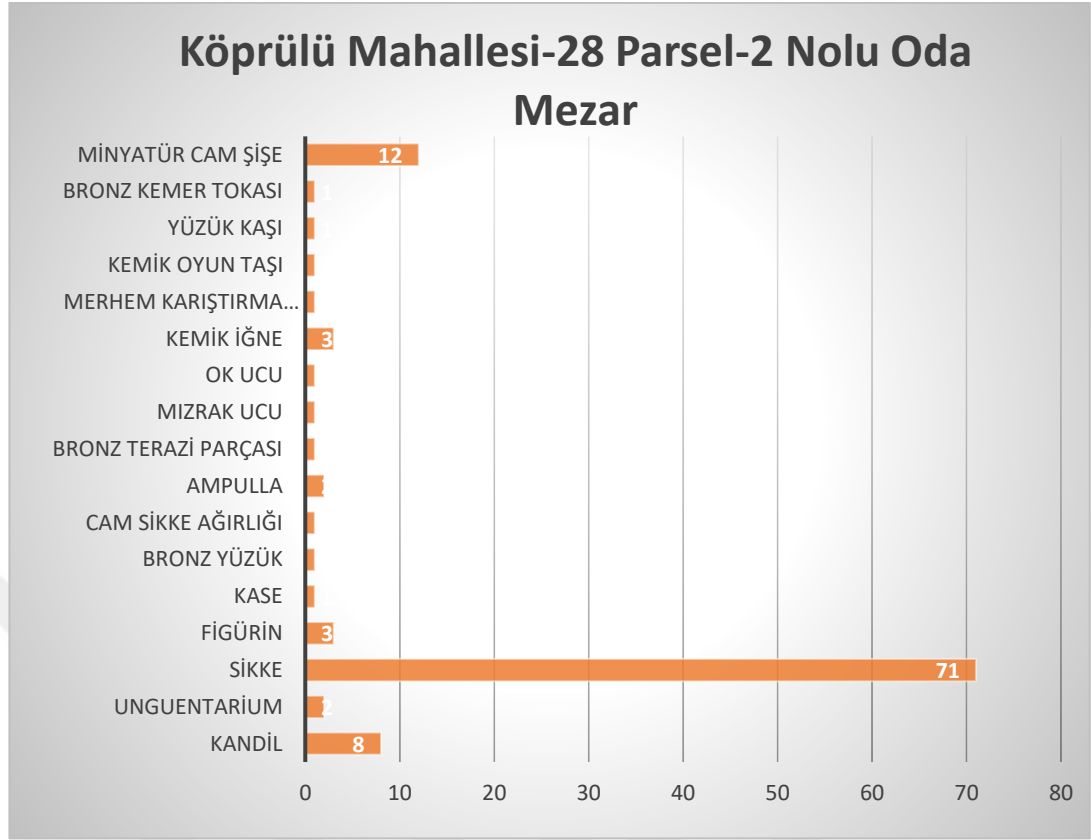
Grafik 1. Mezar Buluntu Dağılımı

Parseldeki 2 numaralı mezar yoğun tahribata uğradığı için eserler in-situ durumda eser ele geçmemiştir. Mezar içine dolan toprak ve moloz içerisinde 71 korozyonlu bronz sikke, 8 kandil ve kırık parçaları, 1 güvercin figürini, 1 figürin parçası, 2 unguentarium, 12 minyatür cam şişe, 1 cam sikke ağırlığı, 2 kemik iğne parçası, 1 terazi kolu, 1 bronz yüzük, 1 bronz kemer tokası, 1 oyun taşı, 2 ampulla ve 1 merhem karıştırma tablası ele geçmiştir.

Mezarda ele geçen en erken buluntu MÖ 2. yüzyıl sonlarına tarihlenen Efes tipi bir kandil ve aynı tarihten iki iğ gövdeli unguentariumdur. Sikkelerden bir tek Focas (MS 602-610) sikkesi tanımlanabilmiştir. Ele geçen diğer eserler de bu aralıkta özellikle 5-6. yüzyıllarda yoğunlaşmaktadır. Güvercin figürini MS 1.-2. yüzyıla, merhem karıştırma tablası MS 6. yüzyıla, iğne parçaları büyük olasılıkla aynı tarihe, minyatür cam şişeler MS 5-6. yüzyıla, ampullalar, kemer tokası, ok ucu, mızrak ucu, oyun taşı, sikke ağırlığı MS 6. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Bu durumda 2. oda mezarın MÖ 2. yüzyıldan MS 7. yüzyıl başlarına kadar tekrar tekrar kullanıldığı sonucuna varabiliriz.

Mezarda bulunan eşyalar arasında özellikle kemer tokası, mızrak ucu, ok ucu gibi ölü hediyeleri geç dönemde gömülen kişilerden birinin bir erkek olduğu belki de aynı tarihe verdiğimiz terazi kolu ve sikke ağırlığından yola çıkarak bu kişinin ticaret ile uğraşan bir birey olduğu yorumunu yapabiliriz. Öte yandan mezardan çıkarılan küçük şişeler, kemik tokalar ve fildişi palet belki de aynı dönemde gömülmüş bir kadına ait olabilir. Şişeler, palet ve kemik tokalar da tarihlleme konusunda kesin verilere ihtiyaç duyan malzemelerdir. Bundan dolayı kemik malzemeye kesin bir tarih veremesek de palet ve şişeler arasında kullanım amacı açısından bir bağ kurulabilir.

Aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi en yoğun buluntu grubunu sikkeler oluşturmaktadır. Sikkeler arasında kesin tarihleyebildiğimiz daha önce de sözünü ettiğimiz Focas (MS 602-610) sikkesidir. Diğer sikkelerin büyük çoğunluğu kısmen okunan kısımlarından, çap ve ağırlıklarından anlaşıldığı üzere aynı yüzyıla ait olduklarını çıkarabiliriz. Pişmiş toprak malzeme içinde mezardaki erken tarihli Efes Tipi kandil ve iğ biçimli unguentarium parçalarından başka Hellenistik malzeme bulunmaması mezarın büyük ihtimalle antik dönemde soyulduğuna sonrasında Bizans Dönemi'nde tekrar kullanıldığına işaret etmektedir.

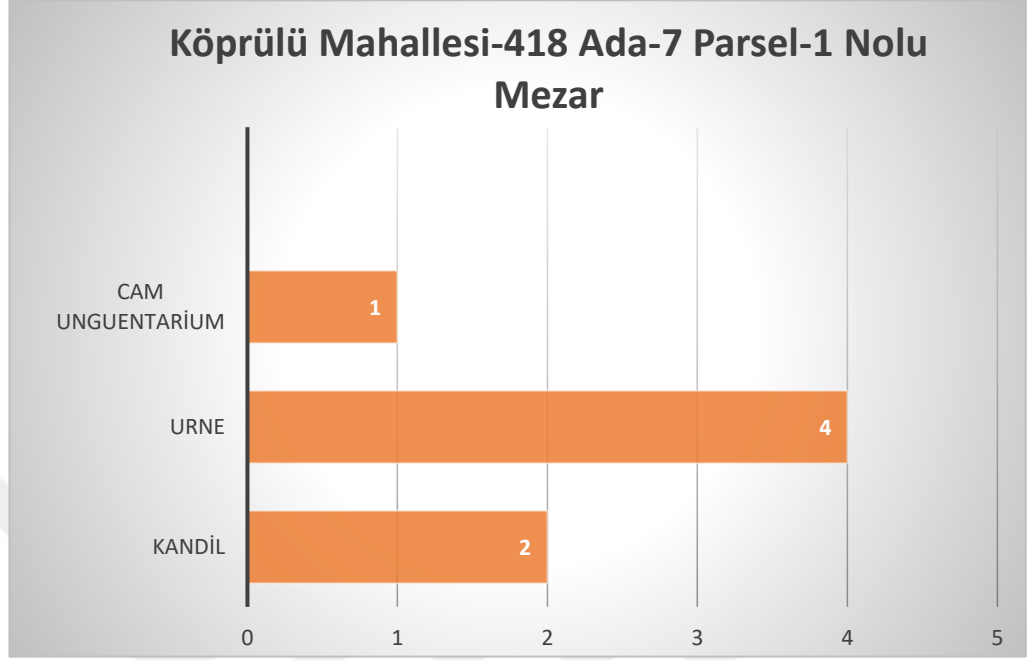

Grafik 2. Mezar Buluntu Dağılımı

418 ada 7 parselde ortaya çıkarılan oda mezarlar yoğun olarak tahrip edilmiş ve soyulmuş oldukları için buluntu açısından oldukça fakirdir. 2 numaralı mezar tahrip edildiğinden burada hiçbir buluntu ele geçmemiştir.

Parseldeki 1 numaralı mezarın batı klinesinden ve dromostan MS 1. yüzyıla tarihlendirilen iki adet kandil ele geçmiştir. Mezarın zemininden MS 2. yüzyıla tarihli bir cam unguentarium, dromostan ise urne olarak kullanılmış MS 1.-2. yüzyıldan iki pişirme kabı ve MS 1. yüzyıla tarihli iki urne kabı olmak üzere toplam 4 urne ele geçmiştir. Ele geçen az sayıdaki mezar buluntusu MS 1. ve 2. yüzyıl arasındadır. Ancak 7 parseldeki 1 numaralı mezarın mimarisi 28 parseldeki 1 ve 2 numaralı mezarın mimarisiyle aynı beşik tonozlu tek odalı üç klineli dromoslu oda mezardır. Tralleis'te bu mezarların MÖ 2. yüzyılda inşaa edilmiş olduğunu biliyoruz. Dromoslu oda mezarların Tralleis'te yapıldıktan sonraki dönemlerde tekrar tekrar kullanıldığı 28 parseldeki mezarların buluntularının dönem aralığından da anlaşılabılır. Bu durumda büyük bir ihtimalle 7 parseldeki mezarların Hellenistik Dönem'deki gömülerine ait buluntuları çalınmış olmalıdır. Roma malzemesinin azlığı bu durumun sonraki dönemlerde de devam ettiğini

göstermektedir. Mezar mimari açıdan MÖ 2. yüzyıla tarihlenirken az sayıdaki buluntusu MS 1.-2. yüzyıla tarihlenmektedir.

Grafik 3. Mezar Buluntu Dağılımı

Mesudiye Mahallesi 561 Ada 5 Parsel'deki oda mezar moloz taşlardan örülü bir duvarla sınırlandırılmış eğimli dromostan 120x20 cm ölçülerinde bir kapıdan geçerek kare formuna yakın bir orta alanın doğu, batı ve güneyinde 3 adet niş şeklinde oyularak oluşturulmuştur. Kentin yerel konglomera tabakasına oyulan mezarın tavanı düzleştirilirken klinelerin üzeri tonozla benzetilecek şekilde yapılmıştır (Res. 23-28). Mezarın günümüze kadar dokunulmadan gelmesi kontekst değerlendirmesi açısından önemlidir (Çiz. 16).

Mezarın 185x200x220 cm ölçülerindeki güney nişinin kenarları moloz taşlarla örülerek oluşturulmuş üzeri sıvalı 40 cm yüksekliğindeki duvarlarla sınırlandırılmaktadır (Res. 28). Kazı raporlarından alınan bilgiye göre niş içinde dağılmış bir bütün oluşturmeyen iskelet parçaları bulunmuş, bu iskelet parçaları yoğun nemden dolayı çoğu erimiş bir halde ele geçmiştir. Niş içinde yapılan kazılarda toplamda dört bireyin gömüldüğü tespit edilmiştir. Ancak durumları kötü olduğu için antropolojik çalışma yapılamamıştır. Nişin içinde insitu halde farklı boyutlarda; MS 2. yüzyıla tarihli 2 adet cam unguentarium, 1 adet minyatür kase, MÖ 2. yüzyıl sonlarından MS 2. yüzyıla kadar

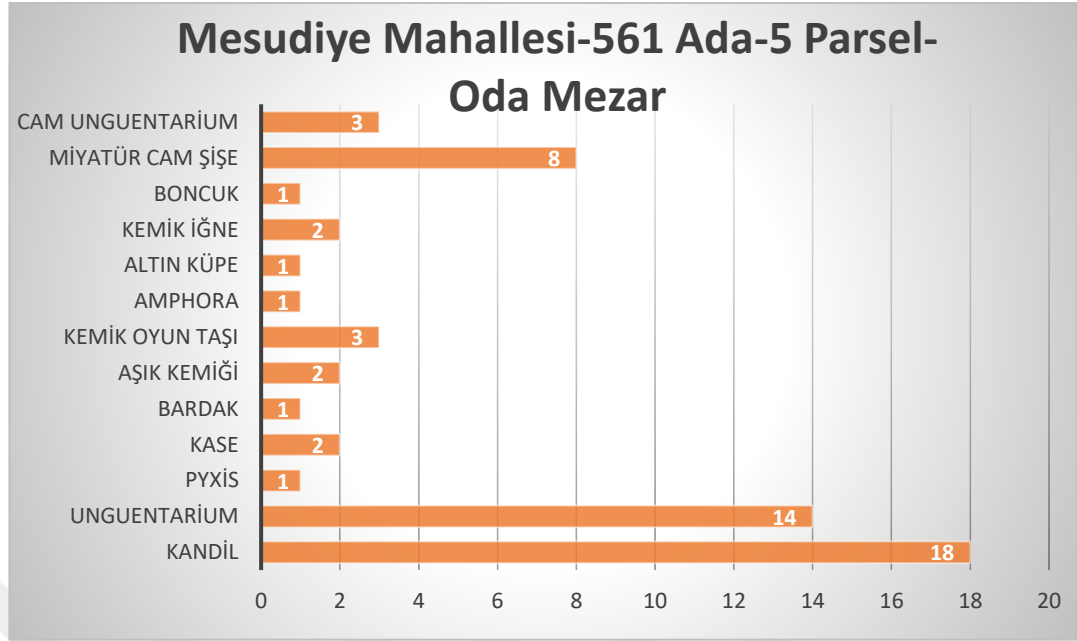
tarıhlendirilen 5 adet kandil, MS 1. yüzyıl ortalarına tarıhlendirilen 5 adet pişmiş toprak unguentarium ve 1 adet aşık kemiği bulunmuştur (Çiz. 16).

140x150x180 cm ölçülerindeki batı nişte klineleri sınırlayan kuzey güney ve orta kısmında sıvalı moloz taştan örölü 26 cm yüksekliğinde duvarlar ortaya çıkarılmıştır (Res. 27). Kazı çalışmalarında kısmen korunmuş 2 bireye ait iskelet parçaları ortaya çıkarılmıştır. Nişin içinde in-situ halde; MS 1. yüzyıl ortalarına tarihli 1 unguentarium, 5 adet kandil ve 1 adet aşık kemiği bulunmuş, bulunan bu eserler arasında ele geçen en erken tarihli buluntu MÖ 2. yüzyıl sonları- 1. yüzyıl başlarından bir Efes Tipi kandil ve en geç eser de MS 2. yüzyıla tarihli açısız burunlu bir kandildir (Çiz. 16).

Doğu nişin kuzey ve güney kısmında diğer nişlerdeki gibi sınırlayıcı sıvalı alçak duvarlar bulunmaktadır. Niş, 150x150x170 cm ölçülerindedir (Res. 26). Doğu nişte yapılan kazılarda nemden etkilenmiş olduğu için kötü durumda olan 3 bireye ait iskelet parçaları ele geçmiştir. İn-situ halde; MS 1. yüzyıl ortalarından 1 adet pişmiş toprak unguentarium, MS 1. yüzyıla tarihli 1 adet pişmiş toprak figürin başı, 1 adet kandil, MS 1. yüzyıldan 1 adet pişmiş toprak pyxis ve MS 1.-2. yüzyıla tarihli 1 adet altın küpe bulunmuştur (Çiz. 16).

Doğu nişin önündeki zeminde gömü yapılmamasına rağmen oldukça fazla eser ele geçmiştir. İn-situ halde ele geçen MS 1. yüzyıl sonu- MS 2. yüzyıl başları arasına tarihli 8 adet pişmiş toprak kandil, 1 adet pişmiş toprak çift kulplu amphora, MS 1. yüzyıl ortalarına tarihli 4 adet pişmiş toprak unguentarium, MS 1.-2. yüzyıla tarihli 1 adet pişmiş toprak minyatür tabure, 1 adet boncuk, MS 2. yüzyıla tarihli 1 adet cam spatula parçası ve 8 adet mini cam şişe, MS 1-2 yüzyıla tarihli 1 adet pişmiş toprak bardak, 1 adet kemik iğne, 1 adet kemik iğne başı, MS 1-2. yüzyıldan 2 adet kemik oyun taşı ve 1 adet oyun taşı bulunmuştur (Çiz. 16).

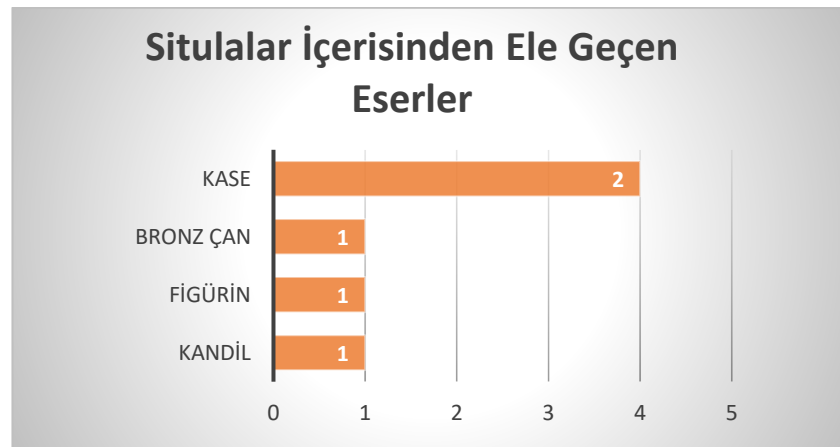
Mezarda ele geçen en erken buluntu MÖ 2. yüzyıl sonları- 1. yüzyıl başlarına tarihli Efes tipi kandiller ve iğ biçimli unguentariumlardır. En geç tarihli buluntular ise MS 2. yüzyıla tarıhlendirilen kandiller, unguentariumlar, minyatür cam şişelerdir. Toplam olarak 9 bireyin gömüldüğu düşünölen mezardaki buluntuların yüzyıllara göre buluntu yoğunluğuna bakılarak en çok MS 1. yüzyıldan sonra kullanıldığını varsayabiliriz. Aşağıdaki grafikte mezar eser dağılımı verilmiştir.

Grafik 4. Mezar Buluntu Dağılımı

Situla mezarlar Tralleis Güney Nekropolünde 3 adet ele geçmiştir. Bunlardan ikisi 418 ada 7 parseldeki mezarın dromosundadır ve içlerinden herhangi bir buluntu ele geçmeyen situlalardan birinin iki ucu geniş ağızlı derin kaselerle kapatılmıştır (Res. 30-31). Kentte daha önce açığa çıkarılan situla tipi mezarlarla aynı stil özelliklerini gösteren mezarlar MS 1-2. yüzyıldan olmalıdır.

561 Ada 5 Parsel'deki mezarın dromosunda ele geçen dip kısmı kapalı ağızlı bir lekane ile kapatılmış situla mezardan MS 1- yüzyıla tarihli Aphrodite Rahibesi figürini, bir bronz çan ve MS 1. yüzyıl ortalarına tarihli bir kandil ele geçmiştir. Mezar MS 1. yüzyıldan olmalıdır (Res. 29).

Grafik 5. Mezar Buluntu Dağılımı

2.3. BÖLGE COĞRAFYASINDAKİ BENZER MEZARLAR

Karia Bölgesi, kuzeyde Maiandros Nehri ile Megosis Dağları, güneyde İndos Nehri, kuzeydoğuda Sakbakos Dağı ile çevrili bölgede yer alır. Antik çağda kuzeyde İonia ve Lydia'nın, kuzeydoğuda Phrygia ve Pisidia'nın ve güneydoğuda Lykia'nın komşusudur⁷³. Güneyde ve batıda denize kıyısı olan Karia'nın sınırları açık denizdedir ve bazıları Kos, Samos gibi bağımsız kent devleti statüsüne sahip birçok adayla çevrilidir. Bu adaların en büyüğü kuşkusuz ana karadaki Peraia'da hükmeden Rhodos'tur⁷⁴ (Harita 1). Eski Yunan inancına göre Kariyalılar, Ege Adalarında yaşayan ve sonra Asya anakarasına göç eden bir halktı. Kariyalılar ise kendilerinin anakaradan olduklarına inanmaktadırlar⁷⁵. Antik kaynaklarda da bu konuda bir fikir birliğine varılamamıştır. Kariyalıların kökeni konusu bugün hala araştırılmaktadır⁷⁶. Uzun ve zengin tarihi boyunca Karia Bölgesi'nin büyük kent nekropollerinde bu tarihi ve zenginliği yansıtan bir mezar tipi çeşitliliği görülmektedir.

Üst örtüsünün şeklinden dolayı “Tonozlu Oda Mezarlar” olarak adlandırılan mezar yapıları Roma İmparatorluk Dönemi'nde bütün Anadolu'da olduğu gibi Karia Bölgesi antik kentlerinin nekropollerinde sık görülen bir mezar tipidir⁷⁷. Tonozlu oda mezarlara bölgede; Magnesia, Stratonikeia, Iasos, Mylasa, Alagün, Kazlıbucak, Euromos, Hydisos ve Bargylia, Mylasa'da rastlanmaktadır⁷⁸. Ayrıca Karia yakınındaki Laodikeia, Hierapolis, Trapezopolis, Attouda, Tripolis ve Eumeneia nekropollerinde de bu mezar tipi yaygın kullanılmıştır⁷⁹.

Köprülü Mahallesi'ndeki 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı mezarda olduğu gibi sanduka tipinde ölü yatakları bulunan mezarlara Laodikeia'da rastlanmıştır⁸⁰. Girişin iki

⁷³ C., Canan Küçükeren, *Ege'de Bir Anadolu Uygarlığı Karia*, Ekin Grubu, İstanbul 2007, 14-15.

⁷⁴ Strabon, XIV, II- C651; G., Reger, “Bölgesel Bağlamda Karia'nın Sınırları, Hudutları ve Sınır Bölgeleri”, (2-11) Oliver, C., Henry, A., Begin, Henry (Ed.) *Kariyalılar- Denizcilerden Kent Kuruculara*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2020, 3.

⁷⁵ Bean, 1.

⁷⁶ Kariyalıların kökenleri hakkında detaylı bir şekilde ele alan son çalışmalardan biri için bkz. A. Herda, “Karia Halkının ve Karkisa-Karia Ülkesinin Erken Dönem'lerdeki kökeni”, (14-27) Oliver, C., Henry, A., Begin, Henry (Ed.) *Kariyalılar- Denizcilerden Kent Kuruculara*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2020.

⁷⁷ A. Kızıl, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Sanat Tarihi Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Konya 1999, 21.

⁷⁸ Özver, 76.

⁷⁹ C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin, C. Şimşek, M. Okunak, M. Bilgin, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılı Çalışmaları)*, (Ed. C. Şimşek), Ege Yayınları, İstanbul 2011, 9.

⁸⁰ Şimşek, Okunak, Bilgin, 9, Lev. 13-14, 41-42, Res. 27, 30, K8, K9.

yanında ve karşısında bulunan teknelerden başka girişin karşısında 28 parseldeki ikinci mezar ve 418 Ada 7 parseldeki iki mezarda da olduğu gibi bir niş de bulunmaktadır. Nişin ölçüleri bizim mezarımızdakine oranla daha geniştir. İasos'taki benzer mezarlar tek odalı dörtgen planlı olup gömüler sandukalara yapılmıştır. Beşik tonozlu olan mezarların yapımında Tralleis örnekleriyle benzer şekilde yerel şist taşı, ince kum, kiremit kırığı ve kireçten oluşan harç kullanılmıştır. Nekropol alanında bu plana sahip oldukça fazla mezar inşa edilmiştir⁸¹. İasos'taki bu mezar planının Geç Hellenistik Dönem'in sonlarından (MÖ 1. yüzyıl sonları) itibaren başladığı ve Roma Dönemi'nde de arttığı hatta MS 5.-6. yüzyıla kadar devam ettiği düşünülmektedir⁸².

Mylasa'da ortaya çıkarılan Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen mermer bloklar kullanılarak inşa edilmiş titiz bir işçiliğe sahip mezar odası, ortada dikdörtgen bir dromos ve mezar duvarlarına bitişik üç tekne biçimli kline ile çevrili bir plana sahiptir. Mezarda ele geçen buluntulardan yola çıkarak Geç Klasik Dönem'den itibaren MS 1. yüzyıla kadar kullanılmış olduğu kabul edilmektedir⁸³. Mylasa'da görülen beşik tonoz örtülü tek odalı mezarlar ise dikdörtgen planlı ve oldukça sade yapılıdır⁸⁴. Mezarlardan biri içten Tralleis örnekleri gibi tonozlu iken dıştan farklı olarak hafif eğimli düz bir çatıya sahiptir⁸⁵. Alagün'de 8 tonozlu mezar içinden planı korunmuş olanlardan birinin duvarları üzerindeki izlerden içinin bizim mezarlarımızdaki gibi sıvalı olduğu ve gömü için duvarlarla bölünmüş bölmeler oluşturulduğu anlaşılmıştır⁸⁶. Bargylia'da korunmuş tek odalı tonozlu oda mezarın duvarlarında 418 ada 7 parseldeki oda mezarlardaki gibi duvarlarda nişler bulunmaktadır. Tralleis örneklerinden farklı olarak 3 tane ve kemerli yapılan nişlerin urne kaplarını koymak için kullanıldıkları düşünülmektedir⁸⁷. Tralleis Batı Nekropolü'nde de çift katlı ve iki odalı bir mezarın duvarlarında da bu nişlerden görülmektedir⁸⁸. Trapezopolis Nekropolü'nde görülen tonozlu mezarlar Tralleis örnekleri

⁸¹ 3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,19,20,21 ve 22 numaralı mezarlardan özellikle 21 numaralı mezar iyi korunmuştur Çiz. 53/a,c; 55 a; Lev. 64/c; 65/a,b.

⁸² Kızıl, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, 75.

⁸³ A. Kızıl, "Mylasa'da (Milas) Elit Aile Mezarları", (274-283) Oliver, C., Henry, A., Begin, Henry (Ed.) *Kariyalılar- Denizcilerden Kent Kuruculara*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2022, 277.

⁸⁴ Kızıl, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, 76-78, Pl. 6, Çiz. 60- 64, Lev. 75/b,c, 76/a,b,c, 77/a.

⁸⁵ Kızıl *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Çiz. No 62/a-2, Lev. No. 76/a,b,c, 77/a-b.

⁸⁶ Kızıl, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Çiz. 66/b, 67/a, Lev. 80/a.

⁸⁷ Kızıl, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Çiz. 77/a,b, Lev. No 92/b,c, 93/a,b,c.

⁸⁸ M. Çekilmez, A. Saraçoğlu, "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 30, C. 3, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2009, 17-40, 31, Res. 13; M. Çekilmez, "2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", *Kazı Sonuçları Toplantısı* 31, C. 2, T.

gibi moloz taş ve kireç harcıyla örülmüştür⁸⁹. Yön olarak Tralleis örnekleriyle aynı kuzey-güney yönlü mezarların yanında topoğrafya ya uygun olarak doğu-batı yönlü olan tonozlu mezarlar da görülmektedir. Güney Nekropolü Köprülü Mahallesi'ndeki 2 farklı parselde yer alan mezarlarımızdan biri kuzey-güney yönlü diğeri doğu ve batı yönlüdür. Bu durum Trapezopolis Nekropolü'nde de arazi şartlarına göre yönlerin değiştirilebildiğini göstermektedir. Arazinin en uygun şekilde kullanılması esasına dayalı olarak mezarların yönleri, düz bir zemin elde etmek için yapılan teraslama çalışmaları, merdivenler, rampalar gibi uygulamalar antik kentlerin nekropollerinde sıkça görülmektedir. Bu durum Hierapolis-Kastabala Nekropol'lerinde de aynıdır⁹⁰.

Arazinin doğal yapısına uygun olarak kuzey-güney yönlü olan Mesudiye Mahallesi'ndeki konglomeraya oygu olarak yapılan tek odalı mezarda Köprülü Mahallesi'ndeki oda mezarlarda da görülen girişin karşısında ve ortadaki dromosun iki yanında klinelerin bulunduğu oda mezar planı uygulanmıştır. Konglomeraya oygu olarak yapılan oda mezarların Güney Nekropolü'nde görülen en yaygın tip olduğu önceki dönem çalışmalarında da tespit edilmiştir⁹¹. Tralleis Batı Nekropolü'nde de konglomeraya oygu olarak yapılmış bir mezar ortaya çıkarılmıştır. Mesudiye Mahallesi'ndeki mezar ile benzer plandadır ve klineler yere yapılmıştır. Ancak Mesudiye'deki mezarın klineleri Batı Nekropolü'ndeki mezardan farklı olarak nişler içine yapılmıştır ve mezarın duvarları sıvalı değildir⁹². Bu durum konglomera mezarların arazinin şartlarına uygun olarak nekropol alanı içinde sıklıkla yapıldığını göstermektedir. Buna benzer bir durum çoğu nekropolde olduğu gibi Magnesia Nekropolü'nde de uygulanmıştır. Magnesia'daki oda mezarların bazıları topoğrafyaya bağlı olarak yarısı ana kayaya oyularak oluşturulmuştur⁹³. Hierapolis Nekropolü'nde de benzer bir durum söz konusudur. Yarısı kaya içine oyulmuş tonozlu mezarlar beşik çatılı kayaya oyulmuş mezarlar gibi yapılmış

C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Denizli 2009, 375-385, 380-381; Özver, 72- 73, Lev. 17 A/B, Lev. 20 A/B, Lev. 21 A/B

⁸⁹ C. Şimşek, "Trapezopolis Antik Kenti Nekropolü II", *Arkeoloji ve Sanat*, 24 (111), 2002, 27-45, TM2, Res. 12, TM4, Res. 13, TM7, Res. 14-15 ve diğ.

⁹⁰ A., N., Zeyrek, *Hierapolis-Kastabala, İ. S. I. – 3. Yüzyılda Kentsel Gelişim*, Ege Yayınları, İstanbul 2018, 213.

⁹¹ Ölmez, 8; Özver, 47.

⁹² Müzeden alınan mezar fotoğraflarında sıvasız olduğu görülen duvarların, sıvası dökülmüşse bile kurtarma kazısı raporunda mezarın duvarlarının sıvalı olduğuna dair bir belirtiden bahsedilmemiştir.

⁹³ İ. E. Koçak, *Magnesia Ad Maeandrum Mezar Tipolojisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, Ankara 2013. 28, Kat No: 74, Levha XLV, Res: 74 a-b.

olup tek farkı üst örtülerinin traverten bloklardan tonozlu olarak kapatılmasıdır⁹⁴. Bu durumda genel olarak diğer antik kentlerin nekropollerinde olduğu gibi Tralleis Güney Nekropolü'ndeki oda mezarların da arazi şartlarına göre mezar yönleri ve inşa teknikleri gibi özelliklerinin değişebildiği sonucunu çıkarabiliriz.

⁹⁴ C., Şimşek, *Hierapolis Güney Nekropolü*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji-Sanat Tarihi AnaBilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Konya 1997, 77-78, Ç. 58, 67, R. 265.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ BULUNTULARI

Tralleis Güney Nekropolü'nde yer alan 5 oda mezar ve 3 situla mezardan ele geçen toplam 182 eser tez kapsamında incelenmiştir. Yapıldıkları malzemenin cinsine göre ayrılan eserler kendi başlıkları altında formlarına ve kullanım amaçlarına göre alt başlıklara ayrılarak hem bulundukları bağlam hem de antik dünyadaki benzer örnekleriyle karşılaştırılarak eserler için tarih önerileri getirilmiştir.

3.1. PIŞMIŞ TOPRAK ESERLER

Mezar buluntularının en yoğun grubunu oluşturan pişmiş toprak eserler kendi içlerinde Kandiller, Unguentarimler, Terrakotta Figürinler, Urneler, Situlalar, Pişirme Kabı, Kâseler, Maşrapalar, Pyxisler, Amphora ve Ampullalar olmak üzere toplam 11 alt başlık altında tipolojik olarak gruplandırılarak detaylı bir şekilde incelenmiştir.

3.1.1. Kandiller

Antik çağ insanı, prehistorik dönemlerde ateşi bulmasının ardından karanlık gecelerini aydınlatmak için meşale, mum gibi araçlar kullanmıştır. Paleolitik Çağda Akdeniz'de kandil olarak deniz kabuklarının kullanıldığı anlaşılmıştır⁹⁵. Sonrasında taş, metal, pişmiş toprak, cam gibi malzemelerden üretilen kandiller arkeolojik merkezlerde aydınlanma ihtiyacının olduğu her mekânda ve özellikle mezarlarda aydınlanmanın yanı sıra ölü kültünün bir parçası olarak sıkça karşımıza çıkan buluntu grubunu oluştururlar.

Özellikle ucuz hammaddesi ve kolay üretimleri nedeniyle pişmiş toprak kandiller çok yaygın olarak kullanım görmüşlerdir. İlk pişmiş toprak kandiller elle şekillendirilmiştir. Daha sonra çarkta yapılan çanak şekilli bir kenarı yanlardan hafifçe bastırılarak fitilin konulması için bir yatak oluşturulan kandiller ortaya çıkmıştır⁹⁶. Sonraki yüzyıllarda bu çıkıntı giderek uzayarak burna dönüşmüştür. Çanaklar derinleşmiş ve üzeri kapanarak ilk şekillerinden çok daha karmaşık yapıları; yapıldıkları yere, döneme

⁹⁵ D. M. Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, The Trustees of the British Museum, London 1972, 17.

⁹⁶ Dominique Kassab Tezgör ve Tahsin Sezer, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu I*, Fransız Anadolu Araştırma Enstitüsü, İstanbul 1995, 27.

ve ustalara göre farklılıklar gösteren ama özünde ilk haliyle aynı amaca hizmet eden çok çeşitli kandil tipleri ortaya çıkmıştır. Kalıp yapımının ortaya çıkmasıyla MÖ 3. yüzyıldan sonrasında seri üretime geçen kandiller⁹⁷ üzerinde çok çeşitli bitkisel ve geometrik bezeme, mitolojik figürler, günlük hayat sahneleri, dini tasvirler ve hayvanlar gibi çeşitlilik gösteren konular yer almıştır. Greklerin *Lyknos*, Romalıların *Lychnus* veya *Lucerna* olarak isimlendirdiği kandillerin yağ doldurulan gövdesine *Infundibulum*, çukur ya da düz yapılan bezemeli veya bezemesiz olan kandilin üst kısmına *Diskus*, bu kısmı çevreleyen omuz kısmına *Margo*, Grekçe *Ellychnium* denilen fitil konularak yakılan farklı şekillerde yapılabilen burun kısmına *Nostrum*, *Nasus*, *Nyxus*, ve burun gibi farklı yapılabilen kulplara *Ansa*, *Manubrium* denirdi⁹⁸. Kandillerde yakıt olarak kullanılan ürün, özellikle zeytinin doğal olarak yetiştiği Akdeniz ülkelerinde fazlasını ihraç ettikleri bilinen zeytinyağı, zeytin yetişmeyen ülkelerde ise alternatif olabilecek susam yağı, fındık yağı, balık yağı, hintyağı ve benzeri diğer bitkisel yağlardır⁹⁹. MÖ 3. yüzyıldan sonra kalıp ile yapılan kandiller Ephesos ve Knidos gibi önemli kentlerin atölyelerinden tüm Akdeniz'e yayılmıştır¹⁰⁰.

Tralleis Güney Nekropolü mezarlarında 50 adet tüm ve tüme yakın kandil ve arkeolojik veri sunan kandil parçası ele geçmiştir. Kandiller burun tiplerine göre gruplara ayrılarak benzer örnekler yardımıyla kendi içlerinde kronolojik olarak sıralanmışlardır. Bulunan kandillerden en erkenleri Hellenistik Dönem'e tarihlenen Efes tipi kandillerdir (Ek. I.) .

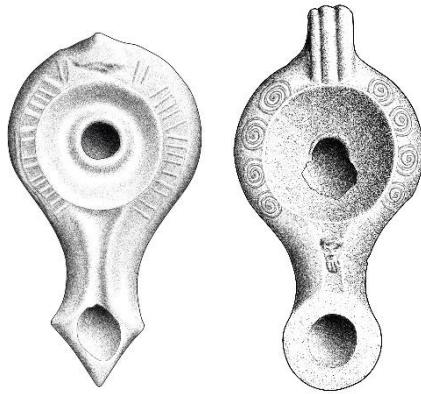
⁹⁷ Sedef Çokay, *Antikçağda Aydınlatma Araçları*, Eskiçağ Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2000, 11.

⁹⁸ H. B. Walters, M. A., F.S.A., *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, The Trustees, London 1914, 12-13.

⁹⁹ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 10

¹⁰⁰ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 18; Çokay, 11; N. Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erzurum 2003, 26; Z. Aydın Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erzurum 2006, 124.

3.1.1.1. Efes Tipi Kandiller

Efes'te Wood tarafından yapılan kazılarda bulunan kandilleri yayınlayan Walters bu tipten “Efes Tipi” olarak bahsettiği için, formun Efes'ten yayıldığı algısı oluşmuş ve bu sebeple isimlendirilmesi arkeolojik kaynaklarda “Efes Tipi Kandil” olarak geçmektedir¹⁰¹. Efes'te bu tipe ait pek çok kandile ek olarak kalıplarının da ele geçmesi, bu görüşü desteklese de tüm Akdeniz Dünyası'nda Atina¹⁰²,

Kerameikos¹⁰³, Delos¹⁰⁴, Korinth¹⁰⁵, Pergamon¹⁰⁶ gibi önemli kentlerde de örneklerinin ele geçmesi bu kanıyı belirsizleştirmiştir¹⁰⁷. MÖ 2. yüzyılın başlarında Anadolu'da üretilmeye başlanan bu tipin gri renkleri ve formlarından ötürü erken metal kandillerden esinlenerek yapıldığı düşünülmektedir¹⁰⁸. Efes Tipi Kandilleri burunlarına bakarak mızrak ya da ok uçlu ve yuvarlak burunlu olmak üzere iki ana tipe ayırabiliriz. Howland¹⁰⁹ bu kandilleri Tip 49A başlığı altında, Broneer¹¹⁰ Tip XIX başlığı altında incelerken Bruneau¹¹¹ 11, Günay Tuluk¹¹² 3, Öztürk¹¹³, Civelek¹¹⁴ ve Özver¹¹⁵ 2, Gürler¹¹⁶ 1. gurup adı altında incelemiştir.

¹⁰¹ Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, 14; Rahşan Tamsü Polat, *Stratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, 2013, 323.

¹⁰² Oscar Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Harvard University Press, Massachusetts 1930, 55-54, 190-192, Lev. V; Tamsüpolat 2013, 323.

¹⁰³ R. H., Howland, *Greek Lamps and Their Survivals*, The Athenian Agora Vol. 4, New Jersey 1958, Lev. 49.

¹⁰⁴ P. Bruneau, *Les Lampes Exploration Archéologique de Delos*, Fas. XXVI, E. De Boccard, Paris 1965, Lev. 13-20.

¹⁰⁵ Broneer 1930, 55-54, 190-192, Lev. V.

¹⁰⁶ Schäfer, *Hellenistische Keramik aus Pergamon*, Walter De Gruyter & Co., Berlin 1968., 147, Lev. 69, No T4, Bu kalıp burada da Efes tipi kandil üretimi olduğunu göstermektedir. İlerde yapılacak kazılarda diğer kentlerde de kalıplar bulunabilir bu sebeple Efes Tipi kandillerin ilk üretim yeri konusu tartışmalıdır.

¹⁰⁷ Tamsü Polat, 323.

¹⁰⁸ Howland 167; Schafer, 145.

¹⁰⁹ Howland 166 vd.

¹¹⁰ Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, 66-70.

¹¹¹ Bruneau, 51-78.

¹¹² Günay, Tuluk, 49-63.

¹¹³ Öztürk, 55-60.

¹¹⁴ Civelek, 13-22.

¹¹⁵ Özver, 135.

¹¹⁶ B. Gürler, *Metropolis'in Hellenistik Dönem Seramiği*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1944, 87-92.

Tralleis Güney Nekropolü mezarlarında 7 adet Efes tipi kandil ele geçmiştir. Bunlardan ikisi mızrak/ok uçlu diğer ikisi ise yuvarlak buruna sahiptir.

Kat. No. 1, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2 numaralı oda mezarın dromosunda ele geçmiştir. Kulpu eksik olan kandil, Efes Tipi'nin karakteristik özelliklerini gösterir. Mikalı, sarı renkli sıkı dokulu hamurunun üzerinde yer yer dökülmeler görülen kandil mat koyu gri renkli bir astara sahiptir. Çift dışbükey gövdeli kandilin kalıp birleşim yerleri keskin hatlıdır. Omuz, kabartma olarak dikey çizgilerle bezenmiştir. İçe doğru eğimli yüksek bir bant¹¹⁷ ile çevrelenen diskusun ortasında kabarık bir halka ile çevrili geniş bir yağ deliği vardır. Diskus üzerinde ikisi açılmamış toplam üç adet küçük yağ deliği bulunmaktadır. Mızrak ucu şekilli burun üzerinde, dikusu çevreleyen bandın sınırından başlayan ve fitil deliğinin kenarlarına doğru iki yana açılarak kavisli bir kanal oluşturan kabarık çizgiler bulunmaktadır. Bu çizgilerin, diskusun çevresindeki bandın ve diskustaki hava deliklerinin amacı, kandile konulan yağın taşması durumunda tekrar yağ haznesine dönmesinin sağlanmasıdır¹¹⁸. Yuvarlak kaidesi hafifçe içe çöktür. Bu tipin benzerlerine daha önce de Tralleis mezarlarında rastlanmıştır. Civelek'in Tralleis'teki mezarlardan çıkarılan kandilleri de incelediği doktora tezinde Kat. No 1 ile aynı formda burun köprüsü üzerinde kabartma çizgilerle bir kanal bulunan iki örnek vardır¹¹⁹. Saraçoğlu ve Çekilmez'in incelediği Tralleis Batı Nekropolisi'nden burun üzerinde kanallar bulunan benzer bir örnek ele geçmiştir¹²⁰. Aydın'ın¹²¹ ve Özver'in¹²² çalışmalarında Tralleis Batı Nekropolis'inden kaynaklı benzer Efes Tipi örnekler de vardır. Priene¹²³, Atina¹²⁴ Delos¹²⁵, Kudüs ve Assos kazılarında İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne gelen iki örnekten¹²⁶ de anlaşılabacağı gibi Efes tipi kandiller geniş bir yayılım alanına sahiptir. Tralleis'te ele geçen eser sayısı

¹¹⁷ Bu halka kandil kalıptan çıktıktan sonra elle eklenmektedir. Howland 166; Civelek, 14.

¹¹⁸ Howland, 166-167; Günay, Tuluk, 49.

¹¹⁹ Civelek, 71, K10 Lev. III, K13, Lev. IV, 14.

¹²⁰ A., Saraçoğlu, M. Çekilmez, "Tralleis Batı Nekropolis ve Konut Alanı Hellenistik Dönem Seramiği: 2006-2007 Buluntuları", *Colloquium Anatolicum*, 10, 219-248, 248 Res. 14 b.

¹²¹ Osman Aydın, *Tralleis Batı Nekropolü Kandil Buluntuları*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Aydın 2015, Lev. V-VI, K1, K2.

¹²² Özver, *Tralleis Batı Nekropolü ve Buluntuları*, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmış Doktora Tezi)

¹²³ T. H. Wiegand ve H. Schrader, *Priene Ergebnisse der Ausgrabungen und Untersuchungen in den Jahren 1895-1898*, Georg Reimer, Berlin 1904, Abb. 560.

¹²⁴ Howland, Type 49 A: 651, 657, Pl. 49.

¹²⁵ Bruneau, Pl. 17 2984, 3005, 2994, 2986, 2996, 3007.

¹²⁶ Kassab, Tezgör, Sezer, s. 113, 290, 293.

düşünüldüğünde Efes Tipi Kandillerin kentte sevilerek kullanıldığı açıktır. Seramik üretimi olduğunu bildiğimiz Tralleis'te ilerleyen yıllarda Pergamon'da olduğu gibi Efes Kandillerinin ve yerel başka kandillerin kalıplarının bulunması oldukça yüksek bir olasılıktır. Yukarıda sıralanan diğer eserlerle çok benzeyen eserimizi bu tip için belirlenen genel tarih olan MÖ 2. yüzyıl sonu- 1. yüzyıl başlarına tarihlendirmemiz uygun olacaktır.

Kat. No. 2, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı renkli mika katkılı hamur yapısına sahip kandilin üzerinde yer yer renk değişimleri görülen kırmızı renkli astarı bulunmaktadır. Bezemesiz, küresel gövdeli eserin düz dikey kulpu gövdenin ortasından keskin bir hat çizen kalıp birleşme yerinden başlayarak, diskusu çevreleyen kabartma hatla birleşmektedir. Diskusun merkezinde etrafında kabartma bir çizgi olan geniş bir yağ deliği yer almaktadır. Öne uzatılmış burnun iki yanında mızrağa benzemesine sebep olan çıkıntılar yer alır. Fitol deliği ovaldir. Burunda kullanıldığını gösteren yanık izleri bulunmaktadır. Yüksek halka kaidesi ise düz bir şekilde sonlanmaktadır.

Burun tipi klasik Efes Tipi kandillerden farklı olmasına rağmen, diskusunun ve gövdesinin formunda benzerlikler bulunması nedeniyle bu başlık altında incelenmiştir. Önceki dönemlerde yapılan Tralleis çalışmalarında oldukça fazla incelenen¹²⁷ bu tip kandilin Tralleis dışındaki en yakın benzeri, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndedir. Satın alma yoluyla müzeye kazandırılan eser¹²⁸ MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kassab-Tezgör ve Sezer bu örneğin Efes Tipi'nin yöresel bir taklidi olduğunu belirtmiştir. Mykenai'den çıkarılan MÖ 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen kandil, küresel gövdesi, geniş yağ deliği ve burun ucundaki çıkıntılarıyla eserimize benzemekle birlikte farklı atölyelerin ürünleri olduğu açıktır. Eserimizle form açısından uyumlu örnekler önceki kazı dönemlerinde ele geçmiş kandillerdir. Diskus çevresinde belirgin bir banda sahip yerel üretim olduğu düşünülen K19, K22, K24¹²⁹ gibi Tralleis örnekleri Civelek tarafından MÖ geç 2.-Erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Erön'ün de sözünü ettiği gibi başka kentlerde bu kadar az benzerinin bulunması bu kanıyı desteklemektedir. Erön'ün çalışmasında tek örnekle temsil edilen MÖ 2. yüzyıl sonu- 1.

¹²⁷ Civelek, Lev. IV-VI, 19; Erön, 242, Kat. No 80; Aydın, 71-75; Özver, 138-141

¹²⁸ Kassab-Tezgör, Sezer, 116, No. 303.

¹²⁹ Civelek, Lev. V.

yüzyıl ortasına tarihlendirilen Kat. No 80¹³⁰ diskusundaki iki hava deliği haricinde form açısından Kat. No 2 ile benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde Aydın'ın incelediği Efes Tipi kandiller içerisinde K.6 ile K7¹³¹ renk ve form açısından örneğimizle oldukça yakındır. Özver tarafından da detaylı incelenen bu kandiller¹³² MÖ 2. yüzyıl sonu- MÖ 1. yüzyıl başına tarihlendirilmişlerdir. Yukarıda incelediğimiz karşılaştırma örneklerinin yardımıyla Kat. No 2'nin de aynı tarih aralığında olduğu sonucuna varabiliriz.

Kat. No.. 3, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klisesinde bulunmuştur. **Kat. No. 3 ve 4**'ün formu, oval fitil deliğinin bantla çevrili olması haricinde Kat. No 1 ile aynıdır. **Kat. No. 3** diskusunda küçük bir parça haricinde sağlamdır. Az mikalı açık turuncu/sarı renkli sıkı dokulu hamuru üzerinde koyu gri renkli astar bulunmaktadır. Çift oluklu dikey halka biçimli kulpu diskusu çevreleyen kabarık bandın dibinden başlayarak gövdenin ortasındaki keskin profilli kalıp birleşim yerinde son bulmaktadır. Bu tip kulpların metal kandillerden öykünerek oluşturulduğu düşünülmektedir¹³³. Çift dışbükey gövdeli kandilin omzu üzerinde kulp tarafından kesintiye uğrayan spiral bezeme şeridi görülmektedir. Etrafı bir bantla çevrilmiş oval fitil deliği bulunan yuvarlak burunlu kandilin burun köprüsü üzerinde kabartma şeklinde bir satyr başı betimlenmiştir. Satyr başları, masklar, omuzları süsleyen bitkisel ya da geometrik figürler, yunus balıkları, kap formları gibi betimler Pergamon ve Efes Tipi kandillerin diskus çanağının kenarında, burun köprüsünde ya da diskusunda görülebilir. Özellikle Pergamon üretimi kandillerde burunda mask figürü Efes'tekilere göre daha sık görülür¹³⁴. Metin, incelediği kandillerdeki bu betimlerin mask¹³⁵, Tuluk¹³⁶ ise satyr olduğunu belirtmiştir. Korint kandilleri üzerinde de benzer figürler görülür özellikle uzun sakallı bir satyr başı¹³⁷ **Kat. No. 3** ile oldukça benzerdir. Efes Tipi kandillerin bezemeleri üzerinde aynı bitkisel ve geometrik figürlerin çeşitlemeleri kullanıldığı için bir gelişim izlemek ve bunu tarihlendirmede bir kriter olarak kullanmak oldukça zordur¹³⁸. Kenarları yüksek bir halkayla çevrili diskusunda üç hava deliği bulunan kandilin merkezdeki geniş

¹³⁰ Erön, Kat. No 80 242, Lev. 90.

¹³¹ Aydın, Kat. No 6 ve 7, 72-73.

¹³² Özver, Kat. No 29 ve 30, 366.

¹³³ Howland, 167.

¹³⁴ Kassap-Tezgör, Sezer, 108.

¹³⁵ Metin, K12-19, 99.

¹³⁶ Tuluk, K366, Lev. 65 f, 40.

¹³⁷ Brooner, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, 68, Fig. 30-12.

¹³⁸ Tuluk, 54-54.

yağ deliğinin yanında küçük bir parça eksiktir. Benzer tipte kandiller daha önce de söz ettiğimiz gibi geniş bir yayılım alanı göstermiştir. Mızrak uçlu olan kandillerin yuvarlak burunlu olanlara göre daha fazla bulunması onların daha erken olabileceğini düşündürmüştür¹³⁹. Ancak aynı dönemde her iki tipin de örnekleri bulunur. Howland'ın incelediği kandiller arasında bizim eserimizdeki gibi yuvarlak burunlu örnekler vardır¹⁴⁰. İstanbul Arkeoloji Müzelerinde MÖ 2. yüzyıl sonu- MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen, Efes atölyesi ürünü olan kandiller¹⁴¹, Kat. No 3 ile pek çok açıdan paraleldir. Günay-Tuluk'un aynı döneme verdiği Efes Müzesi'nden iki örnek, eserimizle ortak özellikler gösterir. Tralleis'te de **Kat. No. 3** ile oldukça benzer örnekler ele geçmiştir¹⁴². Benzer örnekler yardımıyla **Kat. No. 3** için, MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıl tarihini önerebiliriz.

Kat. No. 4, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın batı nişinden ele geçmiştir. Kulp ve diskus üzerindeki dökülmeler haricinde sağlamdır. Açık kahverengi bol mikalı hamura sahip eserin üzeri gri renk astarlıdır. Çift dışbükey gövdeli kandilin omzunda dil bezemeleri görülmektedir. Aynı bezeme Kat. No. 3'e göre daha kısa ve geniş olan burun köprüsü üzerinde de görülür. Oval fitil deliği kalın bir bantla çevrelenmiştir. Etrafı yükseltilerek çanak görünümü verilen diskusunun merkezindeki yağ deliğinin çevresinde ikisi daha büyük boyutlu üç hava deliği görülmektedir. Hafif yükseltilmiş oval tabanı düz bir şekilde sonlanmaktadır. Kat. No. 3 ile aynı forma sahip olan fakat omuz bezemesiyle ondan ayrılan **Kat. No. 4**, bir önceki eserimizle aynı tarihten olmalıdır.

Sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 5**, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın güney nişinde bulunmuştur. Kırmızımsı sarı hamurdan şekillendirilen **Kat. No. 5**, koyu gri renkli astarla kaplanmıştır. Genel görünümüyle Hellenistik Dönem'e ait bir kandil olan bu örnek tek olduğu için Efes tipi kandillerin altında incelenecektir. Tralleis'in önceki dönem kazılarında açığa çıkarılan bu kandil formundan sekiz örnek Civelek tarafından incelenmiştir¹⁴³. Civelek, bu kandilleri diskus çevresindeki kabartılmış halka (Boyun) sebebiyle Efes Tipi içinde değerlendirmiştir. Her ne kadar boyun kısmı Efes kandilleriyle benzerlik gösterse de, Civelek'in de belirttiği gibi kulpsuz olan bu kandil burun tipi ile onlardan ayrılmaktadır. Efes Tipi'ne göre daha uzun ve oval olan eserimizin fitil deliğinin

¹³⁹ Kassab-Tezgör, Sezer, 109 dn. 30

¹⁴⁰ Howland, Pl. 49, no 659.

¹⁴¹ Kassab-Tezgör, no 293-298.

¹⁴² Civelek, Lev. 1 K14-11.

¹⁴³ Civelek, 20-21, VI-VII, K26-K34.

çevresi bir bantla çevrelenen ya da burnun yanlara doğru çıkıntı yapan mızrak görünümü yoktur. Çift dışbükey gövdeye sahip olan **Kat. No. 5**'in geniş omzunda bezeme bulunmamaktadır. Kabartma bir çizginin çevrelediği diskusunun ortasında yine bir halkayla çevrili büyük bir yağ deliği vardır. Hafif yükseltilmiş halka tabanı ise düz bir şekilde sonlandırılmıştır. **Kat. No. 5**, Civelek'in de belirttiği gibi Efes Tipi ile çağdaş özelliklerinden dolayı MÖ Geç 2.-Erken 1. yüzyıldan olmalıdır.

Kat. No. 6, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Sarı renkli mikalı hamur üzerine koyu gri renk astarlıdır. Çift dışbükey gövdesinin ortasında keskin bir hat olarak kalıp birleşim yeri görülmektedir. Omzunda güçlkle seçilen iki sıra halinde nokta bordürleri dikkati çekmektedir. Öne doğru uzatılmış yuvarlak burunda ucu yukarı çekilerek genişletilen geniş oval bir fitil deliği bulunur. Alçak kabartma halka ile çevrelenen düz diskusunun merkezinde Efes Tipi kandillere göre daha küçük bir yağ deliği bulunmaktadır. Düz dikey halka kulpu diskusu çevreleyen halkayla birleşmektedir. Eser hafif yükseltilmiş oval tabanla son bulmaktadır. Keskin kavisli kalıp birleşim yeri, plastik bir halkayla çevrili diskusu gibi Hellenistik özellikler gösteren kandilin tam olarak bir benzeri bulunamasa da Tralleis'te önceki dönem kazılarında çıkarılan bir örnek diskusunun şekli açısından ve oval uzun yuvarlak burun açısından aralarında benzerlik kurmak mümkündür¹⁴⁴. Bununla birlikte Efes Tipi kandillerle birlikte ele geçen **Kat. No. 6**'nın MÖ 2. yüzyılın sonu- MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihlenmesi uygun olacaktır.

561 Ada 5 parseldeki oda mezarın dromos zemininden ele geçen **Kat. No. 7** açık kahve hamurdan şekillendirilmiştir. Üzeri koyu gri renkli astar tabakası ile kaplı olan kandil kulpsuz olarak üretilmiştir. Tamamen dökülen kandilin astar rengi, diskusu ve merkezindeki geniş yağ deliğini çevreleyen kabartma halkalar üzerindeki izlerden anlaşılmıştır. Çift dışbükey gövdenin kalıp birleşim yeri gövdenin ortasından geçen keskin bir hatla belirgin bırakılmıştır. Yuvarlak burun içinde geniş oval fitil deliği görülmektedir. Burun ve fitil deliğinin şekli **Kat. No. 6**'da olduğu gibi yukarı doğru genişletilmiştir. İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden bir kandille form olarak tam benzemese de diskusunun yapısıyla **Kat. No. 7** arasında benzerlik kurabiliriz¹⁴⁵. Kassab-Tezgör ve Sezer'in Rhodos Atölyesi ürünü olduğunu belirttiği kandil MÖ 3. yüzyılın ilk

¹⁴⁴ Civelek, Lev. K 34.

¹⁴⁵ Kassab-Tezgör, Sezer, No 194.

yarısına tarihlendirilmiştir. **Kat. No. 7**'nin mezar konteksti de düşünüldüğünde bu tarihten olamayacağı açıktır. Kassab-Tezgör ve Sezer, bu tipin Doğu Ege'de üretilmiş daha geç dönemde yöresel alt çeşitlerinin olduğundan bahseder¹⁴⁶. Bu nedenle **Kat. No. 7**'nin benzer tipten geç bir yerel üretim olduğunu düşünebiliriz. Mezar kontekstine göre MÖ 2. yüzyılın sonu- MÖ 1. yüzyılın başları tarihlenmesi uygun olacaktır.

3.1.1.2. Volütlü Kandiller

Anadolu, İtalya ve Afrika'da aynı dönemde üretiminin olduğu düşünülen¹⁴⁷ bu kandillerin en erken örneklerinin Hellenistik Dönem'e kadar gittiği bilinir¹⁴⁸. Özellikle MS 1. yüzyılda tüm Roma İmparatorluğu'nda görülür. Bu geniş yayılım ve ele geçen kandillerin çokluğu konunun farklı araştırmacılar tarafından çokça çalışılmasına neden olmuştur. Bu durum aynı tip kandillerin çok çeşitli ve farklı başlıklar altında incelenmesine ve dolayısıyla bir isimlendirme ve sınıflandırma karmaşasına sebep olmuştur. Bundan dolayı Tralleis kandilleri en genel ifadeler altında incelenmiştir.

3.1.1.2.1. Üçgen Burunlu Volütlü Kandil

Üçgen burunlu volütlü kandiller, ismini kandilin burun ucunda iki yana çıkıntı yaparak burun ucuna üçgen şeklinin verilmesinden alır. İtalya kökenli olan bu tip, MÖ 1. yüzyıl sonlarından MS 2. yüzyıla kadar tüm Akdeniz dünyasında yaygındır¹⁴⁹. Loeschcke volüt burunlu bu kandilleri burnun ve omzun gövdedeki açılara göre gruplandırmıştır¹⁵⁰. Böylece daha doğru bir kronoloji oluşturulabilmiştir. Ivanyi bu sınıflandırmayı çok basit değişikliklerle Pannoian malzemesine uyarlar¹⁵¹. Loeschcke'in bu sınıflandırması üzerine başka pek çok ayrıntılı çalışma yapılsa da¹⁵² temelde

¹⁴⁶ Kassab-Tezgör, Sezer, 99-100.

¹⁴⁷ Metin, 110.

¹⁴⁸ A. Civelek, "Phokaia'da Bir Volütlü Kandil Atölyesi", *Collocium Anatolicum VII*, 2008, s. 115-135, 115.

¹⁴⁹ Bruneau, 117.

¹⁵⁰ S. Loeschcke, *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, Zürich 1919, 213.

¹⁵¹ D., Ivanyi, *Die Pannonischen Lampen*, Budapest 1935.

¹⁵² Çok yaygın bir kullanımı olan bu tipin için ayrıca Bkz. Brants, J., *Antieke Terra Cotta Lampen Uit Het Rijksmuseum Van Autheden te Leiden*, Leiden 1913, VIII, Plaat II; Brooner, *Corinth Volume IV, Part II*

Loeschcke'nin çalışması halen en güvenilirdir¹⁵³. Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından kırık parça, tüm ve tüme yakın toplamda sekiz üçgen burunlu volütlü kandil ele geçmiştir.

Sağlam olarak bulunan **Kat. No. 8**, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 nolu oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı hamur üzerine kırmızı astarlı kandilin tipi tam olarak üçgen burunlu volütlü kandillerin tipik görünümünü sunmasa da tek örnek olduğu için bu başlık altında incelenmiştir. Kat. No 8'in çift yivli dikey halka kulpu basık yarım ay biçimli gövdesinin ortasından başlayıp, içbükey diskusunu çevreleyen hattın dibinde son bulur. Ortasında küçük bir yağ deliği olan kandilin diskusunu çevreleyen hat, tüm gövdeyi dolanarak fitil deliğinde sonlanmaktadır. Oval fitil deliğinde daha önce kullanıldığını gösteren yanık izleri bulunmaktadır. Burnun iki yanında çıkıntılar halinde görülen volütler burun köprüsünün yanlarından uzun ters yaylar çizerek gövdedeki İon kymathionuna kadar devam etmektedir. İon kymathionunun hemen üzerinde ince bir inci dizisi göze çarpar. Hafifçe yükseltilmiş halka kaidesinde okunmaz durumda bir usta monogramı ya da bir atölye lejandı bulunmaktadır.

Aydın ve Milet Müzesi'ndeki kabartmalı Hellenistik ve Roma Dönemi kandillerini çalışan Barın'ın¹⁵⁴ Aydın Müzesi'nde incelediği bir örnek, Kat. No 8 ile birçok yönden ortak özellikler taşımaktadır. Barın'ın kandiliyle eserimiz arasındaki en belirgin fark, kulptaki parmak koyma yeridir. Bizim eserimizde bu eklenti yoktur. Bunun dışında formları, bezemeleri, hamur ve astar renkleri tamamen aynıdır. Tralleis'ten başka yerde yakın benzerine rastlamadığımız bu kandilin burun yanındaki volütleri ve gövde formu açısından benzerlik kurabileceğimiz örneklerine Atina'da rastlanır¹⁵⁵ Perlzweig, bu örnekleri MÖ geç 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl'ın ilk yarısı arasına vermiştir. Barın, bu tipin metal bir kandilden alınan kalıpla yapıldığı için nadir olduğu yorumunu yapmıştır¹⁵⁶. Burun tipi farklı olmakla beraber aynı gövde formu, volüt ve bezeme tipi görülen örnekler

Terracotta Lamps, Type XXII 76-77; O., Vessberg, "Hellenistic and Roman Lamps in Cyprus", *Opuscula Atheniensa I*, 1953, 115-129, 120-124; D. M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, London 1980, 152-183 vd.

¹⁵³ T., Szentlélek, *Ancient Lamps*, Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1969, 70.

¹⁵⁴ G., Barın, *Aydın ve Milet Müzesi'ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik ve Roma Dönemi Kandiller*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995, Kat. No 6, 11, Lev. 2 c-d, Çiz. 3a.

¹⁵⁵ J., Perlzweig, *Lamps of the Roman Period First to Seventh Century After Christ*, The Athenian Agora Vol. 7, New Jersey 1961, Pl. 12, 378, Pl. 13 377.

¹⁵⁶ Barın, 89.

yine Tralleis'ten çıkarılmıştır. Civelek'in MS 1. yüzyıl ortasına tarihlediği kandilin¹⁵⁷ burnu yuvarlaktır ve diskusunda çiçek bezemesi vardır. Ancak gövde formu, diskusu çevreleyen kanallar ve omuzdaki bezemeler Kat. No 8 ile oldukça uyumludur. Aydın'ın çalışmasında da aynı formdan bir kandil bulunmaktadır. Özver tarafından tekrar değerlendirmeye alınan bu eser burun tipi haricinde diğer form özellikleri bakımından Kat. No 8 ile yakın bir benzerlik içerisindedir. Bu durum Tralleis'te aynı tipin farklı burun tipleriyle kullanılmaya devam ettiğini ve yuvarlak burunluların daha yaygın olduğunu göstermektedir. Barın, bu tip için Geç Hellenistik özellikler barındırmakla birlikte, Roma Dönemi'ne ait bir geçiş dönemi eseri olduğu yorumunu yapmış ve eseri MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıla tarihlemiştir¹⁵⁸. Gerçekten de her iki dönemin özelliklerini barındıran ve yerel bir örnek olma olasılığı yüksek olan eserimiz Aydın Müzesi örneği ve önceki dönemlerde bulunan Tralleis eserleriyle aynı dönemden olmalıdır.

Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde bulunan, 1 nolu oda mezarın doğu klinesinden ele geçen **Kat. No. 9**, kırmızımsı sarı hamurdan şekillendirilmiştir. Üzerinde yer yer dökülen aynı renkli bir astar bulunmaktadır. İki yivli dikey halka kulpu diskusu çevreleyen üç kabartma halka üzerinden gövdeye tutturulmuştur. Kat. No 9'un içbükey discusunu çevreleyen bu halkalar üçgen burunlu volütlü kandillerin tipik bir özelliğidir¹⁵⁹. Diskusun çevresindeki en içteki halka iki yandan buruna doğu bir hat çizmektedir. Formun benzerleri Anadolu'da ve Akdeniz çevresinde önemli merkezlerde sıkça karşımıza çıkar. Bunlar arasında Kat. No 9'da olduğu gibi diskus ve burun arasında kanalı bulunan eserler daha az görülür. Bu tipi detaylı inceleyen Loeschke kanalların tipin erken örneklerinde görüldüğünü sonrasında kanalın fitil deliğine ulaşmayarak formunun giderek bozulduğunu ve ortadan kalktığını belirtir¹⁶⁰. Goethert-Polaschek'in incelediği Trier Müzesi'ndeki Roma Dönemi kandilleri arasında üçgen volüt burunlu üç örneğin¹⁶¹ burun kanalları **Kat. No. 9**'unkiyle benzerdir. **Kat. No. 9**'un kanalı düzenli ancak burunla birleşmemektedir, bu durumda geç örneklerden olmalıdır. British Museum'da da burunla birleşmeyen kanallı örnekler bulunur. Bunlar Bailey tarafından MÖ. Geç 1. yüzyıl- MS

¹⁵⁷ Civelek, Lev. XII, K65.

¹⁵⁸ Barın, 10-11.

¹⁵⁹ Loeschke'nin tipolojisine göre Kat. No 9, gövde burun ve volüt açısı Tip IA; omuz, I ile benzerdir. 213, Abb. 1-2.

¹⁶⁰ Loeschke, 212.

¹⁶¹ V. K. Goethert – Polaschek, *Katalog der Römischen Lampen des Rheinischen Landesmuseums Trier*, Mainz 1985, Taf. 17, 41 (M. 41), Taf. 18, 56 (M. 108), 68 (M. 163).

Erken 1. yüzyıl'a tarihlendirilmiştir¹⁶². Özellikle Campana buluntusunun fitil deliği aynı **Kat. No. 9**'da olduğu gibi geniştir. Kat. No 9'un burun ucunda daha önce kullanıldığını gösteren yanık izleri görülür. İçbükey diskusun üzerinde alt kısmı balık, üst kısmı insan şeklinde kanatlı bir karışık yaratık işlenmiştir. Ağzından su veya ateş püskürten bu yaratığın altında kayalar veya deniz(?) karşısında bir sur kapısı olmalıdır. Çift kanatlı üstü kemer biçimli kapının üzerinde kalkanlı askerler bulunmaktadır. Kapının hemen altında bir yağ deliği vardır. Kandilde omuz bulunmamakta diskustan direk yuvarlak gövdeye geçilmektedir. Hafif yükseltilmiş halka tabanı ise içe çöküktür. Civelek, Tralleis'te ele geçen üçgen burunlu toplam on dört kandili incelemiştir. Bunlardan yalnızca üç tanesinin¹⁶³ burun üzerinde kanalı bulunmaktadır. Eserlerin ikisi MS 1. yüzyıl biri MS 1. yüzyıl ortasına tarihlendirilmiştir. Civelek'in incelediği eserlerindeki kanallar Kat. No 9'a göre daha düzenlidir ve fitil deliğine kadar uzanmaktadır. Bu nedenle, bizim eserimizden biraz daha erken dönemden olmalıdırlar.

Metropolitan Museum'da korunan üçgen burunlu, volütlü ve kulpsuz iki örneğin bezemesi **Kat. No. 9** ile aynıdır. Lightfoot'un Cesnola Koleksiyonuna ait kandillerin bir kısmını yayınladığı katalogunda yer alan örneğin diskusunda aynı mitolojik yaratık, surların üzerinde kenti koruyan askerlere ateş ya da su püskürtmektedir. Kandillerden birinin¹⁶⁴ yağ deliği diskusun merkezinde yaratık ve kapı arasındadır. Diğerinin yağ deliği ise mitolojik yaratığın kanatlarının arkasındadır. Ayrıca bu örnekte diskus ile burun arasındaki kanalın iki yanında küçük hava delikleri bulunmaktadır. Her iki örnek de Kıbrıs kökenli ve MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. Hellmann'ın yayınladığı Bibliothèque Nationale'in kandil katalogunda biri üçgen burunlu volütlü, diğeri yuvarlak burunlu volütlü olmak üzere iki kandilin¹⁶⁵ diskusunda da Metropolitan Museum'dakiler ve **Kat. No. 9**'un üzerinde görülen ile aynı betim yer alır. Hellmann'ın MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendiği eserlerin her ikisi de Metropolitan'dakiler gibi kulpsuzdur. Yağ delikleri de Metropolitan örneğinde olduğu gibi kapı ve mitolojik yaratık arasında diskusun merkezindedir. Bibliothèque Nationale'deki üçgen burunlu volütlü kandilin

¹⁶² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Plate I Type A Q759, Q761, Q762, Q764.

¹⁶³ Civelek, K51 Lev. X, K62 Lev. XII, K76 Lev. XIV.

¹⁶⁴ Christopher S. Lightfoot, *The Cesnola Collection of Cypriot Art*, New York 2021, Cat. 395, MMA 27.94.5, 300-301. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/252894>

¹⁶⁵ M. C., Hellmann, , *Bibliothèque Nationale, Lampes Antiques, Collection Froehner*, Paris 1987, Lev. VIII 73, Lev. XIII 120, 23-24.

diskusu aynı¹⁶⁶ bizim eserimizdeki gibi buruna bir kanalla açılmakta ve aynı şekilde fitil deliğine ulaşmamaktadır. Hellmann diskustaki yaratığın müze uzmanının belirttiği gibi bir Siren olmayıp belki de Echidna'nın basit bir kopyası olabileceğini belirtmiştir. Ancak yaratığın kanatlı olması sebebiyle bizce bu başka bir mitolojik yaratık olmalıdır. Metropolitan koleksiyonundaki eserler Kıbrıs kökenlidir, Bibliothèque Nationale'dekiler için bir köken belirtilmemiştir. Çok yakın olan bu benzerlik gösteriyor ki bu eserler Kıbrıs ya da bir başka Batı Anadolu kentinden Fransa'ya götürülmüş olmalıdır. **Kat. No. 9**, benzerleri gibi MS 1. yüzyıldan olmalıdır.

Kat. No. 10, Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 Parsel'deki 1 nolu oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Eksik kulpu dışında sağlam olduğu gözlenen eser kırmızımsı sarı hamurdan yapılmıştır. Üzeri ise metalik kırmızımsı kahverengi astar ile kaplıdır. Yüzeyde pişirmeden kaynaklı renk değişimleri görülür. İçbükey diskusunu üç kabartma halka çevrelemektedir¹⁶⁷. Bu halkalar burnun karşısında bozularak buruna doğru düzensiz bir kanal açılmıştır. Kanalin formunun bozuk olması üçgen volüt burunlu kandillerin erken örnekleri içinde ileri bir tarihten olduğunu gösterir¹⁶⁸. Kısa burun köprüsünün iki yanında kavisler çizerek buruna üçgen görünümünü veren volütler yer almaktadır¹⁶⁹. Diskusta biri karşıya bakan, diğeri merkezdeki yağ deliğinin üzerinden aşağı eğdiği başıyla beslenen uzun bacaklı iki balıkçıl kuşu ve sulak bir alan olduğunu belirten uzun otlar betimlenmiştir. Louvre Müzesi kandil koleksiyonu içerisinde bulunan İtalya kökenli MÖ geç 1. yüzyıl- MS erken 1. yüzyıla tarihlenen bir örnek üzerinde de aynı betim yer alır. İskenderiye'de böyle Nil Nehri ile alakalı betimler özellikle zarif altın ve diğer metal eserler üzerinde çok popülerdir. Hellenistik Dönem'in başlarında, Paccius atölyesi tarafından bu betimler kandiller üzerinde tasvir edilmeye başlanmıştır. Benzer örneğin tabanında da Paccius atölyesinin işareti vardır¹⁷⁰. **Kat. No. 10**'un diskusundaki konunun Mısır etkisiyle yapılan ve İtalya üzerinden Anadolu'ya gelen betimlerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁶⁶ Hellmann 1987, Lev. VIII, 73

¹⁶⁷ Loeschke, gövde burun ve volüt açısı Tip IA; omuz, IIIa ile benzerdir. 213, Abb.1-2.

¹⁶⁸ Loeschke, 212; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 128.

¹⁶⁹ Loeschke'nin tipolojisine göre Kat. No 9 Tip IA ile benzemektedir. Loeschke, 212-213.

¹⁷⁰ Cécile Giroire ve Daniel Roger, *Roman Art from the Louvre*, Hudson Hills, Seattle 2008, 92.

Üçgen burunlu volütlü kandillerin erken örnekleri arasında **Kat. No. 10**'da olduğu gibi diskus ve burun arası kanallı eserler daha az görülür. British Museum'dan Bailey'in MÖ 1 yüzyıl sonu- MS 1. yüzyıl başlarına tarihlediği üçgen burunlu volütlü iki kandilde¹⁷¹, Walters'in yayınladığı katalogda MÖ 1. yüzyıl - MS 1. yüzyıla tarihli diskusunda bir keçi betimi bulunan örnekte¹⁷²ve Rijks Museum'daki MS 1-2. yüzyıllara tarihlendirilen aynı forma sahip figürlü kandiller¹⁷³ üzerinde bu özelliklere rastlanır. Diskus ile burun arasında kanal bulunan volütlü kandillerin daha az bulunması konusunda Bailey, muhtemelen bu kanalların yağı burundan yağ haznesine geri akıtmak için yapıldıklarını ancak bir fonksiyonlarının olmadığı anlaşıncaya bezemeye dönüştüğünü ve en sonunda geç örneklerde giderek bozularak ortadan kalktığı şeklinde bir açıklama getirir¹⁷⁴. **Kat. No. 10**'un kanalı düzenli değildir. Bu nedenle aynı tip içinde biraz daha geç örneklerden olmalıdır. Tralleis'te önceki dönemlerde yapılan kazılardan çıkarılan ve Civelek'in ikisini MS 1. yüzyıl birini MS 1. yüzyıl'ın ortasına tarihlendirebildiği örneklerde de¹⁷⁵ diskus bir kanalla buruna bağlanmaktadır. Loeschke'in belirttiği form gelişimine göre **Kat. No. 10**'da da görülen diskus kanalının formunun bozularak burna ulaşmadığı örnekler, düzenli ve burna açılan kanallılara göre daha geç olmalıdır¹⁷⁶. Bu durumda Civelek'in incelediği düzenli bir şekilde devam edip diskusu burna bağlayan kanallara sahip olan Tralleis eserleri, **Kat. No. 10**'dan biraz daha erken olmalıdır. Eserimizin MÖ geç 1. yüzyıl- MS erken 1. yüzyıla tarihli Louvre'daki örnekle yakın benzerliği göz önüne alındığında, Tralleis eserleri ile arasında çok az bir zaman farkı olması gerektiği düşünüldüğünden **Kat. No. 10**, MS 1. yüzyıl içinde biraz daha geç verilebilir.

Kat. No. 11, 418 Ada 7 Parsel'deki 1 nolu oda mezarın koridorunda ele geçmiştir. Form olarak Loeschke tip IA ile benzer olan eserimiz kırmızımsı sarı renkli hamur üzerine soluk kırmızı renkli metalik astarlıdır. Diskus ve kandilin kaidesinde yer yer patina katmanı görülmektedir. İki yivli dikey halka kulpu tek ve geniş kabartma halkayla çevrili derin diskusa bağlanmaktadır. Diskusun burun ile bağlandığı kısımda bir parçası eksiktir.

¹⁷¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Plate I, Type A, Q762-Q763.

¹⁷² Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, Pl. XVIII, 592.

¹⁷³ Brants, Tip 8, 188, 190, Tip 9, 227, Plaat II.

¹⁷⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 128.

¹⁷⁵ Civelek, K51 Lev. X, 80, K62 Lev. XII, 82, K76 Lev. XIV, 85-86.

¹⁷⁶ Loeschke, 212.

İç bükey diskusunda, oldukça fazla kullanılmış bir kalıpla yapıldığı figürlerin belirsizliğinden anlaşılan bir betim bulunmaktadır. Sol bacağı arkada gergin, sağ bacağı önde, yukarıya kaldırdığı sağ eli ile önünde duran köpeğe (?) vuracakmış gibi görünen, sol kolunda kumaşa (?) sarılı bir mızrak (?) tutan erkek figürü yer almaktadır. Bacaklar arasındaki yağ deliğinin yalnızca bir kenarı kalmıştır. Eserin düz kaidesi tabanda hafif içe çöktür. Form olarak benzerleri Tralleis'te ve diğer önemli merkezlerde MÖ 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl aralığında ele geçmiştir. Tralleis'te Civelek'in MS 1. yüzyıla tarihlendirdiği bir örnek¹⁷⁷, özellikle burnunun gövdeye göre dar yapısı açısından Kat. No 10 ile benzerlik göstermektedir. Bruneau'nun İmparatorluk Dönemi kandilleri içinde incelediği iki örnekte¹⁷⁸de benzer bir form yapısı izlenmektedir.

Kat. No. 11 üzerindeki betim, volütlü üçgen burunlu olan kandillerde de benzerlerini gördüğümüz Artemis'i yıkanırken izleyen avcı Akteon'un köpeklerine parçalatılmasını konu alan mitolojik bir sahnedir¹⁷⁹. British Museum'da Bailey'in Pazzuoli'den olduğunu düşündüğü MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihli aynı formdan bir kandilin¹⁸⁰ üzerinde de aynı mitolojik sahne yer alır. Eserimiz gibi Loeschke tip IA formunda olan British örneğinin bizimkinden farklı olarak discusunu çevreleyen daha fazla halka bulunur ve burun önünde de küçük bir hava deliği yer alır. Aynı mitoloji Leibundgut'un yayınladığı İsviçre'deki kandiller arasında MS 1. yüzyıl'a tarihli Vindonissa'dan bir discus¹⁸¹ üzerinde de görülür. Goethert – Polaschek'in kandilleri arasında da benzer formu ve aynı mitolojik konunun işlendiği MS 1. yüzyıla tarihli bir örnek¹⁸² bulunur. **Kat. No. 11**'i benzer örnekler yardımıyla MS 1. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 12, Köprülü Mah. 418 Ada 28 Parsel 1. Oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Açık kırmızı hamurdan yapılan kandilin üzeri aynı renk metalik astarla kaplıdır. Üç yivli dikey halka kulpu alt gövde ile dar omzu birleştirmektedir. Diskus, içe eğimli tek ve geniş bir kabartma halkayla sınırlandırılmıştır. Bu açıdan Loeschcke'in Tip

¹⁷⁷ Civelek, K52 Lev. X, 80.

¹⁷⁸ Bruneau, Pl. 29, 4576, 4578, 124.

¹⁷⁹ Bkz. P. Grimal, *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma*, (Çev. S. Tamgüç), Kabalcı, İstanbul 2012, s. 45-46; Ş. Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, Ötüken, İstanbul 2021, 89.

¹⁸⁰ Bailey 1980, Type A, Pl. II, Q771, 134. Walters aynı kandili MÖ 100- MS 1. yüzyıl olarak tarihlemiştir Pl. XXII 619.

¹⁸¹ A. Leibundgut, *Die Römischen Lampen in der Schweiz*, Bern 1977, Taf. 28, 141 (52).

¹⁸² Goethert-Polaschek, 206, M44, Taf. 17 52 (M. 44).

1C ve omuz için oluşturduğu tipolojiden IIIa¹⁸³ ile benzerlik göstermektedir. Loeschcke, Vindonissa eserleri içinde Tip I C'nin MS 1. yüzyılda ortaya çıkıp, 2. yüzyılın başlarında ortadan kalktığını belirtir. Tip I C'nin Tip I A ve B'den en büyük farkı diskusunun tek bir kalın kabarma halka ile çevrilmesidir. Delos'ta eserimizle de benzer formda diskusu tek bir kabartma halkayla çevrilmiş MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendirilen bir kandil¹⁸⁴ bulunur. Diskusunda eserimizden farklı olarak sola dönük bir grifon betimi görülmektedir. **Kat. No. 12**'nin derin diskusunda ise sadece hatları belli olan oldukça yıpranmış bir kalıptan çıktığı anlaşılan tek bir figür yer almaktadır. Ayakta duran bu figür sağ elinde uzun kalkanı ve sol elinde kılıcıyla? bir gladyatör betimi olmalıdır. Kalkanın yanında küçük bir yağ deliği görülmektedir. Diskusla birleşmediğini anlayabildiğimiz burundan geriye iki yanda yer alan volütler kalmıştır. Hafif yükseltilmiş halka kaidesi tabanda içe çöküktür.

Kandiller üzerindeki gladyatör betimleri MÖ. 1. yüzyılın sonlarından MS 2. yüzyıl sonlarına kadar görülmektedir. Özellikle MS 1. yüzyılda popüler olmuşlardır¹⁸⁵. Romalıların rağbet gösterdiği gladyatörler çokça araştırılmış üzerine sayısız makale ve kitap yazılmıştır. Pompei'deki gladyatörler okulunda ele geçen dövüş ekipmanları sayesinde gladyatör türleri, nasıl savaştıkları, kullandıkları silahlar ve eğitimleri konusunda güvenilir bilgiler edinilmiştir¹⁸⁶. **Kat. No. 12**'deki figürün detayları ise oldukça belirsizdir, sol elinde kılıç tutup tutmadığı bile anlaşılamamaktadır. Miğferinin şekli, kılıcı ya da bacak zırhları kısacası hiçbir detay belli olmadığı için gladyatörün türü konusunda bize ipucu veren tek şey kalkanının boyutudur. Uzun kalkan (*scutum*) genellikle *thraex*'lar, *hoplomachus*'lar ve birbirleriyle dövüşürülen *murmillio*'ların kullandığı bir ekipmandır¹⁸⁷. Buradan yola çıkarak eserimizdeki gladyatörün türünün *murmillio* olduğu yorumunu yapabiliriz. Kandiller üzerinde birbirleriyle dövüşen

¹⁸³ Loeschcke, Abb. 1, Abb. 2 IIIa, 213.

¹⁸⁴ Bruneau, Pl. 29, 4581.

¹⁸⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 51; Tamsü-Polat, 335.

¹⁸⁶ Fik Meijer, *Gladyatörler, Tarihin En Ölümcül Sporu*, (Çev. D. Günenç), Homer Kitabevi, İstanbul 2008, 77.

¹⁸⁷ Meijer. 81.

gladyatörler¹⁸⁸, eserimizdeki gibi tek başına¹⁸⁹ ya da sadece dövüş ekipmanlarının olduğu¹⁹⁰ gladyatör konuları işlenmiştir. Tralleis'te de daha önce gladyatör konulu kandiller bulunmuştur. Civelek tarafından incelenen üçgen burunlu volütlü kandillerin¹⁹¹ diskuslarında birbirleriyle mücadele halinde betimlenmiş gladyatörler bulunur. Kandillerden MS 1. yüzyıla tarihlendirilen K62'nin diskusu **Kat. No. 12**'den farklı olarak bir kanalla burun üzerinden fitil deliğine kadar ulaşmaktadır. MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen kulpu kırılmış olan K64'ün diskusu ise eserimizdeki gibi tek kabartma halkayla çevrilmiştir. Betimler eserimizdekine göre daha iyi korunmuştur. Hayes'in MS 1. yüzyıl başlarına tarihlendiği **Kat. No. 12** ile aynı forma sahip bir kandilin¹⁹² diskusunda sol elinde tuttuğu uzun kalkanını havaya kaldırmış tek bir gladyatör betimi yer almaktadır. Metropolitan Museum'daki Cesnola Koleksiyonu'ndan Erken İmparatorluk-MS 1. yüzyıl ortalarına tarihli iki üçgen burunlu volütlü kandilin¹⁹³ diskusunda eserimizdeki gibi uzun kalkanlı ayakta duran gladyatörler bulunur. Metropolitan örneklerinin diskuslarını, eserimizden farklı olarak iki kabartma halka çevrelemektedir.

İvanyi'nin incelediği Pannonia eserleri arasında iki kandil¹⁹⁴ betim ve form açısından **Kat. No. 12** ile benzerlikler taşımaktadır. İvanyi'nin Loeschcke'in tipolojisinden faydalananarak Augustus Dönemi sonlarına tarihlendiği kulpsuz ve diskusu tek ince bir kabartma halkayla çevrili üçgen burunlu volütlü kandilin diskusunda **Kat. No. 12** ile aynı pozda fakat kalkanı sol elinde tutan bir gladyatör betimi bulunmaktadır. İvanyi'nin Pannonia'da MS 1. yüzyılda ortaya çıkıp 2. yüzyılda da kullanımın devam ettiğini belirttiği ikinci örnek, konusunun yanı sıra form olarak da eserimizle çok benzemektedir. Üçgen volüt burunlu kandilin eserimizdeki gibi dar omzundan içbükey diskusuna geçişte tek kalın bir kabartma halka bulunur. Diskusta eserimizdekinden farklı

¹⁸⁸ Loeschcke, Lev. X; Metin, 52; Tamsü-Polat, K48 Lev. 88 d; A. Heimerl, *Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Walter de Gruyter, Berlin 2001, Beilage 7-8, 135-155; Walters *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, Pl. XIX, 803- 558, 787, 663; Leibundgut, Taf. 39-42.

¹⁸⁹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 16, Q918; U. Hübinger, *Die Antiken Lampen des Akademischen Kunstmuseums der Universität Bonn*, Berlin 1993, Taf. 1 445, 446, 448.

¹⁹⁰ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 1 Q764, Pl. Q876; J. W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum*, The Alger, Toronto 1980, Pl. 38, 319, 79; Leibundgut, Taf. 43.

¹⁹¹ Civelek, Lev. XII K62, K64, 82-83.

¹⁹² Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum*, Pl. 21 216.

¹⁹³ Lightfoot. C. S., *The Cesnola Collection of Cypriot Art- Terracotta Oil Lamps*, New York 2001, Cat. 291, Cat. 292, 230.

¹⁹⁴ İvanyi, Lev. II 5, Lev. VI 4.

bir pozda tek bir gladyatör betimi yer alır. Trier Müzesi'nden İmparatorluk Dönemi kandilleri başlığı altında incelenen eserlerden birinin disksundaki gladyatör tıpkı **Kat. No. 12**'deki gibi uzun kalkanını önünde tutarak yürür halde betimlenmiştir¹⁹⁵. Atina'dan Perlzweig'in ithal kandiller içinde değerlendirdiği bir kandilin¹⁹⁶ tek kabartma halkayla çevirili diskusunda da mızrak ve kalkanıyla bir gladyatör betimlenmiştir. Perlzweig, İtalya kökenli olduğunu düşündüğü kandili MÖ 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başına tarihlenmiştir. Bibliothèque Nationale'in koleksiyonunda MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilen iki kandilde¹⁹⁷ uzun kalkanlarıyla birer gladyatör yer alır. Kandillerden 80 numaralının burnu yanlış restorasyon sonucu volütlü kısa yuvarlak burunlu bir görünüm almıştır. Brants'ın incelediği eserler arasında da MS 1-2. yüzyıla verilen aynı formu kandiller¹⁹⁸ görülür. Benzer örneklerin ve mezar kontekstinin de yardımıyla **Kat. No. 12** için MS 1. yüzyıl ortaları uygun bir tarih olacaktır.

Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde bulunan 1 nolu oda mezarın güney klinesinden ele geçen **Kat. No. 13**, burnun sol ucu dışında sağlamdır. Açık pembe renkli az mikalı hamurdan yapılan örneğimiz kırmızımsı sarı renk astarla kaplanmıştır. Çift yivli dikey halka kulpu dar omuza tutturulmuştur. İki ince kabartmayla sınırlandırılan dikusunda 25 yapraklı bir palmet bezemesi ve onun iç kısmında merkezdeki küçük yağ deliğini çevreleyen bir kabartma halka daha bulunmaktadır. Diskus ve burun arasında bir kanal bulunmamakta. Omuza bitişik başlayan ve burnun iki yanında kavis yaparak uzayan volütler burun ucuna doğru yuvarlak fitil deliğinin yanlarında dışa çıkıntılıdır. Yanık izleri gözlenen burnun sol ucu eksiktir. Kandilin hafif yükseltilmiş kaidesi tabanda içe çöküktür.

Üçgen burunlu volütlü kandillerin tipik bir örneği olan **Kat. No. 13**'ün diskusunda yer alan bezeme Roma Dönemi kandillerinde sevilerek kullanılır. Vindonissa'da ele geçen palmet bezemeli kandiller arasında **Kat. No. 13**'teki gibi yağ deliğinin çevresinde tek halka bulunan bir eserle¹⁹⁹ çok benzemektedir. Korinth'te Erken Roma kabartmalı Arretine seramikleriyle beraber çıkarılan kulpu ve burnu kırılmış bir kandilin

¹⁹⁵ Goethert-Polaschek, Tafel 17, 45 (M. 106).

¹⁹⁶ Perlzweig, Pl 2, 38, 75.

¹⁹⁷ Hellmann, *Bibliothèque Nationale, Lampes Antiques II*, Lampes Pré-Romanes et Romenies, IX, 80, 81.

¹⁹⁸ Brants, Plaat II 157, 160, 161.

¹⁹⁹ Loeschcke, Taf. XV 306, Taf. III 579

diskusundaki palmetin stili Tralleis örneğiyle oldukça benzerdir. Broneer, siyah metalik astarlı bu kandiller için Hellenistik Dönem metal kandillerinden esinlendiğini MS 1. yüzyılda İtalya'dan ithal edilen kandillerden olduğunu belirtmiştir. British Museum'dan MS 1. yy başına tarihlendirilen üçgen volütlü bir kandilin²⁰⁰ diskus merkezindeki yağ deliği çevresinde aynı eserimizdeki gibi tek kabartma halka bulunur ancak palmetin yaprakları kısalmıştır. Pergamon'dan Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen ve eserimizle aynı formdan olan bir kandilin²⁰¹ bezemesi diskus merkezindeki yağ deliğini çevreleyen bir halka bulunmamasıyla eserimizden biraz farklılık gösterir, ancak form olarak oldukça benzerdir. Brants'ın MS 1-2. yüzyıllara tarihlendiği kulpsuz bir üçgen volütlü kandil²⁰² diskusu çevreleyen kabarma halkaları ve diskusundaki palmetin stiliyle eserimizle oldukça paraleldir. Cosa'dan ele geçen ve MS 50-225 yılları arasında değerlendirilen kulpsuz bir volütlü kandilin²⁰³ diskusunda da tıpkı **Kat. No. 13**'de olduğu gibi içbükey yapraklı bir palmet görülür. Efes'ten Augustus Dönemi başlarına tarihli burun ucu eksik volütlü bir kandilin²⁰⁴ diskusunda yine aynı bezeme görülür. Parion'dan Tralleis örneğiyle aynı formu taşıyan MÖ geç 1. yy-Erken 1. yy'a tarihlendirilen kulpsuz bir kandilin²⁰⁵ diskusunda da aynı bezeme hakimdir. Ancak; diskusu çevreleyen halkaların bir kanalla buruna bağlanmasıyla eserimizden farklılık gösterir. **Kat. No. 13**'ün diskus ve burnu arasında bir kanal bulunmayışı üçgen burunlu volütlü kandiller içinde biraz ileri bir tarihten olduğunu gösterir. Knidos'tan MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen üçgen volütlü bir kandilin²⁰⁶ diskusu Tralleis örneğinde olduğu gibi iç içe kabartma halkalarla çevrilidir. İçbükey diskusun merkezindeki yağ deliğinin etrafı benzer şekilde kabartma halkalarla kaplı ve içindeki palmet bezemesi ile **Kat. No. 13** ile birebir örtüşmektedir. Benzer örneklerinin tarih aralığına ve mezar kontekstine bakarak eserimizi MS 1. yüzyıl ortalarına tarihleyebiliriz.

Kat. No. 14, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde bulunan 1 nolu oda mezarın kuzey klinesinden ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı renkli mikalı hamurdan biçimlendirilen

²⁰⁰ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Plate 7, Q831.

²⁰¹ Heimerl, Tafel I, 20, Beilage 13, 384.

²⁰² Brants, Plaat II, 187.

²⁰³ C. R. Fitch ve N. W. Goldman, *Cosa: The Lamps, Memoirs of the American Academy in Rome*, Vol. 39, Roma 1994, Pl. 1 Geometric Design 446.

²⁰⁴ F. Miltner, "Das Coemeterium der Sieben Schlöfer", *Forschungen in Ephesos IV-2*, Baden 1937, s. 96-227, Tafel XI, 44.

²⁰⁵ Aydın Tavukçu, Levha 62, Resim 245: Kat. No. 207.

²⁰⁶ Metin, K71, 741.

kandilin üzerinde koyu gri metalik renkli bir astar görülmektedir. Astarı büyük oranda kaybolmuş, sadece kandilin bezeme kıvrımları arasında kalıntıları kalmıştır. Omuz üzerinde küçük bir parça, diskusta bir parça ve burnun uç kısmı eksiktir. İki yivli dikey halka kulpu alt gövde ile omzu birleştirmektedir. Dar omuz üzerinde diskusu sınırlayan iki halka, içbükey diskusun merkezinde ise küçük bir yağ deliği bulunmaktadır. Yağ deliğinin etrafında boş bir alan bırakılarak geniş ve ince bir halka ve bu halkayı merkez kabul ederek ters kavisler çizen kabartma çizgiler tüm diskusu kaplamaktadır. Diskus ve burnun birbirinden bağımsızdır. Burnun yanlarında iki volüt omuza bitişik halde, burnun ucu büyük oranda eksiktir. Eser hafif içe çökük bir taban ile sonlandırılmıştır.

Burundan kalan parçalardan görülen volütlerinin dışa kavisli yapısı sebebiyle üçgen volüt burunlu olduğunu anladığımız eserimizin discustaki bezemesi, Kat. No 13'te görülen palmet bezemesinin farklı bir versiyonu diyebileceğimiz çarkıfelek bezemesine benzemektedir. Pergamon'da bulunan ve taç yapraklarının saatin tersi yönünde kavislendirilerek oluşturulan bu tür diskus bezemelerine Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen plastik kulplu uzun yuvarlak burunlu volütlü bir kandilde²⁰⁷ ve Cosa'da bulunan MÖ 25/20- MS 40/45'e tarihlenen kulpsuz yuvarlak burunlu volütlü bir kandilde²⁰⁸ rastlamak mümkündür. Bibliothèque Nationale'in koleksiyonunda yer alan ve MÖ 1. yüzyılın sonu- MS 1. yüzyılın başlarına tarihli plastik kulplu uzun burunlu volütlü bir kandilde²⁰⁹, Rijks Museum'dan MS 1. yüzyıla tarihlendirilen uzun burunlu volütlü kandilde de benzer betimler görülmektedir. Plastik kulplu uzun yuvarlak burunlu volütlü kandillerde bu tarz örnekler çoğaltılabilir. Metal taklidi olarak yapılan bu kandillerde popüler bir bezeme olmalıdır. Parion'dan kısa üçgen burunlu MS 1. yy başlarına tarihli volütlü kandillerde²¹⁰ de aynı çarkıfelek bezemesinin işlendiği dikkati çekmektedir.

Kat. No. 14'ün diskusundaki çarkıfelekte görülen ters kavisler çizen ortaları çukur geniş yapraklardan ziyade daha çok merkezdeki yağ deliğini çeviren halkadan başlayan ters kavisli kabartma çizgiler şeklindedir. Diskusunu kaplayan ters kavisli çizgisel ve kabartma yapısıyla **Kat. No. 14**'ü andıran bezemeye sahip üçgen volüt burunlu bir kandil²¹¹ Korinth'te görülür. Bu örnek Broneer'ın MS 1. yüzyılın İtalya kökenli eserleri

²⁰⁷ Heimerl, Tafel 2, 36.

²⁰⁸ Fitch ve Goldman, Plate 1, 512.

²⁰⁹ Hellmann, Pl. XX, 181.

²¹⁰ Aydın Tavukçu, Lev. 62, Resim 246: Kat. No 208, Resim 247: Kat. No. 209.

²¹¹ Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Plate VII, 420, Type XXII, 420 (163), 171.

arasında metal taklidi yorumunu yaptığı siyah metalik astarlı palmet bezemeli kandillerle birlikte ele geçmiştir. Korinth örneğinin üzerinde de koyu kahve renkli astar vardır. Bizim eserimizde de koyu gri renkli metalik astar izleri gözlenmektedir. Kulpsuz olan Korinth örneği kavis çizen kabartma çizgilerinin eserimizdeki gibi diskusu çevreleyen bir halkası bulunmadığı için direk yağ deliğini merkeze alan yapısıyla eserimizden farklılık gösterir. Kavis çizen kabartma çizgilerinin yağ deliğini merkez alması dışında eserimizle benzer bir diğer örnek MS. 1. yüzyılın ilk yarısı- MS Erken 2. yüzyıla tarihli Stratonikeia buluntusu üçgen volüt burunlu bir kandildir²¹². Trier Müzesi’de korunan yuvarlak burunlu volütlü bir kandil²¹³ diskus bezemesi, yağ deliğinin halkasını merkez alan ters kavisli kabartma çizgileriyle **Kat. No. 14** ile oldukça uyumludur. Bu örnek Goethert-Polaschek tarafından MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Yapılan bütün değerlendirmeler sonucunda **Kat. No. 14** için MS 1. yüzyıl tarihi uygun olacaktır.

Kat. No. 15, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2 nolu oda mezarı dolduran dolgu toprak içerisinde çıkarılan üçgen volütlü bir kandil burnudur. Solda tek volütü kalan burun içinde fitil deliği yuvarlaktır ve üzerinde daha önceki kullanımını gösteren is izleri mevcuttur. Mezardan çıkarılan diğer üçgen volüt burunlu kandillerle birlikte MÖ 1. yüzyıl sonları - MS 1. yüzyıl arasına verilebilir.

3.1.1.2.2. Yuvarlak Burunlu Volütlü Kandil

Yuvarlak burunlu kandillerin volütleri; üçgen burunlu kandillere göre daha içte, dışa taşıntı yapmadan, burnun üzerinde yer almaktadır. Kandilin burun ucu da yuvarlaktır. Formdaki bu farklılıktan dolayı üçgen burunlu volütlü kandillerde olduğu gibi pek çok araştırmacı kendi çalışmalarında bu tipe farklı isimler vermiş ve farklı alt başlıklar altında incelemiştir²¹⁴. Loeschke formun omuz şekline, taban halkalarına bakarak Augustus Dönemi özellikleri gösterdiğini düşünmüş ve İtalya’dan erken iki örnekle bu düşüncesini

²¹² Tamsü-Polat, 90, f, K68, 110.

²¹³ Goethert- Polaschek, Tafel 62, 482 (M. 249), 276, M. 249.

²¹⁴ Belli başlı bazı araştırmacılar Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, Form No 81, 95, Form No 84, 113; Loeschke Typus IV, 225; Brooneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Plate VII, Tip XXIII, 78; O. Vessberg, “Hellenistic and Roman Lamps in Cyprus”, *Opuscula Atheniensa I*, 1953, Type 10, 121; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Type B, 153; Leibundgur, Typus XII, 29; Perlzweig, 81.

kanıtlamaya çalışmıştır ancak Haltern, buluntuları arasında bu tipin olmaması sebebiyle Tiberius Dönemi'nde ortaya çıktıklarını kabul etmiştir²¹⁵. Szentleky'de eserlerindeki erken form özelliklerine işaret eder ancak Trier, Bregenz ve Vindonissa'daki Augustus sonrası Erken İmparatorluk Dönemi mezarlarında bu tipin bulunmasından dolayı MS 1. yüzyılda ortaya çıktıklarını belirtir²¹⁶. Tralleis'te önceki dönem kazılarında ortaya çıkarılan yuvarlak burunlu volütlü kandiller Civelek²¹⁷, Aydın²¹⁸ ve Özver²¹⁹ tarafından MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilirler.

Tralleis Güney Nekropolü'nden benzer formda iki örnek ele geçmiştir. Bunlardan ilki **Kat. No. 16**, Köprülü Mahallesi 418 ada, 7 parsel 1 nolu oda mezarın batı klinesinden ele geçmiştir. Sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 16**, kırmızımsı sarı renkli hamurdan şekillendirilerek üzeri kırmızı renkli astarla kaplanmıştır. Yoğun aşınmanın gözlendiği kandilin yüzeyini yer yer patina tutmuştur. Üç yivli dikey halka kulpu düz ve dar omuza tutturulmuştur. **Kat. No. 16**'nın omzu, Leoschcke'in omuz tiplerinde III b'de²²⁰ incelenen eserlerdeki gibi dar ve düz bir bant şeklindedir. İçbükey diskusunu tek bir kalın kabartma halka çevrelemektedir. Diskusta ne olduğu anlaşılmayan çok yüzeysel bir kabartı onun önünde buruna yakın küçük bir yağ deliği yer alır. Diskustan burna geçiş yoktur. Yuvarlak burnun iki yanında dar açılı volütler, burun ucunda yuvarlak fitil deliği üzerinde daha önce kullanıldığını gösteren is lekeleri görülmektedir. Hafif içe çökük taban üzerinde güçlkle seçilen planta pedis bulunur.

Düz dar bant şekilli omuz formu ve içbükey diskusunu çevreleyen tek bir kabartma halka olması açısından **Kat. No. 16** ile benzerlik taşıyan örnekler British Museum'da korunan üç eserde²²¹ görülür. Burunlarının kırık olduğu görülen bu örnekleri Bailey, MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirmiştir. Yüzyılın biraz ilerisinde MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Kıbrıs'tan kulpsuz bir kandilde de Tralleis örneğindeki gibi bir omuz yapısı ve uzun burunda geniş yuvarlak fitil deliği görülür. Kıbrıs örneğinin diskusunda yağ deliğinin hemen yanında küçük bir silen başı dikkati çeker. **Kat. No. 16**'nın aynı

²¹⁵ Loeschcke, 225.

²¹⁶ Szentleky, 75,76.

²¹⁷ Civelek, K66-K73, 83-85, K70 hariç.

²¹⁸ Aydın, K25, 91, K26, 92.

²¹⁹ Özver, Kat. No 51, 52, 377.

²²⁰ Loeschcke, Abb. 2, 213.

²²¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 16, Q918, Q924, Pl. 17, Q925.

bölgesinde güçlükle izlenen küçük şekilsiz bir kabartı bulunmaktadır. Bu tip kandillerde bezemesiz örnek nadir olduğu için²²² yüksek bir ihtimalle eserimizin diskusundaki kabartı, bir bezeme olmalıdır, olasılıkla bu tipte benzerlerini gördüğümüz bitkisel bir bezemedir, ya da tek bir hayvan. Belki de Mainz Müzesi'ndeki Milet kökenli kulpsuz bir örnekte²²³ olduğu gibi küçük sakallı bir masktır. Parion'dan çıkarılan MS. 1. yy ortalarına tarihli iki eserde de **Kat. No. 16** ile benzer omuz yapısı, aynı zarif uzun burun içinde yuvarlak fitil deliği görülür. Aydın Tavukçu'nun değerlendirdiği eserin²²⁴ diskusu iki halkayla çevrilidir, ancak formun genel hatları yuvarlak gövde, uzun yuvarlak burun, yanlardaki volütlerin şekliyle Parion örneğinin **Kat. No. 16**'ya benzediği açıkça görülmektedir. Omuz, diskus ve burun yapısı açısından benzerlik kurabileceğimiz bir diğer Parion örneğinin²²⁵ Tralleis örneğinden tek farkı kulpsuz oluşudur. Civelek tarafından incelenen Tralleis eserlerinin²²⁶ kil, astar, form benzerliğine baktığımızda **Kat. No. 16** ile aynı atölyeden oldukları yorumunu yapabiliriz. Eserimiz için en doğru tarih mezar konteksti ile uyumlu olarak MS 1. yüzyıl ortaları olmalıdır.

Kat. No. 17, Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parseldeki oda mezarın güney nişi önünde ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı renk hamurdan yapılan ve üzeri açık kırmızı metalik astarla kaplanan **Kat. No. 17**'nin astarı üzerinde pişirmeden kaynaklanan renk değişimleri görülmektedir. Oldukça iyi korunan **Kat. No. 17**'nin üzerindeki bezeme ve yivlerin durumuna bakarak kalıptan ilk çıkan eserlerden olduğu yorumunu yapabiliriz. İki yivli dikey halka kulpu burnun karşısında dar omuza tutturulmuştur. Omuz çizgisinin hemen yanından başlayan tek bir kalın halka iç bükey diskusu sınırlandırmaktadır. Diskusun merkezindeki yağ deliğinin çevresinde kabartma olarak köşeleri koçboynuzu şeklinde kıvrık bir baklava deseni yer almaktadır. Bu desenin çevresinde iç içe üç ince halka görülür. Diskustan buruna geçiş yoktur. Omuza bitişik başlayan volütler, Kat. No 16'ya göre daha kısa ve zarif olan burnun iki yanından devam ederek küçük oval burun deliğinde biter. Burnun ucunda kullanımdan kaynaklı is izleri görülmektedir. Hafif içe çökük tabanı iç içe üç halkayla bezenmiştir.

²²² Civelek, 34.

²²³ H. Menzel, *Antike Lampen im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz 1969, 37, Abb. 31, 14.

²²⁴ Aydın Tavukçu, Lev. 63, Res. 250, Kat. No. 212.

²²⁵ Yılmaz, Resim 4.30. Kat. No. 30, 168.

²²⁶ Civelek, Lev. XIII, K67.

Kat. No. 17 ile form olarak benzerlikler taşıyan yuvarlak burunlu volütlü bir kandile Bristish Museum koleksiyonunda rastlanır. Bailey'in Type B grubunda incelediği ve mezar konteksti yardımıyla MS 40-70 arasına tarihlendirdiği ²²⁷ British Museum'daki bu eserin içbükey diskusunda **Kat. No. 17**'de olduğu gibi yivler bulunmaktadır. Eserimizin burun kenarlarındaki volütler fitil deliğine kadar uzamıştır. British örneğinin volütleri uzun yapısıyla **Kat. No. 17** ile benzerlik gösterirken, burun üzerinde volütlerin oluşturduğu kanalın darlığıyla eserimizden farklıdır.

Szentleky'in incelediği ve **Kat. No. 17** ile benzer şekilde fitil deliğine kadar uzatılmış volütleri bulunan diskusları yivlerle çevrili iki eserden²²⁸ birinin diskusunda uçlarında meyveli bitki dalları, diğerinde de istiridye kabuğu görülür. Bezeme konusu ve formuna bakarak Szentleky bu kandillerin Kıbrıs kökenli olduklarını belirtmiştir. Vessberg'in Kıbrıs eserlerinin tipolojisini yapıp kronolojik olarak sıralayarak Tip 10 başlığı altında incelediği yuvarlak burunlu kandiller arasında volütleri fitil deliğine kadar uzananlar²²⁹ vardır.

Tarsus'tan MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Roma dolgusundan çıkarılan yuvarlak burunlu volütlü bir kandilin²³⁰ formu eserimizle benzerlik gösterirken, diskus bezemesinde uçlarında üzüm salkımlı asma dalları tasvir edilen bezemesiyle farklılık gösterir. **Kat. No. 17**'nin diskusunda yer alan geometrik bezemenin aynısı Cosa'daki üçgen burunlu volütlü bir kandilin diskusunda²³¹ da görülür. MÖ 25/20-MS 50 arasına tarihlenen ve restorasyon gören Cosa örneğinin bezemenin bulunduğu diskusu ile volütünün bulunduğu küçük bir parçası haricinde gerisi ele geçmemiştir. Rijks Museum'dan kulpsuz bir kandil²³² form olarak ve diskusunu çevreleyen yivlerin iç içe verilmiş şekliyle **Kat. No. 17** ile benzer bir görünüm sunar. Brants'ın MS 1.-2. yüzyıllara tarihlendiği bu kandilin diskusunda eserimizden farklı olarak bezeme görülmez. Benzer örneklerden yola çıkarak **Kat. No. 17**, MS 1. yüzyıl ortalarından olmalıdır.

²²⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 19, Q, 944, 180-181.

²²⁸ Szentleky, 103a, 105a, 78-79.

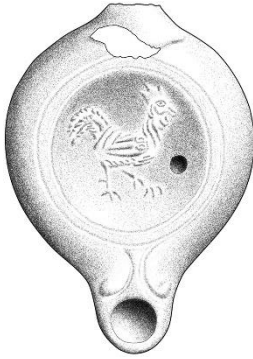
²²⁹ Vessberg, Pl. II Type 10 (3-9), 6.

²³⁰ H., Goldman, "The Hellenistic and Roman Periods", *Excavations at Tarsus Gözlükule*, Vol I, Princeton 1950, 99, 155, Group III 110.

²³¹ Fitch ve Goldman, Plate I. 399.

²³² Brants, Plaat III, 235.

3.1.1.2.3. Yarı Volütlü Kandiller

Yarı volütlü kandillerin en belirgin özelliği; volütlü kandillerde diskusun çevresindeki halkaya bitişik ve burun üzerinde uygulanan iki volütten diskusa bitişik olanının yapılmamasıdır. Formu detaylı inceleyen araştırmacılar kendi çalışmalarına uygun olarak formu farklı tipler ve başlıklar altında incelemiştir²³³. Genel olarak diskuslarında gladyatörler, mitolojik yaratıklar, masklar, ve hayvanlar gibi çok çeşitli figürler görülürken, omuzlarda yumurta dizileri, noktalar, bitkisel bezemeler olabildiği gibi sade de bırakılabilir. MÖ 1. yüzyıl sonlarından volütlü kandillerden biraz sonra başlayıp MS 2. yüzyıl ortalarına kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir²³⁴.

Tez kapsamında toplam 3 adet yarı volütlü kandil incelenmiştir. **Kat. No. 18**, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 nolu oda mezarın doğu klinesinden ele geçmiştir. Eksik kulpu dışında oldukça iyi korunmuştur. Dar omuz üzeri sade bırakılmıştır. İçbükey diskusun çevresinde iki kazıma çizgi arasında kabartma olarak yapılan halkanın kalın olduğu görülür. İçte sağa dönük, sol ayağı havada adım atar pozda betimlenen; ibiği, gözü, gagası, kanatları, dik kuyruk tüyleri ve ayakları detaylı işlenmiş bir horoz figürü²³⁵ görülmektedir. Horozun sağında küçük, yuvarlak bir yağ deliği açılmıştır. Diskus halkasının bitişiğinden başlatılan kazıma çizgiler yuvarlak burun üzerinde kavisli bir şeklide uzanarak yuvarlak fitil deliğinin yanlarında iki volütle son bulmaktadır. İmalat hatasından dolayı yere biraz dengesiz oturan kandilin tabanında *planta pedis* baskısı²³⁶ yapılmıştır.

²³³ Brants, Soort X, 26; Loeschcke, Typus V, 228-232; Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, XXIV, 80-83; Ivanyi, Typus VI, 12; Vessberg, Type 11, 122-123; Leibungut, xiv-xv, 32-33; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Type C, 185-189; Heimerl, Gruppe 8a, 53-54.

²³⁴ Barin, 94.

²³⁵ Horoz figürleri gün doğumunu haber verme konusundaki başarısından dolayı güvenilirliği sembolize eder. Ayrıca sesinin şeytanları korkutup kaçırarak insanları kötülüklerden koruduğuna inanıldığı için mezar stelleri üzerinde de betimlenir. Öztürk, 39.

²³⁶ Özellikle MS 1. yüzyılın sonlarında Akdeniz çevresindeki kandil atölyelerine ait olduğu kabul edilen şekli yüzünden “Ayak Baskı” da denilen mühür. Barin, 83; İlk önce Efes civarındaki atölyelere ait olduğu düşünülmüş ancak sonrasında tek bir kente mal edilmeyecek kadar yaygın bir kullanımının olduğu görülmüştür. Perlzweig, 5-6; Metin 92. MS 3. yüzyılın başında ortadan kalkan *Planta Pedis*, MS 4. yüzyılın ortalarında tekrar görülmeye başlanır ve formları değişikliğe uğrayarak MS 7. yüzyıla kadar aralıklarla kullanılmaya devam eder. Metin, 92-93; A., Tavukçu, S., Kırallı, “Aphrodisias Müzesi’nden Bir Grup Kalp

Kat. No. 18'in benzerlerine önemli antik kentler, çeşitli dünya müzeleri ve özel koleksiyonlarda rastlanmaktadır. Eserimiz, MS 1. yüzyıl sonları-MS 2. yüzyıl başlarına tarihlenen Kıbrıs kökenli bir kandille²³⁷ kulplu oluşu, hafif dışa eğimli omzunun bezemesiz oluşu ve yuvarlak burnundaki fitil deliğinin boyutu gibi bir takım yapısal benzerlikler taşımaktadır. Ancak Kıbrıs örneği bu tip içinde nadir görülen diskusunun figürsüz bırakılmasıyla Tralleis örneğinden farklılık göstermektedir. Hayes'in İtalyan kandileri arasında incelediği, Tunus'tan iki yarı volütlü kandilin²³⁸ diskusunda yunus ve çift atlı araba betimlenmiştir. MS 1. yüzyılın 2. yarısına ve MS 80- 120 tarihleri arasına verilen kandillerin kulplu ve sade bir omuz bezemesine sahip oldukları görülür. Bailey tarafından MS geç 1. yüzyıl- 2. yüzyıla tarihlenen Mısır kökenli kulpu hasar görmüş bir kandil²³⁹ ile **Kat. No. 18** arasında omuz formu açısından bağlantı kurmak mümkündür. Ancak volütlerin burun üzerinde oluşturduğu kanalın kenarları eserimizden farklı olarak birbirine çok yakındır. British Museum'da korunan MS 80-150'ye tarihlenen kulpsuz bir başka örneğin²⁴⁰ omuz formu da eserimizle benzerlik göstermektedir. Tek kalın bir halkayla çevrelenen diskusta arkaya bakan bir kuş betimlenmiştir. Fitil deliğine ulaşmadan bitirilen volütler arasında eserimizdekine benzer bir kanal görülür. Atina'dan MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen ithal kandillerden biri²⁴¹ sade bırakılmış omuzu, figürlü diskusu, yuvarlak burnu üzerindeki volütlerin mesafesi yönünden eserimizle benzerken fitil deliğinin daha küçük oluşuyla eserimizden farklılık göstermektedir. Mainz Müzesi'nde korunan MS 1. yüzyılın 2. ve 3. çeyreğine tarihlendirilen yarı volütlü kandillerden birinin diskusunda²⁴² tıpkı **Kat. No. 18**'de olduğu gibi sağa dönük bir horoz betimi ve önünde yağ deliği bulunur. Mainz Müzesi örneğinin eserimizden en önemli farkı volütlerin burun hizasında diskusun hemen dışına atılmış bir çizgiden başlatılması ve tam bu noktada küçük bir yağ deliğinin bulunmasıdır.

Burunlu Kandil", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (4) , 2019, 1589-1605, 1592-1593.

²³⁷ Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum*, Pl. 93, 324.

²³⁸ A. g. y., Pl. 22, 226, 227.

²³⁹ D. M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, London 1988, Pl. 36, Q1949.

²⁴⁰ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 4, Q1555.

²⁴¹ Perlzweig, Pl. 5, 117, 82

²⁴² Menzel, Abb. 32, 20, 41.

Kat. No. 18 ile Parion'dan iki örnek²⁴³ bezemesiz omuz, figürlü diskus açısından²⁴⁴ bazı yapısal benzerlikler taşımaktadır. Aydın Tavukçu'nun incelediği eser kulplu, diskusu figürlü ve geniş bir fitil deliği yönünden eserimizle benzerlik taşıırken, diskus çevresindeki nokta bezemeler, burnun karşısındaki yağ deliğinin yeri ve burnunun ileri uzanan dar görüntüsüyle farklılık göstermektedir. İki eser de MS 1. yüzyılın ilk yarısı- MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir. Aydın Tavukçu'nun MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirdiği Parion'dan bir başka kulpsuz yuvarlak burunlu volütlü kandilin diskusunda **Kat. No. 18**'deki gibi bir horoz betimi sağa dönük olarak işlenmiştir. Goethert-Polaschek'in MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendiği üçgen burunlu volütlü bir kandilin diskusunda²⁴⁵ da aynı tarzdan bir horoz betimi bulunur.

Kat. No. 18 ile aralarında form açısından yakın benzerlikler bulunan Aydın Müzesi koleksiyonlarından bir esere²⁴⁶ baktığımızda; sade bir omuz, iki çizgi arasında kalın diskus halkası, içbükey diskusta figür ve iki yanı yarım volütlü kandilin burun ucunda yuvarlak fitil deliği açısından yakın bir benzerlik görülür. Aydın Müzesi örneği Barın tarafından MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir. Tralleis'ten MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen eserimizle aynı forma sahip figürlü bir kandilde²⁴⁷ sade omuz bezemesi, burun yanındaki yarım volütleri, geniş yuvarlak fitil deliği açısından **Kat. No. 18** ile oldukça benzer görünmektedir. Tüm bu benzer eserlerin dönem aralığına bakıldığında **Kat. No. 18**, MS 1. yüzyılın ikinci yarısından sonra olmalıdır.

Kat. No. 19 ve **Kat. No. 20** form olarak çok küçük farklılıkları bulunan yarı volütlü kandillerdir. Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarda ele geçen kandillerden **Kat. No. 19** mezarın doğu nişi önünde Kat. No 20 ise batı nişi önünde ele geçmiştir. Her ikisi de açık kırmızı renk hamurdan şekillendirilen kandillerden **Kat. No. 19**, açık kırmızı, **Kat. No. 20** ise kırmızı renk astarlıdır. İkisi de sağlam olarak ele geçen eserlerin tek yivli dikey halka kulpları oldukça dikkat çekicidir. Hafif dışa eğimli dar omuzlarında bezeme görülmez. Figürsüz içbükey diskusları **Kat. No. 19**'da tek halkayla, **Kat. No. 20**'de diskusa doğru basamaklı inen çift halkayla çevrilidir. Diskus merkezinde yer alan yağ deliklerinden **Kat No. 20**'ninki hafif hasarlıdır. Diskus halkasından başlayan volütler

²⁴³ Aydın Tavukçu, Kat. No 211, 388, Lev. 63, Res. 249; Yılmaz, Kat. No 45, 176.

²⁴⁴ Aydın Tavukçu, Kat. No 212, 388, Lev. 63, Res. 250.

²⁴⁵ Goether-Polaschek, M. 198, 260, Taf. 40, 138 (M198).

²⁴⁶ Barın, Lev. 10, b, 20.

²⁴⁷ Aydın, K.26, 92; Özver, Kat. No 54, 378.

Kat. No. 19'da daha iyi korunurken, **Kat. No. 20**'de volütler güçlükle seçilmektedir. Öne uzanan yuvarlak burunları içinde **Kat. No. 19**'un fitil deliği daha büyüktür. **Kat. No. 19** düz kaidelidir. **Kat. No. 20**'nin ince halka ile belirtilmiş kaidesi tabanda içe çöktür.

Kat. No. 19 ve **Kat. No. 20**'nin benzerlerine British Museum'da rastlamak mümkündür. Hayes'in MS 1. yüzyıl sonları- MS 2. yüzyıl başlarına tarihlediği Kıbrıs buluntusu kandilin diskusuna bakacak olursak; gövde, burun ve bezemesiz diskus açısından aralarında pek çok ortak özellik bulunduğu görülür. İçbükey diskusunun merkezinde eserlerimizle aynı yuvarlak yağ deliği bulunur. Ancak bu örneğin delikli kalıp yapımı kulpu ve burnunun eserlerimize göre daha ince yapılması dolayısıyla daha küçük bir fitil deliğine sahip olması yönünden farklılık göstermektedir. British Museum'dan MS 90-150'ye tarihlendirilen Kıbrıs kökenli olduğu düşünülen bir başka örnek, form olarak iki örneğimizle oldukça benzemektedir. Önceki örnekte olduğu gibi kulp ve boyut olarak bazı farklar dışında **Kat. No. 19** ve **Kat. No. 20** ile büyük ölçüde paralellikler taşıdıkları görülmektedir. Walters'in volüt burunlu kandiller arasında incelediği ve MS 1. yüzyıla tarihlediği yarı volütlü bir kandilin²⁴⁸ gövde formu, incelediğimiz örneklerle oldukça benzerdir. Bu eser, yivli dikey halka kulpludur ve halkalarla çevrili diskusunda bezeme bulunmaz Tralleis örneklerinde olduğu gibi merkezde bir yağ deliği yer alır. Öne uzatılmış yuvarlak burnunun uzunluğu ve içteki fitil deliğinin genişliği de eserlerimizle örtüşmektedir. British örneğinin Tralleis örneğinden farklılık gösteren tek yanı omuz üzerindeki bitkisel ve geometrik bezemelerdir. Öztürk'ün MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına verdiği Kyzikos'tan iki örnekle²⁴⁹ yapısal anlamda uyuşan eserlerimiz bezemesiz oluşuyla Kyzikos örneğinden ayrılır. Trier Müzesi'nde²⁵⁰ ve Kibyra'da²⁵¹ da form olarak **Kat. No. 19** ve **Kat. No. 20** ile benzerlik taşıyan örnekler görülür. Metin'in MS 1. yüzyılın son çeyreği-MS 2. yüzyıl başlarına tarihlediği Kibyra örnekleri tıpkı eserlerimiz gibi bezemesizdir. Diskus merkezinde yağ deliği, önde uzun yuvarlak burun yanlarda yarım volütler açısından benzerlik gösterirken gruptaki iki kandilin omzu üzerinde bezeme bulunması ve tabanda planta pedis baskılarının yer alması açısından bazı farklılıklar taşımaktadır. Goethert-Polaschek'in MS 1. yüzyılın 2. çeyreği ile MS 2. yüzyıl ortalarına tarihlediği eserin diskusunu çevreleyen halkalardan

²⁴⁸ Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, Pl. XXVI, 770.

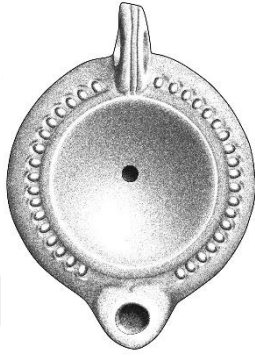
²⁴⁹ Öztürk, Kat. No 43-44, Lev. 15 a-c, 117-119.

²⁵⁰ Goethert-Polaschek, Taf. 67, 600.

²⁵¹ Metin, K84-86, 743.

içtekinin üzerinde bulunan bir hava deliği **Kat. No. 19** ve **Kat. No. 20**'de görülmez. Yapılan tüm değerlendirmeler ve mezar konteksti bir arada düşünüldüğünde MS 1. yüzyılın son çeyreği-MS 2. yüzyılın başları uygun bir tarih olacaktır.

3.1.1.3. Kalp Burunlu Kandiller

Kısa yuvarlak burunlu kandiller gibi omuza bitişik yapılan burunlarının kalp şekli, bu kandillerin en karakteristik özelliğidir. Çağdaşı kandilleri çalışmalarında inceleyen ve sınıflandıran araştırmacılar bu tipi de farklı başlıklar altında incelemişlerdir²⁵². Türk araştırmacılar genellikle Perlzweig gibi “Kalp Burunlu”²⁵³ olarak isimlendirirler²⁵⁴. Bu tipin genel olarak diskuslarının çevresinde bir ya da iki halka bulunur. Omuzlarda nokta, yumurta, bitkisel bezemeler; dikusta hayvanlar, kadın, erkek, tanrı, tanrıça, kahramanlar, mitolojik yaratıklar, gladyatörler ve başka çok çeşitli bezemeler olabildiği gibi sade de bırakılabilirler. Kalp burunlu kandiller uzun bir dönem boyunca kullanılmışlardır, genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlenirler²⁵⁵.

Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından yedi adet kalp burunlu kandil ele geçmiştir. **Kat. No. 21** Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parselin dromosunda bulunan situla mezar içerisinden ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı mikalı hamurdan biçimlendirilerek üzerine açık kırmızı renk astar çekilen **Kat. No. 21**, eksik olan kulpu dışında sağlamdır. Yuvarlak gövdesinde eğimli omzun alanını iyice daraltan büyük çaplı bir diskus halkası yer alır. Geniş bir alana sahip iç bükey diskusun merkezinde bir yağ deliği ve onun hemen üzerinde küçük bir hava deliği bulunmaktadır. Yağ deliğini merkez alan kalp şekilli sekiz yapraklı rozet tüm diskusu kaplamaktadır. Yuvarlak gövdesine bitişik kalp burunda daha önceden kullanıldığını gösteren yanık izleri seçilebilmektedir. Hafif yükseltilmiş halka kaidesi tabanda içe çöktür.

²⁵² Brants Tip XVIII, 53-56; Loeschke, Tip VIII, Abb. 7, Schn. H, Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Type XXV, Ivanyi, Tip VII, Pl. XXVI-XXVII; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 336.

²⁵³ Perlzweig, 86.

²⁵⁴ Öztürk, 67; Barın, 21; Metin, 129; Güngör, 31, Yılmaz, 52, Tavukçu ve Kırallı, 1589.

²⁵⁵ Güngör, 31.

Kat. No. 21'deki kalp şekilli taç yaprakları olan rozetler özellikle Knidos kandillerinde MS 1-3. yüzyıllar arasında sıkça görülür²⁵⁶. British Museum'da korunan Knidos tipi kandiller arasında MS 90-130 tarihli Kıbrıs kökenli kalp burunlu bir kandilin²⁵⁷ diskusunda aynı şekilde kalp yapraklı bir rozet yer almaktadır. Bezeme alanı bizimkinden dar olan rozetin 5 yaprağı vardır. Agora'da bu bezemenin görüldüğü, Perlzweig'in Knidos tipi olabileceğini düşündüğü ve MS 1. yüzyıl sonu- 2. yüzyıl başına tarihlediği örneğin²⁵⁸ taç yaprakları da 5 tanedir. Flavius-Traian Dönemi'ne tarihlendirilen Efes buluntusu kalp burunlu örneğin²⁵⁹ rozeti ise 4 yapraklıdır. Efes örneği form olarak da **Kat. No. 21** ile örtüşür. Bu örneğin omzunda Tralleis örneğindeki gibi herhangi bir bezeme görülmez ve kalp burnu içinde fitil deliği küçüktür. Metin'in "Kbr-T13a Gövdesi Dairesel Formlular" arasında incelediği MS 1. yüzyılın son çeyreği- 2. yüzyıl başlarına tarihlendirdiği Knidos örneğinin²⁶⁰ diskusunda eserimizle benzer şekilde 8 taç yaprak bulunurken yuvarlak burunlu olmasıyla ondan ayrılır. **Kat. No. 21**'in form ve bezeme olarak benzer bir örneği Getty Müzesi eserleri arasında görülür. MS Geç Flavius-Antonin Dönemi'ne verilen eserin²⁶¹ yuvarlak gövdesi delikli halka kulpa sahiptir ve eserimizde olduğu gibi küçük kalp burnu gövdeye yakındır. Bir kalın ve bir ince iki halkayla çevrilen diskusunda kalp yapraklı bir rozet bulunur. Dar olan omzunda diskus halkasına bitişik tek sıra halinde uçlarında birer nokta bulunan kalp yaprak bezemesi yer almasıyla **Kat. No. 21**'den ayrılır.

Tralleis'in önceki dönem çalışmalarında 23 adet kalp burunlu kandil ele geçmiştir²⁶². Bunlar arasında Civelek'in MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen eserlerden biriyle **Kat. No. 21** arasında form açısından²⁶³ bağlantı kurmak mümkündür. Civelek'in incelediği örnekte tıpkı **Kat. No. 21**'de olduğu gibi tek halkayla çevrilen diskusun alanı geniştir. Omuz dar ve bezemesiz, kalp biçimli burun gövdeye yakındır. Mezar kontekstimiz ve benzer örneklerimiz düşünüldüğünde **Kat. No. 21**'i, MS 1. yüzyıl sonu- MS 2. yüzyıl başlarına tarihlemek doğru olacaktır.

²⁵⁶ Metin, 81.

²⁵⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl.84, Q2749

²⁵⁸ Perlzweig, Pl. 5, 127, 83.

²⁵⁹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl 103, Q3076

²⁶⁰ Metin, K99, 746.

²⁶¹ Bussière, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433.

²⁶² Civelek, K35-50, Lev. VII-X; Aydın, K14-18, 40-84; Erön, Kat. No 81- 82, Lev. 91-92; Özver, Kat. No. 38-42, 370-372.

²⁶³ Civelek, Kat. No 36, Lev. 7.

Kat. No. 22, Köprülü Mah. 419 ada 28 parselde bulunan 1 numaralı oda mezarın doğu klinesinden ele geçmiştir. Sarı renkli az mika katkılı hamur üzerine turuncumsu kırmızı renk astara sahip eserimizin oldukça iyi bir durumda olduğu görülür. Kısa kalp burun üzerinde daha önce kullanıldığını belirten yanık izleri görülmektedir. Tek yivli dikey halka kulplu eser yuvarlak gövdelidir. **Kat. No. 22**'nin dar omzunda yumurta dizisi ve diskusu çevreleyen kalın bir kabartma halka yer almaktadır. İç bükey diskusta, merkezinde küçük bir yağ deliği yer alan 14 yapraklı bir rozet bezeme bulunmaktadır. İnce bir halkayla çevrili hafif içe çökük tabanında *planta pedis* baskısı bulunmaktadır.

Kat. No. 21'deki kalp yaprakların bir diğer çeşidi diyebileceğimiz diskustaki bezemenin aynısı Knidos'ta MS 1. ve 3. yüzyılda sıkça görülür. Metin tarafından incelenen Kibyra kandilleri arasında **Kat. No. 22**'ye benzer şekilde diskusunda 12 taç yapraklı rozet işlenmiş bir örnek²⁶⁴ bulunur. Yüzük kulpa sahip, diskus halkası eserimizdeki gibi kalın kabartma şeklinde olan bu eser MS 1. yüzyılın son çeyreği-2. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir. Goethert-Polaschek'in Cladiuslar Dönemi'ne tarihllediği Trier'den iki örneğin²⁶⁵ dar omuzlarında Tralleis örneğinde olduğu gibi yumurta bezemesi görülür. Diskuslarında da aynı tip bezemenin işlendiği görülen bu örnek burun tipinin yuvarlak oluşuyla eserimizden ayrılır. **Kat. No. 22**'ye form olarak oldukça benzeyen Getty Müzesindeki Anadolu kökenli kalp burunlu kandilin²⁶⁶ bezeme düzeni, diskus halkası ve küçük kalp burnu Tralleis örneğine oldukça yakındır. British Museum koeksiyonunda bulunan ve Bailey tarafından MS 80-150 yıllarına tarihlendirilen Knidos buluntusu bir örnek²⁶⁷ diskus bezemesi ve yuvarlak gövdeli kalp burunlu olmasıyla eserimizle benzerlik gösterirken omzunun sade bırakılmasıyla ondan ayrılır.

Civelek'in incelediği Tralleis buluntusu eserler arasında form ve bezeme açısından **Kat. No. 22** ile karşılaştırılabileceğimiz örnekler bulunmaktadır. MS 1. yüzyılın ikinci yarısı- erken 2. yüzyıl'a tarihli U burunlu bir kandilin disksunda **Kat. No. 22**'dekine çok benzeyen 12 yapraklı bir rozet bulunur. Tralleis Nekropolü'nden ele geçen bir başka kalp burunlu ve dairesel gövdeli örnek²⁶⁸ **Kat. No. 22** ile form, omuz bezemeleri ve ince bir halkayla çevrili tabanında *planta pedis* baskısı bulunması açısından benzerlik

²⁶⁴ Metin, K98, 745.

²⁶⁵ Goethert – Polaschek, Taf. 73, 716 (M. 240), 729 (M. 240), Motivkatalog, 275.

²⁶⁶ Bussière, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433

²⁶⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl 84, Q2747

²⁶⁸ Civelek, Lev. IX, K45

taşımaktadır. Civelek'in MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen eserinin omzunda **Kat. No. 22**'deki gibi bir yumurta dizisi ve diskusu çevreleyen kalın bir kabartma halka yer almaktadır. Diskusta bir Eros betimi yer almasıyla örneğimizden ayrılmaktadır. **Kat. No. 22**, benzerleri gibi MS 1. yüzyılın sonları-MS 2. yüzyıl başlarından olmalıdır.

Kat. No. 23, Kat. No. 24 ve Kat. No. 25 yuvarlak gövdeli ve kalp burunlu bir form sergiler. **Kat. No. 23**, Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 Parsel'deki 2 numaralı oda mezarın dromosundan ele geçirilmiştir. Eserin tabanındaki bir parça eksik olmasına rağmen oldukça iyi korunmuştur. Bol mikalı açık renkli hamur üzerine beyaz astar ve en son turuncumsu kırmızı renk ile tamamlamıştır. Red-on White olarak isimlendirilen bu tekniği detaylı inceleyen Perlzweig ilk üretim yeri olarak Efes civarını önerir²⁶⁹. Bu grupta incelediğimiz **Kat. No. 24, Kat. No. 25, Kat. No. 26 ve Kat. No. 27** de bu teknikle astarlanmıştır.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın güney nişinden ele geçen **Kat. No. 24**'ün kulpunun büyük bir kısmı eksiktir ancak kalan parçalardan yüzük kulplu olduğu anlaşılmaktadır. Eserin yüzeyinde yoğun patina görülmektedir. İyi astarlanmadığından alttaki beyaz astar görünmekte ve bu sebeple eserin yüzeyinde koyu kırmızıdan açık kırmızıya doğru oluşan renk farklılıkları gözlenmektedir. Astarın komple döküldüğü yerlerde açık kırmızı yoğun mikalı hamur dikkati çekmektedir.

Yüzük kulpunun yarısı eksik olan **Kat. No. 25**'in hamuru açık pembe ve üzeri turuncumsu kırmızıdır. Yuvarlak bir gövdeye sahip olan her üç eserin de omuzları bezemesiz bırakılmıştır. İç bükey diskusları ise **Kat. No. 24-25**'te tek kabartma halka, **Kat. No. 23** ise iki kabartma halka ile çevrelenmiştir. **Kat. No. 23**'te sağa dönük vaşak ya da köpek, **Kat. No. 24**'te sağa dönük koşan bir aslan yer alırken; **Kat. No. 25**'in diskusunda bir Dionysos ya da Menad başı ? betimlenmiştir. Yağ delikleri burna yakın figürlerin altındadır. **Kat. No. 23 ve 24**'te burun önünde diskusun kenarında bir hava deliği de görülür. Üçünün tabanı da halkayla sınırlandırılırken; **Kat. No. 25**'in tabanında dikdörtgen şekilli bir atölye işareti bulunmaktadır.

Aydın Müzesi'nde korunan kalp burunlu bir eser²⁷⁰ **Kat. No. 23** ile ölçü, form, hamur ve astar rengi ile bezeme stili açısından tıpa tıp birbirine benzemektedir. Bu

²⁶⁹ Perlzweig, 6.

²⁷⁰ Barın, Kat. No 31, 21, Lev. 11 c.

benzerlik aklımıza aynı kalıp ürünü olabileceklerini getirir. Barın tarafından Flavianus-Traianus Dönemi'ne tarihlenen bu eserin diskusunda panter ya da vaşak olabileceği belirtilmiştir. British Museum'da korunan Efes kökenli kandiller arasında **Kat. No. 23** ile form olarak da benzerlik gösteren bir kandilin diskusunda bank üzerinde bir hayvan figürü²⁷¹ işlenmiştir. Flavius-Traianus Dönemi'ne tarihlenen bu kandilin diskusundaki figürün bir köpek betimi olduğunu belirtilmiştir. Kandiller üzerindeki köpek betimleri diğer hayvan betimleri kadar sık karşımıza çıkmaktadır. **Kat. No. 23**'ün diskusu üzerindeki figür de yırtıcı bir hayvan olmayıp evcil uzun tüylü bir köpek olabilir. Efes'te kırık bir diskus parçası üzerinde British Museum'daki betimin aynısı ele geçmiştir. Miltner tarafından Tip VIII Roma kandilleri içinde de bu tarz betimlerinin olduğu kandiller ve kandil parçaları ele geçmiştir²⁷². Metropolis'te ele geçmiş MS 1-2. yüzyıla tarihli örnekler üzerinde de köpek betimleri işlenmiştir²⁷³. Yapılan karşılaştırmalar sonucunda **Kat. No. 23**, MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl gibi bir tarih aralığına verilebilir.

Kat. No. 24'ün diskusunda bir aslan figürü yer alır. Miltner'in eserleri arasında U burunlu bir kandilin²⁷⁴ diskusunda eserimizle benzer sola dönük ve koşar vaziyette bir aslan betimlenmiştir. Goldman'ın MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlediği Tarsus'tan ele geçen bir diskus parçasında²⁷⁵ sola dönük bir aslan betimi yer alır. Tralleis buluntusu MS 1. yüzyıl'ın ikinci yarısına tarihli kalp burunlu bir kandil²⁷⁶ form olarak eserimizle oldukça benzerdir. Perlzweig'in MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlediği kalp burunlu bir kandilin²⁷⁷ tıpkı eserimiz gibi diskusunu kalın bir kabartma halka çevreler ve eğimli omzunda bezeme bulunmaz diskusunda **Kat. No. 24**'ten farklı olarak bir at betimi yer alır. Kibyra'da diskusunda aslan betimi bulunan oldukça fazla eser ele geçmiştir. Bunlardan **Kat. No. 24** gibi kalp burunlu olan bir kandilin diskusunda sola dönük koşar vaziyette bir aslan betimi ve altında örneğimizdeki gibi bir yağ deliği bulunmaktadır. Metin bu eseri MS 2. yüzyıl ortası ve sonrasına tarihlemiştir²⁷⁸. Benzerlerinden yola

²⁷¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 103, Q3072

²⁷² Miltner, Taf. XII, 113, 119, 126, 128, 127, 131, 132.

²⁷³ Güngör, Nr.176, 271, Nr. 179, 173, Nr, 488, 552.

²⁷⁴ Miltner, Taf. XII, 109.

²⁷⁵ Goldman, Group XIII, 171.

²⁷⁶ Civelek, K43, Lev. IX.

²⁷⁷ Perlzweig, Pl. 6, 164, 86

²⁷⁸ Metin, K127, 750

çıkarak **Kat. No. 24** için, MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl uygun bir tarih aralığı olarak gözükmektedir.

Kat. No. 25'in diskusunda başında asma yaprakları ve meyvelerle süslü bir taç takmış Dionysos ya da bir Menad portresi verilmiştir. Milet Müzesi'nde korunan kısa burunlu bir kandilin²⁷⁹ diskusunda aynı konunun işlendiği görülmektedir. Milet örneği Barın tarafından MS Geç 1. yüzyıla tarihlenmiştir. Perlzweig'in ithal Red-on White tekniğinde üretilen kandiller arasında incelediği kalp burunlu bir kandilin²⁸⁰ omzu tıpkı **Kat. No. 25**'de olduğu gibi bezemesiz bırakılmıştır, tek halkayla çevrili diskusunda Dionsiak bir baş bulunur. Perlzweig, eserimizle astar, form ve bezeme olarak uyum gösteren bu örneği MS Erken 2. yüzyıla tarihlendirmiştir. Her ne kadar burun tipleri farklı olsa da Walters, British Museum koleksiyonlarında yer alan Efes kaynaklı U burunlu bir kandilin²⁸¹ diskusundaki portre için Dionysos ya da Menad yorumunu yapmıştır. Bailey'in tekrar incelediği ve Traian-Antoninler Dönemi arasına tarihllediği kandilin²⁸² diskusundaki portrenin Dionysos başı olduğunu belirtmiştir. Tralleis'in önceki dönem kazılarında Civelek'in MS 1. yüzyıl'ın ikinci yarısına tarihllediği hafif aşağı eğimli bezemesiz dar omuz ve tek bir halkayla çevrilen içbükey diskusunda sağa dönük bir kuş betimi olan kalp burunlu bir kandil²⁸³ **Kat. No. 25** ile form olarak benzemektedir. Yapılan tüm benzer örnekler yardımıyla eserimizi MS 1. yüzyılın sonları-MS 2. yüzyıl arasına tarihlememiz uygun olacaktır.

Kat. No. 26 Köprülü Mah. 419 ada 28 parselde açmanın kuzey-batısında henüz mezar içine girilmeden önce dolgu toprak içerisinde ele geçmiştir. Pembe renkli yoğun mika katkılı hamurdan şekillendirilen kandilin üzeri koyu kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Gövdenin yarısı eksiktir, bu sebeple iki yivli yüzük kulpu eserle birleşmemektedir. Kalp burnu sağlam olan eserin küçük yuvarlak fitil deliğinde yanık izleri bugün dahi görülmektedir. Diskustan kalan parçalardan anladığımız kadarıyla tek kalın kabarma halkayla çevrili diskusta bezeme görülmezken, merkezinde bir yağ deliği yer almaktadır. Kalp burnun ortasında nokta bezeme görülmektedir bu bezemenin altında diskus halkalarının üzerinde minik bir çizgi şeklinde hava deliği bulunmaktadır.

²⁷⁹ Barın, Kat. No 48, Lev. 18c

²⁸⁰ Perlzweig, Pl. 6, 160, 86

²⁸¹ Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, Pl. XXIX, 970, 146

²⁸² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 102, Q3056

²⁸³ Civelek, K43, Lev. IX

Kat. No. 26'nın küçük fitil delikli keskin hatlı kalp burnuna benzeyen bir örneğini Efes'te bulabiliriz. British Museum'da bulunan ve Bailey'in Traian-Antoninler Dönemi arasına tarihlediği kandilin²⁸⁴ burun yapısı Tralleis örneği ile oldukça bezemektedir. Perlzweig'in MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlediği diskusu hasarlı bir örnek²⁸⁵ de bu gruba dâhil edilebilir. **Kat. No. 26**'nın küçük keskin hatlı burnu üzerinde yer alan kesik, Getty Museum'da Geç Flavius-Antoninler Dönemi'ne tarihlenen Anadolu kökenli kalp burunlu bir örnekte de²⁸⁶ izlenir.

Civelek'in incelediği eserler arasında burnu böyle belirgin kalp şeklinde olan benzer bir eser²⁸⁷ MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiştir. Oldukça hasarlı olan kandilimizi benzer eserlerin yardımıyla MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 27, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın girişinden ele geçmiştir. Mikalı açık kırmızı hamur üzerine beyaz astar sürülmüş ve en üste kırmızı renk astar kullanılmıştır. Dış astarın eşit dağıtılamaması yüzünden yüzeyde renk farklılıkları görülebilmektedir. Sağlam olan eserimiz oldukça iyi korunmuştur. Dar omuzundaki nokta bezemeler, diskus çevresindeki kalın kabartma halka ve kalp burnun detayları çok nettir. Bu nedenle yeni bir kalıpla yapıldığı düşünülebilir. Bezemesiz bırakılan geniş diskusunun ortasında yağ deliği bulunmaktadır. Kalp burnunun ortasındaki fitil deliği küçük ve üzerindeki yanık izleri kandilin daha önceden kullanıldığını kanıtlamaktadır. Düz tabanı ince bir çizgiyle çevrelenmiştir.

Kat. No. 27 ile form olarak benzer bir örnek²⁸⁸ Getty Museum'da sergilenmektedir. Amerika'da korunan bu örnekten başka, **Kat. No. 27**'nin paralel örneklerine İngiltere'de de rastlanır. British Museum'da sergilenen ve Bailey tarafından Traian-Antoninler Dönemi'ne tarihlenen Efes kökenli bir kandile²⁸⁹ bakacak olursak; geniş ve bezemesiz bırakılan diskus alanı, diskus çevresinin tek kabartma halkayla sınırlandırılması gibi pek çok ortak özellik taşıdığı görülür. Efes örneğinin omuz bezemesi eserimizden farklı

²⁸⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 103, Q3084

²⁸⁵ Perlzweig, Pl. 4, 85, 79.

²⁸⁶ Bussiére, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433.

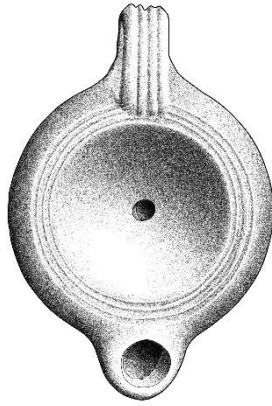
²⁸⁷ Civelek, Lev. VII, K36.

²⁸⁸ Bussiére, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433.

²⁸⁹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 103, Q3084

olarak pelta²⁹⁰ şekillidir. Knidos'tan MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen kalp burunlu kandilin²⁹¹ keskin hatları, kalın diskus halkasının hemen dışındaki yumurta dizisi ile bezeme düzeninin Tralleis örneğine çok yakın olduğu görülmektedir. Miltner'in Roma kandilleri arasında incelediği MS 2. yüzyıl ortalarına verilen bir örneği²⁹² benzer eserler arasına ekleyebiliriz. Kalın kabartma bir halkayla çevrelenmiş bezemesiz iç bükey diskus, dar omuz üzerinde işlenen yumurta dizisi ve kalp burun bu eserin **Kat. No. 27** ile olan ortak özellikleridir. Benzerlerini bu şekilde çoğaltabileceğimiz Tralleis örneğinin önceki dönem çalışmalarında ortaya çıkarılan benzerini²⁹³ Aydın, MS 2. yüzyılın ilk yarısına, Özver ise tarihi biraz daha erkene çekerek MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirmiştir. Sözü ettiğimiz Tralleis örnekleri **Kat. No. 27** ile form olarak ve bezeme düzeni olarak çok benzemektedir. Karşılaştırma örneklerinin de yardımıyla **Kat. No. 27**'yi bu başlık altındaki benzer diğer kandiller gibi MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.3.1.4. Yuvarlak Burunlu Kandiller

İsminden de anlaşılacağı gibi bu kandiller yuvarlak burunludur. Genel olarak yuvarlak gövdeli olan bu kandillerde sonradan eklenmiş yivli halka kulp, kalıptan çıkarılan kulp ya da kulpsuz örnekler görülebilir. Kaideleri düz veya içe çökük olabilir. Omuzlarında bitkisel bezemeler, yumurta dizileri, nokta bezemeler ve diğer çeşitli bezemeler, diskuslarında, tanrılar, tanrıçalar, günlük hayat sahneleri, gladyatörler, mitolojik yaratıklar, hayvanlar ve diğer çeşitli figürler görülebileceği gibi tamamen sade de bırakılabilir.

Geniş bir coğrafyada yaygın bir tür olan bu tip, araştırmacılar tarafından yöntemlerine uygun olarak farklı başlıklar altında incelenmiştir²⁹⁴. MS 1. yüzyılın ortalarından sonra

²⁹⁰ Peltalar, Trakya'ya özgü olan ve hafif silahlı veya yaya askerlerin kullandığı genellikle yarım ay şeklindeki hasırdan ya da ahşaptan yapılan bir kalkandır. F. Eker, "Yunan Vazo Resimleri Üzerindeki Kalkan Betimleri", M. A. Yılmaz, M. Işıklı (Ed.), *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür- Mehmet Karaosmanoğlu'na Armağan*, (ss. 291-308), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2021, 296

²⁹¹ Metin, K, 149, 346

²⁹² Miltner, Taf. XII, 138.

²⁹³ Aydın, K.16, 82; Özver, Kat. No 41, 372

²⁹⁴ Loeschcke, Tip VIII, 237-243; Ivanyi, VII, 12-13; Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Type XXV, 83-87; O. Broneer, *Terracotta Lamps*, Isthmia Vol. III, American School of Classical

yaygınlaşmış²⁹⁵ ve bazı yerleşimlerde MS 2. yüzyılda da kullanılmaya devam ettiği tespit edilmiştir²⁹⁶. Bu başlık altında 11 örnek incelenmiştir.

Kat. No. 28, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde bulunan 1 numaralı oda mezarın doğu klinesinde ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı renkli bir hamura, açık kırmızı renkli astara sahiptir. Sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 28**'in formu **Kat. No. 19** ve **20** ile oldukça yakın özellikler sergilese de öne uzanan yuvarlak burnunun yanında volüt bulunmadığından dolayı yuvarlak burunlu kandiller arasında değerlendirilmiştir. Tek yivli dikey halka kulpu sonradan gövdeye eklenmiştir. Kabartma diskus halkasının dış kenarında tek sıra nokta bezeme görülür. İç bükey diskusu bezemesiz ve içindeki küçük yuvarlak yağ deliği burna yakındır. Burnun uzunluğu, kısa yuvarlak burunlu kandillerinkinden uzun, uzun yuvarlak burunlu kandillerinkinden kısadır. Yuvarlak fitil deliği kısa burunlu kandillerinkinden geniş ve üzerinde yanık izleri görülmektedir. Kaidesi düzdür.

Kat. No. 28'in en yakın benzeri Tralleis'te Civelek tarafından incelenen eserler²⁹⁷ arasında görülür. Tek yivli halka kulplu olan bu kandilin **Kat. No. 28**'den farklı olarak omuz bezemesi bulunmaz. İç bükey diskusunda sağa dönük bir at betimi görülürken, **Kat. No. 28** ile aynı yerde, burna yakın küçük yuvarlak bir yağ deliği bulunur. Burnunun uzunluğu, fitil deliğinin şekli, kaidesi örneğimiz ile aynıdır. Civelek eserini Agora'daki kandillerle²⁹⁸ karşılaştırarak MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlemiştir. **Kat. No. 28**'de onunla aynı tarihten olmalıdır.

Kat. No. 28 ile aynı yerden ele geçen **Kat. No. 29**'un kulpu ve burnu eksiktir. Soluk kırmızı hamur üzerine kırmızı renk ile astarlanan eserin yüzeyinde yoğun aşınma görülür. Yuvarlak gövdesinde kalan izlerden sonradan eklendiği anlaşılan ve yüksek bir olasılıkla Tralleis'te sık görülen yivli dikey halka kulpu olan kandilin içbükey diskusu **Kat. No. 28**'de olduğu gibi kalın tek bir halkayla çevrilidir. Diskusta ne olduğu anlaşılmayan çok yüzeysel sadece izleri belli olan bir figür vardır. Yağ deliği önceki eserimizdeki gibi burna yakındır. Burundan kalan parçalar üzerinde yanık izleri görülür. Burnun kalan

Studies at Athens, Princeton, New Jersey 1977, Type XXV, 59-60; Goldman, Group XVI, Class A-B, 114-115.

²⁹⁵ Loeschcke, 239; Ivanyi, 13; Szentleky, 101-102.

²⁹⁶ Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, 87.

²⁹⁷ Civelek, Lev. XVIII, K98, 90-91.

²⁹⁸ Perlzweig, Lev. 5, 133-136.

parçasından anlaşıldığı kadarıyla **Kat. No. 28**'de olduğu gibi uzun olduğu anlaşılmaktadır. Aynı mezar ve aynı klineden ele geçen bu eserler aynı tarihten olmalıdır.

Kat. No. 30, Kat. No. 31 ve **Kat. No. 32** birbirlerinden küçük farklılıklarla ayrılan aynı forma sahip yuvarlak burunlu kandillerdir. Üçü de Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarda ele geçmiştir. **Kat. No. 30** güney niş önünde, **Kat. No. 31** doğu niş önünde, **Kat. No. 32** ise batı niş önünde bulunmuştur. Üç kandil de kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilerek üzeri küçük ton farklılıkları bulunan koyu kırmızı renk ile astarlanmıştır. **Kat. No. 30**'un astarı mat, **Kat. No. 31** ve **32**'nin astarları metalik parlaklığa sahiptir. **Kat. No. 30**'un üzerinde yer yer patina görülürken **Kat. No. 32**'nin astarı alt gövdede büyük oranda dökülmüştür. Üçü de gövdeye sonradan tutturulmuş tek yivli dikey halka kulpa sahiptir. Daire formu gövdelerden en geniş olanı **Kat. No. 30**'unkidir. **Kat. No. 30**'un geniş omzunda 5 sıra nokta bezeme görülürken, ona göre daha dar omuzlu olan **Kat. No. 31**'de 4 sıra, **Kat. No. 32**'de ise 2 sıra nokta bezeme görülür. Üç örnekte de içbükey diskusları çevreleyen bir halka olmamasına rağmen diskusun kenarları halka şeklinde gövdeden yükselerek sınırları belirtilmiştir. Merkezlerinde yuvarlak yağ deliğinin olduğu **Kat. No. 30** ve **31**'in diskuslarında bezeme bulunmazken **Kat. No. 32**'de merkezdeki yağ deliğinin çevresinde kabartma çizgilerle dört yapraklı rozet bezeme yer almaktadır. Üç kandilin de burunları gövdenin uzantısı gibi, dışa uzanan yuvarlak çıkıntılar şeklindedir. Fitol delikleri yuvarlaktır. **Kat. No. 30** ve **31**'de is lekeleri belliyken; **Kat. No. 32**'de görülmez. Düz kaidelerinin tabanda hafif içe çökük olduğu görülür.

Eserlerimizle tamamen aynı formda bir örnek²⁹⁹ Agora'da görülür. Perlzweig'in MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlediği yuvarlak geniş omzu üzerinde 4 sıra nokta bezeme görülen yuvarlak burunlu bir kandilin kulpu eserlerimizde olduğu gibi sonradan eklenmiştir. Atina örneğinde eserlerimizdeki gibi diskus kenarları alçak kabartma şeklinde gövdeden yükselerek belirtilmiştir. İç bükey diskus merkezinde bir yağ deliği görülür. MS 1. yüzyılın ikici yarısı ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen Pergamon buluntuları arasında eserlerimizle aynı bezemeye sahip diskus yapıları benzerlik taşıyan kandiller³⁰⁰ eserlerimizden farklı olarak kalp burunlu ve kalıpta şekillendirilen tutamak kulpludur. Pergamon buluntuları genel olarak eserlerimize benzemesine rağmen bezemelerin ve diskusun formu Tralleis örneklerine göre daha

²⁹⁹ Perlzweig, Pl. 5, 124.

³⁰⁰ Heimerl, Taf. 11, 439, 440.

muntazam özenli bir görünüm sunar. Buna benzer düzenli görünüm Kibyra kandillerinde de görülür. Metin'in MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirdiği kalp burunlu kandillerde de genel olarak eserlerimizle uyumlu ancak daha düzenli bir görünüm vardır. Benzer bezeme ve form düzeninde ancak daha katı görünümlü örnekleri çoğaltmak mümkündür. Sezentleleky'nin incelediği eserler arasında böyle bir örnek³⁰¹ vardır. British Museum koleksiyonundaki eserler arasında MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Efes kökenli bir eserin³⁰² omzunda nokta bezemeler ve düz olarak bırakılan diskus ortasında yağ deliği görülmektedir. Tralleis örnekleri arasındaki form benzerliğini, diskusu çevreleyen çizgiler ve kalp burun ile tutamak kulpunun şekli bozmaktadır. Laodikeia Nekropolü'nden ele geçen MS 1. yüzyılın son çeyreği ile 2. yüzyıl başına tarihlendirilen U burunlu bir örnekte³⁰³ de nokta bezemeli omuz, ortada bezemesiz diskus ve delikli tutamak kulpun olduğu görülür. Form farkı gözetmeksizin MS 1. yüzyıl ve 2. yüzyılda Attikalı ustalar tarafından çeşitlendirilerek kullanılan nokta bezemenin³⁰⁴ çok yaygın görüldüğünü belirten Barın, Milet Müzesi'nden iki örneği³⁰⁵ karşılaştırarak eserlerden birinin orijinal Attika kandili, diğerinin bir sıra daha nokta bezemesi eklenerek yapılan yerel örnek olduğunu belirlemiştir. Barın her iki kandili de MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirmiştir. Barın'ın eserleri de gövdeyle kalıplanan tutamak kulpla tamamlanmış ve eserlerimize göre daha düzenli örneklerdir. Barın'ın Milet eserleriyle bağlantı kurduğu bizim de eserlerimizle benzer olduğunu düşündüğümüz Attika örneğinin diskus yapısı³⁰⁶ ve bezemelerin görünümü örneklerimize daha yakındır. Tralleis buluntusu yuvarlak gövdeli kalp burunlu iki örneğin³⁰⁷ omuzlarında da nokta bezemeler görülür. Hayes'in bu tipin Anadolu kökenli olduğu fikirlerine katılan Civelek kendi eserlerinin yerel üretim olduklarını ileri sürmüş ve MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmiştir. Bizim örneklerimizin burun yapısı farklı olmasına rağmen bezeme düzeni ve en önemlisi kulp yapısı Civelek tarafından değerlendirilen Tralleis örnekleriyle paraleldir. Tralleis buluntularını karşılaştırdığımız örneklerde gördüğümüz kulp tipi; delikli, deliksiz, üzeri yivli ya da sade ama genelde kalıpla birlikte şekillendirilen tutamak kulp şeklindedir.

³⁰¹ Sezentleleky, 146 96, 146a.

³⁰² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 104, Q3090.

³⁰³ Şimşek, Okunak, Bilgin, Katalog No: 400, 530.

³⁰⁴ Barın, 63.

³⁰⁵ Barın, Lev. 14, c, Lev. 15, a, b, Çiz., 5b, 17 a.

³⁰⁶ Perlzweig, Pl. 5, 124.

³⁰⁷ Civelek, 24-25, Lev. IX, K44, K46.

Ancak Tralleis'te genelde kulplu yapılan kandillerin gövdeye sonradan eklenmiş dikey halka kulpa sahip olanları azımsanmayacak kadar çoktur. **Kat. No. 30** ve **Kat. No. 31**'de görülen tek derin yivli kulpun aynısını **Kat. No. 19-21**'de de görmüştük. Civelek'in başka merkezlerde tutamak kulplu örnekleri görülen kalp burunlu kandili ve bizim yuvarlak burunlu kandillerimizde de aynı tip kulpun bulunması kente özgü bir özellik ve dolayısıyla yerel bir üretim olabileceği düşüncesini desteklemektedir. Eserlerimiz için MS 1. yüzyıl'ın 2. yarısı tarihi uygun olacaktır.

Kat. No. 33, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde yer alan 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden **Kat. No. 34** ise Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parseldeki oda mezarın doğu nişinin sağ kenarından ele geçmiştir. Kırmızımsı sarı mikalı hamurdan biçimlendirilen her iki eserin eserin üzeri açık kırmızı renk astarla kaplanmıştır. **Kat. No. 33**'ün astarı turuncu ağırlıklıyken, **Kat. No. 34**'ün astarı pembemsi kırmızıdır. Aynı forma sahip olan eserlerimizden **Kat. No. 33** üç yivli dikey halka kulpluyken, **Kat. No. 34**'ün kulpu eksiktir. Her iki kandil de yuvarlak gövdeli, dar omuzlu ve yuvarlak burunludur. Fital deliğinin ve omzun üzerinde yoğun yanık izleri görülür. Her iki kandilin de diskusları üç yivle çevrelenmektedir ve dar omuzları bezemesizdir. Derin diskuslarının merkezinde sadece küçük yuvarlak yağ deliği yer almaktadır. **Kat. No. 33**'ün hafif içe çökük tabanında atölye işareti bulunurken, **Kat. No. 34**'ün tabanı düz bırakılmıştır. Burunları önünde derin bir çizgi bulunmadığı için yuvarlak burunlu kandiller grubunda ele aldığımız eserlerimiz genel form itibarıyla U burunlu kandilleri andıran bir görünüm sunarlar³⁰⁸.

Yivlerle çevrili derin diskuslarıyla Red-on White kandillere benzer bir yapıları vardır. Agora'da MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen İtalya kökenli benzer bir örnek³⁰⁹ görülür. U burunlu olan Agora örneğinin diskusu tıpkı eserlerimizdeki gibi yivlerle çevrili derin ve bezemesizdir. Agora örneğinin tabanında da Kat. No. 26'daki gibi bir kalite göstergesi olarak *Planta Pedis* baskısı yer almaktadır. Agora örneğinde astar ile omuz burun arasında görülen derin çizgi dışında önemli farklar görülmez.

Bailey'in MS 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirdiği İtalya kökenli bir kandilde³¹⁰ de aynı bezemesiz derin diskus, çevresinde yivler ve diskus merkezinde yağ deliğinin

³⁰⁸ Loeschke, bu tip kandilleri kendi grubunda alt başlıklara ayırarak Tip VIII altında inceler. 237-243.

³⁰⁹ Perlzweig, Pl. 5, 126.

³¹⁰ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 57, Q1213.

olduğu görülür. Form olarak en önemli ayrım Agora'da olduğu gibi burun önündeki çizgidir. **Kat. No. 33**'ün gövdeye sonradan eklenmiş yivli kulpunun yapısı da British Museum örneğinden farklılık gösterir. Goethert-Polaschek'in MS 1. yüzyıl kandilleri arasında incelediği benzer formlu eserlerden birinin kulpu³¹¹ tıpkı **Kat. No. 33**'te olduğu gibi yivli ve Tralleis eserlerinin genelinde görüldüğü gibi gövdeye sonradan eklenmiştir. Trier Müzesi örneğinin omzu ise eserlerimize göre biraz dışa eğimli³¹² ancak omzun dar oluşu ve halkaların ortada yağ deliğinin olduğu bezemesiz diskusu çevrelediği genel düzeni açısından eserlerimizle benzerdir. Tralleis'te benzer düzende bezemesiz burun önünde derin bir çizgi görülen kaliteli astarla kaplanmış İtalya kökenli örneklerle U burunlu ve kalp burunlu örnekler bir arada çıkarılmıştır. Civelek³¹³, Aydın³¹⁴ ve Özver³¹⁵ bu tipi MS 1. yüzyıl ortaları ve 2. yüzyıl arasına tarihlendirmiştir. **Kat. No. 33** ve **34**'ü mezar konteksti ve benzer örneklerinin yardımıyla MS 1. yüzyıl ortaları- 2. yüzyıl başlarına tarihleyebiliriz.

Kat. No. 35 ve **Kat. No. 36** form açısından benzer olduğu için birlikte incelenmiştir. **Kat. No. 35**, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1. oda mezarın kuzey klinesinden, **Kat. No. 36** ise güney klinesinden ele geçirilmiştir. Sağlam olduğu görülen kandillerden bol mikalı kırmızımsı sarı renkli hamurdan şekillendirilen **Kat. No. 35**, büyük oranda dökülmüş soluk kırmızı renkli metalik bir astara sahiptir. Açık kırmızı renkli bol mikalı hamurdan biçimlendirilen **Kat. No. 36**'nın üzeri kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Her iki kandil de üç yivli dikey halka kulplu, yuvarlak gövdeli, dar omuzlu, derin diskus merkezinde küçük yağ deliği ve gövdenin uzantısı gibi dışa oval şekilde çıkıntı yapan kısa yuvarlak burunludur. Yuvarlak fitil deliklerinin üzerinde daha önceki kullanımını gösteren yanık izleri görülür. İki kandilin de kaidesi düz bir şekilde bitirilmiştir. **Kat. No. 35**'in üzerinde hiçbir detay görülmezken **Kat. No. 36**'nın diskus çevresinde güçlükle seçilen bir kabartma halka ve burun önünde kabartma şeklinde iki yana uzayan simetrik olmayan bir volüt bezemesi azda olsa görülmektedir. **Kat. No. 35** ve **36**'nın formları yivlerle sınırlanan diskus yapısı dışında **Kat. No. 32** ve **33** ile çok benzemektedir.

³¹¹ Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647.

³¹² Goethert-Polaschek, Abb. 21, 647, 151.

³¹³ Civelek, Lev. XV 83, 85, Lev. VI, Lev. XVII, 92, 93.

³¹⁴ Aydın, K. 100, 34.

³¹⁵ Özver, K60, 381, K61, 382.

Atina Agorası'nda bulunan ve MS 2. yüzyıl'ın ilk yarısına tarihlendirilen bir örneğin³¹⁶ diskusu **Kat. No. 36**'da olduğu gibi benzer şekilde tek bir kabartma halkayla sınırlandırılmıştır. Yuvarlak gövdeli ve yuvarlak burunlu kandilin üzerinde herhangi bir bezeme görülmez. Ancak kulpsuz, gövdesi **Kat. No. 35** ve **36**'ya göre biraz daha geniş tutulan bu eserin diskusu bizim eserlerimize göre daha düzdür. Goethert-Polaschek'in MS 1. yüzyıl kandilleri içinde incelediği bezemesiz örnekler³¹⁷ genel form olarak Tralleis eserleri ile uyumlu bir görünüm sergilerken; omuzlarının dışa eğimli oluşuyla **Kat. No. 35**'ten farklılık gösterirler. Metin tarafından MS 1. yüzyılın son çeyreği- 2. yüzyıl başlarına tarihlenen Kibryra buluntusu bir kandilin³¹⁸ omuz-diskus geçişi **Kat. No. 35** ile son derece benzerlik gösterirken; diskusta ikinci bir hava deliğinin bulunması ve omuz üzerinde yumurta dizisi olmasıyla ondan ayrılır. **Kat. No. 35**'in omzu dışa ya da içe doğru bir eğim yapmadan dar ve düz bir bant şeklindedir. Buna en yakın omuz tipi önceki iki eserimizdeki gibi çok geniş bir coğrafyaya yayılan ancak İtalya³¹⁹ kökenli oldukları kabul edilen Red-on White grubu "U" ve kalp burunlu kandillerdir. Bizim eserlerimiz onlardan etkilenerek yapılmış, MS 1. yüzyıl ortaları- 2. yüzyıl başlarının ürünü olan yerel örnekler olabilirler.

Mesudiye Mah. 561 ada, 5 parseldeki oda mezarın güney nişinden ele geçirilen **Kat. No 37**'nin gövdesinde çatlak, astarda dökülmeler, yüzeyde yer yer patina tabakası görülürken eserin burnu altında eksik parçalar bulunmaktadır. Mikalı açık kahverengi bir hamurdan biçimlendirilen eserin üzeri çoğu dökülmüş kırmızımsı sarı renkli astarla kaplanmıştır. Üzeri patina kaplı tek derin yivli dikey halka kulpu kalıp birleşim yerinden yükseltilerek içe eğimlendirilen omuza³²⁰ tutturulmuştur. Üzerinde güçlkle seçilen nokta ya da yumurta dizisi olan omzun bu eğimli yapısı diskus çevresinde kalın bir halka oluşturur. Diskusun ortasında yağ deliği dışında bir bezeme bulunmaz. Kısa yuvarlak burun gövdeden ileri uzanan oval şekilli bir çıkıntı şeklindedir³²¹ ve içteki yuvarlak fitil deliği üzerinde yoğun patina ile is lekeleri gözlenmektedir. Hafif yükseltilmiş halka kaidesi tabanda içe çöktür.

³¹⁶ Perlzweig, Pl. 5, 135-136.

³¹⁷ Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647-709

³¹⁸ Metin, K101, 746.

³¹⁹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 314-316.

³²⁰ Loeschcke, Tip IX, Abb. 2, 213.

³²¹ Loeschcke, Tip VIII, 237.

Yuvarlak gövdenin kısa buruna doğru sivrildiği bu formu Kıbrıs kandilleri arasında görmektediriz. Vessberg'in Tip 14 olarak isimlendirdiği grup içinde incelenen kandillerin birinde³²² **Kat. No. 37**'deki gibi ortasında yağ deliği bulunan bezemesiz diskus ve dar omuz kenarında tek sıra nokta bezemesi görülür. Vessberg bu kandillerin Cladius-Nero Dönemi'nde yayıldığını ve yüzyılın son çeyreğinde azaldığını bildirirken, Akdeniz çevresinde 2. yüzyıl içlerine kadar gittiğini ve Kıbrıs'ta daha ileri 3. yüzyıla kadar gidebileceğini belirtir³²³. Oziol ve Poilloux'un Salamis kandillerini konu edinen çalışmasında Tip 15 başlığı altında incelenen örnekler³²⁴ **Kat. No. 37** ile form olarak benzerlik taşımaktadır. Oziol ve Poilloux'un MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendiği Salamis kandillerinde diskus çevresinde kabartma bir halka ve bu halkanın dışında eserimizdeki gibi tek sıra geometrik bezeme dizisi görülmektedir **Kat. No. 37**'dekinden farklı olarak bu eserin kulpları delikli tutamak şekillidir ve diskusları eserimize göre daha sıgıdır. Hayes, Salamis ya da Curium'dan olduğunu düşündüğü benzer bir örneği³²⁵ MS 75-140'a tarihlenmiştir.

Benzer eserler; Agora'da³²⁶ MS Geç 1. yüzyıl- Erken 2. yüzyıla, Kıbyra'da MS 1. yüzyıl sonları- 2. yüzyıla, Pergamon'da³²⁷ ve Laubrand'a³²⁸ MS 2. yüzyılın ilk yarısına, Stratonikeia'da³²⁹ MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıla, Laodikeia'da³³⁰ MS 2. yüzyıl ile 3. yüzyılın 3. çeyreği arasına tarihlendirilmiştir.

Tralleis'teki önceki dönem çalışmalarından çıkarılan benzer eserleri Civelek³³¹ ve Aydın³³² MS 1. yüzyıl ortalarına, Özver³³³ MS 1. yüzyıl- MS 2. yüzyıla, Erön³³⁴ MS II. yüzyıl sonu- III. yüzyıl başına tarihlendirmiştir. Benzer örneklerin tarihleri ve mezar kontekstini dikkate alarak **Kat. No. 37**'yi MS 1. yüzyılın 2. yarısı-2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirebiliriz.

³²² Vessberg, Pl. II 7, Type 14.

³²³ Vessberg, 124-125.

³²⁴ T. Oziol ve J. Poilloux, *Les Lampes, Salamine de Chypre I*, Paris 1969, Pl. IX 423, 424.

³²⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 67, Q.2480.

³²⁶ Perlzweig, 84, Pl. 5, 134.

³²⁷ Heimerl, 128, Pl. 9 373, 375.

³²⁸ Pontus Hellström, *Labraunda Swedish Excavations and Researches Vol. II Part 1, Pottery of classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass*, C. W. K. Gleerup, 1965 51, Pl. 25, 66.

³²⁹ Tamsü-Polat, Lev. 91, f/K77, Lev. 92, a/K81, c /K83, Lev. 93 c/K92.

³³⁰ Şimşek, Okunak, Bilgin, *Laodikeia Nekropolü*, Lev. 87, 223 Kat. No 479, 224 Kat. No 575.

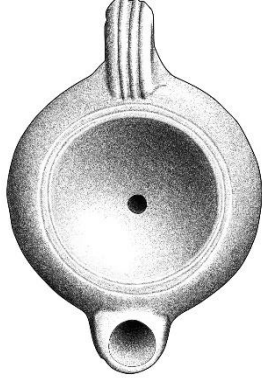
³³¹ Civelek, Lev. XIX K107, K109, Lev. XX, K111.

³³² Aydın, Le. XXXVII, Çiz. a-b, Res. K 33.

³³³ Özver, Kat. No 58, 380.

³³⁴ Erön, Kat. No 87, 247-248.

3.1.1.4.1. U Burunlu Kandiller

U burunlu kandiller form olarak yuvarlak gövdeli kandillere benzemektedir. En büyük fark, burnun omuz ile birleştiği noktada derin bir çizgi bulunmasıdır. Loeschcke Tip VIII başlığı altında yuvarlak burunlu, yüzük/açısal burunlu, kalp burunlu ve U burunlu örnekleri L1, L2 olarak iki gruba ayırmış ve aynı tip altında incelemiştir³³⁵. Szentleky'de U burunlu ve kalp biçimli kandilleri birlikte değerlendirerek burun formlarındaki değişikliklerin her zaman farklı dönemlere işaret edecek kadar önemli olmadığını iddia etmiştir³³⁶. Bailey ise Tip P, grup i başlığı altında incelediği standart Loeschcke tip VIII kandillerinin MS 1. yüzyıl'ın son çeyreğinde başladığını ancak tipin ne zaman ortadan kalktığını belirlemenin daha zor olduğunu ve muhtemelen MS 2. yüzyılın ortalarına kadar devam ettiğini bildirir³³⁷. Bu başlık altında altı örnek incelenmiştir.

Kat. No. 38-42 Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 parseldeki 1 nolu oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. **Kat. No. 43** ise Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın güney nişinden ele geçmiştir. **Kat. No. 38-41** kırmızımsı sarı ve tonlarındaki bir hamurdan yapılarak kırmızımsı kahverengi ve kırmızı renkte bir astarla kaplanmışlardır. **Kat. No. 42 ve 43** Red-on White tekniğinde astarlanmıştır. Killeri daha açık renkli ve bol mikalı olan bu eserlerin hamurlarının üzeri beyaz astar ve onun da üzeri kırmızı renk astarla kaplıdır. **Kat. No. 43**'ün diskusu üzerindeki dökülmelerden dolayı beyaz astar net bir şekilde görülebilmektedir. **Kat. No. 38-43**'ün dar omuz ve iki ya da üç yivle çevrili içbükey diskuslarında bezeme bulunmaz. Yalnızca **Kat. No. 42**'nin burun önünde iki yanda küçük nokta bezemeler bulunmaktadır. Grupta incelenen tüm eserlerin burun ve omuz birleşim noktasında derin bir çizgi bulunur. **Kat. No. 38, 39 ve 41**'in kulpu tek yivli dikey halka kulptur. **Kat. No. 40**'ın kulpu üç yivli, **Kat. No. 42 ve 43**'ün kulpları kalıpta şekillendirilen iki yivli yüzük kulptur. **Kat. No. 39, 41 ve 42**'nin diskuslarında eksik parçalar bulunur. Restorasyonla birleştirilmiş kandillerden **Kat. No. 41**'in diskusu büyük oranda eksiktir. **Kat. No. 38 ve 41**'in tabanlarında bir ayrıntı bulunmazken diğer

³³⁵ Loeschcke, Tip VIII, Abb. 7, 237-243.

³³⁶ Szentleky, 102.

³³⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, 316.

kandillerin kaideleri tek ince bir halkayla sınırlandırılarak hafif yükseltilmiş ve tabanları hafif içe çökük bırakılmıştır.

Tipin bezemeli ve bezemelilere göre daha nadir görülen bezemesiz örnekleri geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Eserlerimiz gibi omuz ve diskusları sade olan benzer örnekler Agora'da³³⁸ MS 1. yüzyıl'ın 2. yarısı ile 2. yüzyıl arasına, Pergamon'da³³⁹ MS 1. yüzyılın 2. yarısı-MS 2. yüzyılın ilk yarısına, Pannonia'da³⁴⁰ MS 1. yüzyıla, Laodikeia'da³⁴¹ MS 1. yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyıl, Metropolis'te³⁴² MS 1. yüzyılın 2. çeyreğinden 3. yüzyılın 2. yarısına, British Museum'daki Campania örnekleri³⁴³ MS 1. yüzyılın son çeyreğine, Efes örnekleri³⁴⁴ Flavian-Traian arasına, Royal Ontarium Müzesi'ndekiler³⁴⁵ MS 1. yüzyıl ortası- MS 1. yüzyılın 2. yarısına, Paul Getty Museum'dakiler³⁴⁶ Geç Flavius-MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmişlerdir.

Önceki dönem Tralleis çalışmalarında Civelek, bu tipin örneklerini bezemeli ve bezemesizler olarak ikiye ayırarak bezemesiz olanları³⁴⁷ MS 1. yüzyıl 2. yarısı-Erken 2. yüzyıla tarihlemiştir. Aydın eserlerini³⁴⁸ Civelek ile aynı tarihlere, Özver ise incelediği kandilleri³⁴⁹ MS 1. yüzyıl ortası-1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirmiştir. Tüm bu benzer örnekler ve mezar kontekstlerine bakılarak eserlerimizi MS 1. yüzyıl ortası-2. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

³³⁸ Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174.

³³⁹ Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108.

³⁴⁰ Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1.

³⁴¹ Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933.

³⁴² Eda, Güngör, *Metropolis'te Bulunan Roma Dönemi Kandilleri*. (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011, 134, 21, 136, 23.

³⁴³ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, Pl. 57, Q1213, Q1214.

³⁴⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 101, Q3040, Q3045.

³⁴⁵ Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum, The Alger*, Pl. 23, 231, 232, Pl. 26, 243.

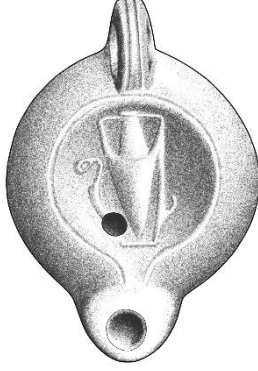
³⁴⁶ J. Bussiére, B. Lindros, Wohl, *Ancient Lamps in the J. Paul Getty Museum*, Getty Publications, Los Angeles 2018, 330, 331.

³⁴⁷ Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI.

³⁴⁸ Aydın, K34, K35, 100-101.

³⁴⁹ Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382.

3.1.1.4.2. Loeschcke Tip VIII/Bailey Tip Eph. B3

Bu grupta incelenen kandillerin U burunlu kandillerden tek farkı, diskusu çeviren halkalardan en dıştakinin açılarak buruna bir kanal oluşturmasıdır. Loeschcke bu formu diğer çağdaşı formlarla birlikte Tip VIII³⁵⁰ başlığı altında incelemiştir. Bailey önce Tip P olarak ve daha sonra Efes kandillerini sınıflandırırken³⁵¹ burun tipine göre Tip Eph. B3 olarak tekrar isimlendirmiştir. Bu başlık altında tek eser incelenmiştir.

Kat. No. 44, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın batı nişi önünden ele geçmiştir. Sağlam olarak ele geçen eserin üzerinde astarın döküldüğü küçük alanlarda kandilin şekillendirildiği açık bol mikalı kırmızı hamuru görülmektedir. Red-on White tekniğinde renklendirilen kandilin yüzeyi beyaz astar ve turuncumsu kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Astar iyi yapılmadığından alacalı bir görünümde yer yer daha ince şeffaf bir şekilde alttan beyaz astar görülebilmektedir. Tek yivli yüzük kulplu, yuvarlak gövdeli eserin hafif aşağı eğimli omzunda bezeme yapılmamıştır. Diskusu çeviren halka bir çizgiyle omuzdan ayrılan U şekilli buruna açılan kısa bir kanal oluşturularak bu tür kandillerde görülen karakteristik form özelliği öne çıkarılmıştır. İçbükey diskusta dik durması için bir çubukla destek verilen ve altta bir platform üzerinde dik duran sivri dipli bir ticari amphora işlenmiştir. Diğer yanda güçlkle seçilen bir çelenk(?) onun altında yağ deliği yer almaktadır. Kandilin tek halkayla sınırlandırılan kaidesi düz bırakılmıştır.

Atina Agora'sında bulunan ve Perlzweig tarafından MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen **Kat. No. 44**'e göre daha iyi korunmuş olduğu görülen bir örneğin³⁵² diskusunda destek çubuğu ile dik duran bir amphora ve yanında çelenk figürü betimlenmiştir. Barın'ın Aydın Müzesi koleksiyonlarında bulunan benzer betime sahip bir örneği³⁵³, Agora buluntusunu referans göstererek tarihlendirdiği görülür. Eserimizi şekillendirmede kullanılan kalıbın fazla kullanılmış olması ve astarlamanın iyi yapılmaması sebebiyle tam seçilmeyen kısım, benzerlerindeki gibi çelenk olmalıdır.

³⁵⁰ Loeschcke, Tip VIII, Abb. 7, 237-243.

³⁵¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, 366-393.

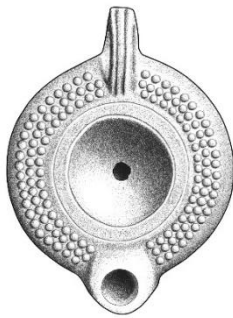
³⁵² Perlzweig, 87, Pl. 6, 172.

³⁵³ Barın, 96, Lev. 16, a-b çiz. 17 b. Ayrıca bkz. "Aydın ve Milet Müzelerinde Bulunan Red-on-White Grubu Kandiller", *Arkeoloji Sanat*, 97, Temmuz-Ağustos 2000, 2-22, Lev. 5, K19.

Barın'ın da belirttiği gibi bu sadece süsleme amaçlı yapılması olasılığının ötesinde bir zafere verilen ödül de olabilir³⁵⁴. Panathenaia bayramlarında amphoralara doldurulmuş zeytinyağı sporculara ödül olarak verilirdi. Hatta British Museum'da korunan ve Bailey tarafından Traian-Antonin Dönemi'ne tarihlenen Efes kökenli ve Eph. B3 başlığı altında incelediği örneğin³⁵⁵ defne çelengindeki yapraklar bile görülebilir.

Getty Müzesi koleksiyonları arasında bulunan ve Bussiére form D II 2 olarak isimlendirdiği bu tipin Geç Flavius-Hadrian Dönemi arasına tarihlenen bir örneğinde³⁵⁶ de tamamen aynı form ve aynı konu yer alır. **Kat. No. 44**'e göre daha kötü korunan, tüm astarı dökülmüş Getty örneğinin eserimizden en büyük farkı burundaki kanalının içinde bir yağ deliğinin yer almasıdır. Aynı yerde hava deliği bulunan bir başka eser, yine aynı betimin işlendiği Laodikea örneğidir. Diskusundaki konunun güçlkle seçildiği bir diğer Laodikeia örneğinde eserimizdeki gibi hava deliği bulunmaz. Kontekst malzemeye çıkarılan örnekler³⁵⁷ MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıla aittir. Antalya Müzesi örnekleri içinde de aynı betimin işlendiği iki örnek bulunur. Eserlerden biri U burunlu kandildir, diğeri³⁵⁸ **Kat. No. 44** ile aynı form özelliklerini taşımaktadır. Yüksel, Antalya Müzesi örneğini MS 1. yüzyılın ilk çeyreği-3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir, bu örneklerden yol çıkarak **Kat. No. 44**, MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıla tarihlendirilebilir.

3.1.1.4.3. Yüzük/Açısal Burunlu Kandil

Yüzük ya da açısal burunlu olarak adlandırılan bu kandillerin en belirgin özelliği burundaki iki yana genişleyerek uç kısımda oval biten yapısıdır. Loeschcke'nin Tip VIII başlığı altında incelediği bu formu³⁵⁹ Walters, Greek Tipler "Açısal Burunlu Kulplu ve Greek Yazılı" başlığı altında³⁶⁰, British Museum koleksiyonunda yer alan Atina, Salamis, Corfu, Efes,

³⁵⁴ Barın, 73.

³⁵⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 102, Q 3065.

³⁵⁶ Bussiére ve Lindros, Wohl, 211, Bussiére form DII2, 303.

³⁵⁷ Şimşek, Okunak ve Bilgin, 469, Kat. No 263, 470, Kat. No 265.

³⁵⁸ Sonay Yüksel, *Antalya Müzesi Roma Dönemi Kandiller*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2019, Kat. No 21, 75.

³⁵⁹ Loeschcke, Tip VIII, Abb. 7 Schn. R, 237-243

³⁶⁰ Walters, *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, 183-187, PL. XXXIV-XXXV.

Mısır, Larnaka, Pozzuoli kökenli ve yeri belirsiz kandilleri inceleyerek bu tip için MS 2. yüzyıl tarihini belirlemiştir. Atina Agorası'nda bulunan benzerleri MS Geç 2. yüzyıldan-3. yüzyıl ortalarına kadar tarihlenir³⁶¹. Broneer, Tip XXVII'de Korinth'ten ele geçen orijinal damgalı eserleri incelediği bu tipin Korinth kökenli olduğunu iddia eder³⁶². Bu iddia pek çok araştırmacı tarafından kabul görmüştür. Korinth'te MS 1. yüzyılın sonlarında başlayan bu tip 3. yüzyılda bozulmaya başlar³⁶³. Bu başlık altında açılacak burunlu bir örnek incelenecektir.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın batı nişinden ele geçen **Kat. No. 45**, mikalı açık kırmızı hamurdan biçimlendirilmiştir. Üzeri beyaz astar ve turuncumsu kırmızı renk bir astarla kaplıdır. Düzgün yapılmadığı için eşit dağılmayan kırmızı astar, yer yer çok incelererek alttaki beyaz astarın görünmesine sebep olarak yüzeyde alacalı bir görünüm sunar. Yuvarlak gövdeli kandilin omzu üzerinde kalıpta şekillendirilen iki yivli yüzük kulpun iki yanından başlayıp buruna kadar devam eden üç sıra nokta bezeme görülür. Merkezinde yağ deliği bulunan diskusun çevresinde aralarında mesafe bırakılan iki halka yer almaktadır. Diskus halkasının hemen dışındaki çizgiden dar olarak başlayan ve burnun iki yanında açılı bir şekilde genişleyen burun ucu oval bir şekilde sonlandırılmıştır. Tek halkayla belirtilen kaidesi tabanda hafifçe içe çöktür.

Atina Agorası'nda formun **Kat. No. 45**'te olduğu gibi diskusu sade bırakılmış bir örneği³⁶⁴ Perlzweig tarafından U burunlu kandiller adı altında incelenmiş ve MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir. Eserimizle hem form hem de bezeme düzeni açısından en yakın örnekler Metropolis'te bulunan örneklerdir. Ekin-Meriç'in çalışmasında incelenen kalp ve yüzük burunlu örneklerin³⁶⁵ içinde yüzük burunlu örneğinin eserimizdeki gibi üç sıra nokta bezemesinin görüldüğü omzunda bir parça eksiktir. İçbükey diskusunun çevresinde aralarında mesafe bulunan iki halka yer alır, merkezde bir yağ deliği görülür. Astar eserimize göre daha iyi uygulanmıştır. Eserler MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Güngör'ün çalıştığı Metropolis örneklerinin arasında da eserimizle aynı formdan benzer

³⁶¹ Perlzweig, Pl. 7, 187, Pl. 15, 637 vd.

³⁶² Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, 90-102.

³⁶³ Civelek, 48.

³⁶⁴ Perlzweig, Pl. 7, 187.

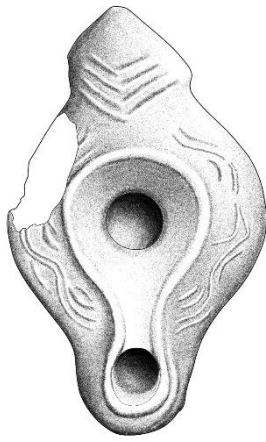
³⁶⁵ A. Ekin-Meriç, *Metropolis Ana Tanrıça Kült Mağarası*, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmış Doktora Tezi), İzmir 2007, Lev. 64, Çiz. K112, K113, K114, Lev. 139, K112, K113, K114, 308-309.

bir başka örnek³⁶⁶ bulunur. Aralarında en iyi korunanlardan yüzük burunlu örnekte de tamamen aynı bezeme düzeni hâkimdir. Bu eserler MS 2. yüzyılın 1. yarısına tarihlendirmiştir. Güngör'ün çalışmasında yer alan kandil parçaları üzerinde nokta bezemelerin sık görülmesi bu bezeme tipinin Metropolis'te sevildiğini göstermektedir.

Tralleiste önceki dönem çalışmalarında açısallı burunlu örnekler ele geçmiştir. Civelek'in incelediği açısallı burunlu yedi örnek arasında MS Erken 2. yüzyıla tarihlendiği kandil³⁶⁷ eserimizle bezeme ve form açısından son derece uyumludur. Aydın ve Özver tarafından incelenen figürlü örnek³⁶⁸ MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Benzerlerinin ve mezar kontekstinin yardımıyla **Kat. No. 45**'i MS 2. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.1.1.5. Palmet Kulplu Kandil

Hristiyanlığın erken evrelerinde Geç Roma Dönemi'nde kullanılmaya başlanan tiplerden biri olan eserimizin en belirgin özelliği diskus ve fitil deliğinin çevresini saran kabartma hattır. Dönemin diğer kandil tiplerinde sadece diskus çevresinin çevrildiği kanalı bulunmayan örneklere de rastlanır. Küçük yuvarlak gövdeli kandillerin hem diskusunda hem omuzlarında çok çeşitli geometrik desenler, asma dalları, üzüm salkımları, haç motifleri, hayvan figürleri, mitolojik varlıklar görülebildiği

gibi sadece kabartma halka ve kanalların olduğu sade örnekler de görülebilir. Efes'te yoğun olarak bulunan kandiller üzerinde detaylı çalışmalardan birini yapan Miltner bu tip kandillerin Anadolu üretimi olabileceğini belirtir³⁶⁹. Broneer'ın Tip XXIX başlığı altında incelediği bu kandillerin Erken Hristiyanlık Dönemi'nde Mısır ve Anadolu'da yaygın olduğunu ve Mısır ile bir ticaret ilişkisi olabileceğini belirtir³⁷⁰. Agora'daki örnekleri 4-7. yüzyıl kandilleri başlığı altında inceleyen Perlzweig'de Miltner'e katılarak Anadolu

³⁶⁶ Güngör, 32, 260, 343.

³⁶⁷ Civelek, XXI, 119.

³⁶⁸ Aydın, K36, 102; Özver, Kat. No 62, 382.

³⁶⁹ Miltner, 100-106 Taf. IV-X; Metin, 169.

³⁷⁰ Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, 115,116.

Kandilleri terimini aynen kullanmıştır³⁷¹. British Museum'daki Efes kökenli kandilleri inceleyen Walters, düz burunlu ve masif kulplu geç ya da yarı Hristiyanlık kandilleri başlığı altında değerlendirmiştir³⁷². Bu tip kandiller Efes, Milet, Tralleis, Laodikeia, Sardes gibi Batı Anadolu'nun önemli antik kentlerinde ilk kez MS 4. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmış ve 7. yüzyılın sonlarına kadar Akdeniz Dünyası'na yayılarak uzun bir kullanım görmüştür³⁷³.

Bu başlık altında 3 adet kandil incelenmiştir. Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde bulunan 2 numaralı oda mezarın dromosundan çıkarılan **Kat. No. 46**, sağ arka omzu üzerindeki dökülmeler hariç sağlamdır. Mikalı açık kırmızı hamur üzerine aynı renk astarlıdır. Palmet şekilli tutamak kulpunun üzerine çizgilerle palmetin hatları çizilmiş, badem şekilli basık gövdesi üzerinde dalgalı kabartma çizgilere yer verilmiştir. Merkezinde geniş yağ deliği bulunan diskusun çevresi ve oval fitil -deliği kabartma bir hat ile çevrelenmiştir. Yuvarlak burun üzerinde görülen yanık izleri önceki kullanımına işaret etmektedir. Kulpun arkasında çizgisel olarak iki yapraklı bitki bezeme, burnun arkasında iki yanda alt alta çift çizgi görülür. Benzerlerinde kaidenin ortasında *planta pedis* yapılabilmekteyken **Kat. No. 46**'nın tabanı iç içe iki daireyle hafif yükseltilmiştir.

British Museum koleksiyonunda yer alan Efes kandilleri arasında Tralleis örneğindeki gibi palmet kulplu, kısa yuvarlak burunlu ve diskusu çevreleyen kabartma hattın bulunduğu benzer örnekler bulunmaktadır³⁷⁴. Bailey bu tipi MS 550-650 arasına tarihlemiştir. Rijks Museum'da korunan form olarak **Kat. No. 46**'ya oldukça benzeyen eserler, Brants tarafından Hristiyanlık Dönemi kandillerine geçiş örnekleri olarak kabul edilmiştir. Brants bu kandillerin Anadolu kökenli olduklarını ve muhtemelen MS 3. veya 4. yüzyıldan olduklarını belirtir³⁷⁵. Miltner tarafından incelenen Efes kandilleri arasında da tıpkı eserimizdeki gibi kısa burunlu, palmet kulplu örnekler görülür. Eserlerden birinde³⁷⁶ tıpkı **Kat. No. 46**'da olduğu gibi burun köprüsü üzerinde kavisli bir kanal görülürken; yağ deliğinin biraz daha küçük olmasıyla ondan ayrılır. Yine Miltner'in

³⁷¹ Perlzweig, 10, Pl. 10, 346-350.

³⁷² Walters, 198-203.

³⁷³ Metin, 170.

³⁷⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Pl. 114, Q3204, Q3205, Q3208, Q3210.

³⁷⁵ Brants, *Plaat VIII*, 117-118

³⁷⁶ Miltner, *Taf. XIII*, 308.

Bizans kandilleri başlığı altında incelediği bir başka palmet kulplu örneğin³⁷⁷ omzunda eserimizde olduğu gibi dalgalı kabartma çizgiler yer alırken; diskus ve burnu birleştiren kanalın düz bir hat şeklinde olmasıyla eserimizden farklılık gösterdiği görülür.

Laodikeia’da ele geçen palmet kulplu, kısa burunlu, diskus ve burnu kavisli kanala sahip bir örnek³⁷⁸ yanında çıkarılan sikkeler yardımıyla MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Kibyra’da çok sayıda ele geçen bu kandilleri Metin Batı Anadolu Kandilleri başlığı altında incelemiştir. Kibyra örnekleri arasında MS 6. yüzyıl ve 7. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen palmet kulplu bir kandil³⁷⁹ gövdesinin badem formu, kısa yuvarlak burnu, burun ve diskus arasındaki kanalın kavisli oluşuyla eserimizle benzerlik taşırken kulptaki palmetin daha özenli oluşu, yağ deliğinin daha küçük ve çevresinin kabarma halkalarla çevrili olması açısından eserimizden farklılık gösterir. Barın’ın Efes tipi kandiller başlığı altında değerlendirdiği ve MS 550-650’ye tarihlediği Milet Müzesi’ndeki palmet kulplu örnekler arasında eserimizle form olarak oldukça benzer örnekler³⁸⁰ bulunur. Önceki dönemlerde Tralleis’te yapılan çalışmalarda Geç Roma-Erken Bizans Dönemi dükkanlarında ele geçen ve Erön tarafından değerlendirilen MS VI. yüzyıla tarihli örneklerden birinin³⁸¹ palmeti ve kanalın kavisleri, yağ deliğinin boyutu **Kat. No. 46** ile olan ortak yönleridir.

Aydın³⁸² ve Özver’in³⁸³ MS 6. yüzyıla tarihlendirdikleri palmet kulplu örneğin diskus ve burun arasındaki kanalın kavisli yapısı eserimizle benzerlik gösterse de burun ve diskusu çeviren iki hat bulunur ve burun köprüsü daha uzundur.

Tüm bu benzer eserlerin **Kat. No. 46**’nın ele geçtiği mezardan çıkarılan MS 6. yüzyıl civarına tarihlendirilen sikkelerin de yardımıyla eserimizin MS 6. yüzyıldan olduğunu söyleyebiliriz.

Kat. No. 47, bir önceki eserimizle aynı mezardan ele geçmiştir. Eserin yağ deliğinin küçük bir kısmı, sağ omzun bir kısmı ve is lekeli kısa yuvarlak burnu dışında hiçbir parçası ele geçmemiştir. Yoğun mikalı açık kırmızı renk hamurdan yapılarak üzeri

³⁷⁷ Miltner, Taf. X, 1888.

³⁷⁸ Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 1154, 926.

³⁷⁹ Metin, K411, Çiz. 54, 187.

³⁸⁰ Barın, Kat. No 9, Lev. 4a, Çiz. 10d, Kat. No 10, Lev. 4b Çiz. 8b, 10c, Kat. No 12, Lev. 4d Çiz. 10b, 12-13

³⁸¹ Erön, Lev. 212, Kat. No 111, 118.

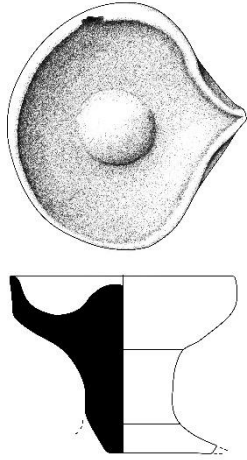
³⁸² Aydın, K45, 111.

³⁸³ Özver, Kat. No 72, 387.

kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Diskusu çeviren kanalın kavisli görünümü, omuzdaki küçük daireler, görülen bitki dalı bezemesi ve burun yapısından Geç Roma Dönemi'ne ait kandillerden olduğu anlaşılmaktadır. Kulpu farklı olabilir ancak büyük olasılıkla aynı mezardan çıkarılan **Kat. No. 46** gibi palmet kulplu bir kandil olmalıdır. Bu nedenle MS 6. yüzyıl tarihi eserimiz için uygundur.

Kat. No. 48, önceki iki eserimiz ile aynı mezardan çıkarılmış ve **Kat. No. 47** gibi büyük oranda eksiktir. Kandilin sadece üzerinde dalgalı çizgilerin görüldüğü omzu, bir parça burun ve bir parça kaideden başka yeri korunmamıştır. Bu kadarı eserimizin Geç Roma Dönemi kandillerinden olduğunu anlamamıza olanak sağlamaktadır. Mikalı kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilen eserin üzeri açık kırmızımsı kahve renk tonunda astarlanmıştır. **Kat. No. 47** gibi dalgalı çizgilerle bezeli eserimiz onunla aynı tarihten olmalıdır.

3.1.1.6. Ayaklı Kandiller

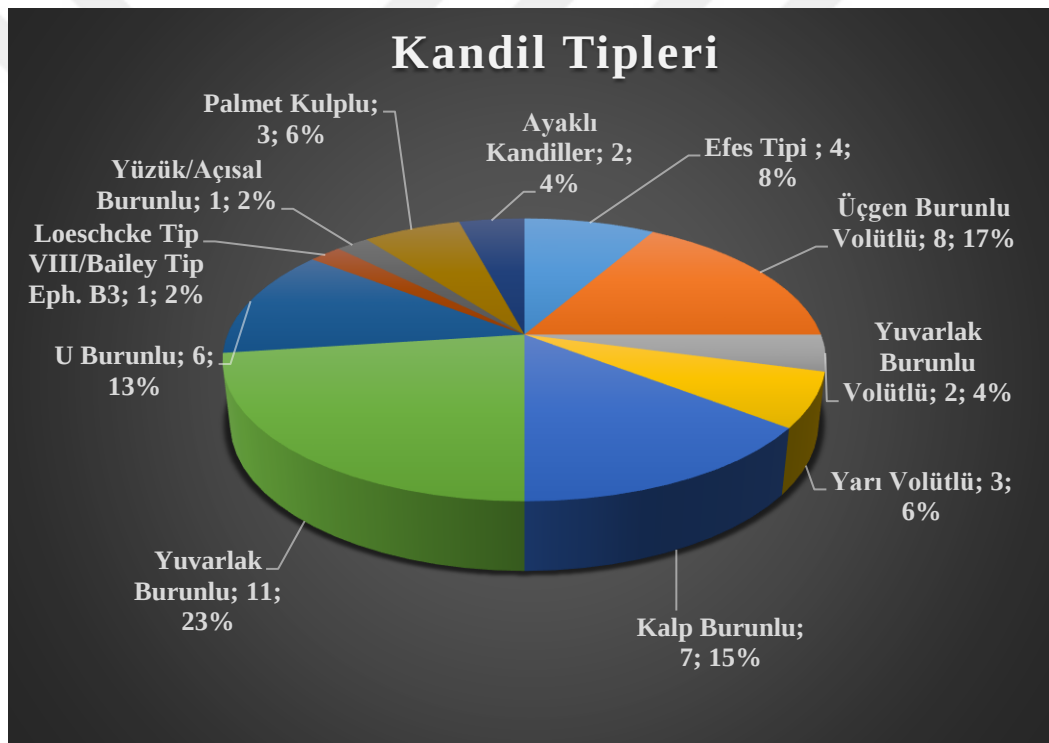

Kat. No. 49, 419 Ada 28 parselde bulunan 2 numaralı oda mezarın dromosundan ele geçmiştir. Eserin kulpu, omuzdan bir parçası, burun ve kaidesi eksiktir. Az mikalı açık kırmızı hamur üzerine aynı renk astarla kaplanmıştır. İç bükey diskustaki patina altında ışınlar ve omuza taşan yüzeysel nokta bezeme görülmektedir. Eserimiz mezardan çıkarılan diğer Geç Roma kandilleri gibi MS 6. yüzyıldan olmalıdır.

Kat. No. 50, önceki dört kandille aynı mezardan çıkarılmıştır. Diğer eserlerimizden oldukça farklı olan Kat. No 50'nin yağ konulan haznesi Tunç Çağları'ndaki sığ çanak biçimli, kandillere benzer şekilde, fitilin dik durması için eserin bir kenarı öne doğru çimdiklenerek fitil yuvası oluşturulmuştur. Çanağın ortasında göbek biçimli bir kabartı bulunmaktadır. Üzerindeki yoğun aşınmadan dolayı grimsi yeşil astarın çoğu dökülmüş altta kahverengi hamur görülmektedir. Çanağın altından devam eden ayağı kalın ve fazla uzun değildir, kaidesinin küçük bir kısmı eksiktir. MÖ 1. yüzyılda Atina'da Tunç Çağları'ndaki örneklerle benzer çanak biçimli ve eserimizdeki gibi fitil yuvası öne doğru çekilip

kenarlardan bükülerek oluşturulmuş örnekler³⁸⁴ vardır. Ancak bu erken örneklerin hiç birinde eserimizdeki gibi bir ayak yoktur. Korinth'te Broneer'in Tip XXXVI ve XXXVII başlığı altında incelediği Bizans kandilleri Korinth'in Geç Bizans tabakalarında çıkarılan örneklerdir³⁸⁵. Bu kandiller arasında öne doğru çimdiklenmiş çanakları olanlar bulunmaktadır. **Kat. No. 50** gibi ayaklı olan bu eserler çanaklarında merkezde bir deliğin bulunmasıyla eserimizden ayrılırlar. Yakın benzerini bulamadığımız ancak Bizans Dönemi'ne ait farklı bir tip olduğu anlaşılan **Kat. No. 50**, mezardan çıkarılan diğer kandiller gibi MS 6. yüzyıldan olmalıdır.

Bu bölümde incelenen 50 kandil ve kandil parçaları MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile MS 6. yüzyıla varan bir zaman aralığına tarihlendirilmiştir (EK I).

Grafik 6. Kandil Tipleri Dağılımı

3.1.2. Unguentariumlar

Antik dönemdeki ismi, ilk çıktığı yer ve çıkış tarihi kesin olarak bilinmeyen bu kap formunu *Unguentarium* olarak isimlendirenler Kartaca'da kazı yapan Fransız

³⁸⁴ Çokay, 10.

³⁸⁵ Broneer, *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Tip XXXVI-XXXVII. 1548, 1555

arkeologlardır³⁸⁶. Kullanım amacı ve içinde taşıdığı maddelerden yola çıkılarak daha farklı isimlerle de anılmıştır. İlk olarak araştırmacılar tarafından uzunca bir süre *Lacrimarium* ya da *lacrimatorium* da denilen ve ölünün ardından dökülen gözyaşlarının toplandığı şişeler olarak kullanıldığı düşünülmüştür. Gözyaşı anlamına gelen *Balsamarium* kelimesi de arkeologlar tarafından bu küçük şişelerin içlerinde taşıdıkları maddeleri tanımlayıcı bir terim olduğu için aynı zamanda formun ismi olarak seçilmiştir³⁸⁷. Güzel kokulu yağ, krem anlamına gelen *Unguent* ile aynı kökten gelen *Unguentarium* kelimesinde de aynı mantık yürütülmüştür. Günümüzde bu şişelerin kullanım amacının gözyaşı kabından ziyade güzel koku ve kıymetli kremlerin kapları olabilecekleri yönündedir³⁸⁸. Plinius Persler'in merhemlerin, yağların, parfümlerin kokularını korumaları için kaliteli kaplarda muhafaza ettiklerinden bahseder³⁸⁹. Plinius'a göre bu kokular o kadar popüler olmuşlar ki evlerdeki banyo duvarlarına ve ziyafetlere katılan misafirlerin ayaklarına dahi sürülüyorlardı³⁹⁰. Prothesis sırasında ölünün üzerine kokular sürülürdü³⁹¹ sonrasında artakalan ürünlerin mekânın güzel kokmasının sağlanması amacıyla mezarlara bırakıldıkları düşüncesi, banyoların duvarlarını parfümle yıkadıkları düşünüldüğünde, akla daha yakındır. Ayrıca bu kap türü sadece parfüm ve yağlar değil, silphium, bal, sirke, balık sosu gibi soslar ve ilaçları taşımak için de kullanılmış olabilir³⁹².

Ölü kültüründe kullanılan en önemli araçlardan biri yağ şişeleridir, erken dönemlerde aryballos, Klasik Dönem'de lekythos, 4. yüzyıl ve sonrasında iç gövdeli unguentariumlar kullanılmıştır³⁹³. Erken unguentariumların ve lekythosların formları arasında benzerlikler görüldüğü için unguentariumların bu tipten türetildiği düşünülse de son yıllarda yapılan tipoloji çalışmalarında bu formun amphoriskos, lekythos, alabastron ve lydyon'dan esinlendiği ortaya çıkmıştır³⁹⁴.

³⁸⁶ Helström, 24.

³⁸⁷ V. R. Anderson-Stojanovic, "The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria", *American Journal of Archaeology*, Vol.91, No. 1, 1987, 105-122, 106.

³⁸⁸ H. A. Thompson, "Two Centuries of Hellenistic Pottery", *Hesperia*, Vol. 3, No. 4, 1934, 311-476, 473.

³⁸⁹ Plinius, XIII, 2-3.

³⁹⁰ Plinius, XIII, 2-4.

³⁹¹ D. C., Kurtz, J. Boardman, *Greek Burial Customs*, Cornell University Press, New York 1971, 144.

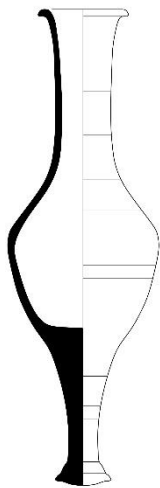
³⁹² Helström, 24.

³⁹³ Kurtz, Boardman, 209.

³⁹⁴ A. Camilli, *Ampullae- Balsamari ceramici di età ellenistica e romana*, Fratelli Palombi Editori, Roma 1999; U., Dotterweich, "Unguentarien mit kuppelförmiger Mündung aus Knidos", U Mandel, R. Özgan, W. Ræck (Ed.) *Knidos Studien, Band 1*, Paderborn, Möhnesee 1999, 4; M. Okunak, *Hierapolis kuzey*

Unguentariumlar form olarak temelde iki ana tipe ayrılır. İğ gövdeliler (Fusiform), dışa dönük dudak, omuz üzerinde incelen boyun, kısa kalın ayak ve konik kaidelidir. Bu kaplar genellikle mezarlarda ölü hediyesi olarak bulunmuştur, az sayıda yerleşim alanlarında da ele geçmiştir³⁹⁵. Soğan gövdeliler (Bulbous) ise dışa dönük ağızlı, uzun silindirik boyunlu, oval gövdeli ve düz diplidir. Bu tip iğ gövdelilere göre daha fazla üretilmiştir ve Geç Hellenistik-Erken Roma dönemlerinde yoğun olarak kullanılmıştır³⁹⁶. Unguentariumların yükseklikleri 4-5 santimetrelik minyatür örneklerden 20-30 santimetrelik büyük örnekler kadar çeşitlilik gösterir. Ancak çoğunlukla 8-20 cm arasındadırlar³⁹⁷. Hellenistik Dönem’de pişmiş toprak iğ biçimli ve diğer küçük boyutlu şişeler yanında cam, gümüş, altın, alabaster, onyx ve kurşundan yapılmış örnekler de görülür³⁹⁸.

3.1.2.1. İğ Gövdeli Unguentariumlar

İğ gövdeli unguentariumlar tüm Akdeniz’deki yerleşimlerinin Hellenistik tabakalarında ele geçmiştir³⁹⁹. Bu kadar geniş bir bölgeye yayılmış olması tipin ilk nerede ortaya çıktığı konusunu belirsizleştirmiştir. Anderson-Stajonovic, MÖ 5. yüzyıl’ın ortalarında İspanya’da görüldüğünü ve Doğu Akdeniz’de geç MÖ 4. yüzyıl’a kadar görülmediğinden bahseder⁴⁰⁰. Thompson, Suriye’de ortaya çıktıklarını savunurken⁴⁰¹ Westholm, bunu kabul etmez ve İskenderiye’yi önerir⁴⁰². Forti, Ampurias’ı⁴⁰³ Helström ise aynı dönemde bu kadar geniş bir alanda farklı yerel form örneklerinin ortaya çıkmasının tarih ve tipolojiye dayalı bir kronoloji oluşturmayı imkânsızlaştırdığını belirtir⁴⁰⁴. Köken konusu halen araştırmacılar arasında tartışma konusu olmaya devam

nekropolü (159d nolu tümülüs) anıt mezar ve buluntuları, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Denizli 2005, 25.

³⁹⁵ Thompson, *Two Centuries of Hellenistic Pottery*, 472; Helström, 23; Aydın Tavukçu, 88.

³⁹⁶ Aydın Tavukçu, 88.

³⁹⁷ Anderson-Stajonovic, *The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria*, 106.

³⁹⁸ Helström, 24.

³⁹⁹ Okunak, 24

⁴⁰⁰ Anderson-Stajonovic, 108.

⁴⁰¹ Thompson, *Two Centuries of Hellenistic Pottery*, 472;

⁴⁰² Westholm, 73.

⁴⁰³ L. Forti, *Gli unguentari del primo periodo ellenistico*, *RendNap*, 37, 143-157.

⁴⁰⁴ Helström, 26.

etmektedir. Elimizdeki verilere bakıldığında pişmiş toprak unguentariumlar, Hellenistik ve Roma Dönemi mezarlarında yoğun olarak ortaya çıkmakta olup, Hellenistik Dönem'in başlarından (MÖ 4. yüzyıl sonları), Geç Antik Çağ'ın sonlarına kadar (MS 7. yüzyılın ilk çeyreği) form değişikliklerine uğrayarak, başta Doğu Akdeniz olmak üzere bütün Akdeniz Dünyası'nda görülmektedir⁴⁰⁵.

Çalışmanın bu bölümünde, Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından çıkarılan sağlam ve kırık parçalar dâhil toplam 16 adet iç biçimli unguentarium incelenmiştir.

Kat. No. 51, Mesudiye'deki mezarın dromos zemininden ele geçmiştir. Kaiede de küçük bir parçası eksik ve astarı büyük oranda dökülmüş olan eserin yüzeyinde perdah izleri görülmektedir. Bol mikalı açık kırmızı renkli hamurdan unguentariumun üzeri kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Ağız kenarında Naukratis'de görülen alabastronlardaki gibi⁴⁰⁶ dışa çıkıntı yapan bir halka yer almaktadır. Kısa silindirik boynu restorasyonla tekrar birleştirilmiştir. Yumurta biçimli gövdeye geçişte omuzlar, lekythoslarla benzetilen daha erken örneklerdeki kadar keskin hatlı değildir. Gövdeden kaideye doğru daralarak uzayan ayağın halka kaideyle birleştiği kısımda ağızdağına oranla daha yüzeysel olan kabartma bir halka yer almaktadır. Masif olan kaide yere düz oturmaktadır ve tabanda ip izleri görülmektedir.

Kat. No. 51, dışa çekilip aşağı eğimlendirilen kubbe biçimli ağız kenarı ve kaide çevresinde dışa çıkıntı yapan kabartma halkalarıyla oldukça nadir bir örnektir. 12.8 cm yüksekliğinde ve 6.1 cm gövde genişliğine sahip olan örneğimizin benzer ölçülerde ve kaideye geçişte bir halkanın görüldüğü en yakın benzerine Stratonikeia'da rastlanmaktadır⁴⁰⁷. Baldıran'ın incelediği Akdağ'dan çıkarılan örneğin dışa taşkın hafif aşağı eğimli ağızıyla eserimizden farklılık gösteren Stratonikeia örneğinin ince silindirik boynu üzerinde kabartma bir halka bulunur. Boyun ve gövde arasındaki geçişi bir profille vurgulanan Stratonikeia örneğinin omuzları **Kat. No. 51**'e göre daha serttir. Ancak gövdenin yumurta biçimi Tralleis örneğiyle oldukça benzerdir. Akdağ örneğinde gövdeden kaideye geçişte daralan ve uzayan ayağı çevreleyen kabartma bir halka

⁴⁰⁵ Hellström 1965, 24; Anderson-Stojanovic 1987, 105; Dotterweich 1999, 1; Okunak, 22.

⁴⁰⁶ MÖ 150- MS 100 arasına tarihlendirilen örneklerin ağız kenarında eserimizle benzer şekilde bir halka bulunmaktadır. https://www.britishmuseum.org/collection/object/G_1888-0601-16
https://www.britishmuseum.org/collection/object/X_4604

⁴⁰⁷ A. Baldıran, "Stratonikeia'dan Unguentariumlar", *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4, 1998, 335-355, 338, Resim 4.

görülmektedir. Halkanın yapısı eserimizdekine göre biraz daha yüzeyseldir. Baldıran, Akdağ örneğini üzerindeki rulet bezemelerin başka kaplarda görüldüğü tarihlere bakarak ve form olarak bulunduğu Monaco Müzesi'in ismiyle anılan bir Hadra hydriası ile karşılaştırarak MÖ 2. yüzyılın başlarına tarihlendirmiştir. Baldıran, Stratonikeia'da aynı tipten hatalı olarak üretilen başka örneklerin bulunmasından dolayı bu tipin üretimi için yakın çevreye bakılması gerektiğini belirtmiştir⁴⁰⁸. Sonraki yıllarda yine Akdağ'dan çıkarılan iki örneği⁴⁰⁹ inceleyen Tamsü-Polat bu tipin benzerlerine başka kentte rastlanmadığını boyun ve ayak üzerinde görülen bu halkaların metal kaplardan esinlenerek yapılmış bir uygulama olabileceğini belirtmiştir. Tamsü-Polat eserlerinin gövde formuna ve ayaklarının uzunluğuna bakarak MÖ 3. yüzyılın sonu- MÖ 2. yüzyılın başlarına tarihlendirmiştir. Tralleis örneği Stratonikeia örneklerine benzemekle beraber üzerinde herhangi bir bezeme bulunmaz ve omuzları daha yumuşak hatlıdır. **Kat. No. 51**'i mezar kontekstinin de yardımıyla Stratonikeia örneğinden biraz daha geç bir döneme MÖ 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 52, Köprülü Mah. 419 Ada/ 28 Parsel'deki 1 No.lu oda mezarın güney klinesinden sağlam olarak ele geçmiştir. Eser mikalı kırmızımsı sarı renkli bir hamurdan biçimlendirilmiştir. Üzeri sarı renk astarla kaplanan eserin gövdesi ve kaidesinde koyu renk boya kalıntıları ve çark izleri görülmektedir. Dışa çekik ve aşağı eğimli ağız, uzun silindirik boyun ve aşağı doğru daralarak kısa konik kaide ile birleşen şişkin gövdesi unguentariumun öne çıkan form özellikleridir. Helenistik Dönem'in başlarındaki ilk örneklere göre daha uzun boyunlu, yumuşak profilli bir omuz yapısı olduğu görülen iç gövdeli unguentariumun kaidesi daraltılarak neredeyse ağız çapı ile aynı ölçülere getirilmiştir.

Anderson-Stojanovic'in MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirdiği Stobi örneğinin⁴¹⁰ ağız kenarının dışa çekik ve aşağı eğimli olması ayağa göre uzun tutulan boynu, şişkin gövdesi ve konik kaidesiyle genel olarak Tralleis örneğine yakın olduğu görülürken, Stobi örneğinin gövdesinin tüm vücuda oranı, bizim eserimize göre daha dar oluşu ve ayağının daha uzun tutulmasıyla eserimizden ayrılmaktadır. Ampurias'ta boynun gövdeye doğru daralan yapısı dışında eserimizle benzer olan ve Camilli'nin Tip B IV altında incelediği

⁴⁰⁸ Baldıran, "Stratonikeia'dan Unguentariumlar", 339.

⁴⁰⁹ Tamsü-Polat, 274-275, Lev. 34, d,e;

⁴¹⁰ Anderson-Stojanovic, *Stobi*, 81-84, Type C 563, Pl 66.

bu form, Almagro Bölgesi'nde MÖ 250-200, Cuadrado'da ise MÖ 180-100'e kadar iner⁴¹¹. Saraçoğlu'nun Tralleis'ten incelediği örnekler⁴¹² de MÖ Erken 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Sözüne ettiğimiz örneklerin ölçüleri eserimizle çok yakındır özellikle U35'in boynu eserimizdeki gibi şişkin gövdeye doğru düz bir şeklide iner ve gövde altta daralarak konik kısa ayakla birleşir. U33'ün iç haznesi aynı eserimizde olduğu gibi kaideye kadar inmez. **Kat. No. 52** ile Civelek'in incelediği Tralleis örnekleri arasında birinin⁴¹³ boyun yapısı ve gövdenin iç haznesi ile konik kaidesi açısından ortak yönler bulunmaktadır. Civelek bu tipi MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlerken, Özver, Tralleis'teki benzer formlu eserleri⁴¹⁴ MÖ 2. yüzyıl başlarına tarihlemektedir. Mezar kontekstimiz, başka kentler ve Tralleis'teki kullanım aralığına bakacak olursak eserimizi MÖ 2. yüzyıl son çeyreği- MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 53, Köprülü Mah. 419 ada 28 parselde bulunan 2 numaralı oda mezarın içinden ele geçmiştir. Eserin omuzdan aşağısı eksiktir. Az mika ve kireç katkılı grimsi kahverengi hamurdan yapılan unguentarium koyu gri renk astarla kaplanmıştır. Boyun ve boyun gövde geçişinde aynı renk astarla oluşturulmuş bantlar görülmektedir. Dışa çekik ve aşağı eğimli dudağı 5 cm genişliğindedir. Kalın boynun gövdeyle birleştiği yerde hafifçe daralma görülmektedir. Eserin kalan gövde parçalarından anlaşıldığı kadarıyla kaideye doğru daralan iç gövdeli bir unguentarium olmalıdır. Önceki eserimizle aynı formu taşısa da detayda farklılıklar görülmektedir. **Kat. No. 52**'ye göre boynu daha kısa ve kalın, tutulan bu eserin gövde çapı da daha geniştir. Omuzlardan aşağı devam eden parçaların şeklinden gövdenin **Kat. No. 52**'ye göre daha uzun olduğu anlaşılmaktadır. Saraçoğlu'nun MÖ Erken 1. yüzyıla tarihlediği Tralleis örnekleri içinde dışa çekik ve aşağı eğimli dudak kenarı, boyundaki bantlar ve boyun omuz yapısı açısından benzer bir örnek⁴¹⁵ bulunmaktadır. Civelek'in MÖ 2. yüzyıla tarihlediği eserlerden biri ağız, boynun gövdeye oranı, omuzların genişliği açısından **Kat. No. 53** ile bazı ortak noktalar taşımaktadır. Özver'in MÖ 2. yüzyıl başlarına tarihlendiği benzer bir örneğin boyun kenarında aynı yatay banlar görülür. Büyük olasılıkla **Kat. No. 53**, boyun ve gövde açısından oldukça benzer olan bu Tralleis örnekleri gibi kısa konik bir kaide ile son

⁴¹¹ Camilli, Fig. 7 Tip B IV, 15-16

⁴¹² Saraçoğlu, "Hellenistic and Roman Unguentaria from the Necropolis of Tralleis", *Anadolu/Anatolia*, 37, 2011, 27-28, U33-35, Fig. 3,42

⁴¹³ Civelek, Lev. XXVI U30, 136

⁴¹⁴ Özver, Kat. No 81, 392

⁴¹⁵ Saraçoğlu, U33, Fig. 3, 42

buluyordu. Yapılan değerlendirmeler sonucunda **Kat. No. 53**'ü tipin Tralleis'te görüldüğü döneme ve mezar kontekstine göre bir önceki eserimiz olan **Kat. No. 52** ile aynı tarihe verebiliriz.

Kat. No. 54, Köprülü Mahallesi 28 parsel'deki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden sağlam olarak ele geçmiştir. Yoğun mika katkılı krem rengi hamur üzerine aynı renk astarla kaplanan eserin yüzeyinde çark izleri görülmektedir. Dışa çekik dudaklı ve uzun silindirik boyunlu eserin omuzları gövdeye geçişte keskin bir hatla belirtilmiştir. Şişkin gövdesi ayağa doğru daralarak küçük halka kaideyle sonlandırılmıştır. Kaide tabanında ip izleri pürüzlü bir yüzey oluştururken; yapım tekniği konusunda da bilgiler vermektedir. Eser bu sebeple küçük kaidesi üzerinde duramamaktadır. Ayak boyna göre biraz daha kısadır.

Uzun boyundan gövdeye geçişte **Kat. No. 54**'teki gibi omuzları belirgin olan ve boynu ayağına göre biraz daha uzun olan eserlere pek çok önemli merkezde rastlanmıştır. Keramaikos'ta⁴¹⁶ MÖ 2. yüzyıl mezarlarından bir örnek, Stratonikeia'da MÖ 2. yüzyıla tarihli bir örnek⁴¹⁷ Metropolis'te MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihli bir örnek⁴¹⁸, Samsun Müzesi'nde MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen bir örnek⁴¹⁹ İzmir Müzesi'nde MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihli bir örnek⁴²⁰, Samotrake'de⁴²¹ MÖ 25'e tarihli mezarlarda bir örnek ele geçmiştir. Tralleis'te ise önceki çalışmalarda Civelek'in MÖ 2. yüzyıl'a verdiği eserinin⁴²² boynu Kat. No 54'e göre biraz daha kalındır. Özver, keskin gövde geçişli başlığı altında düz kaideli dört örneği⁴²³ MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlendirmiştir.

Kat. No. 54'ü, tüm bu benzer eserlerin tarihleri ve mezar kontekstine bakarak MÖ 2. yüzyıl son çeyreği - MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihleyebiliriz.

Keskin omuz profilli diğer iki örneğimiz **Kat. No. 54**'e göre daha kötü korunmuştur. **Kat. No. 55**'in boynun ortasından yukarısı ve kaidesi eksiktir. **Kat. No.**

⁴¹⁶U. Knigge, *Der Südhügel, Kerameikos IX*, Walter de Gruyter, Berlin 1976, 91, E.102

⁴¹⁷ Tamsü-Polat, U73, 70, Lev. 45 a, Çiz. 13 j.

⁴¹⁸ Gürler, Ç. 39, 138, Lev. 29.

⁴¹⁹ Burcu, Kaya, *Samsun Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Unguentariumlar*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2022, Kat. No 33, 76, Res. 33, 147.

⁴²⁰ Günay-Tuluk, Lev. XI a, Kat. No 45.

⁴²¹ E., B., Dusenbery, *Samothrace The Nekropoleis: The Nekropoleis and Catalogues of Burials*, 11, K. Lehmann ve P. W. Lehmann (Ed.), Princeton: Princeton University Press. New Jersey 1998, S-143-6, 230.

⁴²² Civelek, XXXI, U26.

⁴²³ Özver, 207, Kat. No 100-104, 401-403.

56'nın ise boynun gövdeyle birleştiği noktadan yukarısı eksiktir. **Kat. No. 55** mika ve az kireç katkılı kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilen eserin üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. **Kat. No. 56** mikalı kırmızı renk hamurdan yapılarak üzeri açık kırmızı renkle astarlanmıştır. Yüzeylerinde çark izleri görülen eserlerimizin gövde genişliği **Kat. No. 54**'e göre daha az olması sebebiyle daha zarif bir görünüm sunarlar. Kıbrıs'tan omuzları profilli ve şişkin gövdesi ayağa doğru daralan iç gövdeli bir örnek⁴²⁴ Hellenistik Dönem'in ilk yarısı içinde değerlendirilmiştir. Tıpkı **Kat. No. 55** ve **56**'da olduğu gibi boyun omuz arasındaki profil aşağıya gövde ortasına yakın bir noktaya indirilmiştir. Benzer omuz yapısına sahip örnekler⁴²⁵ Metropolis'te MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlendirilirken; Patara buluntuları⁴²⁶ MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına verilmiştir. Tarsus buluntusu bir eser⁴²⁷ Geç Hellenistik-Roma tabakalarında ele geçmiştir. Laodikeia'da bulunan **Kat. No. 55**'de olduğu gibi boyundan yukarısı, kaidesi eksik olan eserin⁴²⁸ omuz profili; **Kat. No. 56**'da olduğu gibi gövdenin başlangıcındadır. Neapolis'ten benzer bir örnek⁴²⁹ MÖ 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmiştir. Parion'daki benzer örnekler⁴³⁰ MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine verilirken Stratonikeia'daki örnekler⁴³¹ MÖ 2. yüzyıl-MÖ 2 yüzyıl ortalarına tarihlendirilir. Önceki dönem çalışmalarında ele geçen Tralleis örnekleri arasında bulunan iç gövdeli unguentariumlardan iki örnek⁴³² eserlerimizle benzer omuz profillerine sahiptir. Özver'in keskin gövde geçişli grubu altında incelediği örneğin⁴³³ omuz geçişi **Kat. No. 55** ve **56**'nın omuz profiline oldukça yakındır. Eserlerimizi tüm bu benzer örnekleri ve mezar kontekstine bakarak MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başlarına tarihleyebiliriz.

Kat. No. 57 Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden **Kat. No. 58** ise aynı mezarın doğu klinesinden ele geçmiştir. **Kat. No. 57**'nin

⁴²⁴ Vessberg, Westholm, Fig. 24. 22, Hellenistic I Pottery, 56.

⁴²⁵ Gürlü, Kat. No 139-141, 185-186, Çiz. 39, Lev. 29.

⁴²⁶ E. Dündar, *Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2006, Kat. No 59, Kat. No 64, 79-80, Lev. X, U59, U64

⁴²⁷ Goldman, Fig. 135. 239, 230.

⁴²⁸ Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 6, Kat. No 1461.

⁴²⁹ Avli, Kat. No 29, 187.

⁴³⁰ Z., Aydın, *Çanakkale Müzesi'nde bulunan Troas Bölgesi Unguentariumları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2000, Kat. No 24, Çiz. 8c, Lev. 6d, Kat. No 25, Çiz. 9a, Lev. 7a, 83-84.

⁴³¹ Tamsü-Polat, Lev. 42, d-f-44 a-f, 280.

⁴³² Civelek, Lev. XXX, U29, U31

⁴³³ Özver, Kat. No 101, 402.

boyun omuz geçişinde küçük bir parça eksiktir ve iki eserimizin de boynu restorasyon ile birleştirilmiştir. Mikalı hamurlara sahip eserlerimizden **Kat. No. 57** kırmızı hamur üzeri açık kırmızı renk astarlı, **Kat. No. 58** biraz daha açık renkli kırmızımsı sarı renkli hamura sahip olup üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Yüzeylerinde çark izleri görülen eserlerimizin dudak kenarlarında kırmızı renk boya dikkati çeker. Boyaların daldırma tekniğindeki gibi aşağı akmaması ya ters bir şekilde kurutulduğunu ya da boyanın geç dönemlerdeki gibi daldırma yöntemiyle değil de fırça ile sürülerek yapıldığını düşündürmektedir. Dışa çekik dudaklı eserlerin uzun silindirik boyunlarından yuvarlak omuzlara yumuşak bir geçiş yapılmış ve şişkin gövdelerinden aşağı doğru daralarak uzayan silindirik ayak küçük halka kaide ile sonlandırılmıştır. Ayak uzunlukları boyna göre daha kısadır. Tabanlarında görülen ip izleri yapım tekniğine işaret etmektedir. **Kat. No. 57** ve **58**'deki gibi yuvarlak omuzlu ve şişkin olan gövdenin aşağı doğru uzadığı benzer örnekler Metropolis'te MÖ 2. yüzyıl ilk yarısına⁴³⁴ Laodikeia'da MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına⁴³⁵, Samotrake'de MÖ 150-100 ve geç 2. yüzyıl- erken 1. yüzyıla⁴³⁶, Tarsus'ta Geç Hellenistik Dönem'e⁴³⁷, İzmir Müzesi'nde MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine⁴³⁸, Patara'da MÖ 2. yüzyılın 2. yarısı, 1. yüzyıl başına⁴³⁹, Tralleis'te MÖ 2. yüzyıla⁴⁴⁰ ve MÖ 2. yüzyıl son çeyreğine⁴⁴¹, Kerameikos'ta MÖ 1. yüzyıla⁴⁴² tarihlendirilmiştir.

Tüm bu benzer örneklerin ve mezar kontekstimizin yardımıyla eserlerimizi MÖ 2. yüzyıl son çeyreğine tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 59, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın dromos girişinde doğu tarafta ele geçmiştir. Boyundan yukarısı kırık ele geçen eserin mikalı ve az taşıcık katkılı hamurunun üzerine astar yapılmamıştır. Boyundan yuvarlak omuzlara yumuşak bir geçiş yapılmış kabın en geniş noktası omuzlardan gövdeye inmiştir. Şişkin karından aşağı doğru daralarak uzayan silindirik ayak küçük halka kaide ile sonlandırılmıştır. Eser bu formuyla **Kat. No. 57** ve **58**'e benzemekle birlikte gövde ile ayağın birleştiği noktada iç

⁴³⁴ Gürler, 67-68, Lev. 28, 132, Çiz. 38, 182-183.

⁴³⁵ Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 3 Kat. No 972

⁴³⁶ Dusenbery, S136-1, S137-1, S137-3, S138-6, S138-9, S138-10, 215-217.

⁴³⁷ Goldman, 135, 234.

⁴³⁸ Günay-Tuluk, Lev. IX, Kat. No 32-a, Kat. No 33-b Çiz. VIIIc, Çiz. VIIId, Kat. No 36 Lev. X, a Çiz. VIIIE, 51-52

⁴³⁹ Dünder, Lev. XIX, Kat. No U115- U116, 95-96

⁴⁴⁰ Civelek, Lev. XXX, U64, 134.

⁴⁴¹ Özver, Kat. No 93, 398.

⁴⁴² Knigge, Taf. 98, E 108, 188

kavis yapmadan düz aşağı inen yapısıyla onlardan ayrılmaktadır. Bu sebeple iç gövdeli unguentariumlar içerisinde alt grupta değerlendirilmemiştir. Gövdenin daralarak ayağa dönüştüğü benzer örnekler Keramaikos'ta MÖ 2. yüzyıla⁴⁴³ Çanakkale Müzesi'nde MÖ 2. yüzyıl ortalarına⁴⁴⁴, Parion'da MÖ 2. yüzyıl ortalarına⁴⁴⁵, İzmir Müzesi'nde MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine⁴⁴⁶, Metropolis'te MÖ 2. yüzyıl sonuna⁴⁴⁷, Adana Müzesi'nde MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıl başına⁴⁴⁸, Samotrake'de MÖ geç 2. yüzyıl-erken 1. yüzyıla⁴⁴⁹, Samsun Müzesi'nde MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıl ilk yarısına⁴⁵⁰, Tarsus'ta Geç Hellenistik Dönem'e⁴⁵¹, Patara'da MÖ 2. yüzyıl sonu-1. yüzyıla⁴⁵², Ampurias'ta⁴⁵³ MÖ 150-100'e, Kıbrıs'ta⁴⁵⁴ Hellenistik Dönem ilk yarısına ve Tralleis'te MÖ 2. yüzyıla⁴⁵⁵ ve MÖ 2. yüzyıl son çeyreğine⁴⁵⁶ tarihlendirilmektedir.

Tüm bu benzer örneklerin ve mezar kontekstimizin yardımıyla eserlerimizi MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 60, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dolgu toprağı içinden çıkarılmıştır. Gövdenin ortasından aşağısı eksiktir. Mika ve az taşcık katkılı açık kırmızı hamurunun üzeri sarımsı kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Dışa çekik dudaklı, dar uzun silindirik boyunlu ve şişkin oval gövdeye geçişte omuzların vurgulanmadığı eserin gövdeden ayağa doğru daralmaya başladığı kısımdan aşağısı ele geçmemiştir. Gövdenin üst kısmını çevreleyen paralel iki yiv ile bant şeklinde bezemeye yer verilen eserin yüzeyinde çark izleri gözlenmektedir. Korunan yüksekliği 11.1 cm olan **Kat. No. 60**'ın alt gövdesi bulunmadığı için ayak uzunlukları ile tam ölçüsü kesin olarak bilinmemektedir. Tralleis'te bu tipin MÖ 2.-1. yüzyıl aralığında görüldüğü önceki çalışmalardan ve mezar kontekstlerimizden bilinmektedir. Buna göre benzer eser

⁴⁴³ Knigge, Taf. 69, 390, 165

⁴⁴⁴ Aydın, 81, Çiz. b. Kat. No 20, Lev. 5 Kat. No 20

⁴⁴⁵ Aydın, Tavukçu, 93, Lev. 44, Kat. No 106 çiz. 56, 226-227

⁴⁴⁶ Günay-Tuluk, Kat. No 36, Lev. X a, Çiz. VIIa

⁴⁴⁷ Gürler, Kat. No 147, Lev. 31, Çiz. 41, 147, 188

⁴⁴⁸ D. Nasıfoğlu, *Adana Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Unguentarium*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, 2021 Erzurum, Kat. No U59, 75

⁴⁴⁹ Dusenbery, S138-9, S138-10, 219

⁴⁵⁰ Kaya, 30-31, Kat. No 62-65, 152.

⁴⁵¹ Goldman, 135, 235

⁴⁵² Dünder, Kat. No U128, Lev. XXI, 38-40

⁴⁵³ Camilli, Tav. 27, B.32.9.5, 103

⁴⁵⁴ Vessberg, Westholm, Fig. 24, 31

⁴⁵⁵ Civelek, Lev. XXXI, U13, 124.

⁴⁵⁶ Özver, Kat. No 96, 399.

taramasında **Kat. No. 60**'daki gibi dışa fazla taşıntı yapmayan düz dudak kenarına sahip, boynun dar bir silindir şeklinde oval gövdeyle birleştiği örneklerle karşılaştırma yapılmıştır. Eserimiz ile benzer dar uzun silindirik boyunlu ve oval gövdeli eserler, Metropolis'te MÖ 2. yüzyıl ortalarına⁴⁵⁷, Çanakkale Müzesi'nde⁴⁵⁸ MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine, İzmir Müzesi'nde⁴⁵⁹ MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine, Tralleis'te⁴⁶⁰ MÖ 2. yüzyıl ortalarına ve MÖ 2. yüzyıl son çeyreğine⁴⁶¹, Adana Müzesi'nde⁴⁶² MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıla, Ampurias'ta⁴⁶³ MÖ 120-70'e tarihlendirilmiştir.

Benzerlerinin ve mezar konteksti yardımıyla eserimizi MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 61, önceki eserimiz gibi Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dolgu toprağından ele geçmiştir. Gövdesinin ortadan kırık olduğu görülen eserin üst kısmı ele geçmemiştir. Korunan yüksekliği 9.2 cm olan eserin 2. cm çapındaki kaidesi restorasyon ile birleştirilmiştir. Mikalı kırmızımsı sarı renkli hamurunun üzeri kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Oval şişkin gövdesinin iç kısmında yoğun olarak çark izleri görülmektedir. Gövdesi aşağı doğru daralarak uzayan silindirik ayak ve küçük halka kaide ile sonlandırılmıştır. Önceki eserimizin kaybolmuş alt gövdesi olabilecek kadar benzer bir stili yansıtan **Kat. No. 61**'inki gibi oval gövde, ince silindirik ayak ve halka kaideli örnekler, Stratonikeia'da⁴⁶⁴ MÖ 2. yüzyıla, Metropolis'te⁴⁶⁵ MÖ 2. yüzyıl ortalarına, Laodikeia'da⁴⁶⁶ MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına, İzmir Müzesi'nde⁴⁶⁷ MÖ 2. yüzyılın 3. çeyreğine, Tralleis'te MÖ 2. yüzyıl ortalarına⁴⁶⁸ ve MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine⁴⁶⁹ tarihlendirilmiştir. Eksik parçaları sebebiyle tam olarak bir benzerini bulamadığımız eserimizi iç gövdeli unguentriumların genel olarak kullanıldığı dönem içinde Tralleis'teki iç gövdeli unguentariumların görüldüğü tarihler ve mezar

⁴⁵⁷ Gürler, Kat. No 137, Çiz., 39, Lev. 29, 184-185

⁴⁵⁸ Aydın, Kat. No 22, Çiz. 8a, Lev. 6b, 30, 82

⁴⁵⁹ Günay, Tuluk, Kat. No 34, Çiz. VIIId, Lev. IXc.

⁴⁶⁰ Civelek, Lev. XXXI, U13, 124

⁴⁶¹ Özver, Kat. No 89, 396

⁴⁶² Nasıfoğlu, Kat. No U56, 73

⁴⁶³ Camilli, B.52.4.1, Tav. 32, 112-113

⁴⁶⁴ A. Civelek, "Stratonikeia – Akdağ Nekropolisi'nden Bir Mezar", *Anatolia* 30, Ankara 2006, 55 – 73, Çiz. 7, 67

⁴⁶⁵ Gürler, Kat. No 137-141, Lev. 29, Çiz. 39

⁴⁶⁶ Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 965, 803, Lev. 62, UN.T1d, 5

⁴⁶⁷ Günay, Tuluk, Kat. No 33, Çiz. VIIId, Lev. IXb

⁴⁶⁸ Civelek, XXXI, U9, U13, U14, 112

⁴⁶⁹ Özver, Kat. No 95, 397

kontekstimize bakarak MÖ 2. yüzyıl son çeyreği-MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirmemiz uygun olacaktır.

Kat. No. 62, 63 ve 64 iğ gövdeli unguentariumların gövdeden ayağa geçildiği kısma ait parçalardır. Köprülü Mahallesi 419/28 parseldeki 1 No.lu oda mezarın dolgu toprağından ele geçen eserler unguentarium tipolojisi içinde kronolojik önem taşıdıkları için değerlendirmeye alınmıştır. **Kat. No. 62**'nin az kireç ve mika katkılı açık kırmızı renkli hamurunun üzeri çok açık sarı bir renk ile astarlanmıştır. Korunan yüksekliği 4.2 cm olan eserin yüzeyinde gözlenen çark izlerinin yanı sıra içte kabın taşıma haznesinin dibinde de derin çark izleri görülmektedir. **Kat. No. 62** gövdenin daralarak silindirik ayağa dönüştüğü kısma ait olan küçük bir parçadan ibarettir. **Kat. No. 63** az kireç ve mika katkılı açık kırmızı hamurdan şekillendirilerek üzeri kırmızı renkli astar ile kaplanmıştır. 6.8 cm'lik boyuyla önceki eserimize göre daha uzundur ancak gövdesinden çok az bir parçanın ele geçtiği eserin dar uzun silindirik bir ayağa sahip olduğu korunan kısımlardan anlaşılmaktadır. **Kat. No. 64**, 7.5 cm'lik boyuyla ve 5.5 cm' lik genişliğiyle grup içerisinde incelediğimiz eserlerimizden çok daha iyi korunmuştur. Az kireç ve mika katkılı açık kırmızı hamura sahip olan eserimizin üzeri kırmızı renk astarlıdır. Gövdenin şeklinden, şişkin gövdenin merkezde olduğu, içteki taşıma alanının yuvarlak biçimde masif ayakla birleştiği örneklerden⁴⁷⁰ olmadığı daha çok gövdenin aşağı doğru uzadığı iç hacminin giderek daraldığı bir formda⁴⁷¹ olduğu anlaşılmaktadır. Bu form yapısıyla parçaların iyice daraldığı ve ayakların uzadığı tam bir iğ formuna dönüşen geç örnekleri anımsatmaktadır. Tralleis'te önceki dönemlerde yapılan çalışmalar ve bizim çalışmamızın sonucunda kentte iğ gövdeli unguentariumların MÖ 2. yüzyıl ve 1. yüzyılda yaygın olarak kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Eserlerimizin bulunduğu mezarda ele geçen diğer eserlerin tarihlerini de göz önünde bulundurarak **Kat. No. 62, 63 ve 64**'ü MÖ 2. yüzyıl son çeyreği - MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

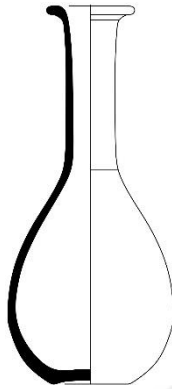
Kat. No. 65 ve 66 iğ gövdeli unguentarium ayaklarıdır. Köprülü Mahallesi 419/28 parseldeki 1 No.lu oda mezarın dolgu toprağından ele geçmişlerdir. **Kat. No. 65**, açık kırmızı renk mikalı hamurdan biçimlendirilerek soluk sarı renk astarla tamamlanmıştır. Korunan yüksekliği 7.5 cm olan eser halka kaide ile son bulmaktadır. **Kat. No. 66**, aynı mezarın derinleşme çalışmaları sırasında ele geçmiştir. Hellenistik Dönem seramik

⁴⁷⁰ Civelek, XXX, U40, U46.

⁴⁷¹ Civelek, XXX, U29, U31

eserlerinde sıkça kullanılan mikalı gri renkli hamurdan şekillendirilmiş ve üzeri aynı renk astarla kaplanmış bu eserin korunan yüksekliği 3 cm'dir. Yanlara doğru açılan konik kaideye geçmeden önce silindirik ayak üzerinde bir yiv ile ayak-kaide ayrımı belirtilmiştir. **Kat. No. 65** ve **66**'yı mezar konteksti yardımıyla önceki eserlerimizle aynı tarih aralığına MÖ 2. yüzyıl son çeyreği - MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

3.1.2.2. Torba Gövdeli Unguentariumlar

Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'nden itibaren, iğ gövdeli tipin yerini torba gövdeli unguentariumlar alır⁴⁷². İğ gövdeli formdan torba gövdeliye geçişin kesin tarihini bilmek mümkün değildir ancak iki formun aynı mezarlarda ortaya çıktığı Argos, Korinth ve Stobi'de belgelenmiştir⁴⁷³. Stobi'deki mezarlar MÖ 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlenirken; Korinth'tekiler MÖ 44'ten sonrasına tarihli Roma mezarlarıdır⁴⁷⁴. Bu tipin iğ gövdeli unguentariumlardan en belirgin farkı oval gövdelerinin düz bir diple sonlandırılmasıdır. Form ilk olarak Hayes tarafından sarkık karınlı⁴⁷⁵ olarak isimlendirilir. Çan biçimli ve torba gövdeli olarak adlandıran araştırmacılar da bulunmaktadır⁴⁷⁶. Isings ise genelde camdan yapılan bu tipi "soğan biçimli" olarak adlandırmış ve MÖ 3. ve 2. yüzyıla tarihlenen Etrüsk mezarlarından geldiğini belirtmiştir⁴⁷⁷. Vessberg ve Westholm'de bu tipin kolayca üretilen cam prototiplerinden türediğini belirtmektedir⁴⁷⁸. Tralleis Güney Nekropolis mezarlarında çoğu sağlam olmak üzere toplam 18 adet torba gövdeli unguentarium ele geçmiştir.

⁴⁷² Dusenbery, 800, Dünder, 40.

⁴⁷³ Anderson, Stojanovic, The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria, 110.

⁴⁷⁴ Thompson, Two Century Hellenistic Pottery, 473; Anderson, Stojanovic, The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria, 110.

⁴⁷⁵ J., W., Hayes, *Roman Pottery in the Royal Ontario Museum*, Prentice Hall & IBD, Toronto 1976, 62, 122, Pl. 37, 341; J. W. Hayes, *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*, University of Oklahoma Press, London, 1997, 86, Lev. 34

⁴⁷⁶ Civelek, 114.

⁴⁷⁷ Isings, 22, Civelek, 114.

⁴⁷⁸ Vessberg ve Westholm, 68.

Anderson-Stojanovic'in Stobi'deki unguentariumlar arasında incelediği "J Tipi"⁴⁷⁹ ile benzer olan **Kat. No. 67** ve **68**, detaylarda küçük farklılıklar göstermekle birlikte dışa çekik dudak, kısa boyun ve aşağı doğru genişleyen torba gövdeleriyle genel form olarak ortak noktalar taşımaktadır. İkisi de Köprülü Mahallesi 419 Ada/ 28 Parsel'deki 1 No.lu oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Yükseklikleri 6 cm olan ve sağlam olarak ele geçen eserlerin ağız, gövde, kaide ölçüleriyle birbirlerine yakın olduğu görülür. **Kat. No. 67** yoğun mika katkılı kırmızımsı sarı renk hamurdan yapılarak üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Eserin dudak ve gövdesinde yer yer astardaki yüzeysel dökülmelerden kaynaklı pürüzlü bir yapı dikkati çekmektedir. Dışa ve yukarı çekik dudak kenarı, kısa boyundan aşağı doğru genişleyen armudi gövde ve düz tabanı eserde ilk göze çarpan form özellikleridir. **Kat. No. 68**, küçük farklılıklarla **Kat. No. 67** ile oldukça benzerdir. Eser bol mikalı açık kırmızı hamurdan biçimlendirilmiştir. Yüzeyinde çark izleri ve pişirmeden kaynaklanan renk farklılıkları gözlenmektedir. Daha detaylı işlenmiş dudak kenarı dışa çekik ve aşağı dönüktür. Boynu **Kat. No. 67**'ye göre daha kısa olan eserin gövdesi damla biçimlidir. Taban düz bir şekilde yere oturmaktadır.

Tipin benzerlerine Atina Agorası'nda⁴⁸⁰, Samotrake'de⁴⁸¹, Laodikeia'da⁴⁸², Parion'da⁴⁸³, Kerameikos'ta⁴⁸⁴ ve Tralleis'te⁴⁸⁵ MÖ 1. yüzyıl ortaları ile MS 1. yüzyıl ortaları gibi bir tarih aralığında rastlamak mümkündür. Tüm bu benzer örnekler ve mezar kontekstinin yardımıyla eserlerimizi MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 69-72 Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 Parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden ele geçmişlerdir. Dışa çekik dudaklı, uzun silindirik boyunlu ve aşağı doğru genişleyen armudi gövdeleriyle düz bir taban üzerine oturmaktadır. Eserlerin boyun yükseklikleri gövde yüksekliklerine çok yakındır. **Kat. No. 69** ve **70**, 12 cm civarı

⁴⁷⁹ Anderson- Stojanovic, The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria, Fig. 1, h, 107-107-108; Anderson-Stojanović, V. R., *Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery*, James Wiseman (Ed.), Princeton University Press, New Jersey 1992, 81, 85, Pl. 71 Types F-N, 596.

⁴⁸⁰ J. W. Hayes, *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, The Athenian Agora Vol. XXXII, New Jersey 2008, Pl, 89, 1767, 286

⁴⁸¹ Dusenbery, S166-3, 290-291

⁴⁸² Şimşek, Okunak, Bilgin, Lev. 63, UN.T3b, 10- 11, Kat. No 693- 964, 802

⁴⁸³ Aydın Tavukçu, Lev. 54, Res. 205-207, Kat. No 167-169, Çiz. 113-115, 249-250, Lev. 55, Res. 211-212, Kat. No 173-174, Çiz. 119-120, 251; H., Kasapoğlu, *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2008, 153, Res. 15-16, Kat. No 9-10, 104, 39-40

⁴⁸⁴ Knigge, Taf. 98, E 119, 189

⁴⁸⁵ Civelek, Lev. XXXIII, U48, U51, U52, U62, 131-132, 134

yükseklikleri ve 5 cm' yakın gövde genişlikleri ile benzer ölçülerdeyken **Kat. No. 71** ve **72**'de 14 cm civarı yükseklikleri ve 6 cm'ye yakın gövde genişliğiyle neredeyse aynı ölçülerdedir. **Kat. No. 70** oldukça iyi korunmuş bir durumdayken **Kat. No. 69**'un gövde yüzeyi yoğun, **Kat. No. 72**'nin yüzeyi ise hafif dökülmeler yüzünden pürüzlü bir yapıya sahiptir. **Kat. No. 71**'in restorasyonla tekrar birleştirilen gövdesi üzerinde ise gözle görünen çatlakları dikkati çekmektedir.

Kat. No. 69'un az mika katkılı sarımsı kırmızı renk hamurunun üzeri kırmızımsı sarı renk astarla kaplanmıştır. **Kat. No. 70**'in hamurunda gözlenen parıltılı taneler, mikalı bir hamur tercih edildiğini göstermektedir. Kırmızımsı sarı renkli bir astara sahip **Kat. No. 70**'in yüzeyinde çark izleri görülmektedir. **Kat. No. 71** az mika ve kireç taneli kırmızı renk hamurdan yapılarak üzeri açık kırmızı renk bir astarla kaplanmıştır. Kabın yüzeyinde çark izleri, pişmeden kaynaklı renk değişiklikleri ve az patina katmanları görülmektedir. Az mika ve yoğun kireç katkılı kırmızı renk hamurdan biçimlendirilen **Kat. No. 71**'in üzerinde kırmızımsı sarı renkli astar görülmektedir. Aynı klineden aynı form ve yakın ölçülerde eserlerin bulunması tek bir atölyeden beraber satın alınmış olduklarını düşündürmektedir. Tralleis'teki önceki çalışmalarda da bizim mezarımızdaki gibi aynı formdan birden çok eserin çıktığı mezarlara rastlanmıştır⁴⁸⁶.

Formun benzerleri Kıbrıs⁴⁸⁷, Stratonikeia⁴⁸⁸ ve Patara'da⁴⁸⁹ MÖ 50- MS 50'ye, Samotrake'de⁴⁹⁰ MÖ 25'e, Efes'te⁴⁹¹ ve Kerameikos'ta⁴⁹² MS 1. yüzyıla, Royal Ontario Museum Müzesi'nde⁴⁹³ MS 1. yüzyıl başları ve MS 1. yüzyıl ortalarına, Atina Agorası'nda⁴⁹⁴ MÖ 25- MS 10 ve MS 1- 30/40'a, Filistin'de⁴⁹⁵ MS 1. yüzyılın ilk yarısı ve biraz sonrasına,

⁴⁸⁶ Civelek, 116.

⁴⁸⁷ Vessberg ve Westholm, Fig. 30, 16, 80.

⁴⁸⁸ Tamsü-Polat, U127, U128, Lev. 53 d, e, 78

⁴⁸⁹ Dündar, Kat. No U134, Lev. XXIII, 100-101

⁴⁹⁰ Dusenbery, S144-K, S144-M, 240

⁴⁹¹ Sabine, Ladstätter, "XIV Keramik", Hilke, Thür ve Ute, Stipanits (Ed.), *Hanghause 2 in Ephesos, Die Whneinheit 4 Baubefund, Ausstattung, Funde, Textband VIII/6*, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2005, K 189, Taf. 156, Taf. 210 .

⁴⁹² Knigge, Taf. 98, E 117 A. 1.

⁴⁹³ Hayes, *Roman Pottery in the Royal Ontario Museum*, Pl. 37, 335, 336, 122

⁴⁹⁴ Hayes, *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, Pl. 88, 1754 (P 14927), 1755 (P 3772), 285

⁴⁹⁵ P. W., Laap, *Palestinian Ceramic Chronology, 200 B.C.- A.D. 70*, New Haven 1961, Type 92, D, 199.

Çanakkale Müzesi'nde⁴⁹⁶, Atina⁴⁹⁷, Parion⁴⁹⁸ ve Tralleis'te⁴⁹⁹ MS 1. yüzyıl ortalarına, İzmir Müzesi'nde MS 1. yüzyılın 2. yarısına⁵⁰⁰ tarihlendirilmiştir.

Tüm bu benzer örnekler ve mezar konteksti yardımıyla **Kat. No. 69-72**'yi MS 1. yüzyılın ortalarına tarihleyebiliriz.

Sağlam ele geçen **Kat. No. 73-77** yükseklikleri ve gövde genişlikleri açısından önceki grubun daha küçük boyutlu örnekleridir. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, aşağı doğru genişleyen armudi gövde ve düz tabanları öne çıkan form özellikleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişinden ele geçen **Kat. No. 75** haricinde diğer eserler aynı mezarın güney nişinden ele geçmiştir.

Kat. No. 73, mikalı açık kırmızı hamurdan yapılarak üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Dışa çekik dudak kenarına sahip eserin silindirik boynu gövdeyle birleştiği noktaya doğru hafifçe daralmakta hemen alttan genişleyen gövdesi uzun devam ederek en altta tabana yakın bir noktada hafifçe daralarak düz bir dipile son bulmaktadır.

Bol mikalı açık kırmızı bir hamurdan biçimlendirilen **Kat. No. 74**'ün ise üzeri kırmızı renk astarla kaplanmıştır. Boyun bir önceki örnek olan **Kat. No. 73**'te olduğu gibi hafifçe daralarak gövde ile birleşmektedir. Boynunun hafifçe eğri olması ve tabanda çarktan ayrılırken oluşan düzensizlikten dolayı pürüzler bulunması yerel bir atölyeye işaret etmektedir.

Kat. No. 75, mika ve az kireç katkılı kırmızı renkli hamurdan yapılmıştır. Aynı renk astarla kaplanan gövdesi üzerinde yer yer patina ve koyu kahverengi bir leke bulunmaktadır. Gövdeye doğru daralan boyun ve gövde geçişinin belirgin olarak verilmesi eserde dikkati çeken form özellikleridir.

Kat. No. 76 mikalı açık kırmızı hamurdan şekillendirilmiş ve üzeri kırmızımsı sarı renkli bir astarla kaplanmıştır. Tüm yüzeyinde çark izleri ve az patina olduğu görülen **Kat. No. 76**'nın boynunda önceki örneklerde olduğu gibi bir daralma görülür ve

⁴⁹⁶ Aydın, 2000, Çiz. 17a, Lev. 13 a, 45

⁴⁹⁷ C. G., Boulter, "Graves in Lenormant Street, Athens", *Hesperia*, Vol. 32 No 2, 1963, 113-137, Pl. 46, N1, O1, 128.

⁴⁹⁸ Aydın Tavukçu, Kat. No 151, Kat. No 152, Kat. No 163, Çiz. 97-98, 308, 109, 310

⁴⁹⁹ Civelek, Lev. XXXVI, U47, U50, 131

⁵⁰⁰ Günay-Tuluk, Lev. XXI, e, h, Kat. No 96, Kat. No 100, 71-72

dolayısıyla gövde geçişi de belirtilmiştir. Grup içerisinde incelediğimiz örneklerden tek farkı gövdesinin daha geniş bir şekilde verilmesidir.

Tüm yüzeyinde çark izleri ve pişmeden kaynaklı renk farklılıkları görülen **Kat. No. 77**, az mikalı kırmızı renk hamurdan biçimlendirilmiş üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Grup içerisinde incelediğimiz son örneğimiz olan **Kat. No. 77**'nin boyun gövde geçişinde oldukça belirgin bir daralma göze çarpmaktadır. Birleştiği alana doğru daralma oldukça belirgindir. Şişkin gövdesi konik bir şekle yaklaşmıştır. Ancak gövde yanlara doğru fazla uzamadan tabanda tekrar içe dönük verilmiştir.

Formun benzerlerini pek çok merkezde değişik boy ve ölçülerde bulmak mümkündür. Çeşitli antik kentlerde bulunarak, müze koleksiyonlarına dahil edilen benzer ölçülerdeki bu örnekler Kerameikos'ta⁵⁰¹ MÖ 1-MS 1. yüzyıla, Patara'da⁵⁰² MÖ 50-MS 50'ye, Stratonikeia'da⁵⁰³ MÖ 1. yüzyıl sonu-MS 1. yüzyıl başlarına, Atina Agorası'nda⁵⁰⁴ Filistin'de⁵⁰⁵ MS 1. yüzyılın ilk yarısı ve biraz sonrasına, Atina Lenormant Cadesi'nde⁵⁰⁶, Parion'da⁵⁰⁷ MS 1. yüzyıl ortalarına, Tralleis'te⁵⁰⁸ MS 1. yüzyıl ve MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Tüm bu benzer örnekler ve mezar konteksti yardımıyla **Kat. No. 73-77**'yi MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 78, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın doğu klinesinin yanında ele geçmiştir. İnce taneli mika içeren kırmızımsı sarı renkli hamurunun üzeri aynı renk astarla kaplıdır. Eser yüzeyinde çark izleri ve yer yer hafif bir patina katmanı görülmektedir. Boynun gövdeyle birleştiği noktadan yukarısı eksiktir. Kalan boyun parçasının yapısı, önceki Tralleis örneklerinde olduğu gibi gövdeye doğru daralan tipte olduğunu düşündürmektedir. Gövde, konik bir şekilde başlayıp tabanda içe dönerek yuvarlaklaşmıştır. Tabanı düz bir şekilde yere oturmaktadır.

Dar boyun ve yuvarlak gövdesi açısından **Kat. No. 78** ile benzerlik taşıyan örnekler Samotrake'de MÖ 25'e tarihli mezarlarda⁵⁰⁹ ele geçmiştir. Aynı form özellikleri gösteren

⁵⁰¹ Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1

⁵⁰² Dündar, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100.

⁵⁰³ Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80

⁵⁰⁴ Hayes, *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287

⁵⁰⁵ Laap, Type 92, C, D, 199.

⁵⁰⁶ Boulter, Pl. 46, P1, 128.

⁵⁰⁷ Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247

⁵⁰⁸ Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409

⁵⁰⁹ Dusenbery, S143-11, 231, S144-E, 239, S144-U, S144-V, S144-W, 241.

diğer örnekler Efes'te MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine⁵¹⁰, Parion'da MÖ 1. yüzyıl sonları- MS 1. yüzyıl başlarına⁵¹¹ ve MS 1. yüzyıl ilk yarısına⁵¹², Kerameikos⁵¹³ ve Patara'da MS 1. yüzyıla⁵¹⁴, Tralleis'te MS 1. yüzyıl ortasına⁵¹⁵, İzmir Müzesi'nde MS 1. yüzyılın ikinci yarısına⁵¹⁶ tarihlendirilmiştir.

Bu nedenle **Kat. No. 78**'i mezar konteksti ve benzer örneklerinin yardımıyla MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 79, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın doğu klinesinden ele geçmiştir. Dudak kenarında küçük bir parçası eksik olan eserin gövdesinde yüzeysel dökülmeler mevcuttur. Az mika ve kireç katkılı sarımsı kırmızı hamurdan şekillendirilen eserin üzeri aynı renk astar ile kaplanmıştır. Dışa çekik dudaklı olan eserin uzun silindirik boynu gövdeye doğru hafifçe daralmaktadır. Gövdenin formu önceki eserimize benzemekle beraber **Kat. No. 78** daha yuvarlak hatlıdır. **Kat. No. 79**'un gövdesi yanlara doğru üçgen şekilde açılarak tabana yakın kısımda en geniş noktasına ulaşmakta ve bu noktada oluşan hattın altında tekrar daralarak düz bir tabanla sona ermektedir.

Dusenbery tarafından Samotrake'de MÖ 25'e tarihlendirilen mezarlarda **Kat. No. 79** ile benzer formda, gövdenin en geniş noktasının tabana yakın olduğu örnekler⁵¹⁷ ele geçmiştir. MÖ 25- MS 1. yüzyıla tarihlendirilen Naim Arnas koleksiyonu içinde bir örneğin⁵¹⁸ gövde biçimi de eserimizle benzerdir. Ancak konik gövdeli cam unguentariumları andıran Naim Arnas koleksiyonu örneğine göre **Kat. No. 79**'un boynu daha kısa ve kalındır. Eserimize göre daha kısa ve kalın boyunlu forma sahip örneklerle⁵¹⁹ Stobi'de rastlanır. MÖ 1. yüzyıl sonları- MS 1. yüzyıl başlarına⁵²⁰ ve MS 1. yüzyılın ilk

⁵¹⁰ R. Meriç, *Spathellenistisch- Römische Keramik und Kleifunde aus Einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2002, Taf. 41, Taf. 97, K 495

⁵¹¹ Aydın Tavukçu, 108, Kat. No 165, Çiz. 112

⁵¹² H. E., Ergürer, *Parion Roma Dönemi Seramiği*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012. Kat. No 29, Lev. 23, 24, 298.

⁵¹³ Knigge, Taf. 98, E 117 A, 2, Taf. 100, Pr. 18

⁵¹⁴ Dündar, Kat. No U136, Lev. XXIII, 101

⁵¹⁵ Özver, Kat. No 111, 407

⁵¹⁶ Günay-Tuluk, 69, Kat. No 90-91, Lev. XX d, e

⁵¹⁷ Dusenbery, S143-8, S151-6, S151-7

⁵¹⁸ G. Mümin, *Naim Arnas Koleksiyonu Hellenistik ve Roma Dönemi Seramik Eserleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Edirne 2009, 175, Katalog No 298 Çiz. Lev. 57,

⁵¹⁹ Anderson-Stojanović, "The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria", Fig. 8, 114

⁵²⁰ Aydın Tavukçu, Kat. No 130-138, 235-238

yarısına tarihlendirilen Parion örneklerinde boynun giderek kısalıp kalınlaşması gövdenin konikleşmesi net bir şekilde izlenir⁵²¹. Bununla birlikte **Kat. No. 79**'un gövdesi daha dar boyun daha uzundur. İzmir Müzesi'nde korunan form olarak benzerler örnekler⁵²² Günay Tuluk tarafından MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. Ara bir form olarak nitelendirebileceğimiz **Kat. No. 79**'u benzerlerinin ve mezar kontekstinin yardımıyla MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirmek mümkündür.

Kat. No. 80 ve **Kat. No. 82**, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın güney nişinden **Kat. No. 81** ise aynı mezarın batı nişinden ele geçmiştir. Dışa çekik ve düz dudaklı, ortasında bombe yapan uzun boynun gövdeyle birleştiği noktada keskin profilli bir ayırım belirtilen şişkin torba biçimli gövdeye ve düz tabana sahip örneklerimiz detaylarında küçük farklılıklar taşımalarına rağmen benzer forma sahip eserlerdir.

Az mika ve taşcık katkılı kırmızı renk hamurunun üzeri sarımsı kırmızı renk astarla kaplanan **Kat. No. 80**'in yüzeyinde çark izleri ve patina görülmektedir. Ölçülerine bakıldığında **Kat. No 80**'in diğer iki eserimizden biraz daha küçük boyutlu olduğu dikkati çeker. Düz, dışa çekik dudaklı, ortasında belirgin bir bombe yapan boyna sahip eserin gövdesi şişkin torba biçimlidir. Keskin bir profille boyun gövde geçişi vurgulanmıştır. Çarktan düzgün kesilmediği için tabanda oluşan eğrilikten dolayı dik duramayan eser hafif sağa yatıktır.

Laodikeia'da MÖ 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen bir eser⁵²³ ile Tralleis örneği arasında dışa çekik düz dudak, gövde ve boyun arasındaki profil açısından benzerlik kurabiliriz. Laodikeia örneğinin boynu eserimizden farklı olarak düz ve gövdesi de daha yuvarlaktır. Stratonikeia'dan MÖ 1. yüzyıl sonu - MS 1. yüzyıl başına tarihlenen bir örnek⁵²⁴ dışa çekik ağız, uzun boyun ve gövde geçişinde profil olması ve torba gövdesiyle benzerlik gösterirken boyunun düz olmasıyla eserimizden farklılık gösterir. Agora'da MS 25-40 kontekstinden bir örneğin⁵²⁵ boynu eserimize göre daha kısa ve kalın ancak bombelidir ve boyun geçişi eserimizdeki gibi profilli ve gövdesi biraz daha geniştir. MS 1. yüzyıl ortasına tarihlendirilen Parion örneklerini⁵²⁶ uzun torba biçimli ve düz diple

⁵²¹ Kasapoğlu, Kat. No 11-28, 153-156.

⁵²² Günay-Tuluk, Kat. No 99-101, Lev. XXI, h, i, j

⁵²³ Şimşek, Okunak, Bilgin, Katalog No 666, 676

⁵²⁴ Tamsü-Polat, U132, Lev. 54, c

⁵²⁵ Hayes, *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, Pl. 89, 1774, 287

⁵²⁶ Aydın-Tavukçu, Lev. 47, Res. 161: Kat. No 123, Resim 162: Kat. No 124, 233

son bulan gövdeleriyle benzer örnekler arasına almak gerekir. Tralleis'ten genel form olarak oldukça benzer olan örnekler⁵²⁷ de MS. 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Yukarıda saydığımız benzer örneklerinin ve mezar kontekstinin yardımıyla eserimizi MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirmemiz uygun olacaktır.

Az mika katkılı kırmızı renk hamurdan biçimlendirilen **Kat. No. 81**'in üzeri açık kırmızı renk astarlıdır. Eserin ağız kenarında yoğun ve gövde de daha yüzeysel bir patina katmanını dikkati çekmektedir. Yüksekliği 13 cm, ağız çapı 2.9 cm, kaide çapı 2.8 cm ve gövdede en geniş yeri 4.9 cm'dir. Kat. No. 80 ile aynı form özellikleri sergileyen **Kat. No. 81**'in gövdesi şişkin torba biçimli ve üzeri **Kat. No. 82**'deki gibi yüzeysel şekilde yapılmış yivlerle bezenmiştir. Taban düz bir şekilde yere oturmaktadır.

Kat. No. 81'e oldukça benzeyen **Kat. No. 82** mika katkılı açık kırmızı hamur yapısına sahip üzeri açık pembe renk ile astarlanmıştır. Yüzeyinde çark izleri ve patina gözlenen eserin form özellikleri bir önceki eserimiz olan **Kat. No. 81** ile neredeyse aynıdır. Şişkin torba biçimli ve üzerinde yüzeysel şekilde yapılmış yivlerle bezeli olan gövdesi tabana yakın yerde içe dönerek düz bir şekilde yere oturmaktadır.

Kat. No. 81 ve **Kat. No. 82**'nin ölçüleri ve formları birbirine çok yakındır. Aralarındaki tek fark **Kat. No. 81**'in boynundaki bombenin **Kat. No. 82**'de bulunmamasıdır. Benzerleri Tralleis'te⁵²⁸ MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Bu örneklerde görülen dışa çekik ağız, boyun gövde geçişinde profil bulunan uzun ve şiş gövde açısından eserimizle arasında form olarak benzerlik kurabiliriz. Neapolis'te bulunan benzer bir örnekte⁵²⁹ de MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir. Form olarak benzer olan eserin boynu tıpkı **Kat. No. 81**'de olduğu gibi bombelidir. Neapolis örneği tıpkı eserlerimizdeki gibi profilli bir gövde geçişine sahiptir ve torba gövdesi düz bir dip ile son bulmaktadır. Bu yönüyle benzer bir başka eser Parion'da⁵³⁰ MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. İzmir Müzesi⁵³¹ ve Stratonikeia'daki⁵³² benzer formu örnekler MS. 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiştir. Örneklerin boyun ve gövdesi üzerinde eserlerimizdekinden daha derin yivler bulunmaktadır. **Kat. No. 81** ve **82**'de görülen

⁵²⁷ Civelek, Lev. XXXVI U60-U61; Özver, Kat. No 123, 413

⁵²⁸ Civelek, Lev. XXXV, U25, U37, 126, 129 Lev. XXXVI U60, 133

⁵²⁹ Avli, Kat. No 41, 198-199

⁵³⁰ Ergürer, Kat. No 109, 338

⁵³¹ Günay-Tuluk, Kat. No 123, 79, Çiz. XXXb, Lev. XXVIIc

⁵³² Tamsü-Polat, U157, Lev. 57, d

yivler daha yüzeyseldir. Eserlerimizi Tralleis'teki benzerlerinden ve mezar kontekstinden yol çıkararak MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 83 ve **84**, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın girişinden ele geçmiştir. Form olarak oldukça benzeyen eserlerimiz arasındaki en büyük fark, boyun ve gövde uzunlukları arasındaki küçük farktır.

Kat. No. 83, hafifçe dışa çekik dudağındaki küçük eksik bir parça dışında sağlam ele geçmiştir. Az mika katkılı kırmızı renk hamurunun üzeri yer yer dökülmüş pembe renkli bir astarla kaplanmıştır. Kısa silindirik boyunun gövdeye geçişi bir yivle belirtilmiştir. Uzun torba biçimli gövdesinin ortasında alt alta yüzeysel yivler bulunmaktadır. Tabana yaklaştıkça gövde daralarak düz bir şekilde yere oturmaktadır.

Benzer forma sahip kısa boyunlu, şişkin gövdeli ve düz dipli örnekler pek çok merkezde ele geçmiştir. Antik kentlerde bulunan ve çeşitli müze koleksiyonlarına dâhil edilen benzer örnekler; Laodikeia'da⁵³³ Augustus Dönemi'ne, İzmir Müzesi'nde⁵³⁴ MS 1. yüzyıl başlarına, Neapolis'te⁵³⁵ MS 1. yüzyıla, Atina'da⁵³⁶ MS 1. yüzyıl ortalarına, Tralleis'te⁵³⁷ MS 1. yüzyıl ortaları ve 1. yüzyılın 2. yarısına, Parion'da MS 1. yüzyıl ortalarına⁵³⁸, MS 1. yüzyılın ikinci yarısına⁵³⁹ ve MS 2. yüzyıla⁵⁴⁰, Efes'te⁵⁴¹ MS 75-125'e, Çanakkale Müzesi'nde⁵⁴² MS 2. yüzyıl başlarına, Stratonikeia'da MS 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

Kat. No. 83'ü yukarıda söz ettiğimiz benzer örnekler ve kontekstinin yardımıyla MS 1. yüzyılın ikinci yarısı-2. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

Boyun-gövde geçişinde eksik bulunan **Kat. No. 84**'ün boynu restorasyonla birleştirilmiştir. Az mika katkılı kırmızı renkli hamurdan yapılarak üzeri kırmızımsı sarı renk ile astarlanan örneğimiz, ölçüleriyle de **Kat. No. 83**'e çok yakındır. Ancak kaidesinin **Kat. No. 83**'e göre daha dar olması sebebiyle fazla yayılmayan gövdesi daha

⁵³³ Şimşek, Okunak, Bilgin, Kat. No 675, Kat. No 676, 683

⁵³⁴ Günay- Tuluk, Kat. No 104- 105, Lev. XXIII, a, c, 73-74

⁵³⁵ Avli, Kat. No 44, 201-202

⁵³⁶ Hayes, *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, Pl. 88, 1758-1759, 286

⁵³⁷ Civelek, Lev. XXXVII, U67, U73, 135-136

⁵³⁸ Kasapoğlu, Kat. No 29, Kat. No 30, 114

⁵³⁹ Ergürer, Kat. No 106- Kat. No 107, 336-337.

⁵⁴⁰ Aydın Tavukçu, Lev. 58, Kat. No 190- Kat. No 193, 118-119

⁵⁴¹ Meriç, Taf. 41 ve Taf. 97, K 500, 86

⁵⁴² Aydın, Lev. 15, Kat. No 59, Kat. No 60, 51-52

uzun tutulmuştur. Bunun dışında diğer form özellikleri açısından bir önceki eserimiz olan **Kat. No. 83** ile son derece uyumludur.

Benzer şekilde daha dar ve uzun gövdeli örnekler, Tralleis'te⁵⁴³ MS 1. yüzyıl ortalarına; Efes'te⁵⁴⁴ Nero- Flavius Dönemi'ne; İzmir Müzesi'nde⁵⁴⁵ MS 1. yüzyılın 2. yarısına, Neapolis'te⁵⁴⁶ MS 1. yüzyıla, Parion'da MS 1. yüzyılın 2. yarısına⁵⁴⁷ MS 1. yüzyıl sonlarına⁵⁴⁸ ve MS 2. yüzyıla⁵⁴⁹, Çanakkale Müzesi'nde⁵⁵⁰ MS 1. yüzyıl sonlarına, Stratonikeia'da⁵⁵¹ MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilmiştir.

Tralleis mezarlarında olduğu gibi aynı tipin geniş ve dar gövdeli örnekleri pek çok merkezde yan yana bulunmuştur. Benzer olan örnekler ve kontekstimize bakarak eserimiz için **Kat. No. 83** ile aynı tarihi vermek doğru olacaktır.

Bu grupta 33 tane pişmiş toprak unguentarium incelenmiştir. MÖ 2. yüzyılın 2. yarısından MS 2. yüzyıl başlarına kadar tarihlendirilen unguentariumların MS 1. yüzyıl civarında yoğun olarak Tralleis Güney Nekropolü mezarlarına bırakıldıkları görülmektedir (EK II).

3.1.3. Terrakotta Figürinler

Neolitik Dönem'den, Roma Dönemi'ne kadar tüm Akdeniz'de kilin pişirilmesiyle üretilen, yalnızca birkaç santimetre yüksekliğindeki figürinlerde, tanrılar, tanrıçalar; erkekler, kadınlar ile hayvanlar tasvir edilmiştir⁵⁵². Çıkarıldıkları yere göre kullanım amacıyla ilgili varsayımlarda bulunabildiğimiz figürinler, tapınaklar ve kutsal alanlar, mezarlar, evler, atölyeler ve kırsal alanlar gibi çok çeşitli yerden ele geçmiştir⁵⁵³. Tapınak ve kutsal alanlarda ele geçenler adak olarak, evlerin özel alanlarında ele geçenler de ev

⁵⁴³ Civelek, Lev. XXXVII, U66, 134

⁵⁴⁴ Meriç, Taf. 41 ve Taf. 97, K498, 86

⁵⁴⁵ Günay-Tuluk, Kat. No 104, Çiz. XXVa, Lev. XXII a, 73-74

⁵⁴⁶ Avli, Kat. No 43, 200-201

⁵⁴⁷ Ergürer, Kat. No 108, 337

⁵⁴⁸ Kasapoğlu, Kat. No 34-38, 116-118

⁵⁴⁹ Aydın Tavukçu, Kat. No 194-197, Lev. 58-59, 119-120

⁵⁵⁰ Aydın, Lev. 15, Kat. No 58, 51

⁵⁵¹ Tamsü-Polat, U164, Le. 59 b, 83

⁵⁵² F. Nicholson, *Greek, Etruscan and Roman Pottery and Small Terracottas*, Cory Adams & Mackay Ltd., London 1965, 42.

⁵⁵³ A. Y. Tavykçu, *Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 1999, 36.

ibadetleri için kullanılmışlardır⁵⁵⁴. Dinsel amaçla kullanılmalarının yanı sıra çocuklar için oyuncak, mezarlarda ölüyü korumak için⁵⁵⁵ ya da ölüye yapılan bir adak olarak⁵⁵⁶ da kullanım görmüşlerdir. Ayrıca Higgins, mezarlarda bulunan figürinlerin dini amaçlardan başka seramik kaplar, mücevherler ya da silahlar gibi ölen kişinin zenginliğini göstermek amacıyla da konulmuş olabileceğini belirtmiştir⁵⁵⁷.

Terrakotta figürinler ilk olarak elde masif olarak, daha sonra çarkta içi boş gövdelere takılan masif uzuvlar ve son olarak kalıp tekniği ile içi boş ya da masif olarak yapılmıştır⁵⁵⁸. Dönemlere göre yapım tekniklerinde çeşitlemelere gidilmiş, çark yapımında olduğu gibi kalıp yapımı gövdelere el yapımı uzuvlar takılmış ya da ayrı kalıplanan masif uzuvlar ve aksesuarlar içi boş gövdelere takılarak bir eserde kullanılan kalıp sayısı çoğaltılmış dolayısıyla daha özenli bir yapım aşaması geçiren figürinlere hareket serbestliği sağlanmıştır⁵⁵⁹. Roma Dönemi'nde, Klasik ve Hellenistik Dönem'e göre üretim basitleşerek, kalıp sayısı azalmış, kollar, bacaklar ve başı da kapsayan yekpare alçı kalıpların kullanılmasından dolayı figürinlerde daha katı bir yapı gözlenmiştir⁵⁶⁰. Günümüzde figürinlerin çok azı renklendirilmiş haliyle elimize ulaşsa da üzerlerindeki izlerden boyandıkları anlaşılmaktadır. Fırınlanmadan önce yapılan sırlama yöntemi ve fırınlanmadan sonra yapılan beyaz astar yöntemi olmak üzere başlıca iki teknik uygulanmıştır⁵⁶¹. Neolitik Dönem'den itibaren uzun bir süre boyunca yapıldıkları dönemin sanatsal, siyasal ve ekonomik durumlarına göre yapım teknikleri değişen figürinler, MS 4. yüzyılda yapımında görülen kaba işçiliğin ardından MS 5. yüzyılda Hristiyanlığın da etkisiyle tamamen ortadan kalkmıştır⁵⁶².

⁵⁵⁴ R. A. Higgins, *Greek Terracotta Figures*, Butler&Taner Ltd, Frome London 1967, 9.

⁵⁵⁵ H. B. Walters, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum*, Trustees of the British museum, London 1903, XXVI-XXXIX.

⁵⁵⁶ Tavukçu, 37.

⁵⁵⁷ Higgins, *Greek Terracotta Figure*, 9.

⁵⁵⁸ R. A. Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum Vol. I: Text*, The Trustees of the British Museum, London 1969, 3.

⁵⁵⁹ Nicholson, 45; Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum Vol. I*, 19, Tavukçu, 27.

⁵⁶⁰ S. Ç. Kepçe ve S. Ö. Gerçek, *Kilden Suretler, Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan Antikçağ Terrakotta Figürinleri*, Vehbi Koç Vakfı, İstanbul 2011, 46.

⁵⁶¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Higgins, *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum Vol. I*, 11; Tavukçu, 31-32.

⁵⁶² Higgins, *Greek Terracotta Figures*, 27-28; J., Chesterman, *Classical Terracotta Figures*, William Clowes&Sons Limited, London 1974, 77; Hasan, Kasapoğlu, *Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2015, 67.

Çalışmamızda incelenen eserler, kalıp yapımıdır. 1 Aphrodite figürini parçası, 1 Aphrodite Rahibesi, 1 Athena, 1 adet grotesk, 1 figürin parçası, 1 kadın başı, 1 genç erkek başı, 1 tiyatro maskı, 1 güvercin, 1 tabure olmak üzere toplam 10 adet tüm ve kırık ele geçen figürinler, gruplara ayrılarak diğer merkezlerdeki benzer örnekleriyle yapılan analogik değerlendirmeler sonucunda kendi içlerinde kronolojik olarak sıralanmıştır.

3.1.3.1. Tanrıça Figürinleri

Çalışmanın bu bölümünde, Tralleis Güney Nekropolü oda mezarlarında ele geçen 1 Aphrodite ve 1 Aphrodite Rahibesi ile 1 Athena olmak üzere toplam 3 tanrıça figürini incelenmiştir.

3.1.3.1.1. Aphrodite

Roma Dönemi'nde Venüs olarak anılan aşk tanrıçasının doğumuna dair Zeus ile Dione'nin kızı⁵⁶³ ya da Kronos'un kızı⁵⁶⁴ olarak kabul eden iki farklı tradisyon vardır⁵⁶⁵. Aphrodite (köpükten doğan), Suriye ve Filistin'de İştâr ya da Aştorth adıyla tapınılan ve Khaos'tan çıkarak denizde dans ettiği anlatılan tanrıçanın benzeridir. Mite göre Aphrodite deniz köpüklerinden ortaya çıktıktan sonra bir deniz tarağı kabuğuna binerek Kıbrıs'a kadar gitti. Karaya çıktığı yerde adımlarının arkasında çiçekler açtı. Themis'in kızları Mevsimler Tanrıçayı giydirip süsledi⁵⁶⁶. Tanrıçanın Anadyomene miti sanatçılar için bir ilham kaynağı olmuştur. Atheneaeus'un anekdotuna göre MÖ 4. yüzyılın ünlü Ressamı Apelles ve çağdaşı Heykeltıraş Praksiteles, model Phryne'nin Eleusis'te denize girerken kıyafetlerini çıkartıp saçlarını açmasını izlemişlerdir. Bu sahne, Praksiteles'in Phryne'yi model alarak Knidos Aphroditesi'ni yapmasını sağlamıştır⁵⁶⁷. Ressam Apelles ise Kos'taki Asklepios Kutsal Alanı'nda resmettiği Aphrodite'nin denizden çıkma sahnesine ilham olmuştur⁵⁶⁸. Aphrodite Anadyomene tipinin doğuşunun bu resimden kaynakladığı

⁵⁶³ Homeros, *İlyada*, V-350. Can yayınları, İstanbul 2002, 155.

⁵⁶⁴ Hesiodos, *İşler ve Günler-Tanrıların Doğuşu*, Çev. F. Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2014, 66.

⁵⁶⁵ P., Grimal, *Mitoloji Sözlüğü-Yunan ve Roma*, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1997, 76.

⁵⁶⁶ Robert, Graves, *Yunan Mitleri*, Çev. U. Akpur, Kolektif, İstanbul 2015, 11.1, 63.

⁵⁶⁷ John, Boardman, *Yunan Heykeli-Geç Klasik Dönem ve Kolonlar ile Denizaşırı Yerlerdeki Heykeltıraşlık*, Çev. Müjde Peker, Homer Kitapevi, İstanbul 2014, 53, 61, 26

⁵⁶⁸ Christine, Mitchell, Havelock, *The Aphrodite of Knidos and Her Successors- A Historical Review of the Female Nude in Greek Art*, The University of Michigan Press, Michigan 2010, 86.

kabul edilmektedir⁵⁶⁹. Çeşitli varyasyonları bulunan tipin Tralleis'te bulunan örneği, bacağı sarılı yunus balığı olan versiyonudur. Tanrıçanın denizle olan ilişkisine gönderme yapan sağda ya da solda yunus balıkları bulunan Uffuzi'deki Medici Venüs'ü⁵⁷⁰, Palazzo Colonna'daki saçlarını tutan Aphrodite⁵⁷¹ ve son yıllarda Perge'den çıkarılan Titus Flavius Clemens Pelopidianus Aphrodites⁵⁷² gibi büyük boyutlu heykellerin yanı sıra terrakotta figürin olarak da oldukça fazla eser ele geçmiştir. Terrakotalardaki yunuslar, heykellerdeki gibi destek olarak bacağın yanında durur ya da eserimizdeki gibi kuyruğu cinsel organını kapatır vaziyettedir.

Kat. No. 85, Köprülü Mah. 419 ada 28 parselde bulunan 1 numaralı oda mezar içindeki dolgu topraktan ele geçmiştir. Eserin belden yukarısı, ayak bileklerinden aşağısı ve arka yüzü eksiktir. Mikalı kırmızımsı sarı renkli hamurunun üzerinin aynı renk astarla kaplı olduğu görülmektedir. Pişmeden kaynaklı hafif renk farklılıkları görülen eserin yüzeyinde figürinin kıvrımları arasında beyaz astar kalıntıları görülmektedir. Dolgun işlenen kalçaların sağında yunus balığı, solunda kumaş tomarı bulunmaktadır. Dizden bükülüp hafifçe öne atılmış bacağın üzerinden ön tarafını kapatan yunusun kuyruğu izlenirken, baş kısmı eksiktir. Vücut ağırlığını taşıyan sol bacağı, dik ve geride verilmiştir. Basene bitişik şekilde aşağı kadar devam eden kumaş tomarının alt ucunda eksik bulunmaktadır. Dikdörtgen kaidesinden bir parça ve gövdeden yeri anlaşılamayan bir başka parça daha ele geçmiştir.

Dolgun kalçası üzerinden geçerek cinsel organını kapatan balık kuyruğundan tanıdığımız Anadyomene tipini yansıtan **Kat. No. 85**'in benzeri olan terrakotta figürinler tüm Akdeniz Dünyası'na yayılmıştır. Winter'in tipoloji ile ilgili detaylı çalışmasında pek çok merkezden ele geçmiş, örnekler içinde Louvre'da sergilenen Myrina kökenli bir figürinin⁵⁷³ sağ kalçası üzerinden geçerek eserin cinsel organını örten bir yunus görülür. Mollard-Besques'in MÖ 1. yüzyılın sonuna tarihlendiği⁵⁷⁴ bu örnek, vücut ağırlığının sağ

⁵⁶⁹ Plinius, *Natural Histaria*, 91, 97; Athenaeus, *The Deipnosophists*, 91; Gül, Işın, *Patara V.1- Patara Terrakotaları Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri*, Ege Yayınları, İstanbul 2007, 38

⁵⁷⁰ Havelock, Fig. 19, 172.

⁵⁷¹ Havelock, Fig. 29, 179.

⁵⁷² Ahmet Çelik, "Perge'den Titus Flavius Clemens Pelopidianus Aphrodites", *Anadolu Anatolia*, 45 (1), 2019, 1-32, Res. 5, 27.

⁵⁷³ Franz Winter, *Die Typen Figürlichen Terrakotten I. Bölüm*, Verlag Von W. Spemann, Berlin und Stuttgart 1903, 8, 211.

⁵⁷⁴ Simone, Mollard, Besques, *Catalogue Raisonné Des Figurines Et Reliefs En Terre Cuite Grecs, Et Romains II Myrina*, Editions Des Musées Nationaux, Paris 1963, Pl. 19 a- MYR 36.

bacakta olmasıyla eserimizden ayrılır. Smyrna'dan ele geçmiş bir figürinin⁵⁷⁵ dolgun kalçaları eserimizle benzer şekilde sağ önde vücut ağırlığını taşıyan sol bacak ise arkada dik bir şekilde verilirken; kuyruğuyla cinsel organı kapatan yunus balığı eserimizden farklı olarak soldadır. Kıbrıs'tan eserimizdeki gibi kısa ve dolgun kalçalı bir figürinin vücut ağırlığı geride ve dik verilen sol bacakta iken genital bölgeyi kapatan yunusun başı soldadır. Kuyruğu ise arkadan dolaşarak sol kalça üzerinden geçmektedir. Çanakkale'den Calvert koleksiyonunun bir parçası olan örneğe⁵⁷⁶ baktığımızda ise kalçalarının şekli ve vücut ağırlığının sol bacakta oluşuyla eserimizle benzerlik taşıırken yunus balığının sol tarafta oluşuyla farklılık gösterdiği görülmektedir.

Smyrna'dan MÖ 1. yüzyılın sonu- MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihli bir başka figürinin⁵⁷⁷ sağ kalçasının yanında bir yunus balığı vardır. Ancak bu balığın kuyruğu bizim eserimize göre daha aşağıdan dizin üzerinden geçtiği için iki bacağın ortasından geçmektedir. Tralleis örneğinde bacakların işlenişi daha yüzeysel kabartma gibi bir görünüm sunarken Smyrna örneğinde diz kapağının belirginliği ve dizden sonra bacakların arasının açık oluşuyla eserimizden biraz daha erken özellikler gösterdiği düşünülebilir. Kaidesinin eserimize göre daha alçak olmasını da erken bir özellik olarak düşünebiliriz. Kaidelerdeki yükselme Batı Anadolu merkezli Priene, Myrina, Pergamon, Patara ve Troya gibi merkezlerin figürinlerinde görülmektedir⁵⁷⁸.

Leiden Eski Eserler Müzesi'nde sergilenen Smyrna kökenli ve Leyenaar-Plaisier tarafından Augustus Dönemi sonu-Tiberius Dönemi başına tarihlendirilen bir figürinin⁵⁷⁹ kalçaları yine eserimizdeki gibi dolgun, bacaklar kapalı işlenmiş ve vücut ağırlığı sol bacakta kuyruğu ile cinsel organı örten yunus balığı ise sol taraftadır.

⁵⁷⁵ Winter, 9, 211.

⁵⁷⁶ Winter, 4, 211.

⁵⁷⁷ Figen, Çevirici-Coşkun, "Aphrodite Figürinleri", Gökhan, Coşkun (Ed.), *Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri*, (ss. 11-35), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019, Kat. No. 12, 22.

⁵⁷⁸ Dorothy, Burr, Thompson *Terra-Cottas From Myrina In The Museum Of Fine Arts, Boston*, Adolf Holzhausens Nachfolger, Vienna 1934, 20; Işın, *Patara Terrakottaları-Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri*, 15; Aydın-Tavukçu, 40; Davut, Kaplan, *Simintheion Figürinleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010, 163; Sinem, Coşkun, *Kocaeli Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi'nde Sergilenen Terrakotta Figürinler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016, 31.

⁵⁷⁹ G. Paula Leyenaar-Plaisier, *Les Terres Cuites Grecques Et Romaines, Catalogue De La Collection Du Musée National Des Antiquités a Leiden*, Rijksmuseum Van Oudheden, Leiden 1979, Pl. 149, 1145

Pergamon yakınlarındaki Poyracık Mevkiinde bir mezardan çıkarılan Anadyomene tipindeki figürinin⁵⁸⁰ vücut ağırlığı sol bacakta bırakılmış ve sağ bacağı tıpkı Kat. No 85'teki gibi öne atılmıştır. Yunus balığının kalçanın üzerinden geçtiği bölge de eserimizinkiyle aynıdır ancak Pergamon örneğinin bacakları arasında ki açıklığı ve dizleri eserimize göre daha detaylıdır. MÖ 1. yüzyılın sonu-MS 1. yüzyıl ortasına tarihlendirilen ve eserimize göre daha hareketli görünen Pergamon örneği, **Kat. No. 85**'ten biraz daha erken olmalıdır.

Parion'dan iki örnekte⁵⁸¹ cinsel organı kapatan yunus balığı görülür. Balığın sol tarafta olduğu eser Kasapoğlu tarafından MS 1. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir. Ağırlığın eserimizdeki gibi sağ bacakta olduğu Parion örneğinin dizden bükülüp öne atılan ayağı **Kat. No. 85**'e göre daha belirgin şekilde işlenmiştir. Biraz daha kabartma gibi işlenen bu eser, Tralleis örneğine göre daha erken olmalıdır. MS. 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirilen diğer Parion örneğinde ise **Kat. No. 85**'teki gibi yunus balığı sağ taraftadır. Vücut ağırlığı eserimizdeki gibi arkada ve dik verilen sol bacaktır, bacağın yanında yine eserimizdeki gibi bir kumaş tomarı bulunmaktadır. Ancak Aphrodite'nin balığın kuyruğunu tutması ve kaidesinin yuvarlak olması gibi küçük farklılıklar Parion örneğini Tralleis örneğinden ayıran noktalardır.

Kat. No. 85'e oldukça benzeyen bir örnek⁵⁸² Tralleis'in önceki dönem çalışmalarında ele geçmiştir. Çekilmez'in MS 1. yüzyılın 2. yarısına verdiği eserin vücut ağırlığı hafifçe geride ve dik tutulan sol bacaktırken sağ bacağı eserimizdeki gibi dizden bükülerek öne atılmıştır. Bu hareket çok az bir farkla bizim eserimizde daha zarif bir şekilde işlenmiştir. **Kat. No. 85**'in belinde yaptığı hareket sebebiyle hafif bir sağa eğilme görülürken, Çekilmez'in incelediği Tralleis örneğinde belde hareket yoktur ve sağ bacağın dizden bükülüp öne atılma hareketi çok küçüktür. Ancak bacakların kalınlığı, tamamıyla kapalı bacakların yüzeyden kabartma görüntüsü, sağ kalça üzerinden geçerek Aphrodite'nin cinsel organını kapatan yunus balığı ve solda basene bitişik inen kumaş tomarı açısından oldukça benzerdir. Tüm bu benzerlikler ışığında büyük bir kısmı eksik olan **Kat. No. 85**, Tralleis örneğiyle aynı tarihten olmalıdır.

⁵⁸⁰ Töpperwein, E., *Terrakotten Von Pergamon*, Walter De Gruyter & Co., Berlin 1972, Taf. 34, 209, 55.

⁵⁸¹ Kasapoğlu, Kat. No. 11- 12, 383-384.

⁵⁸² Çekilmez, *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri*, K. 9, Lev. 21

Kat. No. 86, bugüne kadar yalnızca Stratonikeia, Tralleis ve Hillaryma’da görülen “Aphrodite Rahibesi” olarak isimlendirilen figürin tipidir. Tek örnekle temsil edilen eser, Aphrodite ile ilişkilendirildiğinden dolayı bu başlık altında değerlendirilmiştir.

Mika ve kum katkılı koyu sarı renkli hamurdan şekillendirilen eserin üzeri kırmızımsı sarı renk astarla kaplanmıştır. Çift kalıpla içi boş olarak yapılan bu eser, oldukça iyi korunmuş ve sağlam olarak ele geçmiştir. Figürün başı üzerinde geniş yapraklı bir çelenk bulunmaktadır. Ayrıntılarında beyaz astar kalıntıları yer alan çelengin altında ortadan ayrılmış saç, küçük yuvarlak yüzünü çevreleyerek sol omzu üzerine kıvrıkcık bir tutam düşürülmüştür. Başın arkasında ise bir aletle çizilen saç, toplanıp arkada tek örgü şeklinde bağlanmış olarak betimlenmiştir. Dar alnı altında kaşlar verilmemiştir. Göz bebekleri işlenmeyen eserin gözleri, kalın göz kapaklarının çevrelediği badem biçimli sığ çukurlar şeklindedir. Burun uzun, burun delikleri küçüktür, hemen altta dudak üstü çukuru burna bitişiktir. Dudakları iki kalın paralel çizgi şeklindedir. Dolgun yanakları yuvarlak çene ile birleşerek alta doğru genişleyen boyna bağlanmıştır. Sol omzu üzerinde sembolik bir aslan protomu yer almaktadır. Aslanın yelesi kabartma dikey çizgiler şeklinde başını çevrelemektedir. Öne çıkık verilen aslanın yüzünde kalın kabarık çizgilerle gözleri kapakları belirginken göz bebekleri işlenmemiştir. Burnu çıkık ve detay çizgilerle betimlenmiştir. Khiton üzeri himation giyimli kadının tüm vücudu sıkıca kumaşlarla sarılıdır. Ancak vücut hatları kumaş altından belli edilmemiştir. Sağ diz altından başlayan himation çapraz bir şekilde tüm gövdeyi örterek sol omzu üzerinden geriye atılmıştır. Himation altından dirsekten büküp yukarı kaldırdığı sağ eliyle omzundaki aslan protomunu okşarken, yanda düz aşağı bırakılan sol elinde elma vb. bir meyve tutmaktadır. Yaptığı bu hareketler sebebiyle sağ kolu ve sol kolu üzerinde birbirine paralel kumaş kıvrımları oluşmuştur. Himation üzerinde boyundan başlayıp kalçaları da saran uzun zincirli bir kolye? bel hizasında çiçek şekilli bir rozet ile birbirine tutturulmuştur. Kastula da denilen bu kolye⁵⁸³, Aphrodite betimlerinde⁵⁸⁴ ve Aphrodite ile ilişkili olan Eros figürinlerinde⁵⁸⁵ de görülmektedir⁵⁸⁶. **Kat. No. 86**’da görülen bu aksesuar figürin tipinin Aphrodite ile olan ilişkisine dair destekleyici bir işaret olarak

⁵⁸³ Tavukçu, 89.

⁵⁸⁴ Tavukçu, Lev. 12, Kat. No. 47

⁵⁸⁵ Mollard-Besques, Pl. 49, b-MYR 61

⁵⁸⁶ Figürin üzerinde görülen aksesuar hakkında değerli görüşlerini benimle paylaşan hocalarım Prof. Dr. Ali Yalçın Tavukçu ve Doç. Dr. Hasan Kasapoğlu’na içten teşekkürlerimi sunarım.

yorumlanabilir. Kolyenin altında gövdeyi saran kumaş kıvrımları oldukça sade bir şekilde bırakılmıştır. Vücut ağırlığı sağ bacaktadır. Bundan dolayı sağ kalçası hafifçe yana çıkıktır. Ancak gövdenin üst kısmına bu hareket yansımamış eserde bir kaykılma olmadan direk karşıya bakar şekilde betimlenmiştir. Sol bacağı dizden bükülerek geriye ve yana atılmıştır. Bacaklar arasında mekanik bir şekilde hepsi aynı boyutta dikey çizgiler halinde khiton kıvrımları belirtilmiştir. Kıvrımların şematik ve doğallıktan uzak yapısı Roma İmparatorluk Dönemi'ne işaret eden bir yozlaşmayı göstermektedir. Eserin arka yüzünde kazıma çizgiler şeklinde sol omuzdan arkaya atılan himationun kıvrımları devam ettirilerek altta bileklere yakın kısımda yere paralel bir çizgiyle kesilerek khiton kıvrımları dikey çizgiler şeklinde aletle çizilmiştir. Sırtın ortasında küçük ve yuvarlak bir hava deliği yer almaktadır. **Kat. No. 86**'nın dikdörtgen yüksek kaidesi üzerinde kabartma olarak uygulanan “φοιβον” yazısı atölye ya da koroplast ismi olmalıdır⁵⁸⁷.

Muğla Müzesi'nin bahçesinde sergilenen Stratonikeia'dan çıkarılmış MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen bir mezar steli üzerinde, ayakta duran khiton üzerine himation giyimli bir kadın, sağ omzu üzerindeki aslan protomuna dirsekten büküp yukarı kaldırdığı sağ elini uzatır biçimde betimlenmiştir⁵⁸⁸. Özgan bu betimin Kybele olabileceğini belirtmiş ancak Stratonikeia'da Kybele kültüne dair bir işaretin bulunmayışı bu düşüncüyü belirsizleştirmiştir⁵⁸⁹. Stratonikeia'da içinde bulunan sikke aracılığıyla MÖ 125-85'e tarihlendirilen bir mezardan çıkarılan ve Özgan'ın steldeki betimle karşılaştırdığı, aynı tipteki terrakotta kadın figürünün yanında çokça Aphrodite figürünü⁵⁹⁰ ele geçmesinden yola çıkarak Aphrodite rahibesi de olabileceği de dile getirilmiştir. Özgan, kutsal hayvanları arasında aslan bulunmayan Aphrodite'yi aslan ile ilişkilendirecek yerel bir inanış olabileceğini belirtir. Ancak kesin olan şey stelde betimlenen kadının mezarla ilişkisi değil, omzundaki aslan protomundan dolayı dini bir kişilik olmasıdır⁵⁹¹.

⁵⁸⁷ Erol, 69, 96. Erol'ün Tralleis terra sigillatalarını incelediği çalışmasında φοιβον yazıtının *Phobios*'un anlamına geldiği ve MÖ 1. yüzyıl'ın son çeyreğinden MS 1. yüzyıl sonlarına dek faaliyet gösteren Tralleis'in yerel bir atölyesinin ustasına ait olduğunu belirtmiştir.

⁵⁸⁸ R. Özgan, *Die Skulpturen von Stratonikeia, Asia Minor Studien*, Band 32, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn 1999, 142-146, Taf. 48 a, b, c

⁵⁸⁹ Özgan, *Die Skulpturen von Stratonikeia*, 144.

⁵⁹⁰ Özgan, *Die Skulpturen von Stratonikeia*, Tafel 49, a, b; Tamsü- Polat, 374, F24, 121, Lev. 103, b

⁵⁹¹ Özgan, *Die Skulpturen von Stratonikeia*, 145.

Tralleis Güney Nekropolü'ünden çıkarılmış aynı tipi yansıtan ve Çekilmez'in MÖ 2. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl sonları arasına tarihlendiği figürinlerin çok sayıda farklı tipte Aphrodite figüriniyle birlikte ele geçmesi, bu tipin Aphrodite Rahibesi olabileceği görüşünü desteklemektedir⁵⁹². Tralleis figürinleri khiton üzerine himation giyimli, vücut ağırlığını sağ bacağın taşıdığı, sol bacağın ise dizden bükülerek yana ve geriye atıldığı, başları çelenkli, sağ omuzda aslan protomu, sağ elini aslana doğru uzatırken sol elinde bir meyve tutması açısından tamamıyla **Kat. No. 86** ile aynı tipi yansıtmaktadır. Tralleis örnekleri arasındaki K. 77'nin detayları, **Kat. No. 86**'da olduğu gibi iyi korunmuş durumdadır. Saçları eserimize göre daha doğal işlenen figürinin vücudunu saran kıvrımlar daha özenli bir şekilde işlenerek arkada da devam ettirilmiştir. MÖ 2. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilen bu eser sözü edilen detaylar nedeniyle **Kat. No. 86**'dan erken olmalıdır. MS 1. yüzyıla tarihlendirilen K. 78 ve K. 79'un eserimiz ile pek çok açıdan benzer yönleri bulunmaktadır. **Kat. No. 78**'de eserimizdeki gibi bir kolye bulunmaz ancak gövde üzerinde benzer himation kıvrımları bulunmaktadır. Eserin kumaş kıvrımları **Kat. No. 86**'ya göre daha belirgin ve doğallıktan uzak şematik bir görünümündedir. Dikdörtgen kaidesi eserimizle benzer yüksekliktedir. K. 79'un yüzeyinde yoğun bir aşınma görülürken üzerinde yer alan izlerden eserimizle aynı noktada yuvarlak rozet/kolye ucu olduğu ve arkadaki kıvrımların **Kat. No. 86**'daki gibi çizgisel olarak verildiği anlaşılmaktadır. MS 2. yüzyıla tarihlendirilen K. 80'in dizden yukarısı eksiktir. Arkadan şematik yapılı khiton kıvrımları kalıpla şekillendirilmiştir. Yüksek dikdörtgen kaidesi üzerinde eserimizdeki gibi koroplast ya da atölye yazıtı bulunmaktadır.

Hyllarima'dan ele geçen üç Aphrodite Rahibesi figürini⁵⁹³ duruş ve hareket açısından durağan bir yapıda olmaları, khiton ve himation kıvrımlarındaki doğallıktan uzak şematik yapı nedeniyle MS 2. yüzyılın ilk yarısının stil özelliklerini göstermektedirler. **Kat. No. 86**, kolları üzerinde ve bacakları arasında görülen khiton kıvrımlarında da durağan şematik yapı yansıtmaktadır. Bununla birlikte, vücut ağırlığını taşıyan sağ bacağın hareketini yansıtan kalçanın hafifçe dışarı çıkarılması gibi daha erken özelliklerinden dolayı Hyllarima örneklerinden daha erkene tarihlenmelidir. Bu nedenle

⁵⁹² Çekilmez, Tralleis Güney Nekropolü Figürinleri, 90; M. Çekilmez, "Hyllarima'dan bir Grup Figürin", *Olba*, 23, 2015, 359-396, 377.

⁵⁹³ Çekilmez, Hyllarima'dan bir Grup Figürin, 377, 391-393; K. Ersavaş, *Aydın Müzesi Örnekleri Işığında Karia Bölgesi Terrakotta Figürinleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın 2019, 82-83, K. 22-24.

Çekilmez'in incelediği Tralleis'ten çıkarılan K. 78 ve K. 79 ile aynı tarihten MS 1. yüzyıldan olmalıdır.

3.1.3.1.2. Athena Figürini

Roma Dönemi'nde Minerva ile özdeşleştirilen tanrıça, Zeus ve Metis'in kızıdır⁵⁹⁴. Hesiodos, *Theogonia*'sında tanrıçanın doğumuna dair detaylı bilgi vermektedir. Mite göre: Metis'in doğumu yaklaşınca, toprak ve göğün tavsiyelerine uyarak eşini yutan Zeus Tanrıçayı başından doğurmuştur⁵⁹⁵. Doğum zamanı gelince baş ağırları çeken Zeus Hephaistos'u çağırarak ondan baltasıyla başına vurmasını ister. Vurulan kısımda oluşan yarıktan zafer naraları atarak, başında altın bir miğfer, parlak bir zırh ve elinde mızrağıyla Athena çıkmıştır⁵⁹⁶. Atina ile aynı adı taşıyan Tanrıça şehrin koruyucusudur. Atinalılar Tanrıça adına akropoliste tapınak yaptırmışlar, heykeller diktirmişlerdir. Athena, heykelleri, resimleri ve figürinlerinde genelde başında miğferi, göğsünde aigisi, ellerinde kalkanı ve mızrağıyla betimlenmiştir⁵⁹⁷. Bunda mitolojinin yanı sıra Pheidias'ın ünlü kült heykeli Athena Parthenos'un⁵⁹⁸ etkisi büyüktür. Orjinali günümüze ulaşmamış olmasına rağmen Pausanias⁵⁹⁹ ve Plinius'un anlatımları⁶⁰⁰ ve daha küçük boydaki Roma kopyalarından heykelin görünümü hakkında oldukça detaylı bilgiye sahibiz⁶⁰¹. **Kat. No. 87**, miğfer ve kalkanıyla Parthenos'tan etkilenecek yapılmıştır.

Kat. No. 87, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın dromosundan ele geçmiştir. Mika katkılı sarımsı kırmızı renkli hamurdan şekillendirilen eserin üzeri kırmızımsı sarı renkli astar ile kaplıdır. Gövdesinde büyük oranda eksik olan eserin parçaları birleşmemektedir. **Kat. No. 87**'nin başındaki miğferin altında küçük yüzünü çevreleyen saç bukleleri yüzeysel bir şekilde işlenmiştir. Bu nedenle yüzünde herhangi bir detay kalmamıştır. Kısa boyunlu, dar omuzlu Tanrıça'nın göğüsleri üzerinde giysi kıvrımları (aigis ?)

⁵⁹⁴ Graves, 107.

⁵⁹⁵ Hesiodos, *Theogonia*, 890, 895, 900.

⁵⁹⁶ Can, 64.

⁵⁹⁷ Mehmet, Karaosmanoğlu, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Eser Ofset, Erzurum 2005, 76; Ayrıca Athena tasvirleri için ayrıca bkz. Nikólaos, Gialóuris, *Lexicon iconographicum mythologiae classicae, LIMC. II. 1-2, II. 1-2*, Artemis, Zürih 1984.

⁵⁹⁸ K., Lange, "Die Athena Parthenos", *Mitteilungen des Deutschen Archhologischen Institutes in Athen*, Atina 1881, 56-94, Tafel I-II.

⁵⁹⁹ Pausanias, *Periegesis tes Hellado*, 1. 24. 5-7.

⁶⁰⁰ Plinius, *Naturalis Historia*, 36. 18

⁶⁰¹ Thomas, C., Carpenter, *Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji*, Homer Kitapevi, İstanbul 2007, 47.

görülmektedir. Göğsünün altında büyük bir parçası eksik olan eserin yüzeysel giysi kıvrımlarıyla sarılmış sol elini görebildiğimiz küçük bir parça, iki parçası yapııştırılmış bombeli bir kalkan ve yüksek dikdörtgen kaide üzerinde etekleri görülen eser parçalar halindedir. Kaidede eteğin kenarlara sıfır olması ve elinin duruşundan dolayı kalkanı kaide üzerinde yanında değil de elinde tuttuğu anlaşılmaktadır. Athena figürlerinde genelde Tanrıça'nın tipine göre sağ elinde bir mızrak, miğfer⁶⁰² ya da bir phiale⁶⁰³ bulunmaktadır. Tralleis örneğinin eksik parçalarından dolayı hangi tipte olduğu anlaşılmamaktadır ancak miğferi ve kalkanı onun tanrıça Athena olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Troia'dan biri MÖ 1. yüzyıla diğeri MÖ geç 1. yüzyıla tarihli Korinth miğferi takmış iki Athena başında eserimizdekine benzer bir görünüm vardır⁶⁰⁴. Miğferin sade şekli, hemen alttaki saç buklelerinin yüzü çevrelemesi ve küçük yüzü açısından eserimize benzeyen Troia örneklerinin yüzleri yalnızca kabaca hatları belli olan eserimize göre daha iyi korunmuştur. **Kat. No. 87**'nin özensiz işçiliğine bakılırsa bizim eserimiz Troya örneklerine göre daha geç bir tarihten olmalıdır.

Winter'in incelediği tipler arasında Myrina kökenli bir figürinin⁶⁰⁵ miğferi eserimize benzer yapıdadır. Tüm olan eserde Athena kalkanı sol elinde tutmaktadır. Triest Müzesi'nde korunan ve Tarent'ten bir başka örneğin⁶⁰⁶ gövdeden aşağısı eksiktir. Tarent örneğinin miğferi eserimizdekine göre daha özenlidir.

Laumonier'in MÖ 1. yüzyıla tarihlendirdiği Delos örnekleri arasında dışa taşıntılı dikdörtgen kaideleri üzerinde sağ elleriyle bir pihale, sol elleriyle kaide üzerinde duran kalkanı tutan üç figürin⁶⁰⁷ bulunmaktadır. Kalkanların dışa bombe yapan sırtlarında eserimizdeki gibi bir detay bulunmaz. Sağlam durumdaki örneklerin yüz hatları eserimizdeki gibi siliktir. Başında formu bozulmuş tepelikli bir miğfer bulunmaktadır. Üzerine giydiği uzun V yakalı khiton göğüs altından bağladığı kemerin üzerinden sarkıtılan kolposu kalçalarına kadar inmektedir. Başları eksik olan diğer eserlere göre daha küçük bir kaidesi olan bu örneğin sol elindeki kalkanı kaide zeminine koymadan

⁶⁰² P., Gardner, "Statuette of Pallas from Cyprus", *The Journal of Hellenic Studies*, Vol. 2, 1881, 326-331, Pl. XVI

⁶⁰³ A., Laumonier, *Exploration Archeologique de Delos Faite par L'ecole Francaise D'Athenes- Les Figurines De Terre Cuite*, E. de Boccard, Paris 1956, Pl 29, 283-285.

⁶⁰⁴ Burr, Thompson, 76, VI, 13, 14;

⁶⁰⁵ Winter, 12, 176.

⁶⁰⁶ Winter, 4, 177.

⁶⁰⁷ Laumonier, Pl. 29, 282, 283, 285.

onu eliyle taşır vaziyettedir. Tralleis örneğinin kaide kenarlarına sıfır durumdaki eteği kaidede kalkan için yer bırakmamıştır. **Kat. No. 87**'de Delos örneğindeki gibi sol tarafta kalkanı taşır durumda betimlenmiş olabilir. **Kat. No. 87**'nin gövdesinden büyük bir parça eksik olduğu için kıyafetinin peplos mu, khiton mu olduğu anlaşılmamaktadır. Tarsus'tan bir Hadrian sikkesi ile beraber çıkarılan bir Athena figürünün⁶⁰⁸ sol eli düz bir şekilde vücudunun yanında durmaktadır. Tralleis örneği ile oldukça benzer bir yapıda zeminden kabartma olarak işlenen elin parmak uçları büyük bir kısmı eksik olsa da kalkanının ucunu tutmaktadır. **Kat. No. 87**'de görülen özensiz işçilik, kıvrımlardaki yüzeysellik, yüksek kaidesi Roma Dönemine işaret etmektedir. Bu nedenle dromostan çıkarılan diğer figürinlerle aynı tarihten olduğunu düşündüğümüz eserimiz için MS 1. yy tarihini verebiliriz.

3.1.3.2. Grotesk Figürini

Kat. No. 88, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın dromosundan ele geçmiştir. Mika ve az kireç katkılı sarımsı kahverengi hamur üzerine kırmızımsı sarı renk astarlıdır. Çift kalıp yöntemiyle içi boş olarak üretilmiştir. Tüm yüzeyinde yoğun aşınmanın görüldüğü eser, gövdenin ortasından kırıldığı noktadan birleştirilmiştir. Belin sağ tarafından arkaya doğru yuvarlak hava deliğinin büyük kısmını da içeren bir parçası eksiktir. Yüksek dikdörtgen bir kaide üzerinde omuzlarına aldığı kısa boylu, olasılıkla bir cüce ya da çocuğu taşıyan bir adam betimidir. Omuzlar üzerindeki figürün başı mantosuna sarılı sivri bir şekildedir. Yüzünde hiçbir ayrıntı kalmamıştır. Vücudu üzerindeki tek detay boyun kısmına denk gelen belli belirsiz kumaş kıvrımları, adamın başını tutan elleri ile adamın omuzlarından sarkan diz altıdır. Adam üzerindeki aşınma biraz daha azdır. Saç izi görülmeyen başından aşağıda sağ kulağı, geniş hatlı yüzünde etli burnu ve çenesi hafifçe bellidir. Benzer yüze sahip eserler Smyrna'dan ele geçmiştir⁶⁰⁹. Hellenistik veya Roma Dönemi'nde üretilmiş olabileceği düşünülen figürinin geniş hatlı yüzünde kısa burun, etli dudaklar ve yuvarlak çene gibi ayrıntıları **Kat. No. 88** ile benzerlik göstermektedir. Samos'tan ele geçen ve Leiden Müzesi'nde korunan MÖ 1. yüzyıla tarihli bir figürin başının⁶¹⁰ yüz hatları da **Kat. No. 88** ile benzerdir. Bu yüz tipi grotesk figürinlerinde farklı

⁶⁰⁸ Goldman, 214, 32.

⁶⁰⁹ I., Hasselin, Rous, M. E., Çaldıran, Işık ve Kongaz, G., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yunan-Roma Dönemi Pişmiş Toprak Smyrna Figürinleri Kataloğu*, IFEA / De Boccard, İstanbul 2015, 106, 67.

⁶¹⁰ Leyenaar- Plaisier, 45, 264.

merkezlerde görülmektedir. Tekirdağ çevresinden MÖ 1.-MS 1. yüzyıllara tarihli iki figürin⁶¹¹ ve MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Tralleis'te önceki dönemlerde çıkarılmış bir figürinde de aynı dolgun yüz görülmektedir⁶¹². Baldıran'ın MS 1. yüzyıla verdiği Stratonikeia figürinleri arasında bir grotesk figürininde⁶¹³ de aynı yüz yapısı vardır. **Kat. No. 88**'in dolgun hatlı yüzünden boyuna geçişi çok kısa tutulmuş, bu nedenle figürün tıknaz bir yapısı vardır. Dirsekten бүktüğü kollarını yukarı kaldırarak çocuğun ayaklarını tutmaktadır. Hafif dışa çıkık göbeğin altında yer alan kısa giysisinin kıvrımları, zeminden kabartma olarak kaide boyunca geniş bir adım atar şekilde açık verilen bacaklar arasında yere paralel olarak verilmiştir. Arkada vücut hatları dışında bir detay verilmemiştir.

Kat. No. 88'in kaba yüzü, tıknaz görüntüsüyle bir grotesk figürini olduğu anlaşılmaktadır. Grotesk figürinleri, Smyrna, Tarsus, Ephesos, Myrina, Priene ve Mısır'da oldukça fazla ele geçmişlerdir⁶¹⁴. Grotesk figürinlerinin ilk nerede yapıldıkları konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Figürinlerin kimleri temsil ettikleri konusunda çeşitli görüşler olmakla birlikte en yaygın kanı, yeni komedi dönemi aktörlerinin tasvirleri olduklarıdır⁶¹⁵. Ele geçtikleri mekâna göre kullanım amaçlarıyla ilgili çeşitli görüşler vardır. Bell, Morgantina'daki Demeter ve Persephone kutsal alanında ele geçen figürinlerin apotropaik (kötülükleri kovan) anlamı dışında tanrıçaları neşelendirmek amacıyla da bırakıldıklarından bahseder⁶¹⁶. Asklepion kutsal alanında bulunan abartılı işlenen uzuvlara sahip grotesk figürinleri için ise bozuk uzuvların vücuttaki hastalıklı kısımları işaret ettiği ve tedavi amacıyla adak olarak bırakıldıkları görüşü ileri sürülmektedir⁶¹⁷. Tapınaklarda, kutsal alanlarda olduğu kadar Roma evlerinin özel ve kutsal alanlarında da ele geçen grotesk figürinlerinin kötükleri kovduğu görüşü yaygın olarak kabul görmektedir⁶¹⁸. Mezarlarda da çokça ele geçen grotesk figürinler

⁶¹¹ H., Güçlü, *Tekirdağ ve Çevresi Pişmiş Toprak Figürinleri*, Edirne Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne 2006, Lev. 22, Res. 40 a,b,c, Res. 41 a,b,c.

⁶¹² Çekilmez, 240, K.97, Lev. 109.

⁶¹³ Baldıran, 50, Kat. No 231, Res. 222

⁶¹⁴ Erol, Atalay, "Efes (Selçuk) Müzesi'nde Bulunan Karikatür Terrakotaları", *Arkeoloji - Sanat Tarihi Dergisi*, 2 (2), ss. 5-20, 1983, 5.

⁶¹⁵ Aslıhan, Özbay, "Groteskler ve Mask", Gökhan Coşkun (Ed.), *Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri*, (83-88), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019, 84.

⁶¹⁶ Malcom, Bell, *Morgantina Studies I- The Terracotta III*, Princeton University, New Jersey 1981, 97.

⁶¹⁷ Işın, *Patara V.1- Patara Terrakotaları Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri*, 82-83.

⁶¹⁸ Esra, Sayın, "Antik Çağ'ın Grotesk Figürinleri", *Akademik Sanat: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 3 (6), 2019, 45.

genelde erken yaşta ölüm sonucunda çocukların daha fazla korunmaya ihtiyacı olacakları düşüncesiyle çocuk mezarlarında sık görülürler⁶¹⁹. Tralleis örneğinde omuzlarda taşınan figürün üzerine sardığı mantosuyla başının şekli bir phallusu andırmaktadır. **Kat. No. 88**'in ele geçtiği dromosta yapılan tek gömü, içinde MS 1. yüzyıla tarihlenen bir Aphrodite Rahibesi figürünü bulunan situla mezardır. Situla içerisindeki kemikler, üzerinde antropolojik değerlendirme yapılamayacak kadar kötü durumda olmalarından dolayı saklanmamıştır. Ancak Tralleis'te situlalara yeni doğan veya 3-6 yaşlarında çocuklara ait kemiklerin konulduğunu önceki dönem çalışmalarından biliyoruz⁶²⁰. Dromostaki tek gömü olan situlanın yakınından çıkarılan **Kat. No. 88** büyük olasılıkla erken yaşta ölen bir bireye ait olan bu mezara muska olarak konulmuş olabilir.

Tralleis sınırları içerisinde, bugünkü Kalfaköy Mevkiinde ele geçen ve 1968 yılında hibe yoluyla Aydın Müzesi'ne kazandırılan bir grotesk figüründe de omuzlarında phallos biçimindeki başı mantosuna sarılmış bir figürü taşıyan tıknaz bir adam betimlenmiştir⁶²¹. MS 50-100 yıllarına tarihlendirilen eser, **Kat. No. 88**'e göre daha iyi korunmuştur. Kalfaköy örneğinde üstteki figür, mantosu içinde dirsekten bükerek yukarı kaldırdığı sağ eliyle mantosunun kıvrımını tutmaktadır. Dirsekten büküldüğü sol kolu ise altındaki adamın başı üzerindedir. **Kat. No. 88**'de ise Kalfaköy örneğinden biraz daha farklı şekilde omuzdaki figür iki eliyle alttaki adamın başını tutmaktadır. Altteki figür ise eserimizle benzer şekilde kaldırdığı elleriyle üstteki figürün bacaklarını tutar şekilde betimlenirken sağ bacak ileri atılmış sol bacak arkada düz bir şekilde bırakılmıştır. Belden yukarısı çıplak olan figürün arkasından gelerek kasıklarının üzerinden geçen kumaş, ortada göbeğinin altında birleşerek bacaklarının arasından aşağı sarkmaktadır. Bizim eserimizdeki yoğun aşınmadan dolayı tam anlaşılmasa da benzer şekilde kısa kullanılan giysisi Kalfaköy örneğinden biraz daha farklı olarak iki bacak arasında toplanan kumaş tomarı yerine yere paralel üst üste kıvrımlar şeklindedir. Detaylarında küçük farklılıklar görülen bu iki figürün çift kalıp ile içi boş olarak üretilmiş ve birbirine

⁶¹⁹V. Dasen, "Amulettes d'enfants dans le monde grec et romain. Latomus", 62 (2), 275-289. 2003, 286-289; Sayın, 45.

⁶²⁰ Aslı, Saraçoğlu, "Tralleis Batı Nekropolü Mezar ve Buluntuları", (Ed.) H. İşkan ve F. Işık, *Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı- Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013 Antalya, Patara VII.1*, (475-496), Ege Yayınları, İstanbul 2015, 477; Özver, 106.

⁶²¹ Kemal, Ersavaş, *Aydın Müzesi Örnekleri Işığında Karia Bölgesi Terrakotta Figürinleri*, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın 2019, K. 67, 215-216, Lev. 84.

yakın dikdörtgen kaide yüksekliklerine sahiptir. Konu ve işçilik bakımından oldukça benzer olan eserler aynı dönemin ürünleri olmalıdır.

3.1.3.3. Figürin Parçası

Kat. No. 89, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2. oda mezarın dromos içinden ele geçmiştir. Az mika katkılı kırmızımsı sarı renk hamur üzerine aynı renk astarla kaplı eserin büyük bir bölümü eksiktir. Baş, omuzlar, kollar, ayaklar ve arkası ele geçmemiştir. Ön yüzde gövdeye ait bir parça olduğu üzerindeki giysi kıvrımlarından anlaşılmaktadır. Kıvrımların yapısından vücudu saran kumaşların sol omuzdan arkaya atıldığı anlaşılmaktadır. Bir ephebe ya da Tralleis'te çok bulunan sadaklı ephebe veya mantosuna sarılmış bir kadın vücuduna ait bir parça olmalıdır. Kıvrımların doğallıktan uzak şematik yapısı ve yanda görünen kalıp birleşim yerlerindeki izler eserin yapım işçiliğinin özensizleştiğini göstermektedir. Eksik parçaları yüzünden daha kesin bir tarihlendirme yapamadığımız **Kat. No. 89**, kıvrım stili ve yapımındaki özensizlikten dolayı Roma Dönemi içinde üretilmiş olmalıdır.

3.1.3.4. Kadın Başı

Kat. No. 90, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1. oda mezar üzerinde ele geçmiştir. Mezar tahribata uğradığı için figürinin tam olarak içeri konulan eserler içinde olup olmadığı kesin değildir. Mika ve kireç katkılı kırmızımsı sarı renkli hamura sahip figürin parçası üzerinde astar kalmamıştır. Çift kalıp tekniğiyle içi dolu olarak yapılmıştır. Yüzeyde yoğun aşınmanın görüldüğü eserin boyundan aşağısı eksiktir. Küçük yüzünü çevreleyen saç bukleleri uzun boynunun yanlarına kadar devam etmektedir. Boyunda Venüs halkası da denilen bir çizgi görülmektedir. Gözler, burun ve çene tamamen deforme olmuştur. Önde saç buklelerinin hemen gerisinde dar bir saç bandı görülmektedir. Bandın arkasından arkaya devam eden saç ayırım çizgisi silik şekildedir. Arkadaki şişkinlikten saçların topuz yapılarak toplandığı anlaşılmaktadır.

Kat. No. 90'daki gibi düz sade kurdele ile bağlanan figürin başlarına Troia'da rastlanmıştır⁶²². MÖ 2. yüzyıl ortalarından olduğu düşünülen bu eserler iyi korunmuşlardır. Boyunlarında eserimizde olduğu gibi halkalar vardır. Töpperwein'in

⁶²²Burr, Thompson, 130, Pl. XLV 207, 209

MÖ 3. yüzyıl eserleri arasında değerlendirdiği eserin⁶²³ saç tipi Tralleis örneğiyle aynıdır. Ancak Pergamon örneğinin yüzü eserimize göre daha geniştir. Başını eğerek yaptığı hareket ile **Kat. No. 90**'a göre daha doğal görünümüne sahip olan Pergamon örneği, eserimize göre biraz daha erken bir tarihten olmalıdır. Yüzdeki deformasyondan dolayı yakın benzerine rastlayamadığımız **Kat. No. 90**'ın saç tipiyle benzer figürin başları Danimarka Müzesi'nde korunan Hellenistik Dönem figürinleri arasında da görülür. Müzedeki Smyrna kökenli örneklerden birinin⁶²⁴ saçları eserimizdeki gibi ortadan ayrılarak gevşek bukleler halinde arkaya taranarak toplanmış, önde boynun yanlarında eserimizdekiyle benzer şekilde birer bukle bırakılmıştır. Leiden Müzesi'nde korunan Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilen Smyrna örnekleri⁶²⁵ arasında da **Kat. No. 90**'ın başında görüldüğü gibi ortadan ayrılan saçlar arkaya taranarak topuz yapılmış ve alın üzerinde bir bant bulunmaktadır. Tralleis örneği boynunda saç buklelerinin bulunmasıyla söz konusu eserlerden ayrılır. Smyrna örnekleri arasında aynı döneme tarihli bir başka figürinin⁶²⁶ saçları boynun yanında ki bukleler de dahil eserimizle benzerlik görülürken saçta bant yerine bir stephane bulunmaktadır. Aydın Müzesi'nden MÖ 105-100'e verilen boyundan aşağısı eksik olan yıpranmış bir kadın figürinin saçları, önde boynun iki yanında birer bukle bırakılarak kulaklar üzerinden geçerek arkada toplanmış ve başın üzerinden geçirilmiştir. **Kat. No. 90**'ın saçları Aydın Müzesi örneğine göre biraz daha kabarıktır ve arkada toplanan saçlar topuz şeklindedir. Tüm bu benzer örnekler ışığında eserimizi MÖ 1. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.1.3.5. Genç Erkek Başı

Kat. No. 91, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişinden ele geçmiştir. Mika katkılı kırmızı renkli hamurdan biçimlendirilen figürinin üzeri açık kırmızı renkli astarla kaplanmıştır. İçi boş olarak üretilen eserin yüz hatlarının belirsiz oluşu kalıbının oldukça fazla kullanıldığına işaret etmektedir. Boyundan aşağısı eksik olan eserin sol arkada başın yukarısında kulağına kadar devam eden kırık kısımlarındaki izlerden bunların yakın bir zamanda oluştuğu anlaşılmaktadır. Başında düz bir çelenk takılı figürün çene hizasında

⁶²³ Töpperwein, Tafel 22, 144.

⁶²⁴ Niels, Breitenstein, *Catalogue of Terracottas, Cypriote, Greek, Etrusco-Italian and Roman*, Ejnar Munksgaard, Kopenhag 1941, 53, Pl. 60, 482

⁶²⁵ Leyenaar-Plaisier, Pl. 65, 404, Pl. 66, 407

⁶²⁶ Leyenaar-Plaisier, Pl. 66, 409

biten saçları yanlarda yüzü çevrelerken alnın ortasından geriye doğru örülmüştür. Bu saç biçimi Hellenistik Dönem'deki Eros figürinlerinde, çocuk ve genç figürinlerinde sıkça görülür. Dolgun yüzünde gözler siluet halinde, burun geniş hemen altta dudakları kapalı ve çenesi yuvarlaktır. Yüz ile orantılı boynu kalındır. Arkası düz bırakılmıştır.

British Museum'da bulunan Efes buluntusu bir genç erkek başı⁶²⁷ düz silindir biçimli çelengi, alına taranan kıvrıkcık saçları, dolgun yüzü ve arkasının işlenmeden düz bir şekilde bırakılması yönlerinden eserimizle benzer özellikler göstermektedir. MÖ 1.-2. yüzyıllara verilen eserin boynu eserimize göre biraz daha incedir ve ayrıntıları daha belirgin işlenmiştir. Çelenk üzerinde merkezde nokta şekilli bir çıkıntı bulunmaktadır. Aynı çelenk Louvre Müzesi'nde korunan giyimli genç erkek figürinlerinde de görülür. Myrina kökenli olan bu figürinlerin arasında MS 1. yüzyıl civarına tarihlenen bir eserin⁶²⁸ saçının **Kat. No. 91**'deki gibi olduğu görülürken, omuzlara dökülen buklelerinden saçların uzun olduğu anlaşılmaktadır. **Kat. No. 91**'in başından aşağısı eksik olduğundan saçının boyutu tam bilinmese de Tralleis'te daha önceki çalışmalarda ele geçen Ephebos ve sadaklı Ephebos figürinleriyle benzerliği saçlarının kısa olduğunu düşündürmektedir. Çekilmez'in MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirdiği figürinin⁶²⁹ kısa kıvrıkcık saçlarının üzerine manto atılmıştır. Hyllarima'dan çıkarılan bir başka sadaklı Ephebos figürünün⁶³⁰ yüzü eserimizdeki gibi yuvarlak hatlı, göz kapakları belirgin, burnu hafif hasarlı, dudakları küçük ve kapalıdır. MS 50-100'e tarihli eserin başı **Kat. No. 91**'de olduğu gibi gövdeyle beraber kalıplanmıştır. Stratonikeia'da MS 1. yüzyıla tarihli oldukça silik hatlı iki sadaklı Ephebos figürünün⁶³¹ başlarında da çelenk, alına taranmış saçlar, dolgun yüz, kısa boyun gibi eserimizle benzer özellikler görülmektedir. **Kat. No. 91** için benzerlerinin de yardımıyla MS 1. yüzyıl tarihi uygun olacaktır.

⁶²⁷ Higgins, *Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum Vol. III*, Pl. 76, 2439 1:1.

⁶²⁸ Mollard-Besques, *Catalogue Raisonné Des Figurines Et Reliefs En Terre Cuite Grecs, Et Romains II Myrina*, Pl. 144, c- B 165.

⁶²⁹ Çekilmez, 209-210, K. 54, Lev. 74

⁶³⁰ Ersavaş, 106-107, K. 63, Lev. 84

⁶³¹ Tamsü-Polat, 377-378, Lev. 108, a-b

3.1.3.6. Mask

Atina'da MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda görülmeye başlanan masklar, tiyatro oyunlarında aktörlerin birden çok role hızlıca bürünebilmelerine olanak sağlıyordu⁶³². Önceleri ahşap, mantar ya da deriden üretildiği bilinen maskların ilk kez MÖ 5. yüzyılın sonlarında pişmiş topraktan yapılmaya başlandığı kabul edilmektedir⁶³³.

Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1. oda mezarın doğu klinesinden ele geçen **Kat. No. 92**'nin sol tarafındaki saçları ve başın arkasındaki saçlarda eksik parçalar bulunmaktadır. Mika katkılı kırmızımsı sarı renk hamurdan biçimlendirilen eserin üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Ayrıntılarda çok az beyaz astar ve sağ altta, saç kıvrımları arasında kırmızı boya kalıntıları kalmıştır. Dar alın üzerinde ortaya doğru sivrilen oldukça yüksek bir onkos⁶³⁴ görevi de gören saç bukleleri üzerinde üç sıra defne yaprağı betimlenmiştir. Saçlar yüz çevresinde yuvarlak bukleler şeklindedir. Badem biçimli kalın göz kapaklarının ortasında küçük delikler halinde göz bebekleri işlenmiştir. Uzun burnunun ucunda yüzeysel bir kırık bulunmaktadır. Altta dudaklar açık verilmiştir. Dolgun yüz yuvarlak bir çeneyle bitirilmiştir. Arkada ortada yüzün oturabileceği yüz alanını çevreleyen üzeri kazıma çizgilerle saç görünümü verilmiş duvarlardan sol arkadaki korunmuş, sağ tarafı ise eksiktir.

Antik merkezlerden ele geçen kadın maskları erkek masklarına göre daha azdır. Amisos'ta çok sayıda ele geçen mask grubu içinde yer alan kadın tragedya maskları bulunmuştur⁶³⁵. Pergamon'da Töpperwein'in incelediği masklar arasında onkos kısmı üst üste buklelerden oluşan bir örnek⁶³⁶ yer almaktadır. Myrina'da bulunan masklar arasında bir kadın komedi maskının⁶³⁷ çıkık elmacık kemikli dolgun yüzü eserimizle benzerdir. British Museum'da korunan Kalymnos'tan ele geçmiş bir kadın maskının⁶³⁸ saçları eserimizdeki gibi alnın üzerinde ortadan ayrılan kabarık bir modeldedir. Saçlar üzerinde eserimizden farklı şekilde küçük yapraklar ve meyvelerle süslenmiştir. MÖ geç 2. yüzyıl

⁶³² Özbay, 88.

⁶³³ Çekilmez, 104.

⁶³⁴ Antik tiyatrodaki oyuncuların kullandıkları sahneye ilk çıkanların boylarını uzatmak ve maskenin büyüklüğünü gizlemeye yarayan saç görünümünde, çıkıntılı bir çeşit başlık. Secda, Saltuk, *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap, İstanbul 2000, 128.

⁶³⁵ Sumerer, Tafel 29, M III 2

⁶³⁶ Töpperwein, 124-124, Taf. 76, 524.

⁶³⁷ Burr, *Terra-Cottas From Myrina In The Museum Of Fine Arts, Boston*, 77, Pl. XLII, 115

⁶³⁸ Burn ve Higgins, *Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum Vol. III*, Pl. 103, 2659

erken 1. yüzyıldan olduğu düşünülen Kalymnos örneğinin yüzü eserimizde olduğu gibi çıkık elmacık kemikli ağız açık olmakla birlikte ondan farklı olarak gözler delinmemiştir.

Eserimizdeki gibi yüksek bir onkosa sahip bir eser, Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonunda korunmaktadır. Eser form olarak Tralleis örneğine tam bezememektedir. MS 3. yüzyıla tarihli maskenin yüz hatları **Kat. No. 92**'ye göre çok yüzeysel kalmıştır⁶³⁹. **Kat. No. 93**'te görülen bu saç tipi Flaviuslar Dönemin'den Domitia'nın⁶⁴⁰ saç tipiyle benzerdir. Dönemin kadınlarınca sevilerek kullanılan bu kabarık model, oyuncuların boylarını uzatmak için abartılı yapılan onkos da denilen başlığın kullanımını kolaylaştırmıştır. British Museum'da korunan ve saç modelinden dolayı MS Geç 1. yüzyıla tarihlendirilen Smyrna figürinlerinde⁶⁴¹ de benzer saç tipine sahip figürin başları görülmektedir.

Mask yapımı teknik bir takım zorlukların bulunduğu zor bir zanaattı. Ses ağızda boğulmamalı, gözler için delikler açılmalı fakat oyuncunun kısıtlı görüşünü telafi edebilmesi için bu delikler uygun büyüklüklerde açılmalıydı. Bunu sağlamak anatomik bozukluklara yol açabilirdi. Parthenon'un düz görünebilmesi için sütunlarının kavisli yapılması gibi maskenin simetrik olabilmesi için oranların düzgün ayarlanması gerekiyordu⁶⁴². **Kat. No. 92**'nin oranlarının oldukça düzgün olduğu görülmektedir. Ancak ölçülerine baktığımızda bir çocuğun kullanabileceği kadar küçük olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle oyunlarda kullanılan gerçek bir mask olmayıp daha çok Dionysos kültüyle bağlantılı bir anlam taşıyan ve mezarda muska olarak kullanılan⁶⁴³ sembolik boyutlarda bir mask olmalıdır. Saç tipinden anlaşıldığı üzere Flaviuslar Dönemi'den yani MS 1. yüzyıl sonlarına ait olmalıdır.

3.1.3.7. Güvercin Figürini

Kat. No. 93, Köprülü Mahallesi 419 Ada 28 parselde bulunan 2. oda mezarın batı klinesinin yanında ele geçmiştir. Mika katkılı açık kahverengi hamurunun üzeri kırmızımsı sarı renk astarla kaplanmıştır. Ortadan kalıp birleşim yerinden ayrılan eser

⁶³⁹ Çokay, Kepçe, Özden, Gerçekler, 213, 126.

⁶⁴⁰ Diana, E. E., *Kleiner Roman Sculpture*, Yale University Press, London 1992, Fig. 148, 179.

⁶⁴¹ Burn ve Higgins, *Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum Vol. III*, Pl. 60, 2326

⁶⁴² David, Wiles, *Mask and Performance in Greek Tragedy*, Cambridge University Press, 2007, 59.

⁶⁴³ Burr, *Terra-Cottas From Myrina in the Museum of Fine Arts*, 77.

tekrar birleştirilmiştir. Başın üzerinde, gövdede kuyruğun üzerinde ve kuyruğun ucunda eksik parçalar bulunmaktadır. Başta korunan kısımda göz belirtilmiştir. Kabartı şeklinde belirtilen kanatları kapalı verilmiştir ve üzerinde bir detay belirtilmemiştir. Eser üsten ve alttan dışa taşıntılı yuvarlak bir kaide üzerinde oturtulmuştur. Pek çok merkezde ele geçen güvercin figürinleri Aphrodite ile ilişkilendirilmektedir ancak çocuk mezarlarında da bulunmalarından dolayı oyuncak olarak da kullanıldıkları bilinmektedir⁶⁴⁴.

Assos'tan ele geçen güvercin figürinleri ⁶⁴⁵**Kat. No. 93**'te olduğu gibi kanatları kapalı olarak betimlenmiştir. Kuyrukları uca doğru sivrilir ve kanat üzerindeki detaylar kazıma çizgilerle belirtilmiştir. El yapımı olan Assos örnekleri MÖ 5. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. Eserimize genel form olarak benzemekle birlikte yapım tekniği olarak tamamen farklı bir yüzyıla ait olduğu anlaşılmaktadır. MÖ 5. yüzyıla tarihli Olynthus'taki erken örneklerinde⁶⁴⁶ gövdenin altında ayak benzeri çıkıntılar üzerinde duran güvercinler sonraki yüzyıllarda giderek gerçek güvercin anatomisine yaklaşmıştır. Delos'taki güvercinlerde⁶⁴⁷ gövdedeki çıkıntılar kaybolmuştur. Eserimiz gibi sağa dönük olan figürinin boynu daha ince kuyruk tüyleri daha detaylı işlenen Delos örneği **Kat. No. 93**'ten daha erken olmalıdır. British Museum'da korunan Cyrenaica'da ele geçen güvercinlerin kaidesiz direk yere oturduğu görülmektedir⁶⁴⁸. Önceki dönemlerde Tralleis'ten çıkarılan ve Çekilmez'in MÖ 2. yüzyıla tarihlendirdiği güvercin figürinleri de Cyrenaica güvercinleri gibi direk yere oturtulmuştur. Dairesel bir kaidesi bulunan eserimiz bu örneklerle göre daha geç olmalıdır. MÖ 150-50'ye tarihli Patara'dan çıkarılan bir güvercin figürinin⁶⁴⁹ hatları eserimizle benzerdir. **Kat. No. 93**'ten farklı olarak sola dönük olan güvercinin geniş gövdesi üzerinde kapalı betimlenen kanatları kabartma şeklinde verilmiştir. Disk şeklindeki alçak kaide üzerinde yer alan metal bir çubuğa takılarak ayakta tutulmaktadır.

Parion'dan ele geçen ve Aydın Tavukçu'nun MÖ 1. yüzyıl sonlarına verdiği figürin üstten dışa taşıntılı dikdörtgen bir kaide üzerinde ayakta durmaktadır. Sağa dönük olan

⁶⁴⁴ Tolun, 47, Işın, *Patara*, 97; Coşkun, 81.

⁶⁴⁵ Tavukçu, Lev. 60, Kat. No. 237 a-c

⁶⁴⁶ David M. Robinson, *Excavation at Olynthus Part VII – The Terra-cottas of Olynthus Found in 1933*, Oxford University Press, London 1933, 346,347

⁶⁴⁷ Laumonier, XXIII, 1346

⁶⁴⁸ L. Burn ve R. Higgins, *Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum Vol. III*, The British Museum Press, London 2001, Pl. 139, 2852.

⁶⁴⁹ Işın, 99, K 61.

eserin başı eksiktir. Gövdesinin dolgun ve anatomiye uygun şekli eserimizle benzer şekilde kanatları kapalı olarak verilmiştir. Kanatları üzerinde çizgilerle tüyleri belirtilen eserin ayakları kaide üzerinde kabartma olarak verilmiştir. Kasapoğlu'nun gruplara ayırarak incelediği güvercin figürinleri arasında Tip 1.2 grubundan bir örnek⁶⁵⁰ eserimiz gibi sağa dönük olarak yapılmıştır. Başımız bizim eserimize göre daha zarif olan güvercinin ince boyundan gövdeye geçişi, gövdenin dolgun görüntüsü, kapalı kanatlarının devamında uca doğru sivrilmiş kuyruğu ve yuvarlak kaidesiyle **Kat. No. 93**'le benzerlik gösterirken Parion örneğinin kuyruğunun eserimize göre daha aşağıda ve dolayısıyla dik bir duruşunun olması ve kanatlarının biraz daha yüzeysel işlenmesi açısından eserimizden ayrılmaktadırlar. Özellikle kaide formlarına bakıldığında daha yüksek ve profilli olan örneğimiz Parion örneğinden biraz daha geç bir tarihten olmalıdır. Eserin özensiz işçiliği ve yuvarlak Roma tipi kaidesi dönemi konusunda önemli ipuçları vermektedir. Bu nedenle **Kat. No. 93** muhtemelen MS 1.-2. yüzyıllardan olmalıdır.

3.1.3.8. Tabure

Kat. No. 94, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişi önünden ele geçmiştir. Kareye yakın dikdörtgen formlu oturma kısmına sahip dört bacaklı bir tabure figürinidir. Kalıp yapımı olan eserin oturma yerinde ve ayaklarında eksikler bulunmaktadır. Mika ve kum katkılı kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilen taburenin üzeri aynı renk astarla kaplanmıştır. Üstte oturak kısmının kısa kenarları aşağı kavisli verilmiştir. **Kat. No. 94** bu şekliyle, Mısır mobilyalarında gördüğümüz kavisli kenarlı taburelere benzemektedir⁶⁵¹. Eserin parçaları kalıptan çıkarıldığında düz plakalar şeklindeyken dört tarafında küçük dikdörtgen şekilli delikler kesilmiş altta dar bir alan bıraktıktan sonra plaka tekrar dikdörtgen kesilerek ayakları oluşturulmuştur. Bu tarz tabureler, mezar stellerinde⁶⁵², vazo resimlerinde⁶⁵³ betimlenmiştir. Ayrıca terrakotta figürinlerle bağlantılı ya da ayrı olarak yapılan örnekler ele geçmiştir.

Küçük mobilya figürlerinin mezarlara neden konulmuş olabileceğiyle ilgili çeşitli görüşler bulunmaktadır. Oyuncak olarak kullanılmalarından başka yaşamdan sonraki

⁶⁵⁰ Kasapoğlu, 567, Kat. No 334

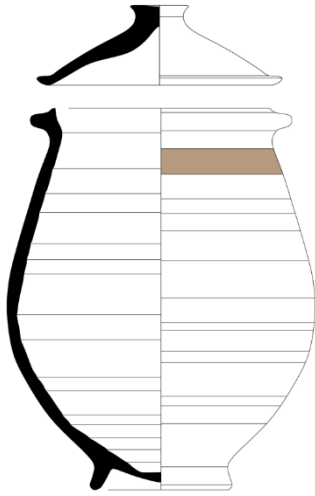
⁶⁵¹ G. M. A. Richter, *The Furniture of the Greeks Etruscans and Romans*, The Phaidon Press, London 1966, 38, 198.

⁶⁵² Richter, *The Furniture of the Greeks Etruscans and Romans*, 207, 208.

⁶⁵³ Richter, *The Furniture of the Greeks Etruscans and Romans*, 244, 259, 260.

hayat inancından dolayı, koruyucu olarak ya da dini bir inancın gereği olarak mezara bırakılmış olabileceğine dair görüşler bulunmaktadır⁶⁵⁴. Leiden Müzesinde korunan Atina kökenli elde yapılmış MÖ 5. yüzyılın ikinci yarısına ait bir tabure örneğinin⁶⁵⁵ bacaklarının arası eserimizden farklı olarak tamamen açıktır. Assos'ta MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilen bir mezardan çıkarılan tabure⁶⁵⁶ de elde şekillendirilmiştir ve eserimize göre daha ince bir işçilik göstermektedir. Dört bacaklı taburenin her köşesinde birer yuvarlak süsleyici parça yapılmış ve ayakların arası açık bırakılmıştır. Hatta oturan kişinin bacakları için bir yastık bile yapılmıştır. Atina ve Assos örneklerine benzer tabureler farklı merkezler de de görülürken Myrina'da MS 20'lerden sandalını bağlayan Aphrodite figürünü⁶⁵⁷ **Kat. No. 94** ile benzer bir tabureye oturtulmuştur. Kalıp yapımı olan Myrina örneğinin taburesinin dört tarafında eserimizdeki gibi dikdörtgen geniş delikler bulunmaktadır. **Kat No. 94**'ü mezar buluntularından yola çıkarak MS 1-2 yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.1.4. Urneler

Antik Çağ boyunca kullanılan urneler, ölülerin kemiklerinin ve küllerinin konulduğu üzeri yazıtlı, bezemeli ya da sade bırakılmış kaplardır⁶⁵⁸. Genellikle ağızları bir seramik kapak ya da kâse ile kapatılmış olan bu kaplar, sadece urne olarak kullanılmak üzere üretiltikleri gibi, pişirme kapları, amphoralar ve hydrialar gibi insan kemiklerini alabilecek boyutta derin ve büyük kapların da aynı amaçla kullanıldığı sık görülür. Pek çok merkezde üzerindeki yanık izlerinden önceden kullanılmış oldukları anlaşılan pişirme kaplarının urne olarak kullanıldıkları görülmektedir.

Tralleis'te hem kente özgü kapların üretildiği hem de yapılış amacı farklı olup urne olarak

⁶⁵⁴ T. Şare, Ağıtürk, Nurettin Arslan, A, *Terracotta Treasure at Assos*, Ege Yayınları, İstanbul 2015, 56-58; D. Andrianou, "A World in Miniature: Greek Hellenistic Miniature Furniture in Context", *BABesch*, 82, ss. 41-50, 2007, 43.

⁶⁵⁵ Leyenaar-Plaisier, Pl. 3, 20.

⁶⁵⁶ Ağıtürk, Arslan, 99, K. 41.

⁶⁵⁷ Mollard- Besques, *Catalogue Raisonné Des Figurines Et Reliefs En Terre Cuite Grecs, Et Romains II Myrina*, Pl. 21, b- MYR 22

⁶⁵⁸ Tekçam, 238.

kullanılmış çeşitli kaplar ortaya çıkarılmıştır. Çalışmamız kapsamında yer alan 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezardan 5, 418 ada 7 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dromosundan ise 4, olmak üzere toplam 9 adet urne kabı incelenmiştir.

Kat. No. 95, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı mezardan ele geçmiştir. İnce mika ve kireç katkılı sarı renkli hamurdan şekillendirilen ve aynı renk astarla kaplanan urne kabının ağız kenarı kırık ve eksiktir. İçte ve dışta yüzeysel çark izleri gözlenen eser, boynun altından dışa doğru genişleyerek omuz, sert bir hat ile vurgulanmıştır. Omzun altında ise halka kaidesine doğru daralan bir forma sahiptir. Eserin yatay olarak uygulanmış geniş askı şeklinde omuzdan çıkıntı yapan kulplarından biri ve gövdedeki omuz hattında eksik parçalar yer alırken kabın yüzeyinde yer yer patina izleri görülmektedir.

Laodikeia'da urne olarak kullanılmış MÖ 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilen bir kabın⁶⁵⁹ (Stamnos) omuz profili, kulplarının formu ve konik kaidesine doğru daralmasıyla eserimize benzerken eserin ağzının geniş oluşuyla eserimizden ayrılır.

Üzerinde yanık izleri görülmeyen **Kat. No. 95**'in boynu üzerindeki kırıklar eski görülmektedir. Dar boyunlu formun boynunun kemikleri alabilmesi için kasten kırılmış olabileceği düşünülebilir. Benzer bir uygulama Stratonikeia'da MÖ 2. yüzyılın 2. yarısından MÖ 1. yüzyıl sonlarına kadar kullanılmış bir mezarda ele geçen dar boyunlu bir urne kabında⁶⁶⁰ da uygulanmıştır. Formun benzerleri⁶⁶¹ Atina'da MÖ 375-300 tabakalarında görülürken bizim mezar kontekstimizden dolayı **Kat. No. 95**, MÖ 2-1. yüzyıl civarından olabilir.

Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1. oda mezardan ele geçirilen **Kat. No. 96**'nın gövdesi üzerinde eksik parçalar bulunmaktadır. Restore edilen eserin yüzeyinde yer yer patina gözlenmektedir. Dışa çekik dudağı hafifçe aşağı bakmaktadır. Boyunda ince bir yiv bezeme yer almaktadır. Geniş gövde üzerinde çark izleri belirgindir. Ayağa doğru daralan gövde yüksek halka kaideyle son bulmaktadır.

⁶⁵⁹ Şimşek, Okunak, Bilgin, 716, Kat. No 770

⁶⁶⁰ Tamsü-Polat, Lev. 82 c.

⁶⁶¹ Rotroff, Pl. 50, 396

En yakın benzerlerine yine Tralleis'te rastlanan urne kaplarının kentin yerel üretimi olduğu önceki çalışmalarda tespit edilmiştir⁶⁶². Tralleis'ten benzer urnelerin görüldüğü ilk çalışmalardan biri Yener ve Özkan tarafından 1996 yılında yapılmıştır⁶⁶³. Mezar, mimarisine ve içindeki eserlerin niteliğine göre MÖ 1.-MS 3. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir. Daha sonra yayınlanmış ancak 1989 yılında Aydın Müzesi uzmanları tarafından Tralleis'te gerçekleştirilen bir kurtarma kazısında ele geçmiş bir başka eser konglomeraya oygu olarak yapılmış bir mezarın içerisinde bulunmuştur. Kulpsuz şişkin karınlı ve konik gövdeli bir urne kabının üzeri çok renkli bezemeli ana bezeme kuşağında mezar sahibinin Moiralar yardımıyla yer yüzüne dönüşü anlatılmaktadır. Halen Aydın Müzesi'nde sergilenen urne kabı MÖ 4. yüzyıl sonu-MÖ 3. yüzyıl başına tarihlendirilmiştir⁶⁶⁴.

Civelek'in çalışmasında 31 örnekle temsil edilen urneler arasında eserimizle boyut ve form olarak çok yakın benzerler bulunmaktadır. Bunlar arasında MÖ 2. yüzyıla tarihlendirilen bir urne⁶⁶⁵, dışa çekik dudağın içte hafif bir kabartma halkayla çevrilerek kapak yuvası oluşturmaları, geniş ve kulpsuz gövdesi, yüksek konik ayağıyla **Kat. No. 95**'ya çok benzemektedir. Atina'dan kulplu ancak gövdenin geniş formuyla benzer bir örnek MÖ 156-86'ya tarihlendirilmiştir. Laodikeia'da da ağızdan gövdeye doğru giderek genişleyen ve kaideye doğru tekrar daralan bir urne kabı Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Kulplu olan Laodikeia örneği **Kat. No. 96**'ya göre biraz daha dar gövdeli ve alçak kaidelidir. Benzer örneklerle bakıldığında en yakın paralelinin Civelek'in MÖ 2. yüzyıla tarihlendirdiği örnek olduğu anlaşılmaktadır bu nedenle **Kat. No. 96**'yı mezar kontekstinin de yardımıyla MÖ 2. yüzyıl sonu MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

Kat. No. 97, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezardan ele geçirilmiştir. Yoğun şekilde hasar almış olan eserin gövdesinde eksik parçalar bulunmaktadır, kap restorasyonla birleştirilmiştir. Konik şekilli kapağın merkezinde dışa

⁶⁶² Civelek, *Tralleis Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, 146. A. Civelek, "Tralleis Nekropolisinde Saptanan Yerel Üretim Malzemeleri", *Birinci Uluslararası Aşağı Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu Söke-Türkiye*: 15-16 Kasım 2001- İzmir, 246-253.

⁶⁶³ E. Yener, M. K. Özkan, "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, 219-233, 232, Res. 22.

⁶⁶⁴ Ertuğrul, F., "Tralleis'te bulunan bir Kremasyon Kabı", *Arkeoloji ve Sanat*, 120, 2005, 29-38.

⁶⁶⁵ Civelek, *Tralleis Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, Lev. XLIII, UR. 25; Civelek, *Tralleis Nekropolisinde Saptanan Yerel Üretim Malzemele*, Şek. 13

çıkıntı yapan tutamak kısmı halka biçimli ve masiftir. Dışa çekik dudak kenarı düzdür, içte kapağın oturması için yüzeysel bir çıkıntı yer almaktadır. Boyununda soluk kahverengi bir bant bezemenin yer aldığı eserin bir yüzeyinde yoğun şekilde patina bulunmaktadır. Önceki eserlere göre gövdenin en geniş yeri konik ayağına daha yakındır. Atina'da benzer gövde formu gösteren bir eser⁶⁶⁶ MÖ 156-86'ya tarihlendirilmiştir. Ancak bu eser kulplarının bulunmasıyla Tralleis örneğinden farklılık göstermektedir. Laodikeia'da Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen benzer şekilde geniş karınlı bir eser de⁶⁶⁷ Atina örneğindeki gibi kulpludur.

Önceki yıllarda Tralleis'ten ele geçmiş boyut ve form olarak çok yakın örnekler bulunmaktadır⁶⁶⁸. Civelek tarafından MÖ 2. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen örneklerden biri, dışa çekik dudak, geniş ve kulpsuz gövde, yüksek konik ayağıyla **Kat. No. 97**'ye çok benzemektedir. Veyispaşa Mahallesi'nde ele geçen örnekler⁶⁶⁹ de eserimizle ile ortak özellikler barındırmaktadır. Özver'in Batı Nekropolü'nden MÖ 1 yüzyıl-MS 1. yüzyıla tarihlendirdiği bir urne form açısından **Kat. No. 97** ile uyum içerisindedir. Tüm bu benzerlikler ışığında eserimiz için MÖ 1. yüzyıl tarihi uygun olacaktır.

Kat. No. 98, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezardan ele geçmiştir. Mikalı açık kırmızı hamurdan şekillendirilen kabın üzerinde beyaz astar kalıntıları gözlenmektedir. Ağız kenarında ve gövdesinin bir tarafında restorasyon uygulanan eserin gövdesinde eksik parçalar bulunmaktadır. Dışa çekik ve hafif aşağı eğimli dudağa sahip eserin boynu üzerinde tek bir yiv ve kaideye doğru sıklaşan çark izleri görülmektedir. Gövdenin ortasında doğru genişleyen eser, ayağa doğru tekrar daralarak içi boş yanlara doğru genişleyen hafif yükseltilmiş konik bir kaideyle bitirilmiştir.

Aydın'da Yener ve Özkan tarafından yapılan kurtarma kazılarında ele geçen eserlerle⁶⁷⁰ bağlantı kurabileceğimiz **Kat. No. 98**'in özellikle gövde formu açısından benzeri⁶⁷¹ Civelek'in çalışmasında da bulunur. MS 1. yüzyıla tarihlendirilen eserimizle

⁶⁶⁶ Rotroff 2006, 259, Fig. 22, 139

⁶⁶⁷ Şimşek, Okunak ve Bilgin, 719, Kat. No 775

⁶⁶⁸ Civelek, *Tralleis Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, Lev. XLIII, UR. 24; Civelek, *Tralleis Nekropolisinde Saptanan Yerel Üretim Malzemele*, Şek. 13

⁶⁶⁹ Yener, Özkan, 232, Res. 22.

⁶⁷⁰ E. Yener, M. K. Özkan, "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, 219-233, 232, Res. 22.

⁶⁷¹ Civelek, *Tralleis Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, Lev. XLIII, UR. 24

boyut ve form olarak çok yakın olan bu urneler⁶⁷², **Kat. No. 98** ile benzer şekilde dışa çekik dudaklı, geniş gövdeli ve yüksek halka kaidelidir. Tralleis Batı Nekropolü'nden Özver'in MS 1. yüzyıl başlarına verdiği iki urne de⁶⁷³ **Kat. No. 98** ile aynı şekilde dışa çekik dudak, ayağa doğru daralan geniş gövde ve yüksek halka kaideyle bitirilmiştir. **Kat. No. 98**'in başka merkezler içinde bir benzeri Atina'da bulunur. Rotroff'un MÖ 156-86'ya tarihlendirdiği kabın özellikle gövde formu eserimizle benzerdir. Ancak **Kat. No. 98**'den farklı olarak kulpları bulunmaktadır⁶⁷⁴. Mezar buluntuları ve önceki dönem çalışmalarında ortaya çıkarılan Tralleis unerleriyle benzerliği sebebiyle **Kat. No. 98** için en uygun tarih MS 1. yüzyıl başları olmalıdır.

Kat. No. 99, önceki eserimiz ile yan yana ele geçmiştir. **Kat. No. 98** ile benzer ölçülere sahip olan **Kat. No. 99**, dışa çekik ve hafif aşağı dönük dudağı, şişkin gövdesi ve yüksek halka kaidesiyle **Kat. No. 98** ile benzerlik göstermektedir. Aynı form özellikleri gösteren bu eserlerin tarihleri de aynı olmalıdır.

Köprülü Mah. 418 ada 7 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dromosundan ele geçen **Kat. No. 100**'de önceki iki eserimizle aynı formu göstermektedir. Ağız kenarında ve gövde üzerinde küçük eksik parçalar bulunmaktadır. Restore edilen kabın üzerinde beyaz astar kalıntıları ve patina gözlenmektedir. Dışa çekik dudak kenarında kapağın oturması için içte bir çıkıntı bulunmaktadır. Konik şekilli kapak üretim hatası sebebiyle yamuktur. Önceki iki eserimizle olan form benzerliğinden dolayı **Kat. No. 100**'de MS 1. yüzyıl başlarından olmalıdır.

Kat. No. 101, Köprülü Mah. 418 ada 7 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dromosundan ele geçmiştir. Sağlam olarak ele geçen eserin yüzeyinde patina gözlenmektedir. Hatalı üretiminden dolağı sola eğik olduğu görülen eserin dışa çekik dudak kenarı belirgin bir şekilde boyundan yivlerle ayrılır. Omuz başlangıcında bir yiv daha yapılarak boş bir şerit oluşturulmuştur. Geniş omuzlar alta doğru daralarak yüksek konik ayakla son bulmaktadır. Geniş gövdesi açısından Atina ve Laodikea'daki örneklerle uyum sağlamakla birlikte en yakın benzerine Tralleis'te rastlanır. Civelek'in MS 1. yüzyıla tarihlediği örneğin omuzları **Kat. No. 101**'de olduğu gibi belirgin

⁶⁷² Civelek, *Tralleis Buluntuları Işığında Helenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, Lev. XLI, UR. 8; Civelek, *Tralleis Nekropolisinde Saptanan Yerel Üretim Malzemele*, Şek. 13;

⁶⁷³ Özver, 426, Kat. No 151-152.

⁶⁷⁴ Rotroff, 259, Fig. 22, 139.

şekildedir. Bu eserde tıpkı eserimizde olduğu gibi omuzdan ayağa geçiş düz bir hat şeklinde ayağa doğru daralmaktadır. Benzer örnekleri ve mezar konteksti de göz önüne alındığında **Kat. No. 101**'in MS 1. yüzyıldan olduğu düşünülebilir.

Kat. No. 102 ve 103, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın içinden ele geçmiştir. Konik formlu urne kapaklarından **Kat. No. 102**, restorasyonla tekrar birleştirilmiştir. Üzerinde derin çatlak ve yer yer patina bulunan kapağın tutamak kısmı daire biçimindedir ve üzerinde çarktan ayrılması için ip izleri bulunmaktadır. Açık kırmızı hamurdan biçimlendirilmiş kapağın üzeri yivlerle bezelidir. **Kat. No. 103**'nin yarıya yakını eksiktir. Aynı formu yansıtan eserin yivleri **Kat. No. 102**'ye göre daha yüzeyseldir. Urnelerle aynı yerden ele geçen kapaklar benzer renkteki urnelerle aynı tarihten olmalıdır. MS 1. yüzyıl civarı eserlerimiz için uygun olacaktır.

Kat. No. 104 ve Kat. No. 105 urne olarak kullanılmış pişirme kaplarıdır. Aynı forma sahip kaplardan kırmızı renkli kilden şekillendirilen **Kat. No. 104**'ün dışa çekik düz dudak kenarının yarısı eksiktir. Dudağın korunan kısmından dibe ulaşan bir çatlak gövde boyunca uzanmaktadır. Eserin tüm yüzeyi ince bir patina ile kaplıdır. Gövdeden başlayıp dudakla birleşen iki dikey kulpa sahip kabın dudağının altından genişleyen gövdesinden yuvarlatılmış dibine geçişte keskin bir hat yer almaktadır. Kırmızı hamurdan şekillendirilen **Kat. No. 105**'in dışa çekik dudağının büyük kısmı ve bir kulpu eksiktir. Dudağın korunan kısmının hemen altına bitişik yatay formlu bir kulpu bulunmaktadır. **Kat. No. 104** ile aynı forma sahip kabın dibinin merkezinde yüzeysel şekilde iç içe daireler bulunmaktadır. Üzerlerinde yanık izi bulunmayan kaplar içlerinde kremasyon kemikleriyle 418 Ada 7 parseldeki 1 numaralı mezarın dromosunda yanlarında **Kat. No. 100 ve Kat. No. 101** ile beraber ele geçmiştir. Ege Bölgesi kentlerinde yoğun olarak karşılaşılan formun benzerleri Atina Agorası'nda MS 1.-3. yüzyıla ait tabakalardan ele geçmektedir⁶⁷⁵. Gövde formu ve gövdeden dibe geçişin bir hatla belirtilmesi açısından eserlerimizle benzer örnekler⁶⁷⁶ Knossos'ta MS 1. yüzyıl başlarıyla Tiberius Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Knossos'taki Dionysos Evi kazılarında MS 1- 2. yüzyıl başlarına ait tabakalardan da benzer forma sahip eserler⁶⁷⁷ ele geçmiştir. Knossos örneklerinde

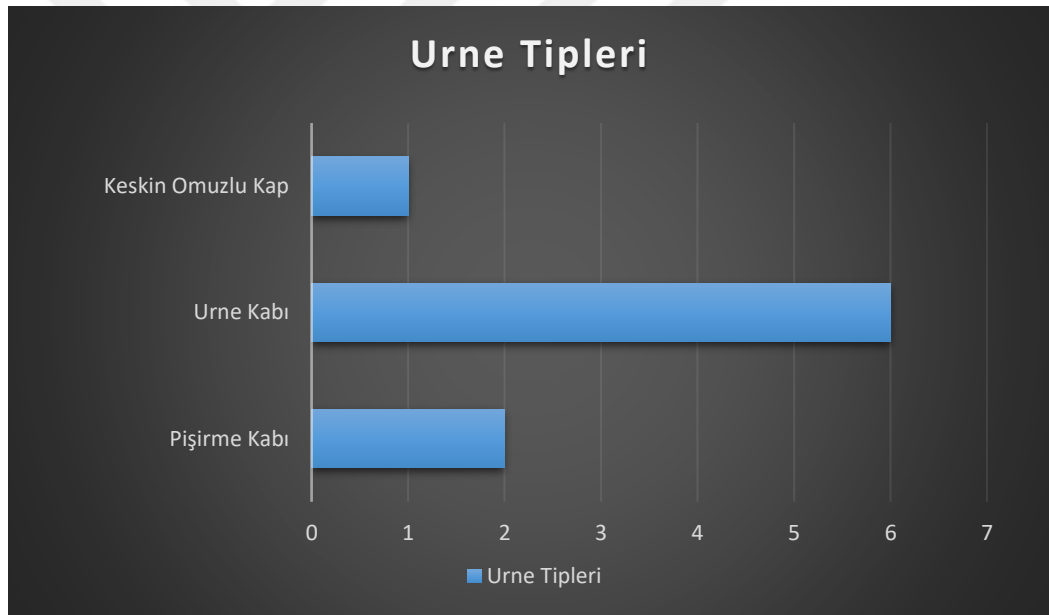
⁶⁷⁵ Robinson, Plate 3, F 83, F 85.

⁶⁷⁶ Sackett, L., H.,: *Knossos from Greek City to Roman Colony- Excavation at the Unexplored Mansiyon II Text*, Thames and Hudson, Britain 1992, Pl. 137, 25.

⁶⁷⁷ J., W., Hayes, *The Annual of the British School at Athens No 78- The Villa Dionysos Excavations, Knossos: The Pottery*, The British School at Athens, Britain 1983, 125, Fig. 7 79-90.

gövdenin ortasından geçen hat bizim eserlerimizde dibe geçişte yer almaktadır. Magnesia'daki örnekler arasında eserimizdeki gibi dudak altından genişleyerek yuvarlak diple son bulan eserler⁶⁷⁸ MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Eserlerimizin benzerleri Ege bölgesinde MS 1. yüzyıldan MS 4. yüzyıla kadar geniş bir dönemde görülmektedir. Tralleis'te önceki dönem çalışmalarında ele geçen form olarak benzer bir örnek⁶⁷⁹ MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir. **Kat. No. 104** ve **Kat. No. 105**'in yanında çıkarılan diğer urne formları dromosta ele geçen üçgen burunlu volütlü bir kandilden dolayı MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Dromosta ele geçen kandilin hangi urne kabına ait olduğu bilinmemektedir. Formun Tralleis'teki benzerleri MS 3. yüzyıla kadar görülmektedir. Bundan dolayı **Kat. No. 104** ve **Kat. No. 105**'in yakınındaki eserlerle ve Tralleis'teki benzeri ile de ilişkili olarak MS 1-2 yüzyıllar arasından olabileceği düşünülebilir.

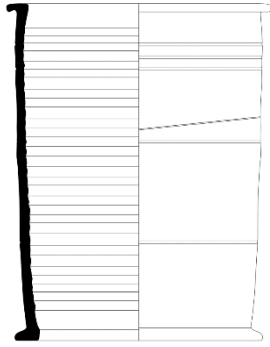

Grafik 7. Urne Formları

⁶⁷⁸ Özlem, Vapur, *Menderes Magnesiası Hypocaustlu Yapı Yerel Üretim Seramikleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2009, 234-235, Çiz. 53, 394, Çiz. 54, 399

⁶⁷⁹ Erön, 220, Kat. No 35.

3.1.5. Situlalar

Pişmiş topraktan yapılan, iki tarafı açık ya da tek tarafı açık, ağızları kapaklarla kapatılan geniş ve uzun kaplardır. Çeşitli kentlerde farklı dönemlerden ele geçmiş situlalar incelendiğinde ayrıntılarda bezeme, kulp, sivri dip gibi farklılıklar görülmekle birlikte temelde yatay bir şekilde kullanılan uzun formunu korumakta olduğu görülmektedir. Situlalar grubunda Tralleis Güney Nekropolü'nde ele geçen 3

situla ve situlalardan birinde kapak olarak kullanılmış iki kâse incelenmiştir.

561 ada 5 parseldeki oda mezarın dromosunda çok parçalı olarak ele geçen **Kat. No. 106** restorasyon ile birleştirilmiştir. Düz ağız kenarı gövdeden 1-2 cm içte yapılarak kapak için bir girinti oluşturulmuştur⁶⁸⁰. Düz dipli kap büyük bir kova gibi ağıza doğru genişleyen bir forma sahiptir. Gövdenin ortasında iki sıra yiv ile sınırlandırılmış şerit içerisinde dalga motifi ile bezenmiştir. Benzer formu ve üzeri dalga motifli mutfakta kullanıldığı düşünülen kaplar Knossos'taki Dionysos Villası'nın Hellenistik tabakalarında ele geçmiştir⁶⁸¹. Dışa taşınılı kalınlaştırılmış düz ağız kenarlı kapların silindirik gövdelerinden geçen dalga motifli bezeme şeriti üzerinde, Tralleis örneğinden farklı olarak, yere paralel iki halka kulp bulunmaktadır. **Kat. No. 106**'nın kap formu Atina'da da Hellenistik'ten Roma tabakalarına kadar görülen arı kovanlarına benzemektedir⁶⁸². **Kat. No. 106**'nın içerisinde çıkarılan ve MS 1. yüzyıla tarihlendirilen bir Aphrodite Rahibesi (Kat. No. 86), bir kandil (Kat. No. 21) ve bir bronz çan (Kat. No. 163) ile mezarın bir çocuğa ait olduğunu söyleyebiliriz.

Kat. No. 107 ve Kat. No. 108, açık kırmızı hamurdan şekillendirilmiş iki ucu da açık silindir formu kaplardır. **Kat. No. 107**'nin ağız kenarlarından birinde küçük bir parça eksiktir. Üretim hatasından dolayı hafif yamuk olan kabın yüzeyinde yer yer patina ve çark izleri gözlenmektedir. **Kat. No. 108**'in dışa çıkıntı yapan ağız kenarlarından birinde eksik parçalar bulunmaktadır. Kabın yüzeyi birbirine paralel şekilde yivlerle bezenmiştir. Silindirin bir ucunda üretim aşamasında oluşmuş bir çarpıklık

⁶⁸⁰ Müze arşivinden alınan fotoğraflara göre kabın ağız, kapağı için oluşturulan girintiye uyacak bir kapakla kapatılmamış olup geniş ağızlı bir lekane ile kapatılmıştır.

⁶⁸¹ Hayes, *The Villa Dionysos Excavations, Knossos*, Fig. 14, 173-174, Fig. 15, 175-176

⁶⁸² Rotroff, 124-128, Pl. 48, 360, 364, 365

bulunmaktadır. Herhangi bir buluntusu olmayan mezarlar, Köprülü Mah. 418 ada 7 parseldeki 1. oda mezarın dromosundan ele geçmiştir.

Teos Batı Nekropolü'ndeki örnekleri MÖ 4.- 3. yüzyıla kadar giden arı kovanı biçimli de denilen situlalardan başka tek tarafı kapaklı, altta kısa küçük yuvarlak kaideli örnekler de görülmektedir⁶⁸³. Cevizcioğlu Nekropolü'nde Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne⁶⁸⁴ tarihlendirilen situlalar sade ve iki tarafı da açık yapısıyla eserlerimize oldukça benzemektedir. Şaşal Nekropolü'nde ele geçen benzer situlalar MÖ 1. yüzyıl sonu-MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁶⁸⁵. Attouda'da MÖ 2. yüzyıl-Bizans Dönemi arasına⁶⁸⁶ tarihlendirilen situlalar da Tralleis örnekleri ile aynı sade yapıdadır, Iasos'ta ele geçen situlalar da Cevizcioğlu Nekropolü'ndekiler gibi uc uca eklenerek kullanılmıştır ve eserlerimizle benzer bir tipi yansıtmaktadır⁶⁸⁷. Trapezopolis'teki silindir şekilli situlların üzerinde Tralleis örneklerinden farklı olarak daire şeklinde tutamaklar bulunmaktadır⁶⁸⁸. Laodikeia'da ele geçen ve Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen (MÖ 27-MS 14) situlanın baş kısmı konik şekilde ve sivriyken ayak kısmı yine konik ama en uç noktası düzleştirilmiş şekilde iki ucu da kapalı olarak yapılmıştır (arı kovanı). Silindirik gövdesi üzerinde Tralleis örneklerinden farklı olarak sağlamlığını arttırmak için kabartma şeritler yapılmıştır⁶⁸⁹. Tralleis Batı Nekropolü'nde MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıla tarihlendirilen 8 örnek form olarak eserlerimizle tamamen aynıdır⁶⁹⁰. Mezar buluntusu

⁶⁸³ S. Foça, *Teos Batı Nekropolisi: Mezar Tipolojisi ve Buluntular*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Programı, İzmir 2019, 61, 82, Kat. No 81, 88, Kat. No 88, 91, Kat. No 91, 94, Kat. No 94, 96, Kat. No 96, 97, Kat. No 97; Ş. Güllüsaç, *Teos Batı Nekropolü (Hiddenbay Kurtarma Kazısı)*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, İzmir 2018, 196, 54, 39 Fig. 32, Lev. 23, 56, 41 Lev. 24, 59, 45 Lev. 27, 64, 50 Fig 36, Lev. 29, 85 Fig. 45, Lev.52, 120, 104 Lev. 63

⁶⁸⁴ T., Özkan, S., Atukeren, "Cevizcioğlu Çiftliği Nekropolü Kazıları", Özkan, T. (Ed.), *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, (ss. 43-54), Kültür Bakanlığı Yayınları, İzmir 1999, 45, 203, 48a-b.

⁶⁸⁵ Kahraman, Yağız, *Kuzeybatı Anadolu'da İ. Ö. 1. Bin'de Ölü Gömme Gelenekleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, İzmir 2012, 334.

⁶⁸⁶ C. Şimşek, "Attouda Nekropolü", A. A. Öztürk (Ed.), *Birinci Uluslararası aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji, ve Sanat Tarihi Sempozyumu (15-16 Kasım) Söke-Türkiye*, (ss. 229-245), Şanal Matbaacılık, İzmir 2002, 233.

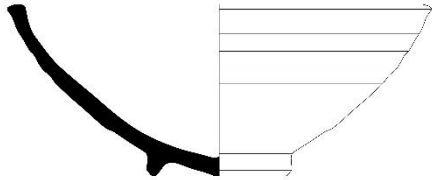
⁶⁸⁷ D. Baldoni, "Burial Customs in Hellenistic Iasos. Archaeological Evidence from the Area Prehistoric Necropolis", E. Özer (Ed.), *Anadolu'da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı (23-26 Temmuz 2018)*, (3-32) Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019, 27, Fig. 11.

⁶⁸⁸ C. Şimşek, "Antik Dönem'de Babadağ Çevresi," *Tarihte ve Günümüzde Babadağ*, *I. Babadağ Sempozyumu- (1-3 Aralık 1999 Bildiri Metinleri)*, (ss. 316-362), Pamukkale Üniversitesi, Denizli 1999, 362, R39.

⁶⁸⁹ Şimşek, Okunak, Bilgin, 440, Res. 1 a-c, Çiz. 1.

⁶⁹⁰ Özver, 352-357, Kat. No 1-12.

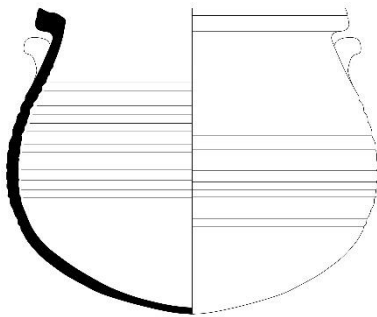
bulunmayan **Kat. No. 107** ve **Kat. No. 108**'in ölü gömüsü için uzun süreler kullanıldığı anlaşılan situla formunda oluşu tarihleme yapmamızı zorlaştırmaktadır. Bu sebepten formun stilinden ziyade eserlerimizin ortaya çıkarıldığı Köprülü Mahallesi 418 ada 7 parseldeki 1. mezarın dromosunun kontekstine bağlı olarak **Kat. No. 107** ve **Kat. No. 108**'i MS 1-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 109** ve **Kat. No. 110**, Köprülü Mahallesi 418 ada 7 parseldeki 1. mezarın dromosunda bulunan **Kat. No. 108**'in iki ucunu kapatmak için kullanılmıştır.

Kırmızımsı sarı renkli hamurdan şekillendirilen **Kat. No. 109** aynı renk astarla kaplanmıştır. Kalınlaştırılmış dudak kenarı aşağı eğimlidir. Üzeri yivlerle bezeli gövdesi küçük halka kaidesine doğru daralan derin bir çanak formundadır. Ağız kenarının düz olması dışında form olarak **Kat. No. 109** ile aynı olan **Kat. No. 110**, kırmızımsı sarı hamurdan şekillendirilmiş üzeri pembemsi beyaz ve yer yer açık kırmızı renk astar ile kaplanmıştır. Formun benzerlerine Efes'te MS 1. yüzyıl⁶⁹¹ ve MS 2. yüzyıl ortalarında⁶⁹², Magnesia'da da MS 2. yüzyıl civarında⁶⁹³ ve Knossos'ta MS 3. yüzyıl ortalarında rastlanmıştır⁶⁹⁴. Tralleis örnekleri kapak olarak kullanıldığı situla ile aynı tarihten (MS 1-2. yüzyıl) olmalıdır.

3.1.6. Pişirme Kabı

561 ada 5 parseldeki mezarın dış koridorunda yakınında MS 1. yüzyıla tarihlendirilen bir situla mezar ile birlikte ele geçmiştir. Kabın formu Akdeniz Dünyası'nda oldukça sık görülmektedir. Kırmızı renkli iri kireç taneli hamurdan şekillendirilen **Kat. No. 111**'in üzeri kullanıldığını gösteren yanık izleri ve patina tabakası ile kaplıdır. Parçalar halinde ele geçen kabın dudak altında bazı parçaları eksiktir. Dışa taşınılı düz ağız kenarının içinde kapağın oturması için bir yiv yapılmıştır. Dudağın

⁶⁹¹ Meriç, Lev. 65, K 742.

⁶⁹² Ladstatter 2005, Taf. 195, K 755, Taf. 219 K 755; S. Ladstatter, "Zur Datierung des Löwenmosaiks im Hanghaus 2 in Ephesos", *Synergia*, Phoibos, 2005, 183, Abb. 3.

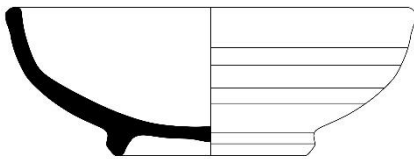
⁶⁹³ Vapur, Çiz. 7, 60, 61, 62

⁶⁹⁴ Hayes, *The Villa Dionysos Excavations, Knossos*, Fig. 3, 14-19

altından karşılıklı iki halka kulplu gövdeye bitişik olarak gövdeden çıkıntı yapmaktadır. Torba biçiminde aşağı doğru genişleyen üzeri yivlerle bezeli gövdesi yuvarlak bir şekilde bitirilmiştir.

Atina'daki benzer örnekleri MS 1 yy sonu⁶⁹⁵ ile MS 3. yüzyıl başındaki⁶⁹⁶ tabakalarda ele geçen kabın kulpsuz ve halka kulplu örnekleri de kentlerde sıkça görülür. Knossos'taki örneklerde MS 2. yüzyılın başları ile MS 3. yüzyıl aralığındadır⁶⁹⁷. Aynı tarihten Magnesia'dan ele geçen örnekler arasında Tralleis örneği ile benzer forma sahip torba gövdeli kulpsuz ve kulplu üzeri yivli eserler MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁶⁹⁸. Efes'te de yoğun şekilde ele geçen pişirme kapları arasında MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁶⁹⁹. Tralleis'te önceki çalışmalarda örnekler de MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁷⁰⁰. Daha önce kullanılmış olduğu üzerindeki yanık izlerinden anlaşılan **Kat. No. 111**'in Kat. No 104 ve Kat. No 105 gibi urne olarak kullanıldığına dair bir kanıt bulunmamaktadır. Aydın Müzesi'nden alınan raporlarda ve fotoğraflarda dromosta içerisinde kemikleri bulunan bir pişirme kabına dair bir veri bulunmamaktadır. Dromosta birlikte çıkarıldıkları eserler MS 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Oda mezar ise MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Dromosta çıkarılan bu pişirme kabı mezarda yenilen bir ölü yemeğine işaret etmektedir. Mezara sonradan yapılan bir gömü veya bir ziyaret sırasında da bırakılmış olabilir bu durumda **Kat. No. 111**'i MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.1.7. Kâseler

Bu başlık altında iki ekinus kâse ve boyutları nedeniyle tuzluk, sosluk gibi işlevleri olduğu düşünülen küçük bir terra sigillata kâse incelenmiştir.

Kat. No. 112, yarı küre biçiminde gövdesi üzerinde belirgin çark izleri bulunan kâse halka biçimli bir kaide ile sonlandırılmıştır. İçte açık kırmızı renk astarlanan kabın dış yüzeyi bej renginde ve dudak kenarına ise içteki astar akıtılmıştır. Bu kâseler Dor

⁶⁹⁵ Robinson, 33-34, pl. 7, G 116.

⁶⁹⁶ Robinson, 56, pl. 11/J 56

⁶⁹⁷ Hayes, *The Villa Dionysos Excavations, Knossos*, 123, Çiz. 56-63

⁶⁹⁸ Vapur, 106-107, Kat. No 394-405.

⁶⁹⁹ Ladstätter 2005, Taf. 181, K 569, K 570, K 571, Taf. 191, K698, K. 700

⁷⁰⁰ Erön, 54-60, 220-225, Kat. No 35-44.

başlıklarının ekinus kısımlarını andırdıkları için bu isimle anılırlar⁷⁰¹. Edwards, ekinus kaselerin Attika'daki MÖ 5. yüzyılın başlarındaki ilk örneklerden türetildiğini iddia etmektedir⁷⁰². Korinth'teki örneklerden birinin gövdeden halka kaidesine geçişi eserimizle uyum içindedir⁷⁰³. Form Atina'da MÖ 3. yüzyıldan MÖ 1. yüzyıla kadar geniş bir tarih aralığındadır. **Kat. No. 112** ile benzer ölçülerde ve gövde formu açısından eserimizle yakın bir örnek⁷⁰⁴ Hellenistik'e tarihlendirilmiştir. Tarsus'ta formun benzeri Hellenistik Dönem ortalarına tarihlenmektedir⁷⁰⁵. Çok yaygın kullanım gören kabın formu değişmeden çok uzun bir süre kullanıldığı bilinmektedir. Eserimizin cidar kalınlığı, astar boyalarına bakarak Hellenistik özellik gösterdiğini söyleyebiliriz. Mezar konteksti ile birlikte değerlendirildiğinde **Kat. No. 112**, MÖ 2. yüzyılın sonları-MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

Kat. No. 113'nin dudak kenarı ve gövde kısmının yarıya yakını eksiktir. Halka kaidesi tamdır. Astarı büyük ölçüde tahrip olan eser, **Kat. No. 112**'ye göre dudağı biraz daha içe dönük ve daha derindir. Mezar konteksti ile birlikte değerlendirildiğinde **Kat. No. 112** gibi MÖ 2. yüzyılın sonları-MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihlenmelidir.

Sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 114** kırmızımsı sarı renkli ince taneli mika katkılı kilden şekillendirilmiştir. Üzeri kırmızı renkli sabunumsu kayganlıkta parlak bir astarla kaplanmıştır. İnce cidarlı kabın düz dudak kenarının altı tek sıra yiv ile bezenmiştir. Dudaktan düz bir şekilde dibe inen gövdesi konik bir formdadır. Kabın tabanı yükseltilmeden düz bir şekilde yere oturmaktadır. İçte iki yiv içerisinde ortada bir atölye ya da ustaya ait olabilecek ΕΠΑΦΡΑ yazıtı yer almaktadır. Tralleis'te üretildiği bilinen ES-B1 grubu terra sigillatalarında görülen bu yazıt Erol'un çalışmasında detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Erol bu yazıtın Tralleis'te yerel bir atölyeye sahip ve B grubu sigillataları ihraç da eden bir ustaya ait olduğunu belirtmiştir⁷⁰⁶. Efes'te konik gövdeli

⁷⁰¹ R. Edwards, *Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth Vol. VII, Part 3*, Princeton, New Jersey 1975, 29

⁷⁰² Edwards, 30

⁷⁰³ Edwards, Pl. 2, 26, Pl. 44, 26.

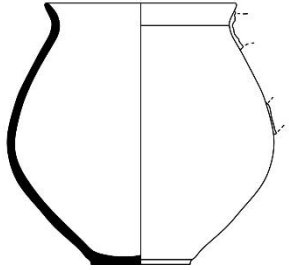
⁷⁰⁴ S. Rotroff, *Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material. Part1: Text*, Princeton, New Jersey 1997, 163, Fig. 64, 1025, Pl. 77, 1025

⁷⁰⁵ Goldman, 121, 50-51.

⁷⁰⁶ Erol, 65, 96. "ΕΠΑΦΡΑ yazıtı iki sıra şeklinde dörtgen bir çerçeve içerisine basılmıştır. □□□□□□□□□□C- Afrodite'in sevgilisi anlamına gelen kelimenin kısaltılmış şeklidir. Bu isimde bir atölyenin ürünü olmalıdır. Bu isimde, Tarsus, Bergama, Efes yerleşimlerinde örnekler bulunmuştur. Tarsus ve Bergama'da uzun isimde basılmış örnekler bulunmuşken Efes'te bulunan örnek Tralleis örneğinde olduğu gibi basılmıştır. Efes buluntusu, MS.I. yy.ın başlarına tarihlendirilmiştir."

kaseler MS 1. yüzyılın 3. çeyreğine veya ilk yarısına tarihlendirilmiştir⁷⁰⁷. Ancak ağız çapları **Kat. No. 114**'e göre 4 cm daha geniştir. Tarsus'ta benzer konik formu bir eser MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmiştir⁷⁰⁸. Atina Agorası'ndaki benzer örnekler MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir⁷⁰⁹. Formun benzerlerine göre çok daha küçük boyutlu olması kullanım amacı konusunda tuzluk, sosluk veya fincan olarak kullanılmış olabileceğini akla getirmektedir. Efes'ten halka biçimli kaideye sahip bir fincanın ağız çapı ve formu eserimizle benzemektedir⁷¹⁰. Benzerlerinin ve üzerindeki yazıt yardımıyla eserimizi MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlendirebiliriz.

3.1.8. Maşrapalar

Roma dönemi boyunca servis ve sofranın kullanımı için farklı merkezlerde üretilmiştir. Tralleis Güney Nekropolü'nde mezarlarından iki örnek ele geçmiştir.

561 ada 5 parseldeki mezarın dromosundan ele geçen **Kat. No. 115**, dudak kenarındaki yüzeysel dökülmeler ve kulpunun eksik oluşu dışında sağlamdır. Bol mika katkılı kırmızımsı sarı renkli kilden şekillendirilen eserin yüzeyi alacalı bir şekilde kırmızımsı kahverengi bir astar ile kaplanmıştır. Dışa eğik dudağından küresel gövdeye geçiş bir boğumla belirtilmiştir. Kaideye doğru daralan kabın tabanı düz bir şekilde yere oturmaktadır. Samothrake Nekropolü'nde MS 50'ye tarihli bir çocuk mezarında ortaya çıkarılan maşrapanın formu, Tralleis örneğiyle çok benzemektedir. Akdeniz Dünyası'nda küçük şekilsel farklılıklarla çok uzun süre kullanılmış olan formun eserimizdeki gibi şişkin karınlı bir benzeri Knossos'ta Traian Dönemi'ne (MS 98-117) tarihlendirilmiştir⁷¹¹. Hayes ise Knossos'taki benzer bir örneği MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir⁷¹². Isthmia'da MS Geç 2. yüzyıla tarihlendirilen bir örnek eserimizle benzer dudak yapısına sahiptir⁷¹³. Atina Agorası'ndaki benzer örnekler MS 1. yüzyıldan

⁷⁰⁷ Meriç, Taf. 23, K235.

⁷⁰⁸ Goldman 187, fig. 196, Çiz. 563.

⁷⁰⁹ Robinson, 25, Pl. 62, G29-30.

⁷¹⁰ Meriç, 51, Taf. 23 K229.

⁷¹¹ Sackett, T1, Pl. 169, 17.

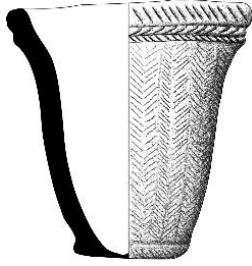
⁷¹² Hayes, *The Villa Dionysos Excavations, Knossos*, 129, fig. 10, Çiz. 118-119.

⁷¹³ E. R., Gebhard, F. P., Hemans, "University of Chicago Excavations at Isthmia, 1989: I", *Hesperia*, Vol 61, 1992, 453, 1-77, Fig. 17, 43.

MS 6. yüzyıla kadar tabakalarda görülür. Bunlar arasında MS Geç 2. yüzyıla ait bir örnek eserimizle dudak yapısı ve ölçüler açısından en yakın olandır⁷¹⁴. **Kat. No. 115**'in yanında bulunan eserlerin de yardımıyla MS 1. yüzyıl ortalarına tarihlendirebiliriz.

Köprülü Mahallesi 28 parsel 419 adadaki mezarların bulunduğu alanda yüzeyden ele geçmiştir. **Kat. No. 116**, bol mikalı açık kırmızı renkli hamur üzeri kırmızımsı sarı renkli ince bir astarla kaplanmıştır. Dışa eğik ağızlı dudak kenarından şişkin gövdeye geçiş bir yivle belirtilmiştir. Çok ince cidarlı olan kabın tabanı düz bir şekilde yere oturmaktadır. Ağız kenarından gövdesinin ortasına kadar büyük bir parçası eksiktir. Bu nedenle kulpu olup olmadığı bilinmemekle beraber formunun **Kat. No. 115**'e benzemesinden dolayı maşrapa olarak ele alınmıştır. Mezarlara konulan kaplardan biri olduğu kesin olmadığından dolayı daha genel bir tarih verebiliriz. MS 1.-2. yüzyıla ait bir eser olabilir.

3.1.9. Bardak

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu klisesi önündeki zeminde ele geçen **Kat. No. 117**'nin tabanında ve gövdesinde eksik parçalar bulunmaktadır. Elde yapılan kabın birleşim noktasındaki izler belli olmaktadır. Oldukça kaba bir işçiliği bulunan **Kat. No. 117**'nin ağız kenarı hafifçe dışa eğimlidir. Dudak altından kabartma şeklinde üzeri verev çizgilerle halat görünümünü verilen bir bant ile ayrılmıştır. Dışa taşıntı yapan kaideye doğru daralan kabın tüm yüzeyi verev çizgilerle oluşturulmuş balıksırtı motifiyle bezenmiştir. Dışa taşıntılı halka kaidesi çevresinde de dudak altındaki gibi halat görünümü verilen bezeme izlenmektedir. Kabın yüzeyini kaplayan bu çizgiler usta tarafından eser henüz deri sertliğindeyken yapılmış olmalıdır Bu sebeple eser simetrik değildir.

Mezarlara bardak, maşrapa gibi kapların bırakılması geleneğinin Orpheizm⁷¹⁵ inancıyla ilişkilendirilmektedir. Ölüler daima susuzdur ve diğer dünyanın Lehte (Unutma) ve Mnemosyne (Hatırlama) nehirlerinin sularının içilmesi hakkında çok şey yazılıdır⁷¹⁶. Ölülerin yeryüzündeki hayatlarını veya yeraltında kendilerine yeni bir beden

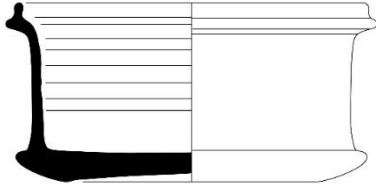
⁷¹⁴ Robinson, Pl. 21, M69.

⁷¹⁵ Grimal, 582-585.

⁷¹⁶ Kurtz, Boardman, 209-211.

bulmadan önce yeraltında gördüklerini unutmaları gerektiğinden bu nehirlerin sularından içmelidirler⁷¹⁷. Özensiz bir üretilen **Kat. No. 117**, mezar kontekstine dayanarak MS 1.-2. yüzyıldan olabilir.

3.1.10. Pyxis

Genellikle kadınlar tarafından kullanılan, krem, pudra kabı ya da bunların konulduğu kapların muhafaza edildiği bu kaplardan Tralleis Güney Nekropolü'nde iki örnek ele geçmiştir.

Köprülül Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı mezarın güney klinesinden ele geçen **Kat. No. 118**, kırmızımsı sarı renkli kilden şekillendirilmiş üzeri beyaz astarla kaplanarak yeşil renkli bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Form olarak klasik pyxis formunda içe dönük ağız kenarının hemen altında dışa çıkık bir profil ile kapak için bir girinti oluşturulmuştur. Silindir şeklindeki gövdesinin ağız kenarından tabana kadar bir kenarı eksiktir. Kaidesinin hemen üzerinden kalın bir profil geçen kap, düz bir kaide ile sonlandırılmıştır. Aynı formun çok daha küçük boyutlu bir benzeri Laodikeia'da Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁷¹⁸. **Kat. No. 118**'in yarısı boyutunda benzer bir örnek, Tralleis'te Erön tarafından MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁷¹⁹. Astarından dolayı Hellenistik Dönem olduğu anlaşılan eserimizi mezar kontekstine bağlı olarak MÖ 2. yüzyılın son çeyreği ile MÖ 1. yüzyıl başlarına tarihleyebiliriz.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişinden ele geçen **Kat. No. 119**, bol mika ve az kireç katkılı kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilmiş üzeri aynı rengin bir ton açığı ile astarlanmıştır. Oldukça kötü korunan kap restorasyonla korunmuştur. Dikdörtgen ağız kenarında, gövdede eksik ve dökülmeler görülmektedir. Dikdörtgen şeklindeki kabın düz ağız kenarı gövdeden içte yapılarak kapak için bir girinti oluşturulmuştur. Gövdenin üzerinde birbirine paralel iki çizgi ile oluşturulmuş kabartma bir kuşak altında rozet bezeme bulunmaktadır. Kabın kaidesi yuvarlatılarak dörde bölünmüştür. Arkada iki ve önde bir deliği daha bulunan kabın asılarak kullanıldığı

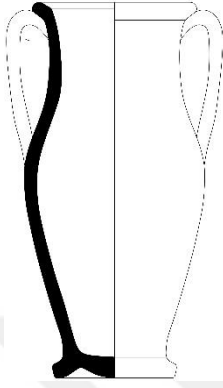
⁷¹⁷ Aydın, Tavukçu, 163.

⁷¹⁸ Şimşek, Okunak, Bilgin, 148, Lev. 118 Kat. No 816.

⁷¹⁹ Erön, 274, Kat. No 127.

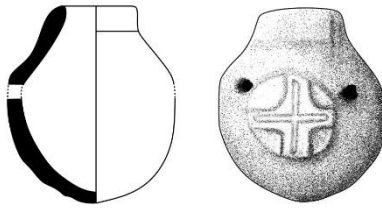
anlaşılmaktadır. Doğu nişten ele geçen eserlerin büyük çoğunluğu MS 1-2. yüzyılla tarihlenmiştir. **Kat. No. 119**'da bu tarihten olmalıdır.

3.1.11. Amphora

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın giriş kapısının doğusundan ele geçen **Kat. No. 120**, kırmızımsı sarı renk hamurdan şekillendirilmiş ve üzeri aynı rengin bir ton koyusu ile astarlanmıştır. Ağız kenarında karşılıklı iki eksik parça bulunan eserin yüzeyinde yer yer hafif bir patika görülmektedir. Dışa çekik ağız kenarından hafifçe içe eğimli boyna ve boynundan yumuşak bir geçişle omuzlara geçilmiştir. Gövdesi ortada hafifçe genişleyerek ayağa doğru tekrar daralan uzun ve oval bir forma sahiptir. Omuzdan başlayarak dudağın karşısında keskin bir hatla gövdeyle birleşen iki kulpu elle şekillendirilerek sonradan gövdeye eklenmiştir. Gövdesi üzerinde çark izleri belirindir. Halka şekilli kaidesi yere düz bir şekilde oturmaktadır. Yakınında MS 1. yüzyıl ortalarından bir kandil ve MS 2. yüzyıla tarihli şamdan biçimli bir cam unguentarium ile ele geçen **Kat. No. 120**'yi MS 1.-2. yüzyıla tarihlendirilebiliriz.

3.1.12. Ampullalar

Ampullalar, Hristiyanların hacı olmak amacıyla kutsal saydıkları alanları ziyaretleri sırasında hatıra olarak aldıkları ve içine kutsal yağ ya da suyun konduğu, minyatür matara formu şişeciklerdir⁷²⁰. Bu başlık altında Köprülü Mahallesi 419 ada 2 numaralı mezardan ele geçen iki örnek incelenmiştir.

Kat. No. 121'in gövdeden yukarısı eksiktir. Kırmızımsı sarı renkli kilden şekillendirilen kabın üzeri koyu kahverengi astarla kaplanmıştır. Matara formu ampullaya ait gövde parçası olmalıdır. Kalıp yapımı olan şişenin iki yüzünde de ayrı bir betim bulunmaktadır. Bir yüzünde sütunlar arasında toga benzeri bir kıyafet giymiş bir figür cepheden verilmiştir. Bu figür bir azize ait olmalıdır. Diğer yüzünde ise bir gemi betimi bulunmaktadır. Benzer örnekler Laodikeia'da MS 4.-5. yüzyıla

⁷²⁰ Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, 490

tarikhlendirilmektedir⁷²¹. Smyrna'daki benzeri ise MS 5.-6. yüzyıla tarikhlendirilmiştir⁷²². Mezar konteksti ile birlikte değerdendirildiğinde MS 6. yüzyıl eserimiz uygun olacaktır.

Sağlam olarak ele gezen **Kat. No. 122**, kırmızımsı sarı renkli kilden şekillendirilmiştir. Üzeri açık kırmızı astarla kaplanmıştır. Kısa silindirik boyunlu, omuzda ip delikleri bulunan matara formu kabın her iki yüzeyinde de daire içinde haç betimi bulunmaktadır. Yıpranmış bir kalıp kullanıldığı için üzerindeki haç motifinin detayları belirsizdir. Laodikeia'daki benzerleri⁷²³ MS 4.-5. yüzyıla, Smyrna'dakiler⁷²⁴ MS 5.-7. yüzyıla, Sagalassos'taki⁷²⁵ ise MS 6. yüzyıla tarikhlendirilmiştir. **Kat. No. 122**'i mezar konteksti ile birlikte değerdendirdimizde MS 6. yüzyıla tarikhlendirebiliriz.

3.2. CAM ESERLER

Cam, silis, potas veya soda, kireç ve bazen daha başka katkı maddelerinin de beraberce ergitilmesi ile elde edilen saydam, yarı saydam veya opak, şekilsiz ve kristalleşmeden katılaşıp yapay bir maddedir⁷²⁶. Doğada obsidyen ve doğal necef olarak da bulunabilen cam malzeme ok ucu, kesici alet ve benzeri alet yapımında kullanılmıştır⁷²⁷.

Canlı bir üretim ve ticarete sahip olduğu antik kaynaklarda bahsedilen kentte günümüze çok azı gelebilmiş Geç Roma - Erken Bizans Dönemi'ne tarikhlendirilen iki cam fırını da ortaya çıkarılmıştır⁷²⁸. Bu gelişmeyle birlikte kentte cam üretiminin de

⁷²¹ Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, 491

⁷²² Köroğlu, G., Yılmaz, S., " Anadolu'dan Erken Bizans Dönemi Hacı Ampullaları ve Smyrna Buluntuları", (Ed. A. Ersoy, G. Şakar), *Smyrna/İzmir Kazı Araştırmaları I. Çalıştay Bildirileri*, (ss. 155-170), Ege Yayınları, İstanbul 2015, 163, Kat. No 1

⁷²³ Şimşek, *Laodikeia (Laodicea ad Lycum)*, 492

⁷²⁴ Köroğlu, Yılmaz, 167, Kat. No 7- Kat. No 111

⁷²⁵ J. Poblome, *Bir Zamanlar Torodlar'da Sagalassos*, F. Yalçınkaya (Ed.), Yapı kredi Kültür Sanat, İstanbul 2019, 372, 72.

⁷²⁶ Üzlifat, Canav, *Cam Eserler Koleksiyonu-Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A. Ş.*, Çağdaş Yayıncılık, İstanbul 1985, 19, A. Özet, "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri İle Antik Çağda Cam Yapımı", *Belleten*, 1987, 587-609, 587; Erten Yağcı, E., *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 1993, 13; Aydın Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, 143.

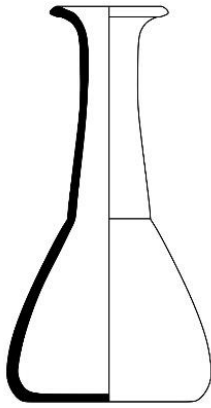
⁷²⁷ Canav, *Cam Eserler Koleksiyonu-Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A. Ş.*, 19.

⁷²⁸ Yaylalı 2008, 24-26; Berna Kavaz, *Tralleis Cam Fırınlarnın Geleneksel Cam Fırınları İle Karşılaştırılması*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2011, 54-56; Çakmaklı Ö. Dünya, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipolojisi*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012, 33-34; N. Öztürk, *Erzurum Müzesi Cam Eserleri*, Mega Ofset, Erzurum 2013a, 29; K. Eker, F. Eker, *Tokat Müzesi'ndeki Cam Kaplar*, Lambert Academic Publishing, Norderstedt 2016a, s. 18; E. Taştür, "Antik

yapıldığı anlaşılmıştır. Tralleis mezarlarında sıkça karşımıza çıkan cam eserlerin bir kısmı bu atölyelerde şekillendirilmiş olmalıdır. Kentte bugüne kadar yapılmış çalışmalarda ortaya çıkarılan cam eserlerin toplu olarak sunulduğu bir çalışma olmamakla birlikte farklı yayınlarda çoğunluğu mezar buluntusu olarak incelendiği görülmektedir.

Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından, 5 unguentarium, 19 minyatür şişe, 3 oyun taşı, 1 sikke ağırlığı, 1 karıştırma çubuğu parçası olmak üzere toplam 29 adet cam eser ele geçmiştir.

3.2.1. Unguentariumlar

Cam kaplar, günlük hayatta ticari malların depolanması, taşınması, kozmetiklerin saklanması gibi alanlarda kullanılmıştır⁷²⁹. Kırılgan bir malzeme olan camdan yapılmış eserlerin sağlam olarak ele geçtiği yerler genellikle mezarlardır. Özellikle cam unguentarium ve şişeler, sık rastlanan mezar buluntuları arasında yer alır. Ölünün defnedilmeden önce hazırlığı ve teşhiri sırasında tüm vücuda güzel kokulu yağlar, kremler, merhemler sürüldüğü bilinmektedir⁷³⁰. Teşhir sonrasında ölü mezarına konulurken cam kaplar içerisinde bu güzel kokulu kozmetikler de yanına bırakılırdı⁷³¹. Cam kapların mezarlarda ele geçmesinin nedenleri arasında ölen kişinin kendini evinde hissetmesi, mezarın tanıdık ve güzel kokmasını sağlamak da gösterilmektedir⁷³².

Kat. No. 123, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın güney klinesinde ele geçmiştir. Dışa çekilip içe katlanmış ağız aletle düzleştirilmiştir. Alta doğru genişleyen uzun boynundan gövdeye geçişi bir aletle belirginleştirilmiştir. Konik şekilli gövdesi dipte hafifçe içe çöktür. Gövde üzerinde üretim hatasından dolayı küçük bir delik

Cam Fırınları ve Anadolu Örnekleri", *TÜBA-AR*, 22, 2018, 203-229, 211; A., Tavukçu, *Elazığ Müzesi Cam Eserleri*, Z. Aydın Tavukçu (Ed.), Ertual Akademik Yayıncılık, Erzurum 2020, 47.

⁷²⁹F. Eker, *Kumdan Sızan Kültürler Kahramanmaraş Müzesindeki Cam Kaplar*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2017, 20.

⁷³⁰ N., Şahin, "Beyaz Lekythos'lar Işığında Klasik Devirde Atina'da Ölüm İkonografisi ve Ölü Kültü", *Arkeoloji Dergisi*, V (4), 1996, 144-167, 146; Z. Aydın Tavukçu, "Parion Güney Nekropolü'nden Bir Grup Cam Eser", *Sanat Dergisi*, 12, 2007, 145-161, 91.

⁷³¹ Şahin 1996, 150; T., Hazinedar Coşkun, "Özel Bir Koleksiyonun Düşündürdükleri: Koray Selçik Koleksiyonu Cam Eserlerinden Örnekler" *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII, (2), 2019, 549-569, s. 553, Bkz. Dn. 14.

⁷³² E. Erten, "Marmaris Müzesinden Üç Uzun Cam Unguentarium", *Belleten*, 67 (249), 2003, 403-408, 404.

bulunmaktadır. Kabin tüm yüzeyinde irrizasyondan dolayı matlaşma görülen eserin yer yer korunmuş kısımlarından açık mavi renkli olduğu anlaşılmıştır. Isings'in Form 28 b grubunda⁷³³ incelediği bu tip çok geniş bir coğrafyada kullanım görmüştür. Bölgelere göre cam hamur renkleri ve ağız biçimlerinde küçük farklılıklar görülür ancak form değişiklik göstermeden uzun bir süre kullanım görmüştür. Sardes'ten MÖ Geç 1. yüzyıl ve MS 2. yüzyıla tarihlendirilen mezar buluntularıyla birlikte ele geçirilen konik gövdeli unguentariumun⁷³⁴ boyun ve gövdesi arasındaki oran bizim eserimizle oldukça yakındır. Renk olarak ondan ayrılan Sardes örneğinin benzerinden kentte çokça ele geçmiştir. Hermitage Müzesi'nin koleksiyonunda yer alan MS 1. yüzyılın 2. yarısı ve aynı yüzyılın 3. çeyreği arasında tarihlendirilmiş Kerç'teki Pantikapaion Nekropolü'nden çıkarılan unguentariumların⁷³⁵ gövde boyun geçişindeki noble izi ve çan biçimli gövdeleriyle **Kat. No. 123** ile aynı formu yansıtırken gövdelerine göre daha uzun boyunlarıyla eserimizden ayrılırlar. Harden'in incelediği Karanis'ten bir cam unguentarium⁷³⁶ form olarak **Kat. No. 123** ile benzerdir ancak ağızdan kırık olan eserin boynu eserimize göre biraz daha uzundur ve hamur rengi farklıdır. Hayes'in tekrar incelediği ve MS 1. yüzyıl ya da 2. yüzyıl başlarına tarihlediği yeşil renkli hamuruyla eserimizden farklılık gösteren Karanis camlarından biri⁷³⁷ **Kat. No. 123** ile aynı formdadır. Tire Müzesi'nden MS Geç 1. yüzyıl ve MS 2. yüzyıl başlarına tarihlenen iki örnek⁷³⁸ **Kat. No. 123** ile aynı formdandır ancak Tire örnekleri 3 cm civarında daha uzundur. Yüksel Erimtan koleksiyonundan MS 2. yüzyıla tarihli konik gövdeli 4 unguentariumdan 2 tanesinde⁷³⁹ eserimizle benzer şekilde boyun gövde geçişinde bir iz bulunmaktadır. **Kat. No. 123**'e göre biraz daha koyu yeşil olan örneklerin boyları eserimizden yaklaşık 3 cm daha uzundur. Gövde ve boyun oranına bakıldığında boyunlarının biraz daha uzun olmasıyla **Kat. No. 123**'ten daha geç örneklerdir. Amathus Nekropolü'nden ele geçmiş camlar arasında MS 2. yüzyıldan bir

⁷³³ C. Isings, *Roman Glass from Dated Finds*, J.B. Walters, Groningen/Djakarta 1957, 42-43.

⁷³⁴ A. Saldern, *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts 1980, 25, 110, Pl 5, 110.

⁷³⁵ N. Kunina, ve E. Gosudarstvennyi, *Ancient Glass in the Hermitage Collection*. ARS Publishers Ltd. Petersburg 1997, s.322 Res. 360, s. 326 Res. 361,362,363.

⁷³⁶ D. B. Harden, *Roman Glass From Karanis Found By The University of Michigan Archaeological Expedition in Egypt, 1924-29*. Ann Arbor: University of Michigan Press 1936, 271, Pl. XX 797.

⁷³⁷ J. W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, The Hunter Rose Company, Canada 1975, 140, 578.

⁷³⁸ Binnur Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2000, 40-No 34, 41-No 35

⁷³⁹ C. S. Lightfoot, *Anadolu Antik Camları-Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ünal Offset Ltd. Şti. Ankara 1992, 81-82, 37-38.

unguentarium⁷⁴⁰ **Kat. No. 123**'e göre daha uzun olmasına rağmen form açısından **Kat. No. 123** ile son derece uyumludur. Antalya Elmalı çevresinden ele geçmiş MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiş bir konik unguentariumun⁷⁴¹ boyutları **Kat. No. 123**'e yakındır. Boyun ve gövde uzunlukları arasında küçük bir fark olan Elmalı örneğinin boynu gövdesine göre daha uzundur. Geç örneklerde bu oranın daha da arttığı görülmektedir. Buna göre **Kat. No. 123**'ün MS 1.-2. yüzyıllar arasında Elmalı örneğinden daha erken bir tarihten yapılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

Kat. No. 124, Mesudiye Mahallesiindeki mezarın girişinin doğusunda zeminde ele geçirilmiştir. Dışa çekilip, içe katlanmış ağıza sahip kabın uzun boynundan gövdeye geçişi aletle belirginleştirilmiştir. Boyun gövdeyle birleştiği yerin üzerinden kırılmış ve tekrar birleştirilmiştir. Çan gövdesi üzerinde kırık ve eksik parçalar bulunan kabın dibi hafif içe çöktür. Eserin yüzeyinde yoğun olarak irrizasyon ve yer yer patina görülmektedir. **Kat. No. 124**'e göre daha kısa olan kabın gövdesi onun gibi Isings 82 A1⁷⁴² tipindedir. Kourion'daki mezarlardan gelen MS 1. yüzyıla tarihli çan gövdeli ve boyun geçişi aletle sıkıştırılmış olan bir unguentariumun⁷⁴³ gövde çapı ve yüksekliği de **Kat. No. 124**'e çok yakındır. Corning Müzesi'ne bağış yoluyla gelmiş MS 1. yüzyıl veya sonrasına tarihlenen şamdan biçimli bir unguentariumun⁷⁴⁴ gövdesine göre uzun ve kalın boynu, çan gövdesi ile **Kat. No. 124**'e oldukça yakın olduğu görülür. Ancak gövdesi **Kat. No. 124**'e göre biraz daha küreseldir. Metropolitan Müzesi'ndeki MS 1.-3. yüzyıla tarihli Kıbrıs camlarından birinin⁷⁴⁵ tıpkı **Kat. No. 124** gibi konik gövdeli olduğu görülür. MS 1. yüzyıl ve 2. yüzyıl başlarından Selanik örnekleri içinde eserimizle aynı şekilde uzun boyundan çan biçimli gövdeye geçişinde belirgin bir iz olan unguentariumlar⁷⁴⁶ ele

⁷⁴⁰ Andrew Oliver, "The Glass", V. Karageorghis, O. Picard (Ed.), *Etudes Chypriotes XIV- La Necropole D'Amathonte Tombes 113-367*, (ss 101-121), Imprimerie Imprinta Ltd., Nicosie 1992, 117 Fig. 1. 16. T. 340/35

⁷⁴¹ Aynur Özet, *Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı yayımları, Ankara 1998, 117, 75b.

⁷⁴² Isings, 97-98, 82 A2.

⁷⁴³ George, H., McFadden, "A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion", *American Journal of Archaeology*, 50 (4), 1946, 449-489, Pl. XXXIX-35.

⁷⁴⁴ D., Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*. Vol. 1, Upstate Litho, New York 1997, 130-131, 209.

⁷⁴⁵ D. B. Harden, "The Glass of the Greeks and Romans", *Greece & Rome*, Vol. 3, (No. 9), 1934, ss. 140-149, 146, Pl. VIII-d.

⁷⁴⁶ Anastasios C. Antonaras, "Glass Vessels From Roman and Early Christian Thessaloniki and its Surroundings (1st Century BC – 6th Century AD)", K. Janssens, P. Degryse, P. Cosyns, J. Caen, L. Van't dack (Ed.), *Annales of the 17th Congress of the International Association for the History of Glass 2006*, Antwerp (74-79), University Press Antwerp, Belçika 2009, 76 Fig. 3.45.

geçmiştir. Barkoczi'nin incelediği Pannonian bölgesinden çıkarılmış MS 2. yüzyıl başlarına tarihli şamdan biçimli unguentariumun⁷⁴⁷ boynu **Kat. No. 124**'e göre daha kısadır ancak gövde boyun geçişinde benzer şekilde alet izi vardır. Gövdesi eserimize göre daha yüksek olmakla birlikte **Kat. No. 124** ile aynı yarı küre çan şekillidir. Bulgaristan'dan ele geçen üç unguentariumun⁷⁴⁸ boyun gövde geçişlerinde görülen alet izi ve çan biçimli gövdeleriyle **Kat. No. 124** ile yakın bir benzerlik içindedirler. Sardes'ten MS 2. yüzyıla ait bir unguentarium⁷⁴⁹ da **Kat. No. 124** ile benzerlik kurabileceğimiz örnekler arasına dahil edebiliriz. Sardes örneği, küçük farklılıklarla eserimizle aynı formu yansıtmaktadır. Carnegie Müzesi camlarından biri⁷⁵⁰ örneğimiz ile benzer yapıya sahiptir. MS 2. yüzyıla tarihlendirilen bu eserin boynu bizim eserimize göre biraz daha kalındır, gövde boyun geçişinde eserimizdeki gibi belirgin bir alet izi vardır ve gövde üzerinde bizim eserimizden farklı olarak omuz çizgisi belirtilmiştir. Amathus'daki mezarlardan çıkarılan MS 2. yüzyıla tarihli örnekler içinde eserimizle benzer şekilde uzun boyunlu ve aletle şekillendirilen çan gövdeli bir unguentarium⁷⁵¹ ele geçmiştir. Konya Ereğli Müzesi cam eserlerinden biri⁷⁵² **Kat. No. 124** ile yakın bir benzerlik içindedir. Boyut ve form olarak benzerlik görülen Konya Müzesi örneği MS 2. ve 3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu'nda bulunan şamdan biçimli bir unguentariumun⁷⁵³ boynu tıpkı eserimizdeki gibi gövde geçişinde belirgin bir ize sahiptir. Dışa çekilip içe katlanmış ağzın kenarı bizim eserimize göre daha incedir. Gövdesi de **Kat. No. 124**'e göre daha uzundur ancak eserimizle benzer şekilde çan şekillidir. Benzer örnekleri⁷⁵⁴ Afyon Müzesi koleksiyonunda da bulmak mümkündür.

⁷⁴⁷ Laszlo Barkoczi, *Pannonische Glasfunde in Ungarn- Studia Archaeologica IX*, L. Gerevich (Ed.), Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Akademiai Kiado, Budapest 1988. 125, Taf. LXXXI No. 141.

⁷⁴⁸ К. Вужукиев, Тракийският Могилен Некропол При Чаталка, Старозагорски Окръг - Разкопки И Проучвания - Книга XVI / Trakiiskiyat Mogilen Nekropol Pri Chatalka, Starozagorski Okrug - Razkopki i Prouchvaniya - Kniga XVI, София /Sofiya 1986, Taf. 13, 147-149.

⁷⁴⁹ Saldern, 28, Pl. 8, No. 159.

⁷⁵⁰ Andrew Oliver, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History*, Pittsburgh, Pennsylvania 1980, 83, 104.

⁷⁵¹ Oliver, "The Glass", *Etudes Chypriotes XIV- La Necropole D'Amathonte Tombes 113-367*, 118, Fig. 2, 4. T. 256/09.

⁷⁵² Onur Şahin, *Konya Ereğli Müzesi Cam Eserleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018, 114, Kat. No. 39.

⁷⁵³ Y., Akat, N., Fıratlı, H., Kocabaş, *Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1984, 32 Res. 97.

⁷⁵⁴ C. S. Lightfoot, *"Afyon Müzesindeki Cam Eserler Kataloğu"*, British Institute of Archaeology at Ankara Monograph No. 10, BAR International Series 530, Great Britain 1989. 85, 32. Şişe, Şek. 3/3, Res. 4/5.

Ancak MS 2.-3. yüzyıllara ait olduğu düşünülen bu unguentariumun gövdesi bizim eserimize göre daha küresel şekillidir. Tüm bu benzer örnekler, şamdan biçimli unguentariumun Roma cam sanatı içerisinde 1. ve 3. yüzyıllar arasında oldukça sevilerek kullanıldığını göstermektedir. Sözü edilen örneklerin içerisinde özellikle Tralleis örneğine form olarak en yakın eserlerin MS 2. yüzyıla tarihlendiği bu sebeple bizim eserimizin mezarın kullanım aralığına uygun olarak MS 1.-2. yüzyıllar arasında yapılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın güney nişi içinde ele geçirilen **Kat. No. 125**'in ağız kısmı eksiktir. Ağza doğru daralan uzun silindirik boyunda ve gövde yüzeyinde tabaka halinde irizasyon gözlenmektedir. Çan gövde kaidede hafifçe içe çöktür. Isings form 82 A1'e⁷⁵⁵ giren **Kat. No. 125**, şamdan biçimli olarak isimlendirilen çok yaygın bir formdur. Sunkowsky'dan alıntı yapan Isings, bu formun doğu kökenli olduğunu belirtir ve Filistin çevresindeki örnekleri referans gösterir⁷⁵⁶. Ancak Erten'in de belirttiği gibi Doğu Akdeniz merkezleri ayrıca Batı Roma'da Fransa, Almanya ve İtalya'da ele geçen örneklerin yanı sıra en erken örneklerinin MS 1. yüzyıldaki Herculaneum'da⁷⁵⁷ olduğu arkeolojik veriler sonucunda açığa çıkarılmıştır⁷⁵⁸. MS 1. yüzyıl sonlarına tarihli Teselya örnekleri⁷⁵⁹ 13-14 cm arasında değişen yükseklikleri haricinde **Kat. No. 125** ile aynı forma sahiptir. MS 1. yy Kourion örnekleri içinde boyundan yukarısı eksik olan bir unguentarium⁷⁶⁰ **Kat. No. 125** ile form olarak yakın bir benzerlik içindedir. Gençler-Güray'ın MS 1. yüzyıl sonu 2. başlarına verdiği Elaiussa Sebaste örneğinin⁷⁶¹ gövdeden yukarısı eksiktir ancak gövdenin korunan haliyle eserimizle aynı tipi yansıttığı görülmektedir. Elaiussa Sebaste'deki mezarlarda oldukça fazla cam unguentarium ele geçmiştir. Bunlar içinde iyi durumda korunmuş örneklerden **Kat. No. 125** ile aynı formdakiler MS 1. yüzyıl sonu 2. yüzyıl başlarına tarihlendirilmiştir⁷⁶². Erten'in

⁷⁵⁵ Isings, 97-98.

⁷⁵⁶ Isings, 98.

⁷⁵⁷ Wihitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*. Vol. 1, 151, No. 257.

⁷⁵⁸ E., Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2018, 161.

⁷⁵⁹ Gladys Davidson Weinberg, "Evidence for Glass Manufacture in Ancient Thessaly", *American Journal of Archaeology*, 66 (2), 1962, 129-133; 130-131, Pl. 26 Fig. 6.

⁷⁶⁰ George H. McFadden, "A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion", *American Journal of Archaeology*, 50 (4), 1946, 449-489, Pl. XXXIX-36.

⁷⁶¹ Çiğdem Gençler Güray, *Elaiussa Sebaste Antik Yerleşimi Cam Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009, 191, 117, Çiz. X, No 117.

⁷⁶² Çiğdem Gençler Güray, "Elaiussa Sebaste'nin Roma Dönemi Cam Buluntuları", *Olba*, XIX, 2011, 233-266, Fig. 7, 6-8.

incelediği Silifke Müzesi camları içinde yer alan MS 1.- 2. yüzyıllara tarihli şamdan biçimli bir unguentariumun⁷⁶³ taban çapı **Kat. No. 125**'e göre biraz daha küçüktür ancak gövdesinin şekli ve yukarı doğru daralan uzun boynuyla eserimizle oldukça yakın bir benzerlik taşımaktadır. Sardes'ten MS Geç 1. yüzyıl ve 2. yüzyıl ortalarına tarihlenen eserimizle aynı formdan bir örnek **Kat. No. 125** ile benzer ölçülere sahiptir. Berlin'de sergilenen MS 2. yüzyıla tarihli Milet kökenli şamdan biçimli unguentariumun⁷⁶⁴ taban çapı eserimizle benzerken, gövde yüksekliğinin biraz daha alçak olması ve boynunun daha dar olmasıyla **Kat. No. 125**'ten farklılık göstermektedir. Amathus'daki mezarlardan çıkarılan MS 2. yüzyıla tarihli ve yükseklikleri 14 ile 16 cm arasında değişen unguentariumlardan birinin⁷⁶⁵ özellikle boyun ve gövde geçişi **Kat. No. 125**'teki gibi herhangi bir iz olmadan verilmiştir. Örneğimizin ağız kısmı eksik olmasına rağmen korunan kısmı Amathus örneklerinden uzundur. Sardes'ten **Kat. No. 125** ile benzer form özelliklerine sahip, çan gövdeli bir unguentarium mezar kontekstine göre MS 1. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl ortalarına verilmiştir. Aralarında form ve teknik açısından bağlantı kurduğumuz tüm eserlerin tarihlerinin MS 1. yüzyıl ve 2. yüzyıl aralığında olması diğer mezar buluntularının tarihleriyle de örtüşen bu tarih aralığının bizim eserimiz için de geçerli olabileceğini göstermektedir.

Kat. No. 126 dışa çekilip içe katlanmış ağızlı, uzun silindirik boynun gövdeye geçişinde boğum bulunan küçük bir unguentariumdur. Alta doğru genişleyen kabın karın kısmında çatlaklar bulunmaktadır. Kabın tüm yüzeyinde irizasyona bağlı matlaşma ve yer yer dökülmeler mevcuttur. Eser, 418 ada 7 parseldeki 1 numaralı beşik tonuzlu mezarın dromos zemininden ele geçirilmiştir. Mezar odasında Aydın Müzesi uzmanlarınca yapılan kurtarma kazılarında yapının üst örtüsünün tahrip edilerek mezarın soyulduğu anlaşılmıştır. Mezar içine dolan dolgu topraktan çıkarılan az sayıda eserin stili, mezar odasının yapısı ve Tralleis Nekropolü'nün genel kullanım aralığına uygun olarak mezarın, MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Mezardan ele geçirilen tek cam unguentarium **Kat. No. 126**'dır. Hayes, bu tip kaplardan MS 1. yüzyıl Mısır dünyasında standart bir form olarak bahsetmiştir⁷⁶⁶. Uşak Müzesi

⁷⁶³ Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, 160.

⁷⁶⁴ Elisabeth Rohde, "Antikes Glas: Eine Vorlage aus den Beständen der Berliner Antiken-Sammlung", *Forschungen und Berichte*, 20 (150), 1980, 147-187, 159.

⁷⁶⁵ Oliver, "The Glass", *Etudes Chypriotes XIV- La Necropole D'Amathonte Tombes 113-367*, 118, Fig. 2-2. T. 181/10.

⁷⁶⁶ Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 138 - Pl. 35- 569.

koleksiyonlarında bulunan ve MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen iki şişe⁷⁶⁷ boyut, boyun gövde geçişi ve genel form olarak **Kat. No. 126** ile benzerdir. Corning Museum'da MS 1.-2. yüzyıla tarihli cam bir şişe, **Kat. No. 126** ile aynı formdandır özellikle gövdenin şekli yere oturan düz dibiyle **Kat. No. 126** ile aynı form özelliklerini taşımaktadır. Çakmaklı, Karia Bölgesi Roma cam kap tipolojisini incelediği çalışmasında Karia minyatür unguentariumlarının çalışma içinde en kalabalık grubu oluşturduklarından bahsetmektedir⁷⁶⁸. Tezde incelenen MS 1.-2. yüzyıla tarihli Tralleis örneği⁷⁶⁹ **Kat. No. 126**'ya göre biraz daha kısa boyunlu ve şişkin karınlıdır. Öte yandan Derebağ Kurtarma Kazısında çıkarılan bir örnek⁷⁷⁰ boyun ve gövde oranları açısından **Kat. No. 126**'ya daha yakındır. Ele geçtiği mezarın tahrip edilmesi sebebiyle in-situ durumda olmayan **Kat. No. 126**'yı benzerlerinden yola çıkarak MS 1.-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 127, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişi önünde ele geçmiştir. Dışa çekilip içe katlanmış ağızlı, uzun silindirik boyunlu dibe doğru yanlara açılarak konik biçim alan kabın altı düzdür. Cam yüzeyinde matlaşma ve yer yer dökülmeler olmuş ve cam incelmıştır. Isings'in Form 82 B1 (28a ?) grubuna giren şamdan biçimli⁷⁷¹ küçük boyutlu bir unguentariumdur. Hayes'in MS 1. yüzyıla tarihlendiği ve belki de batı üretimi olabileceğini belirttiği Kıbrıs buluntusu bir unguentarium⁷⁷² ile **Kat. No. 127** form ve boyut olarak oldukça benzerdir. Corning Müzesi'nin koleksiyonundan MS 1. yüzyıl ortası-MS 2. yüzyıla tarihli ve olasılıkla Suriye-Filistin kökenli bir cam unguentarium⁷⁷³ genel form olarak **Kat. No. 127** ile aynıdır. Tarsus'tan MS 1. yüzyıl 3. çeyreği-MS 2. yüzyıla verilen iki küçük unguentariumun boyunları **Kat. No. 127**'den daha ince olmakla beraber genel olarak benzer formdadır. Elmalı'dan MS 1. yüzyıla tarihlendirilen bir unguentarium⁷⁷⁴ **Kat. No. 127** ile benzer şekilde uzun boyunlu ve alta

⁷⁶⁷ Ö. Dünya Çakmaklı, *Uşak Arkeoloji Müzesinde Korunan Roma Dönemine Ait Cam Eserler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007, 86 No 9, 86 No 10.

⁷⁶⁸ Ö. Dünya Çakmaklı, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipoloji*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012, 98-99.

⁷⁶⁹ Çakmaklı, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipoloji*, 175 Kat. No. 9.

⁷⁷⁰ Çakmaklı, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipoloji*, 188 K.N.: 17.1.

⁷⁷¹ Isings, 97.

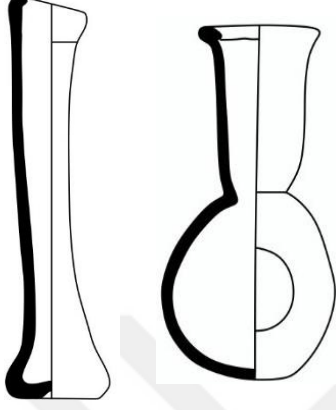
⁷⁷² Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, Pl. 17, 249.

⁷⁷³ D., Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 3, Hudson Hills, New York 2003. 103 No 1057.

⁷⁷⁴ Y., Dal, *Roma Dönemi'nde Anadolu'da Cam*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bilim Dalı, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Aydın 2009, 108 Lev. XVIII.

doğru genişleyen bir forma sahiptir. Formun yaygın olarak kullanıldığı dönem ve mezar konteksti yardımıyla **Kat. No. 127**'yi MS. 2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

3.2.2. Minyatür Şişeler⁷⁷⁵

Bu gruptaki formların 2.7 cm ile 5.7 cm arasında değişen yükseklikleri ve 2.2 cm'ye varan çaplarıyla büyük boyutlu benzerlerinin aldığı ürün miktarının çok daha azını taşıma kapasitesi bulunmaktadır. Bu doğrultuda içine konulan malzemelerin nadir bulunan ve yüksek kaliteli ürünler oldukları düşünülebilir. Eserler, mezarlarına göre ayrılarak ülkemiz ve dünyanın çeşitli bölgelerinden müze koleksiyonlarına dahil edilmiş benzer örnekleri ışığında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişi önünde ele geçen **Kat. No. 128**'in dışa çekilip içe katlanarak düzleştirilmiş dudak kenarında bir çatlak olduğu görülmektedir. Kısa silindirik boyundan armudi gövdeye geçiş bir boğumla belirtilmiştir. Eserin tüm yüzeyinde, irrizasyondan dolayı oluşan matlaşma dikkati çekmektedir. Hermitage Müzesi cam koleksiyonunda Kerç'teki Pantikapaion Nekropolü'nden çıkarılmış, Doğu Akdeniz kökenli olduğu düşünülen ve MS 1. yüzyıl başlarına tarihlenen minyatür bir şişe⁷⁷⁶ **Kat. No. 128** ile form, boyut, boyun ile gövde arasındaki boğum, yere oturan düz taban gibi pek çok açıdan yakın bir benzerlik içerisinde. Hayes'in MS 1. yüzyılın ortalarına tarihlediği Fayoum'dan ele geçen katlanmış ağızlı şişenin⁷⁷⁷ boyun gövde geçişinde de tıpkı **Kat. No. 128**'de olduğu gibi bir boğum bulunmaktadır. Ancak kabın gövdesinin **Kat. No. 128**'e göre biraz daha uzun olması ile Tralleis örneğinden ayrıldığı görülmektedir. Brehm'in MS 1. yüzyıl içinde değerlendirdiği Gustav-Lübcke Müzesi'nden kökeni bilinmeyen bir şişe⁷⁷⁸, **Kat. No. 128**'den daha uzun olmasına rağmen eserin kısa boynunun gövdeye geçişindeki boğum ve özellikle gövdenin tüm kaba oranı

⁷⁷⁵ Çalışmamızda yer alan minyatür şişeler, Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanolu'na Armağan kitabında yayınlanmıştır. Z. Aydın, Tavukçu ve S. Coşkun, 91-106.

⁷⁷⁶ Kunina, Gosudarstvennyi, 322-323, No. 359.

⁷⁷⁷ Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 135, Pl. 34 No. 544.

⁷⁷⁸ Brehm 2002, "Die Sammlung römischer Gläser im Gustav-Lübcke-Museum der Stadt Hamm", *Boreas* 25, Bibliopolis, Möhnesee 2002, 260-261, Kat. Nr. 7, Tafel 49.

Kat. No. 128 ile benzerdir. Cesnola koleksiyonundan MS 1. yüzyıla tarihli opak beyaz camdan nadir bir örnek⁷⁷⁹ **Kat. No. 128**'e oranla geniş bir gövdeye sahip olmakla birlikte genel olarak benzer form özellikleri taşımaktadır. Yine Eskişehir Müzesi'nden MS 1. yüzyıla verilen küçük boyutlu şişeler⁷⁸⁰ ile **Kat. No. 128**'in arasında form açısından bir bağlantı kurmak mümkündür. Hırvatistan'daki Siscia'dan ele geçmiş MS 1-3. yüzyıllara tarihlendirilen minyatür bir cam şişe⁷⁸¹ de bu gruba dahil edilebilir. Dudak kısmı kırık olan Siscia örneğinin boyun gövde geçişinde **Kat. No. 128**'de olduğu gibi tekniğine dair ipuçları taşıyan bir boğum görülürken neredeyse gövdeyle aynı uzunlukta olan boynuyla Tralleis örneğinden ayrılmaktadır. Roma cam sanatı içerisinde formun benzerlerinin kullanıldığı dönem ve mezar konteksti yardımıyla **Kat. No. 128**'i MS. 2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 129, dışa çekilip içe katlanmış ağızlı, kalın silindirik boyunlu alta doğru genişleyen gövdesiyle, düz dipli minyatür bir şişedir. Kabın tüm yüzeyinde **Kat. No. 128**'de olduğu gibi irrizasyondan kaynaklı matlaşma görülmektedir. Siscia kökenli MS 1.-3. yüzyıllara tarihlendirilen minyatür bir şişenin⁷⁸² dışa çekilip dışa katlanmış ağzı, alta doğru genişleyerek konik bir biçim alan gövde ve düz tabanıyla **Kat. No. 129** ile paralel olduğu boyun ve gövdesinin daha uzun oluşuyla Tralleis örneğinden ayrıldığı görülmektedir. Hayes, Fayoum'dan benzer formu minyatür bir şişeyi⁷⁸³ MS Geç 2. yüzyıl-3. yüzyıla tarihlendirmiştir. **Kat. No. 129**'daki gibi herhangi bir ayırım olmaksızın boynun gövde ile birleştiği şişe, eserimizdeki gibi düz bir diple sonlandırılmıştır. Hayes eseri Karanis örnekleriyle karşılaştırmıştır, ancak Karanis örneğinin⁷⁸⁴ **Kat. No. 129**'dan çok daha kalın bir cidara sahip olduğu görülmektedir. Carnegie Müzesi'ne bağış yoluyla kazandırılmış MS 3. yüzyıla tarihli bir başka örnek⁷⁸⁵, **Kat. No. 129** ile benzer form

⁷⁷⁹ Lightfoot, C., S., "Metropolitan Müzesi Cesnola Koleksiyonu'nda Yer Alan Kıbrıs Cam Eserleri", Ç. Gençler, Güray (Ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2: 17-20 Haziran 2010-* (ss. 83-92), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2013, 91 Resim 1.

⁷⁸⁰ B., Y., Olcay, "Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum", *Anatolian Studies*, 51, 2001, 147-157, 154-155, Fig. 10 h, j, Fig. 11 d, e, Kat. 19, 22.

⁷⁸¹ R., Koscevic, "Anticke staklene posude iz Siscije (=Antique glass vessels from Siscia)", *Prilozi*, 20, 2013, 89-93, 90 Fig. 1. b.

⁷⁸² Koscevic, 90 Fig. 1. a.

⁷⁸³ Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 141 Pl. 35 No 584.

⁷⁸⁴ Harden, *Roman Glass From Karanis Found By The University of Michigan Archaeological Expedition in Egypt, 1924-29*, Pl. XX 823.

⁷⁸⁵ Oliver, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History, Pittsburgh*, 86 No 118.

özellikleri yansıtmaktadır. Benzerleri MS 3. yüzyılda da görülen **Kat. No. 129**'un diğer mezar buluntuları da dikkate alınarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilmesi mümkündür.

Kat. No. 130'un dışa çekilip içe katlanarak oluşturulan ağzı üretim hatasından dolayı simetrik değildir. Kalın silindirik boynun küresel gövde ile birleştiği kabın tabanı düz bir şekilde sonlandırılmıştır. Mavi renkli camın üzerinde yer yer gümüş rengi ince bir irizasyon tabakası görülmektedir. Suriye-Filistin Bölgesi'nden MS 2. yüzyıla tarihli minyatür bir şişe⁷⁸⁶ **Kat. No. 130** ile aynı forma sahiptir. Benzer formu minyatür şişeler bölgede MS 4. yüzyıla kadar görülmektedir⁷⁸⁷. Kastnelson Baqa el-Garbiya'daki kazılarda MS 1. yüzyıl ortasından MS 3. yüzyıl ortalarına kadar benzer formu şişeler ele geçtiğini bildirmektedir⁷⁸⁸. **Kat. No. 130** ile yakın benzerlik içinde olan bir örnek⁷⁸⁹ Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu'nda bulunur. Eserimiz ile Kahramanmaraş Müzesi'nde cam koleksiyonu içerisinde korunan MS 1. yüzyıla tarihli küresel gövdeli minyatür bir merhem kabı⁷⁹⁰ gövde formu açısından paralellik göstermesine rağmen **Kat. No. 130**'un uzun boyun ve dar ağız gibi özellikleri nedeniyle Kahramanmaraş örneğinden ayrıldığı görülmektedir. Uzun bir süre boyunca kullanılan bu form beraberinde çıkarılan cam şişeler gibi MS 2. yy'dan olmalıdır.

Kat. No. 130'un yanında ele geçirilen **Kat. No. 131**'in dışa çekilip içe katlanarak oluşturulan ağzı üretim hatasından dolayı simetrik değildir. Bu da bu tür mezar buluntularının üretiminde fazla özen gösterilmediğini kanıtlamaktadır. Kısa boynu asimetrik bir şekilde gövdeyle birleşen kabın tabanı düz bir şekilde sonlandırılmıştır. Yüzeyinde irizasyondan dolayı matlaşma olduğu gözlenen **Kat. No. 131**, İsrail'deki MS 1. yüzyıl ortaları ile MS 3. yüzyıl ortalarında görülen minyatür şişelerle oldukça benzerdir⁷⁹¹. MS geç 2.-3. yüzyıl tarihli Mısır'daki benzerlerinden⁷⁹² daha ince olan **Kat. No. 131**'in hamur rengi de farklılık göstermektedir. Eserimizin mezar kontekstine uygun olarak MS 2. yüzyıldan olduğunu düşünebiliriz.

⁷⁸⁶ Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 202 Pl. 16 No 221.

⁷⁸⁷ Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 204 Pl. 18 268.

⁷⁸⁸ Kastnelson, N., "Baqq El-Gharbiya Area: The Glass Vessels From Horbat Kosit (East)", *Antiqot*, 64, 2010, 133-142, 134 Fig. 1.1.

⁷⁸⁹ Akat, Fıratlı, Kocabaş, 31.

⁷⁹⁰ Eker, F., *Kahramanmaraş Müzesi'ndeki Cam Eserler*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014. 298, Kat. No 116.

⁷⁹¹ Oliver, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History, Pittsburgh*, 86 No 118.

⁷⁹² Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, 141 Pl. 35 No 584.

Kat. No. 132, simetrik olmayan dışa çekilip içe katlanarak oluşturulan ağız yapısına sahiptir. Aşağı doğru genişleyen silindirik boyun oval bir dip ile son bulmaktadır. Yüzeyde irizasyona bağlı matlaşma olan şişemizin birebir benzerlerine rastlanmadığından mezardaki diğer buluntular ile birlikte değerlendirilmesi doğru olacaktır.

Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişi önünde ele geçen minyatür şişelerden son iki tanesi benzerliklerinden dolayı birlikte incelenmiştir. Koyu mavi renkli camdan şekillendirilen **Kat. No. 133**, dışa çekilerek içe katlanmış ağız kenarına sahiptir. Kabın silindirik boynundan gövdeye geçişi bir boğumla belirtilmiştir. Yuvarlatılmış gövde bir aletle bastırılarak yassılaştırılmış ve çökertme bezeme yapılmıştır. Kabın üzerinde az miktarda irizasyon izleri gözlenmektedir. **Kat. No. 134**, Kat. No 133'e göre biraz daha özensiz görünümlüdür. Kabın içe katlanmış ağzında bir eğrilik vardır. Kat. No 133'e göre daha dar olan silindirik boyunun geçişi bir boğumla belirtilmiştir. Yuvarlatılmış yassı gövdesinde çökertme bezemesi vardır. Gövdede az miktarda sarı renkli irizasyon tabakası ve matlaşma gözlenmektedir. Yüksel Erimtan Koleksiyonu'ndan Roma Dönemi'ne tarihlenen minyatür mercek biçimli bir şişe ağız yapısı ve gövdesindeki çökertme bezemesinin şekliyle **Kat. No. 134**'e hamur rengiyle ve genel form olarak **Kat. No. 133**'e benzemektedir⁷⁹³. Löbbing'in yayınladığı Münster-Westfälischen Wilhelms Üniversitesi'nin cam koleksiyonunda Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen mercek biçimli bir şişe özellikle ağız, boyun ve gövde geçişindeki boğumuyla **Kat. No. 134** ile benzerdir. Özellikle ağız ve boyun yapısıyla **Kat. No. 134** ile benzerlik kurabileceğimiz bir diğer örnek Gustav-Lübcke Müzesi'nde bulunur. Brehm bu tip şişelerin doğuda MS 2.-3. yüzyılda batıda ise MS 3.-4. yüzyılda çıktığından bahsederek, eseri MS 2.-4. yüzyıla tarihlendirmiştir⁷⁹⁴. **Kat. No. 133** ve **Kat. No. 134**'ün mezar konteksti de göz önüne alınarak MS 2. yüzyıl tarihi önerilebilir.

Köprülü Mahallesi, 419 ada 28 parselde ortaya çıkarılan oda mezarlardan ikincisi içerisinde 8'i sağlam, toplam 12 adet minyatür şişe ele geçirilmiştir. Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi eserlerin ele geçtiği bu tonozlu oda mezarın kaçak kazılar ile giriş kapısı tahrip edilerek kuzey ve güney klisesi ile dromos zeminine zarar verilmiştir. Kuzey arka duvar da tahrip edilerek mezarın dışında da kaçak kazı yapılmıştır. Bunun sonucunda

⁷⁹³ Lightfoot, Aslan, 204 No. 137.

⁷⁹⁴ Brehm, s. 265, Taf. 51, Kat. Nr. 24

mezarın içine her iki yönden dolan toprak ve moloz yığını mezar kontekstini bozmuştur. Dolgu toprak içerisinde karışık olarak ele geçen eserler MÖ 2. yüzyıl sonları ile MS 7. yüzyıl başları arasına tarihlendirilmiştir. Bu geniş aralıktan dolayı eserler benzerleriyle karşılaştırılarak genel olarak görüldüğü tarih aralığı mezardan çıkan diğer eserlerin tarihleriyle uyumlu olacak şekilde bir tarih önerisi getirilmiştir.

Mezarın geçirdiği bu tahribat eserlere de yansımıştır. Sağlam olarak ele geçirilen **Kat. No. 135** dışa çekilerek içe doğru katlanmış ağızlı, uzun boyunlu ve konik gövdelidir. Korunan yükseklikleri farklılıklar gösteren **Kat. No. 136, 137, 138** ve **139** ise **Kat. No. 135** ile aynı forma sahiptir ancak bu minyatür şişelerin gövdeden yukarı kısımları kırık ve eksiktir. Şişelerin formları, Isings form 82 B1'in⁷⁹⁵ minyatürüdür. Benzer formda eserler, çeşitli dünya müzelerinde ve antik merkezlerde karşımıza çıkmaktadır. Sinop Müzesi cam eserleri arasında MS 2.-3. yüzyıllara tarihlendirilen bir cam unguentarium⁷⁹⁶ **Kat. No. 135** ile form olarak oldukça benzerdir. Münster-Westfälischen Wilhelms Üniversitesi cam koleksiyonundan MS 2.-4. yüzyıllar arasına tarihlenen iki küçük cam şişe, eserlerimizle form yönünden benzerdir. Koleksiyondaki cam eserlerin müzeye geldikleri bölgeler tam olarak bilinmese de Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da üretildikleri düşünülmektedir⁷⁹⁷. Löbbing'in MS 2.-4. yüzyıldan Orta Doğu ve Doğu Akdeniz eserleriyle karşılaştırdığı Kat. Nr. 25⁷⁹⁸, iki yana düz bir şekilde hafifçe genişleyen gövdesiyle **Kat. No. 135**'e yakın bir benzerlik göstermektedir. Isings 82 B2'nin minyatürü diyebileceğimiz Kat Nr. 30⁷⁹⁹ boyut ve uzun boyun açısından eserimizle ile benzerliği bulunmasına rağmen **Kat. No. 135**'in gövdesi Isings 82 B1⁸⁰⁰'e daha yakındır.

Jackson-Tal İsrail'deki benzer (şamdan biçimli) formlu şişelerin Roma Dönemi boyunca özellikle mezar kontekstlerinde çokça ele geçtiğinden bahsetmiştir⁸⁰¹. **Kat. No. 135**, 'Ein el-Sha'ara örneklerinin⁸⁰² yarısı kadardır ancak form olarak oldukça benzerdir.

⁷⁹⁵ Isings 1957, 97.

⁷⁹⁶ A., Temür, F., Eker, *Sinop Müzesi Cam Eserler Kataloğu*, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2019, 82.

⁷⁹⁷ J., P., Löbbing, "Eine Glassammlung aus Grevenbroich im Archäologischen Museum der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster", *Boreas*, 36, 2013, 251-287, 251.

⁷⁹⁸ Löbbing, Taf. 57- 20. Kat. Nr. 25.

⁷⁹⁹ Löbbing, Taf. 55-7. Kat. Nr. 30 (b).

⁸⁰⁰ Isings 1957, 97.

⁸⁰¹ R. E., Jackson-Tal, "The glass and small stone finds from a Roman tomb at Ein el-Sha'ara", *Atiqot*, 73, 2013, 53-65, 56.

⁸⁰² Jackson-Tal, 55- Fig. 2. Glass vessels 8.

Simpson'un Ninova'dan çıkarılan Sasani camlarından biri⁸⁰³ form olarak **Kat. No. 135** ile uyum içerisinde. MS 1. ve 2. yüzyıllar boyunca Veh Ardashir'de gelişim gösteren ve sonrasında bütün Mezopotamya mezarlarında yani Babil'de de görülen bu tip **Kat. No. 135'e** göre 3-4 cm daha uzundur ancak form olarak yakın bir benzerlik içerisinde. Anadolu'da ise Laodikeia kazılarında MS 4.-5. yy'a tarihlendirilen eserlerimizle aynı formdan minyatür şişeler kentin Erken Bizans sektörlerinde ve nekropol alanlarında oldukça fazla sayıda ele geçmiştir⁸⁰⁴. Saldern'in Gerasa, Karanis ve Veh Ardashir'den minyatür şişelerle karşılaştırarak MS 5.-6. yy'a tarihlendiği Sardes kökenli minyatür bir şişe⁸⁰⁵ boyut, form ve hamur rengi açısından da Tralleis örnekleriyle oldukça yakındır.

Kat. No. 140- 146'daki tüp biçimli minyatür şişelerin dip kısımları bastırılarak yassılaştırılmıştır. Bu uygulamanın amacı muhtemelen muhafaza edeceği ürün miktarının biraz daha azaltılmak istenmesidir. **Kat. No. 140**, dışa çekilip sonra içe katlanmış ağız yapısına sahip, uzun boyunlu ve dip kısmı bastırılarak oval şekil verilmiş minyatür bir şişedir. Yüzeyinde yer yer kahverengi irizasyon görülen kabın dip kısmında noble izinin yanısıra kırık ve eksik küçük bir parça vardır. **Kat. No. 141** dışa çekilip içe katlanmış ağızlı, uzun boyunlu yassı ve oval diplidir. Şişenin üzeri, yer yer alttaki yeşil cam hamurunun gözlendiği sarı-beyaz renkli irizasyon tabakasıyla kaplıdır. **Kat. No. 140'a** göre daha kısa ve ağız biraz daha dışa çekiktir, ancak genel olarak aynı forma sahiptir. **Kat. No. 142'nin** içe katlanarak oluşturulan ağız düz kenarlıdır. Tüp şeklinde aşağı doğru devam eden şişenin dibi yassılaştırıldığı için ovaldir. Kabın yüzeyinde yer yer dökülmüş kahverengi bir irizasyon tabakası vardır bu sebepten dolayı hamur rengi belirlenememiştir. **Kat. No. 143'ün** ağız kenarı kırık ve eksiktir, **Kat. No. 142** gibi tüp şekilli şişenin dibi aletle bastırılarak yassılaştırılmıştır. Dipte noble izi belirgindir.

Kat. No. 144 düz kesme ağızlı, silindirik boyunlu, yassı ve oval diplidir. Yeşil renkli cam hamurunun üzeri yer yer gümüş rengi irizasyon kaplıdır. Küçük farklılıklarla aynı formu yansıtan bu minyatür şişelerin benzerleri Doğu Akdeniz'de uzun bir süre kullanılmıştır⁸⁰⁶. Pollak'ın çevredeki yerleşimlerde bulunan MS 8.-11. yüzyıllardan

⁸⁰³ J.,Simpson, "Sasanian Glass From Nineveh", Marie-Dominique Nenna, (Ed.) *Annales du 16e Congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, London, 7-13 September 2003: (ss.146-151), AIHV, Nottingham 2005, 147, Fig. 1/5.

⁸⁰⁴ Şimşek 2013, 501, Res. 748, L.09.BN.M3C.203.

⁸⁰⁵ Saldern 1980, Pl. 15- 564.

⁸⁰⁶ C., S., Lightfoot, *Glass Finds at Amorium*, Dumbarton Oaks Papers-59, 2005, 173-181, 174.

eserlerle karşılaştırdığı Ramla'daki kazılardan ele geçen minyatür şişeler içinde Tralleis örneklerine benzeyen içe katlanmış ağızlı, yassı dipli formlular bulunmaktadır⁸⁰⁷. Tralleis örneklerinin dip cidarı Ramla'dakilere göre incedir dolayısıyla iç hacmi daha geniş olduğundan biraz daha fazla ürün almaktadır. Bu sebepten dolayı Tralleis örnekleri Ramla'dakilere göre daha erken olmalıdır. Kıbrıs kökenli MS 1. yüzyıl başları ile MS 3. yüzyıl arasına tarihlendirilen küçük şişenin⁸⁰⁸ dibi eserlerimizde olduğu gibi bastırılarak yassılaştırılmıştır. Anadolu'da yassı dipli şişelere Lightfoot'un MS 3. yüzyıldan 11. yüzyıl'a kadar oldukça uzun bir zaman dilimine ait cam parçalarının ele geçtiği Amorium kazılarında rastlamaktayız. Bu kazılardan sadece iki adet tüm eser ele geçmiştir⁸⁰⁹ ve bunlar yassı dipli minyatür şişelerdir. Kontekst dışı ele geçtikleri için kesin bir tarihlendirme yapılamayan şişeler boyut, içe katlanan ağız ve yassı dipleriyle **Kat. No. 140- 143** ile genel form özellikleriyle benzerlik göstermektedir. Şimşek bu formun Laodikeia'da Erken Bizans sektörlerinde ve nekropol alanlarında oldukça fazla görüldüğünü belirtmiştir⁸¹⁰. Sözü edilen örneklere Sardes'deki Erken Bizans tabakasında bulunan yassı dipli minyatür bir şişeyi⁸¹¹ de dâhil edebiliriz. Sagalassos'ta ele geçmiş ve MS 6. – 7. yüzyıla tarihli minyatür bir cam şişenin⁸¹² dibi yası değildir ancak hamur rengi, boyutları, içe katlanmış ağız ve uzun boynuyla özellikle **Kat. No. 140** ve **Kat. No. 141** ile paralellik göstermektedir.

Kat. No. 145'teki eserimizin dışa çekilip içe katlanarak oluşturulan ağız eğiktir. Uzun tüp şekilli boyundan sonra giderek yassı bir hal alan gövde "V" şeklinde bitirilmiştir. Dipte noble izi belirgindir. Yüzey sarı renkli irrizasyon tabakasıyla kaplıdır. Aynı forma sahip ve **Kat. No. 145**'e göre daha kötü şekilde korunan **Kat. No. 146**, gövdeden ikiye ayrılmıştır. İrrizasyondan dolayı tüm yüzeyinde kahverengi matlaşma ve dökülmeler gözlenmektedir. Kars Müzesi'ndeki örnekler arasında MS 1. yüzyıl sonlarına tarihlendirilen minyatür bir şişe⁸¹³ de tıpkı bizim örneklerimiz gibi V şekilli dibe sahiptir. Smyrna'dan Gürler ve Laflı'nın Isings form 105'e (27 ?) verdikleri uzun-dar tüp şekilli

⁸⁰⁷ Pollak 2007, 127-129 Fig. 11 - 73.

⁸⁰⁸ Lightfoot 2007, 162 Nr. 407.

⁸⁰⁹ C., S., Lightfoot, E. A., Ivison, Ivison, "The Amorium Project: The 1998 Excavation Season", *Dumbarton Oaks Papers*, Vol. 55, 2001, 371-399, Fig. L Glass vessels 4, 395; Lightfoot, *Glass Finds at Amorium*, 174.

⁸¹⁰ Şimşek 2013, 501, Res. 748, L.09.BN.M3D.T205.

⁸¹¹ Saldern 1980, 79, Pl. 15, 569.

⁸¹² Poblome 2020, 524, Nr. 324.

⁸¹³ Öztürk, *Kars Müzesi Cam Eserleri*, 39 Kat. No. 5.

bir şişe⁸¹⁴ MS 1. yüzyıl ile MS 4.-5. yüzyıllara tarihlendirilmiştir. Gürler ve Lafli'nın Isings form 8 ile benzettikleri ağız kısmı kırık ve eksik olan bu şişenin dibi tıpkı **Kat. No. 145** ve **Kat. No. 146** gibi 'V' şekilli bitirilmiştir.

Bu mezardan ortaya çıkarılan cam eserler, MÖ 2. yy ile MS 7. yy başlarına tarihli buluntularla birlikte ele geçmiştir. Oldukça uzun bir süre kullanıldığı anlaşılan mezarda yapılan kaçak kazı sebebiyle kontekst karışmıştır. Cam eserler çok uzun süre belirgin stil değişiklikleri göstermeden kullanıldıkları için üretim tarihlerini kesinleştirecek şartlarda ele geçmediklerinde formun görüldüğü genel tarih aralığına vermek daha doğru olmaktadır. Bu durumda 419 Ada 28 parseldeki 2 nolu mezardan ele geçen cam eserlerin üretim tarihlerini genel olarak vermek durumundayız. **Kat. No. 140-146** serbest üfleme tekniğinde yapılmıştır. Eserler serbest üfleme tekniğinin ilk çıktığı dönem kabul edilen MS 1. yüzyıl ile mezardan ele geçen MS 7. yüzyıl başlarına tarihli sikkelerin belirlediği bir zaman aralığında mezara yerleştirilmiş olmalıdır. Ancak Tralleis'e çok uzak olmayan Sardeis'de eserlerimize benzeyen minyatür şişelerin MS 5. yy'a ait bir tabakadan çıkması, Tralleis'te Erken Bizans Dönemi'nde de kullanıldığı kabul edilen cam fırınlarının bulunması, kentteki cam üretim dönemine ve mezar kullanım aralığına uygun olarak eserlerimizin MS 5.-6. yüzyıllar arasında olabileceğini düşündürmektedir.

Tralleis Güney Nekropolü oda mezarlarında ortaya çıkarılan toplam 5 unguentarium ve 19 minyatür şişe incelenmiş ve MS 2 yüzyıl ile MS 6. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (EK III).

3.2.3. Sikke Ağırlığı

419 ada 28 parseldeki 2 numaralı oda mezarın dromosundan ele geçirilen **Kat. No. 147**, bir sikke ağırlığıdır. Yeşil renkli camdan yapılmış bu sikke ağırlığı 2.6 cm çapında ve 0.6 cm kalınlığında ön yüzünde pres tekniğiyle yapılmış kabartma şeklinde bir figür bulunurken arka yüzü düz bırakılmıştır. İrrizasyondan dolayı figür anlaşılmamaktadır. Bizans Dönemi'nde Constantinus'un MS 307'de altın sikkeleri ağırlık biriminin

⁸¹⁴ B., Gürler, E., Lafli "Middle and Late Roman glass from the Agora of Smyrna from the excavation seasons 1997 and 2002-2003", J. Drauschke: D. Keller (Ed.), *Glass in Byzantium, Production, usage, analyses/Glas in Byzanz, Produktion, Verwendung, Analysen, RGZM Tagungen*, (ss.121-144), Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz on the Rhine 2010, 131-132 Type XII (fig. 8, 48-49).

1/72'sine indirdikten sonra 4.55 gr olarak basılan sikkelere Solidus ismi verilmiştir⁸¹⁵. Bu sikkelerin ağırlıklarını ölçmek için bronz, kurşun veya camdan yapılmış ağırlıklar kullanılmıştır. Sikke ağırlıkların çoğunda baskı tekniğinde monogram veya başkent valisi ile ilgili bir yazıt bulunur ve Miles'in çalışmasına göre solidus (4.55 g), semissis (2.27 g) ve termissis (1.52 g) yani altın sikkelerin ayarları için kullanılmışlardır⁸¹⁶. Mavi, kahverengi, kırmızı, yeşil ve sarı gibi çeşitli renklerde üretilen cam ağırlıkların üzerinde figürlü veya figürsüz olmak üzere iki tip süsleme bulunur. Figürlü tasvirlerde genellikle baskı tekniği ile yapılmış şehir valisinin büstü, az sayıda örnekte ise dönemin imparatorunun büstü görülür. Figürsüz cam ağırlıklarda ise sadece monogram vardır⁸¹⁷. **Kat. No. 147**'de görülen irrizasyondan dolayı üzerindeki betimin ne olduğu tanımlanamamaktadır. Bu sebeple 2 numaralı mezardan ele geçen diğer eserlerin tarihlerine ve cam sikke ağırlıklarının genel kullanım aralığına göre bir tarihlendirme yapılabilir. Müze koleksiyonlarında ele geçen az sayıda örneğin yanı sıra, stratigrafisine güvenilecek kazı buluntuları sikke ağırlıklarının MS 7. yüzyıldan sonra azaldığını göstermektedir⁸¹⁸. Mezardan çıkarılan sikkelerden tarihlenebilenler 4. yüzyıl ile 7. yüzyıl başları arasına tarihlendirilmektedir. Mezarda bu tarih aralığına uyumlu olan MS 6. yüzyıl civarından kandiller ele geçmiştir. Bu sebeple **Kat. No. 147**'yi MS 6. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.2.4. Karıştırma Çubuğu

Kat. No. 148, Mesudiye Mahallesi'ndeki mezarın doğu nişinden ele geçmiş bir karıştırma çubuğu parçasıdır. Sap kısmının küçük bir parçası ele geçen eserin ucu bir aletle bastırılarak yassı bir spatula haline getirilmiştir. Mavi renkli cam hamurunun üzeri irrizasyon tabakasıyla kalpıdır. Yassı ucundan anlaşıldığı üzere merhem ya da krem gibi koyu kıvamlı ürünleri kullanmak ya da karıştırmak için üretilmiş bir alet olmalıdır. Yalnızca uç kısmı ele geçen **Kat. No. 148**'in boyut, bezeme gibi kesin bir belirleyici

⁸¹⁵ Saltuk, 162.

⁸¹⁶ G. Vikan ve J. Nesbitt, *Security in Byzantium: Locking, Sealing and Weighing*, Dumberton Oaks, Washington 1980, 36-37; Kürkman, G., *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*, AKMED, İstanbul 2003, 42; Y. Ünlüer, "Niğde Müzesi'ndeki Bizans Dönemine Ait Ağırlık Örnekleri", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3 (1), 2018, 347-367, 349; C. Entwistle - A. Meek, "Early Byzantine glass weights: aspects of function, typology and composition", *Technical Research Bulletin- The British Museum*, Vol. 9, 2015, 1.

⁸¹⁷ Vikan, Nesbitt, 37.

⁸¹⁸ Kürkman, 42.

unsuru bulunmadığı için stil kritiği yapmak zordur. Mezarda yanında çıkarılan diğer camlarla aynı tarihten MS 2. yüzyıldan olmalıdır.

3.2.5. Oyun Taşları

Kat. No. 149, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dolgu toprağından ele geçirilmiştir. Kahverengi camdan yapılmış oval formlu yüzeyi irrizasyonlu bir oyun taşıdır. Bir yüzeyi bombeli bir yüzeyi düz olan bu taşların kullanım amacı konusunda başka görüşler de bulunmaktadır. Formu tam bir daire olmayan **Kat. No. 149** gibi parçaların yüzük taşı, mühür ve pendentif gibi ufak ve renkli cam objelerin yapımında kullanılan küçük ham madde külçeleri olabileceğini kabul edenler bulunmaktadır⁸¹⁹. Bundan başka ortaya atılan iddialar arasında mobilyalar üzerinde süsleme olarak ya da düğme olarak kullanılmış olabilecekleri de sayılabilir⁸²⁰. **Kat. No. 149** ile oldukça benzer olan Bodrum Müzesi'ndeki eserleri boncuk olarak isimlendiren Özet, bu taşları MS 1. yüzyıl civarına tarihlendirmiştir⁸²¹. Stratonikeia'da benzer biçimli 93 adet taş ele geçmiştir⁸²². Şimşek, Okunak ve Bilgin, Laodikeia'da bulunan örnekleri Augustus Dönemi'ne tarihlendirmiştir⁸²³. Tralleis'teki benzeri Özver tarafından MS 1. yüzyıl ortasına verilmiştir⁸²⁴. Mezar buluntuları da göz önüne alınırsa **Kat. No. 149**'da bu tarihten olabilir.

Kat. No. 150, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın kuzey klinesinden ele geçmiştir. İki parça halinde ele geçen eser restorasyonla birleştirilmiştir. Siyah opak camdan üretilmiştir. Bir yüzü düz bir yüzü bombeli daire formlu eser Samothrake'de MS 1. yüzyılın ilk çeyreğine tarihli mezarlardan ele geçen oyun taşlarına⁸²⁵ çok benzemektedir. Tam daire formlu eser bir yüzük taşı da olabilir ancak üzerinde yüzük taşı olduğuna dair bir iz yoktur. Bodrum Müzesi'ndeki eserler arasında da bir tane siyah camdan yapılmış oyun taşı bulunmaktadır⁸²⁶. Stratonikeia'daki oyun taşları arasında siyah camdan yapılmış örnekler olmasa da çapları eserimizle çok

⁸¹⁹ C. Baykan, D. Baykan, *Eski Çağ'da Cam*, (Ed. A. Akkaya), Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları 29, İstanbul 2012, 50.

⁸²⁰ Tamsü-Polat, 397.

⁸²¹ Özet, 2000, 92, 53.

⁸²² Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110-e

⁸²³ Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702

⁸²⁴ Özver, 438, Kat. No 177

⁸²⁵ Dusenbery, 346, S207-14, 348, S209-4

⁸²⁶ Özet, *Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, 92, 53.

benzemektedir⁸²⁷. Bu nedenle çok yakın benzerlerinin genel olarak kabul gördüğü gibi oyun taşı olması daha olasıdır. **Kat. No. 150**'nin ele geçtiği kuzey klineden MS 1. yüzyıl ortaları ile MS 2. yüzyıl başlarına tarihli 2 kandil, korozyonlu bir sikke ele geçmiştir. Bu durumda eserimiz kandillerle aynı tarihten olabilir.

Kat. No. 151, Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parseldeki oda mezarın doğu nişi önünden ele geçmiştir. Yüzeyi açık kahverengi bir irrizasyon tabakası ile kaplıdır. Bir yüzü düz bir yüzü bombeli hafif oval formlu eserin düz olan tarafında irrizasyonun soyulduğu kısımlar bulunmaktadır. Bu kısımlardan opak koyu mavi renkte cam hamuru görünmektedir. Bir yüzük taşı da olabilir ancak üzerinde yüzük taşı olduğuna dair bir iz yoktur. Samothrake⁸²⁸, Laodikeia⁸²⁹, Stratonikeia⁸³⁰ ve Bodrum Müzesi'nde⁸³¹ benzer renkte ve çapta oyun taşları bulunmaktadır. Mezarın doğu klinesi önünde MS 1.-2. yüzyıla tarihli bardak, tabure, MS 2. yüzyıla tarihli minyatür unguentariumlar ve bir saç iğnesi ile birlikte ele geçen eserimiz MS 1.-2. yüzyıl arasında bir tarihten olmalıdır.

3.2.6. Yüzük Taşı

Kat. No. 152, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parselde yer alan 2 numaralı oda mezarın dromosu içindeki dolgudan ele geçmiştir. Eser camdan yapılmamıştır⁸³². Kırmızı renginden dolayı Lal (Garnet), Akik ya da Yakut olabilecek taş kabaşon kesilmiş uzun ve oval şekillidir⁸³³. Üzeri sade olan taşın yüzüğe monte edilecek kenarları mat ortası ise parlatılmıştır. Laodikeia'da Augustus Dönemi'ne tarihlendirilen oval şekilli akik taşından benzer bir örnek⁸³⁴ aynı Tralleis örneği gibi sadedir ve taşın rengi çok yakındır. Laodikeia örneği **Kat. No. 152**'ye göre biraz daha kısa ve geniştir. Metropolitan Müzesi'nde altın sade halkalara takılmış lal taşından oval kesimli benzer yüzük kaşları hiçbir fark görülmezsizin Geç MÖ 4. yüzyıl- MÖ 2. yüzyıl arasından⁸³⁵ MS 7. yüzyıla

⁸²⁷ Tamsü-Polat, 397, Levha 110 e

⁸²⁸ Dusenbery, 348, S209-4, 1135-1137

⁸²⁹ Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702; Özver, 438, Kat. No 177

⁸³⁰ Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e

⁸³¹ Özet, 53, 92

⁸³² Taşın cinsi kesin olmadığı için Cam Eserler ana başlığı altında yüzük taşı alt başlığı altında incelenmiştir.

⁸³³ G. Köroğlu, *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, Ege Yayınları, Beyoğlu 2004, 5.

⁸³⁴ Şimşek, Okunak, Bilgin, 615, Kat. No. 560.

⁸³⁵ Yunanistan ya da Kıbrıs kökenli <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243487> veya biraz sonrasında Cesnola koleksiyonundan <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/243672> MÖ 1. yy. – MS 1. yy.'a tarihli yüzük

tarihlendirilmiştir⁸³⁶. Mezarın tahrip olmuş kısımlarından dolayı konteksinin bozulması, taşın üzerinde hiçbir betimin bulunmaması ve dolgu içinden ele geçen eserlerin MÖ 2. yüzyıl sonlarından MS 6. yüzyıl sonlarına kadar çok geniş bir aralık vermesi **Kat. No. 152**'nin tarihi konusunda kesin bir karara varmayı zorlaştırmaktadır. Ancak mezardan çıkan malzeme, ağırlıklı olarak MS 6. yüzyıla taihlendirilmiştir. Büyük olasılıkla bu yüzük kaşı da MS 6. yüzyıla aittir.

3.3. METAL ESERLER

Bu başlık altında Tralleis Güney Nekropolü'nde ele geçen metal eserler sikkeler, kemer tokası, yüzük, çan, ok ucu, mızrak ucu, strigilis, terazi kolu, ve bir küpe gibi alt başlıklara ayrılarak detaylı incelenmiştir.

3.3.1. Sikkeler

Antik Çağ ölü kültü içinde sikkeler önemli bir yere sahiptir. Ölen kişinin Styks Nehri'ni geçebilmeleri için kayıkçı Kharon'a verilecek ücreti temsil ederler⁸³⁷. Bu sebeple ölen kişinin gözlerine ya da ağızlarına bırakılan obolosların Kharon'a verildiğine inanılır⁸³⁸. Ölünün gömüldüğü döneme ait sikkeler kullanılabildiği gibi tedavülden kalkmış sikkeler de kullanılabilmektedir. Bu durumdan ötürü kesin tarihleme konusunda belirsizliğe sebep olsa da Tralleis örneklerinde olduğu gibi diğer mezar buluntularıyla da desteklendiği durumlarda sikkeler, mezarların kullanım aralığını belirlemekte önemli bir arkeolojik veri sunmaktadır.

5 tanesi Köprülü Mahallesi 28 parsel'de bulunan 1 numaralı oda mezardan, 71 tanesi 2 numaralı oda mezardan olmak üzere toplam 76 adet bronz sikke tez kapsamına alınmıştır. Oldukça düşük kondüsyonlu olan sikkelerden 8 tanesi kısmen okunabilmiştir⁸³⁹. Katalogda yalnızca dönem, lejant, birim gibi detay veren bu 8 sikkeye yer verilmiş, diğer sikkelerin bir kısmının fotoğrafları, çaplarına göre boyutlandırılarak

⁸³⁶ <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/465258> Kuzey Fransa'da yapılmış benzer yüzükler MS 7. yüzyıla tarihlendirilmiştir. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/465281>

⁸³⁷ Toynbee, 44; Hürmüzlü, 38; Akçay, *Yunan ve Roma'da Ölü Kültü*, 107-108; Tuna, Akçay, *Roma Dünyasında Ölüm-Mezarlar, Ritüeller ve Öteki Dünya*, Selenge, İstanbul 2020, 21

⁸³⁸ Grimal, 380.

⁸³⁹ Sikkeleri tanımlanması konusunda yardımcı olan değerli dostum Arş. Gör. Dr. Mesut Ceylan'a teşekkür ederim.

levhalarda verilmiştir. Katalogda yer alan sikkelerin tarih aralığı MS 4. yüzyıl ile 7. yüzyıl başlarını kapsamaktadır. Düşük kondisyonları nedeniyle tanımlanamayan diğer sikkelerin çap, metal ve ağırlık gibi özelliklerinden dolayı büyük çoğunluğunun Geç Roma veya Bizans Dönemlerine ait olabileceği düşünülmektedir.

Kat. No. 153'ün ön yüzünde diademli sağa dönük bir imparator portresi ve DN CONS[...] lejantı yer alırken arka yüzünde hiçbir detay tanımlanamamıştır. Lejanttan, portre tipinden ve mezarda çıkan diğer sikkelerden yola çıkarak bu sikke, MS 306-363 yılları arasında hüküm süren Constantinus soyundan bir imparatora ait olmalıdır.

Kat. No. 154, tanımlanabildiği kadarıyla Constantinus II ya da Constans sikkesi olup ön yüzde diademli imparator portresi, arka yüzünde çelenk içinde imparatorun taht yıllarını temsil eden VOT/ XX/ [MYLT]/ XXX lejantı yer almaktadır.

Kat. No. 155, ön yüzünde sağa dönük imparator portresi ve FLI [...] lejantı, arka yüzde ise [GLORIA EXERTCITVS] iki asker ve iki standart yer almaktadır. Constantinus soyundan gelen bir imparatora ait olmalıdır.

Kat. No. 156'ün ön yüz betimi ve lejantı tanımlanamamıştır. Arka yüzünde Nike figürü olduğu düşünülmektedir. MS 4. yüzyıla ait bir sikke olabilir.

Kat. No. 157, ön yüzünde MS 450-475'te hüküm süren İmparator Marcianus'un portresi ve lejantının DNMA[RCIAN]VSPF[AVG] kısmı okunabilirken arka yüzde darphanesini belirten monogramı kısmen tanımlanabilmiştir. Bu sebeple darphanesi belirlenememiştir.

Kat. No. 158'in ön yüzü okunamamıştır. Arka yüzde ise Büyük K harfi sola, XXX sağa, aşağıda chi-rdo? lejantı güçlkle okunmaktadır. Yarım follis değerinde olan **Kat. No. 158**, K monogramının görüldüğü Justinianus I, 527-565 ?, Tiberius II Konstantin 578-582, Maurice Tiberius 582-602, Phocas 602-610, Herakleios 614-615 Dönemi'nde basılmış olabilir.

Oldukça kötü durumda olan **Kat. No. 159**'un ön yüzü tanımlanamaz haldeyken arka yüzde görülen ve birim ifade eden M harfi dolayısıyla MS 5-6. yüzyıllarda basılmış bir follis olduğu anlaşılmaktadır.

Kat. No. 160'ın ön yüzünde sağ elinde mappa, sol elinde kartallı asa tutan cepheden betimlenmiş konsül kıyafetli ve başında taç bulanan bir imparator büstü betimlenmiştir.

Lejantta ise d m FOCA PER AVG yazısı görülmektedir. Arka yüzde XXXX, yukarıda A/N/N/O, sağda yıl rakamı, kesimde ise NIKOB darphanesi yazılmıştır. Nikomedia Darphanesi'nde basıldığı anlaşılan **Kat. No. 157**'nin benzerleri⁸⁴⁰ Dumbarton Oaks-Whittemore koleksiyonlarının katalogunda⁸⁴¹ ve Zeliha Yalvaç Müzesi koleksiyonunda⁸⁴² yer almaktadır.

Aydın Arkeoloji Müzesi uzmanlarınca yapılan kurtarma kazıları sonucunda defineciler tarafından tahrip edildiği anlaşılan 1 ve 2 numaralı oda mezarların içerisinde tabaka vermeyen ve neredeyse mezarın tavanına kadar dolan moloz ve toprak yığınının çıkarılan diğer eserlerle birlikte ele geçen bu sikkelerin müzede restorasyonları yapılmış olmasına rağmen çoğunun okunmaz durumda olduğu görülmektedir. MÖ 2. yüzyıl sonları ile MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirilen kandil, unguentarium, cam ve diğer metal eserler içeren 1 numaralı mezardan 5 sikke ele geçmiştir ve hiç biri okunamamıştır. 2 numaralı mezarda yer alan kötü durumdaki sikkelerle aynı dolgudan çıkarılan eserlerin en erkeni MÖ 2. yüzyıl sonları-1. yüzyıl başlarına tarihli iki unguentarium, MÖ 2. yüzyıl sonları-MS 6. yüzyıllar arasına tarihlendirilen kandiller ve kandil parçalarıdır. Mezarda ayrıca MS 5.-6. yüzyıla tarihli minyatür cam şişeler, MS 2. yüzyıla tarihli pişmiş toprak bir güvercin figürini, MS 6. yüzyıllara tarihli bir ampulla ve ampulla parçaları, sağ iğnesi, oyun pulları, bir palet gibi kemik eserler ile MS 6. yüzyıla tarihli cam bir sikke ağırlığı, ele geçmiştir. Eserlerin tarih aralığına bakıldığında arkeolojik veri sunan ve katalogda yer verdiğimiz sikkelerin tarihleriyle uyuştukları anlaşılmaktadır.

3.3.2. Kemer Tokası

Bizans Dönemi'nde beli ya da kalçayı kuşatan kemerler, 4. yüzyıla kadar erkeğin mertliğinin sembolü olarak tanımlanır. Tüm Bizans Dönemi boyunca da askeri kostümün

⁸⁴⁰ http://www.coinproject.com/search_emperor.php?emp=Phocas&region=BYZANTINE-EMPIRE&type=9

http://www.ancientresource.com/lots/coins_byzantine2.html

http://www.coinproject.com/coin_detail.php?coin=259644

⁸⁴¹ Gierson, Philip, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Vol. II: Phocas to Theodosius III 602-717*, (Ed. Bellinger, A.R. – Grierson, P.), Dumbarton Oaks, Washington 1993, DOC 2/1, s. 177, no. 57b.1-3

⁸⁴² Z., Demirel, Gökalp, *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009, s. 84, Lev. 28, 299.

karakteristik bir özelliği olarak kalır. Kemerler Orta ve Geç Bizans Dönemi'nde toplumun her tabakasından erkek kıyafetlerinin önemli bir parçası olarak kullanılmıştır⁸⁴³.

Kat. No. 161, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2 numaralı mezarın dolgu toprağı içinden çıkarılmıştır. Bronz döküm olan eserin yüzeyinde hafif bir patina vardır. Kemerin uçluk kısmının geçirildiği oval çerçevenin bitişiğinde dil deliği ve devamında tırtıklı, uca doğru sivrilen tokenin arkasında kumaş ya da deriden yapılmış kemere sabitleneceği delikler korunmuştur. Sagalassos'tan Geç Antik Dönem'e tarihlendirilen kemer tokasının oval biçimli uçluk kısmının bağlandığı çerçevesi dil deliği ve uca doğru sivrilen kısım çok benzemektedir⁸⁴⁴. Ancak kemerin dilinin oturduğu oyuklar bizim eserimizde bulunmamaktadır. Korinh'te bulunan MS 7. yüzyıla tarihli iki kemer tokası⁸⁴⁵

Kat. No. 161 gibi oval çerçeveli ve bitişiğinde dil deliği bulunmaktadır. Tırtıklı bir şekilde devam eden kemer tokasının ucu aynı Tralleis örneği gibi gittikçe daralmaktadır ve arkada kemer bağına sabitleneceği delikler bulunmaktadır. Tralleis'te ortaya çıkarılan metal üretim atölyesinde ele geçirilen kemer kalıpları arasında eserimize benzeyen örnekler⁸⁴⁶ bulunmaktadır. Bu durumda **Kat. No. 161**, Tralleis'in yerel üretimi olabilir. Eserimizi benzer örnekleri ve mezarda bulunan ampullalar ile kandilleri dikkate alarak MS 6. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.3.3. Yüzük

Kat. No. 162, Köprülü Mahallesi'ndeki 419 ada 28 parseldeki 2 numaralı mezarın dolgu toprağından ele geçmiştir. Oldukça korozyonlu olan eserin çemberi, kaş kısmına yakın bir noktadan kırılmıştır. Korozyondan dolayı ince bronz telden şekillendirilen yüzüğün yassı ve oval formlu kaşında yer alan çizgilerin ne olduğu anlaşılmamaktadır. 2 cm çapındaki yüzük oldukça küçüktür. Bizans Dönemi'nde üretilmiş yüzüklerin çapları onları takan kişinin cinsiyeti ya da yaşı hakkında kesin bir bilgi vermez. Davidson'un Korinh'te 200 yüzük üzerinde yaptığı çalışma sonucunda bu yüzüklerin bazen baş veya

⁸⁴³ Z. Çakmakçı, "Şükrü Tül Eski Eser Koleksiyonu'ndaki Bizans Dönemi Madeni Eserleri", *TÜBA-KED*, 15, 2017, 45-61, 49.

⁸⁴⁴ Poblome, 466, 222.

⁸⁴⁵ G., R., Davidson, *Corinth Volume 12, The Minor Object*, The American School of Classical Studies at Athens, New Jersey 1952, Pl. 114, 2209-2210.

⁸⁴⁶ E. Yücel, Dinç, *Tralles Aşağı Kent Metal Üretim Atölyeleri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Proogramı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2019, B/Tip1, Kat. No. 398-405, 60, Çiz. 15, Tip 1, Kat. No 402.

işaret parmağına, bazen de parmakların ikinci ya da üçüncü eklemine takılarak kullanıldıklarından dolayı yüzüklerin boyutuna bakılarak kadın, erkek ya da bir çocuğa ait olduğunu belirlemek mümkün değildir⁸⁴⁷. Laodikeia'dan MS 1.-3. yüzyıla tarihlendirilen bronz bir yüzük eserimizle form olarak paralellik göstermektedir⁸⁴⁸. **Kat. No. 162**'ye benzeyen yüzükler Bizans Dönemi'nde özellikle çok yaygındır. Metal yüzük kaşının doğrudan bezeme alanı olarak kullanıldığı en erken örneklerinde oyma figürler, MS 4.-6. yüzyıllara ait olanlarda noktalı daireler, haçlar ve nadiren yazıtlar ile monogramların ilk örnekleri görülür⁸⁴⁹. Mühür olarak kullanılmak üzerinde ait olduğu kişinin baş harflerinin ya da başka kazıma yazıtların olduğu monogramlı yüzükler⁸⁵⁰ veya dini bir tasvirin olduğu yüzükler⁸⁵¹ oldukça yayındır. **Kat. No. 162**'nin kaşındaki detaylar anlaşılmamaktadır. Ancak mezarda aynı dolgu içinden MS 6. yüzyıla tarihlendirdiğimiz ampullaların bulunması bu yüzüğün de aynı bireye ait Hristiyanlık konulu bir anlamı olan monogram ya da tasvir olabileceğini akla getirmektedir. **Kat. No. 162**'yi mezar kontekstine bağlı olarak MS 6. yüzyıla tarihlendirmek uygun olacaktır.

3.3.4. Çan

Geometrik Dönem'den itibaren Ege dünyasında kullanılan pişmiş toprak ya da bronzdan yapılan çanların çocuklar için oyuncak olarak kullanıldığı ailelerin çocukların dikkatini çekmek için kullandıkları iddia edilir. Mezarlardaki kullanım amacı tartışmalıdır. Özellikle çocuk yaşta ölen kızlarla ilişkilendirenler de bulunmaktadır⁸⁵².

Kat. No. 163, Mesudiye Mahallesi 561 ada 5 parseldeki mezarın dromosunda ele geçen situlanın içerisinde ortaya çıkarılmıştır. Bronzdan yapılmış ve üzeri korozyonlu olan çanın sarkacı eksiktir. Konik yapılı çanın tepesinde burulmuş iki telle yapılmış askı deliği korunmuştur. Konik gövdeli çanlar form olarak belirleyici bir farklılık göstermeden Roma İmparatorluk Dönemi'nden MS 6. yüzyıla kadar geniş bir zaman

⁸⁴⁷ Çakmakçı, 51.

⁸⁴⁸ Şimşek, Okunak, Bilgin, 481, Kat. No 304.

⁸⁴⁹ Çakmakçı, 50-51.

⁸⁵⁰ G. Vikan, J. Nesbitt, *Security in Byzantium: Locking, Sealing, and Weighing*, Dumbarton Oaks, Houston 1980, 17, 34, 19, 37

⁸⁵¹ J. Spier, *Byzantium and the West: Jewelry in the First Millennium*, Paul Hoberton Publishing, London 2012, 124-125, 19. MS 6-7. yüzyıla tarihli yüzük kaşında Bakire (Meryem) ve Oğlu (Hz. İsa) tasvir edilmiştir.

⁸⁵² S. Çokay-Kepçe, *Perge Batı Nekropolis Mezar Buluntuları*, Ege Yayınları, İstanbul 2017, 91

dilimine tarihlenmektedir⁸⁵³. Bu durumda kontekste görre eserin çıkarıldığı situla içinde ele geçen Aphrodite Rahibesi figürünü ve bir kandil ile aynı dönemde mezara yerleştirildiğini bildiğimiz **Kat. No. 163**'ü MS 1. yüzyıla tarihlendirebiliriz.

3.3.5. Ok Ucu

Ok uçları tarih öncesi dönemlerde obsidyen, çakmaktaşı, ahşap ve kemik gibi malzemelerden üretilirken, madenden üretilmiş en eski örnekler MÖ 3. Binyıldan itibaren görülmeye başlanır⁸⁵⁴. Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2 numaralı mezardan ele geçen **Kat. No. 164**, demirden yapılmış üç kanatlı ve saplamalı bir ok ucudur. Yüzeyi yoğun şekilde korozyonludur. Okun merkezinde oval başlayan kanat kenarları uca doğru sivrilmiştir. İnce olan saplama bölümünün bir kısmı eksiktir. Ok uçlarının boyutları, kullanan kişinin fiziksel becerileri, yeteneği veya kullanım amaçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bu nedenle kronolojik bir stil belirlemek mümkün değildir⁸⁵⁵. Kurul Kalesi'ndeki örnekler Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmiştir⁸⁵⁶. Cingirt Kayası'nda bulunan örnekler MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁸⁵⁷. Ed-Dur'daki 3 kanatlı oklar MÖ 1. yy ile MS 2. yüzyıl başları arasında görülmektedir⁸⁵⁸. Zeugma'da ele geçen üç kanatlı oklar MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁸⁵⁹. **Kat. No. 164**'ün mezar konteksti zarar gördüğü için kesin bir sonuca varılamamaktadır. Mezarda ele geçen en erken tarihli buluntu, MÖ 2. yüzyılın son çeyreği-MÖ 1. yy başlarına tarihli Efes tipi kandil ve en geç tarihli buluntu MS 6. yüzyıla ait bronz malzemeler ile kandillerden dolayı **Kat. No. 164** iki tarihten birine ait olmalı. Mezarda ele geçen MS 6. yüzyıla tarihli kemer tokası erkeklerin kullandığı bir üründür. Bizans Dönemi'nde askeri üniformaların bir parçası olarak kullanıldığından söz etmiştik. Kesin olmamakla beraber bu mezardaki bireylerden en az

⁸⁵³ Çokay-Kepçe, 92.

⁸⁵⁴ A. Erol, E. Yıldırım, " Fatsa Cingirt Kayası Kazısında Bulunan Ok Uçları", *Arkeoloji ve Sanat*, 153, 2016, 133-148, 136.

804 Erol, Yıldırım, 136.

⁸⁵⁶ U. Zoroğlu, *Kurul Kalesi Hellenistik Dönem Savaş Araç Gereçleri*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara 2021, 232-234, Kat. No. A88- A90.

⁸⁵⁷ Erol, Yıldırım, 141, Katalog No 1-3.

⁸⁵⁸ J. Rajtar, "Trilobate arrowheads at ed-Dur (U.A.E, Emirate of Umm al-Qaiwain)", *Arabian Archaeology and Epigraphy*, 18, 2007, 239-250, 241-242, Fig. 3, 16.

⁸⁵⁹ M. D. Yılmaz, *Zeugma: Roma Lejyonları ve Madeni Teçhizatları*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2015, 177, Kat. No. 18

biri MS 6. yüzyıl'da gömüsü yapılan bir erkek olmalıdır. **Kat. No. 164**'te bu dönemde gömülen bireye ait olabilir.

3.3.6. Mızrak Ucu

Mızraklar her dönemde bulunabilen ve sınıflandırması oldukça zor bir silahtır. Ucunun şekline ve boyuntuna göre bazı yorumlar yapılsa bile güvenilir bir sınıflandırma yapılamamıştır⁸⁶⁰. **Kat. No. 165**, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 2 numaralı mezarda bulunmuştur. Demirden şekillendirilen eserin tüm yüzeyi yoğun şekilde korozyonludur. Uca doğru sivrilen yaprak biçimli namlu kısmı ve içi dolu olan dil kısmı alttan kırılmıştır. Bu tip yayınlarda “boyunlu mızrak ucu” ya da “boğumlu mızrak ucu” olarak isimlendirilir⁸⁶¹. Mezarda ele geçen **Kat. No. 164** ile birlikte ele geçmiş olan **Kat. No. 165** MS 6. yüzyıldan olabilir.

3.3.7. Strigilis

Sitrigilisler, Antik Çağ'da masaj için hamamlarda çok kullanılan bir alettir. “Ter kaşığı” olarak da bilinir. Ayrıca tıpta kulak yoluna ısıtılan sıvı ilaçların uygulanması için de kullanılırdı⁸⁶². Özellikle sporcuların vücutlarındaki yağı sıyırmak için kullandığı bu alet genellikle demir veya bronzdan yapılan, yarı dairesel kesitli ve uca doğru hafif büyük bir kaşık (ligula) ile bir kulptan (capulus) oluşan sitrigilisler, ilk olarak MÖ 6. yüzyılda kullanılmaya başlanmış ve Roma İmparatorluğu'nun son dönemlerine kadar kullanılmıştır⁸⁶³.

Kat. No. 166, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden ele geçmiştir. Demirden yapılan eserin dairesel kesitli iç bükey formlu kaşık kısmı ucundan ve sap kısmına gelmeden kırılmıştır. Kavisli formunu koruyan 14 cm boyundaki kaşık kısmına göre küçük bir parça olan sap kısmından kalan parçadan sapın içe kıvrılarak oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Şahin ve Doğan'ın Anadolu

⁸⁶⁰ M. C. Bishop, J. C. Coulston, *Roma Ordusunda Kullanılan Savaş Aletleri*, Selenge, İstanbul 2020, 107-108, Fig. 38.

⁸⁶¹ H. Tekin, *Madeni Eser Tipolojisi*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2018, 74.

⁸⁶² İlater, Uzel, *Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, 77.

⁸⁶³ F. Şahin, T. Doğan, “Patara'dan İki Strigilis: Anadolu'nun Strigilis Üretimindeki Yeri”, (Ed. E. Dünder, Ş. Aktaş, M. Koçak, S. Erkoç), *Havva İşkan'a Armağan Lykiarkhissa-Festschrift für Havva İşkan* (ss. 771-790), Ege Yayınları, İstanbul 2016, 772.

strigilisleri üzerine yaptıkları detaylı çalışmaları sonucunda sapı bu tip olan strigilislerin Augustus Dönemi'nden önceye ait olmadığı ortaya konmuştur⁸⁶⁴. Patara'da sapın içe katlanarak oluşturulan içi boş dikdörtgen şekilli strigilisler kaşığının formuna göre dikey, ters "S" , Kaşığı geri çekilenler gibi gruplara ayrılmıştır⁸⁶⁵. Tralles örneğinin kırık ve eksik kısımları böyle bir sınıflama yapmamızı engellemektedir. Laodikeia'daki mezarlardan da yoğun olarak çıkan bu tip strigilisler Augustus Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁸⁶⁶. Stratonikeia'daki mezarlardan çıkarılan örnekler baktığımızda sapı içi boş dışdörtgen şeklindedir ve kaşık kısmı bizim eserimiz gibi fazla derin değildir⁸⁶⁷. Kontekste göre mezarın güney klinesinde ele geçen MÖ 2. yüzyıl sonu-MÖ 1. yüzyıl başlarına ait Efes tipi kandiller ve MS 2. yüzyıl başlarına tarihli yuvarlak burunlu kandillerin belirlediği tarih aralığı içinde sapı içe katlanan strigilislerinde Augustus Dönemi'nden önceye tarihlendirilmediğini de göze alarak **Kat. No. 166**'yı MÖ 1. yüzyıl sonları MS 2. yüzyıl başlarına tarihlendirebiliriz.

3.3.8. Terazi Kolu

Kat. No. 167, Köprülü Mahallesi 419 ada 5 parseldeki 2 numaralı mezarın dolgu toprağından ele geçmiştir. İnce silindir şekilli iki ucunda ağılıklar için askı delikleri bulunan bronzdan yapılmış bir terazi koludur. Kolun bir tarafı yukarı doğru hafifçe yamulmuştur. Ortada ucu sivri bir ibre bulunmaktadır. İbre kısmı terazi koluna bağlandığı noktadan kırılmıştır. Boyutundan anlaşıldığına göre küçük nesneleri tartmak için kullanılıyor olmalıdır. Ölçüleri ve formu eserimizle aynı olan MS 6. yüzyıla tarihli bir terazi kolu⁸⁶⁸ Sagalasso'taki Macellum'un batı revağının kalıntıları arasından çıkarılmıştır. Antik dönemde macellumlar et ve balık pazarı olarak geçer⁸⁶⁹ ancak Sagalassos'taki Macellum'da altın ziynet eşyaları, müzik aletleri gibi kıymetli ve nadir eşyalar satılıyordu. Bu terazi kolu da buradaki dükkânlarda kullanılıyor olmalı. Bizim örneğimizin yer aldığı mezarın dolgu toprağından MS 6. yüzyıla tarihli altın sikke

⁸⁶⁴ Şahin, Doğan, 779.

⁸⁶⁵ F., Şahin, *Patara V.2- Patara Metal Buluntuları*, Ege Yayınları, İstanbul 2018, 137- 138, Kat. No B1 Strigilis – B5, 140 Kat. No. B13 Strigilis- B17. MÖ 2. yüzyılın ilk yarısından MS 1. yüzyıl ilk yarısı arasına tarihlendirilmişlerdir.

⁸⁶⁶ Şimşek, Okunak, Bilgin, 555, Kat. No 454, Kat. No 455 ve diğ.

⁸⁶⁷ Tamsü, Polat, 430, 141, St2, Lev. 119 d, Çiz. 21 k.

⁸⁶⁸ Poblome, 470, 230.

⁸⁶⁹ Saltuk, 115.

ölçümünde kullanılan bir solidus çıkarılmıştır. Muhtemelen bu ağırlık ve sikke aynı bireye ait ve bu kişi varlıklı bir tüccar olabilir.

3.3.9. Küpe

Antik dönem kadınlarının en yaygın kullandığı takılar arasında küpeler başta gelir. Antik yazarların yazılarında ve tapınak envanter yazıtlarında küpe için kullanılan en yaygın kelime *Enotion* ya da *Enoidion* olarak geçer⁸⁷⁰. Hellenistik Dönem’de zanaatçılar yaptıkları takılara insan ve hayvan biçimlerinde şekil vermeye başladılar. MÖ 4. yüzyılın öncesinde görülmeyen bu takılar Roma Dönemi’nde de devam eder⁸⁷¹. **Kat. No. 168**, hayvan betimli bir halka küpedir. Mesudiye Mahallesi’ndeki mezarın doğu nişinden ele geçen küpe dövülen ince altın levhaların kalıp üzerine bastırılarak kabartılması olarak özetleyebileceğimiz teknik ile içi boş olarak üretilmiştir⁸⁷². Açık olarak verilen ağzın çevresi başın yukarsına kadar burgulu tel ile süslenmiştir. Göz çukarlarının çevresi yine burgulu tel ile çevrilmiştir. Gözün hemen üzerinde başın iki tarafına sabitlenerek oluşturulmuş küçük bir halka yer almaktadır. Atın⁸⁷³ ön ayakları gövdeyle birleştiği noktada burgulu dizden aşağısı düz tel şeklinde bırakılmıştır. İçe kıvrılmış arka ayakları da aynı şekildedir. Düz telden yapılan atın kuyruğu bir kez spiral şeklinde döndürülmüş ve gövde üzerinden geçerek bir halka formunu alan kuyruğun ucu kanca şeklinde bükülüp başın üzerindeki küçük halkaya takılmıştır.

Atların betimlendiği küpelerde daha çok Pegasos yer alır⁸⁷⁴. Hayvan figürlü küpeler arasında yakın bir benzerini bulamadığımız küpenin aynı tekniklerle üretilmiş güvercinli versiyonu Anadolu Medeniyeleri Müzesi’ne satın alma ile kazandırılmış ve MÖ 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁸⁷⁵. Tralleis örneğindeki gibi gövedesinin içi boş olan ve dövme tekniği ile yapılmış güvercin figürünün kuyruğundan çıkan tel, gövde üzerinden geçerek kuşun başı üzerindeki halkaya takılmıştır. Aynı küpeyi tekrar çalışmasına alan Meriçboyu

⁸⁷⁰ D., Williams, J., Ogden, *Greek Goldan- Jewellery of the Classical World*, British Museum, London 1994, 33-34.

⁸⁷¹ T. Ergil, *Küpeler- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu*, Sandoz Kültür Yayınları, İstanbul 1983, 7.

⁸⁷² Kabartma tekniği için bkz. Köroğlu, 10.

⁸⁷³ Boynuzları bulunmadığı için ceylan, antilop türü boynuzlu bir hayvan olamayacağı düşünülen figür, at olarak kabul edilmiştir.

⁸⁷⁴ Williams, Ogden, 161, Fig. 101.

⁸⁷⁵ F. R. Bingöl, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar*, Dönmez Ofset Basımevi, Ankara 1999, 65, Kat. No. 35.

ise MÖ 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir⁸⁷⁶. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki örneğe göre biraz daha özensiz bir işçilik sergileyen eserimiz hayvan biçimli küpelerin Roma Dönemi'nde devam eden geleneğinin bir ürünü olmalıdır. Mezar kontekstimize göre doğu nişte ve nişin önünde ele geçen eserler MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasındadır. **Kat. No. 168**'de bu tarih aralığından olmalıdır.

3.4. KEMİK ESERLER

Kemik, bol bulunan ve kolay işlenen bir malzeme olduğundan dolayı Prehistorik Dönem'den itibaren alet üretiminde kullanılmıştır. Roma Çağı'nda da küçük atölyelerde, tezgahlarda ve işliklerde kemik işleme teknikleri ve ürün çeşitliliği artarak devam etmiştir⁸⁷⁷. Tralleis'te Gymnasium, Batı ve Kuzey Dükkanlar, Roma Villaları, ve Yer Altı Tünel Ağı Sistemi gişindeki dolgu alandan gelen kemik eserler yayınlanmıştır. İşlenmiş ve yarı işlenmiş bu aletlerin yanı sıra 1000'e yakın üretim atığı tespit edilmiştir⁸⁷⁸. Kente uzun yıllar devam eden çalışmalarda toplanan bu yoğun malzeme grubu içerisinde üretim atıklarının bulunması burada bir faaliyet gösteren bir atölyeye işaret etmektedir. Bu başlık altında incelediğimiz Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından ele geçen 2 saç iğnesi topuzu, 1 saç iğnesi, 1 unguentarium çubuğu parçası, 3 oyun taşı ve 1 oyun pulu, 3 aşık kemiği, 1 palet/merhem karıştırma tablası, 1 toplu iğne, 1 boncuktan oluşan toplam 14 eser bu atölyeden gelmiş olabilir.

3.4.1. İğneler

Kemikten yapılan saç iğneleri metal iğnelerden esinlenerek yapılan elde yapılmış kişilerin şahsi kullanımına özgü özellikler taşıyan mezarlardaki bireylere ait ipuçları veren mezar buluntularındandır. Tralleis Güney Nekropolü mezarlarında bir tam ikisi parça olarak toplam 3 eser ele geçmiştir.

Kat. No. 169, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parsel 2 numaralı oda mezarın dolgu toprağı içinden ele geçmiştir. Düz tepeli olan iğnenin tepeden küçük bir parçası eksiktir.

⁸⁷⁶ Y. Akyay Meriçboyu, *Antik Çağ'da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, İstanbul 2001, 151, 3.

⁸⁷⁷ E. Karaca, *Allianoi Kemik Eserleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya 2009, 9

⁸⁷⁸ "C., Ünal, M. Toy, İ. Özcihan, "Tralleis Antik Kenti Kazısı Kemik Buluntuları", Nurettin Öztürk (Ed.), *Tralleis I- Kemik Buluntular*, (39-201), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2021, 39.

Yüzeyi deforme olmuş ve eser boyunca devam eden çatlakları bulunmaktadır. Baş kısmı iki yatay yiv ile süslenen eserin formu uca doğru daralarak sivri bir uç ile sonlandırılmıştır. Tarsus'ta bu tipe benzer topuzsuz bir örnek Hellenistik ve Roma tabakalarının ortasında ele geçmiştir⁸⁷⁹. Tarsus'taki iğnede hiçbir bezeme yoktur. Efes Müzesi'nden benzer bir örneğin düz tepesinin hemen altından iki derin yiv geçmektedir. Ucu kırık olan eserin genel olarak tarihi MÖ 2. yüzyıl ile MS 4. yüzyıl olarak verilmiştir⁸⁸⁰. Laodikeia'da ele geçen topuzsuz iğne MS 1. yüzyılın son çeyreği ve MS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen bir mezarda ortaya çıkarılmıştır⁸⁸¹. Allioni'deki topuzsuz iğnelerin tarihleri MS 2-3. yüzyıldan MS 6-7. yüzyıla kadar değişmektedir⁸⁸². Perge'de ele geçen topuzsuz iğnelerin başları Tralleis örneğine göre biraz daha yuvarlatılmıştır ve üzerlerinde yiv de bulunmamaktadır⁸⁸³. Samothrake'deki topuzsuz iğneler MS Geç 1. yüzyıl ve MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihli mezarlardan ele geçmiştir⁸⁸⁴. Corinth'teki topuzsuz iğne örneği ise MS 10-12. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁸⁸⁵. Çok geniş bir tarih aralığında çok küçük değişiklikler gösteren iğne formlarını belli bir kontekst içinde bulunmadıkları durumlarda tarihlendirmek zordur. **Kat. No. 169**'un ele geçtiği mezarın tahrip edilmesinden dolayı tüm buluntular dolgu toprak içerisinden karışık olarak ele geçmiştir. Bu nedenle mezarda bulunan eserlerin MÖ 2. yüzyıl sonu- MÖ 1. yüzyıl başı, MS 1. yüzyıl sonları- MS 2. yüzyıl, MS 6. yüzyıla tarihlendirilen eserlerden herhangi biri ile birlikte mezara bırakılmış olabilir.

Tarihlendirme konusundaki bu durum aynı mezardan ele geçen ve topuzundan başka gövdesinin tamamı eksik olan **Kat. No. 170** için de geçerlidir. Üzeri iki yatay yiv ile bezenmiş oval saç iğnesi topuzunun pürüzlü yüzeyinde çatlaklar bulunmaktadır. Eser bize mezara gömüsü yapılanlardan en az birinin kadın olduğu bilgisini vermesi açısından önem taşımaktadır.

⁸⁷⁹ Goldman, Fig. 271, 13.

⁸⁸⁰ G. Çakal, Çetin, *Efes Müzesi'nde Bulunan Bir Grup Kemik ve Fildişi Eser*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Programı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans), İzmir 2019, ek s.2, Kat. No. 3.

⁸⁸¹ Şimşek, Okunak, Bilgin, 429, Kat. No. 161.

⁸⁸² Karaca, 170-172, Kat. No. 342- Kat. No. 347.

⁸⁸³ N. Özgülnar, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloj Bilim Dalı, İstanbul 2007, 73, 175-179, K101-K105.

⁸⁸⁴ Dusenbery, 1016, W12-10.

⁸⁸⁵ Davidson, 287, Pl. 120, 2385

Kat. No. 171, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın doğu nişi önünden ele geçmiştir. Üstten ve alttan büyük bir kısmı eksik olan Tralleis örneğnin yüzeyi perdahlanmıştır. Topuz üzerinde küçük bir parça eksiktir. Küresel formlu topuzun ortasından tek bir yiv geçmektedir. Büyük bir ihtimalle **Kat. No. 171**, Efes'te MÖ 7. yüzyıla tarihli "Haşhaş Topuzlu" iğnelerin⁸⁸⁶ daha geç bir tarihte yapılmış bir benzeridir. Efes'te çok sayıda ele geçen örnekler arasından bazılarında eserimizdeki gibi küresel topuzun ortasından yatay yivler geçmektedir⁸⁸⁷. Mezar kontekstimize göre doğu niş önünde ele geçen eserler MS 1-2. yüzyıla tarihlenmektedir. **Kat. No. 171** de onlarla aynı tarihten olmalıdır.

Kat. No. 172, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın doğu nişi önünden ele geçmiştir. Düz olan topuzun kenarlarında küçük parçalar eksiktir. Topuzun hemen altından bir boğum ile önce daralıp sonra gövdeye doğru genişler ve uca doğru tekrar daralarak sivri bir şekilde bitirilmiştir. Form olarak benzerine her dönemde rastladığımız bu iğneyi benzerlerinden ayıran nokta ölçüleridir. 4.3 cm uzunluğunda ve en geniş yeri 0,2 cm olan eser benzerlerine göre oldukça küçüktür. Bir kürdan boyunda olan eserin saç iğnesi olarak değil de kıyafetleri tutturmak için kullanılıyor olmalı. Belki de kefenleri tutturmak için kullanılan iğnelerdendir. Mezardan çıkan tek örnek olduğundan dolayı kefen konusunda kesin bir yorun yapılamaz. **Kat. No. 172**, doğu niş önünde yanında ele geçtiği eserlerle aynı tarihe MS 1-2. yüzyıla tarihlendirebilir.

Kat. No. 173, Köprülü Mah. 419 ada 28 parsel 2 numaralı oda mezarın dolgu toprağından geçmiştir⁸⁸⁸. Eserin uç kısmından yukarısı eksiktir. Korunan parça üzeri iki sıra derin yiv arasında bir boncuk, üç sıra yiv arasında bir boncuk ve daralan uçta 5 sıra derin yivle bezenmiştir. Benzer bezemeye sahip parçalardan farklı işlevlere sahip ve farklı tarihlerle pek çok eser antik kentlerde ele geçmiştir. Stratonikeia'dan ele geçen Hellenistik Dönem'e tarihli iki eserin yalnızca uç kısımları korunmuştur⁸⁸⁹. Tralleis örneğine göre biraz daha özensiz ve çarpık olan bezeme **Kat. No. 173** ile aynı düzene sahiptir. Ova, eserlerini "Kozmetik Çubuğu" olarak sınıflandırmıştır. Unguentarium gibi

⁸⁸⁶ Akyay, Meriçboyu, 73.

⁸⁸⁷ D. George, Hogart, *British Museum- Excavations at Ephesus- The Archaic Artemisia-Text*, The Trustees, London 1908, 187, Pl. XXXIII, 2, 4, 6, 7, 11, 13.

⁸⁸⁸ Kat. No. 173'ün işlevi tam belirlenemediği için kendine ait başlıklar açılmadan en yakın form olan iğneler başlığı altında değerlendirilmiştir.

⁸⁸⁹ E. Ova, *Stratonikeia ve Lagina Kemik Yapımı Küçük Buluntular (2008-2019)*, Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü, (Yayınlanmış Yüksek Lisans), Denizli 2021, 126-127, Kat. No. 51-52.

dar ağızlı kaplardan kozmetik ürünlerinin çıkartılmasını sağlayan bu çubukların üzerindeki bezemelerin mümkün olduğunca detaylı yapılması sonucunda kaplardaki ürünlerin bu grift bezemelerin arasına dolarak daha rahat ulaşılmasını sağladığı düşünülmektedir. Kıbyra'da Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen aynı bezemeye sahip örnekler “Unguentarium Çubuğu” olarak isimlendirilmişlerdir⁸⁹⁰. Tarsus'ta ele geçen benzer bir parça Geç Hellenistik Döneme tarihlendirilmiştir⁸⁹¹. Priene'deki örneğin elbise ya da saç iğnesi olduğu düşünülmektedir⁸⁹². MS 3.-6. yüzyıla tarihlendirilen Tralleis örneği ise öreke gövdesi olarak tanımlanmıştır⁸⁹³. Bezemelerin formu açısından yakın olan eserin baş kısmı damla biçimlidir. Mezar konteksti güvenilir olmadığından kesin bir tarih verilemez.

3.4.2. Palet

Köprülü Mah. 419 ada 28 parsel 2 numaralı oda mezardan ele geçen **Kat. No. 174**, 10. 1 cm uzunluğunda 6.3 cm eminde ve 0.9 cm yüksekliğinde köşeleri işlenmiş dikkörtgen küçük bir levhadır. Üç parça halinde ele geçen eser, restorasyonla birleştirilmiştir. Eserin alta gelen yüzünün kenarları verev şekilde kesilerek ergonomik bir tutuş sağlanmış. Bazı araştırmacılar bu paletlerin kenarlarının aynı zamanda bıçak bilemek ve üzerinde karıştırdıkları ürünleri sıyırmak için bu şekilde kesildiklerini iddia etmektedir⁸⁹⁴. Üzerinde kozmetik malzemeleri karıştırmak veya ressamın tarafından boya ile yağı karıştırmak için kullanıldıkları da düşünülmüştür⁸⁹⁵. Öte yandan doktorların bu paletler üzerinde ilaç hazırlamak için çeşitli şifalı bitkilerin ezilmesi merhemlerin karıştırılması için kullandıkları kanıtlanmıştır. Pek çok doktorun mezarında tıp aletleriyle birlikte ele geçmesi bu kanıyı doğrulamaktadır⁸⁹⁶. Köşelerinde küçük eksik parçaları bulunan **Kat. No. 174**'ün ön yüzünde kullanımına dair ipucu veren çizgi

⁸⁹⁰ C. Kutluer, *2006-2018 yılları arasında Kıbyra Kazılarında Ele Geçen Kemik Eserler*, (Yüksek Lisans Tezi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Burdur 2021, 184-186, Kat. No. 110-142.

⁸⁹¹ Goldman, Fig. 273, 99.

⁸⁹² B. Kuru, *Priene Doğu Nekropol Bazilikası'nın Batısında Bulunan Mezar Grubu*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı Arkeoloji Bilim Dalı, Bursa 2018, 70, Kat. No. M6.5, Kat. No. M6.6.

⁸⁹³ Ünal, Toy ve Özcihan, 53, Kat. No. 3.

⁸⁹⁴ S. J. Milne, *Surgical Instruments in Greek and Roman Times*, The Clarendon, Oxford 1907, 171.

⁸⁹⁵ Çokay, Kepçe, 25.

⁸⁹⁶ M. Bucovalea, (1977). “Atestari Arheologice Ale Practicilor Medico- Farmaceutice in Dobrogea”, *PONTICA*, 10, 91-96, 98.

şekilinde bir oyuk bulunmaktadır. Krem renkli olan Tralleis örneği benzerlerinden farklı olarak fildişinden yapılmıştır. Bu taşlar genellikle silikat ağırlıklı volkanik taşlar, mermer ve nadiren kireçtaşı gibi malzemelerden yapılmıştır⁸⁹⁷. Romanya'daki örnekler yeşil şist ve beyaz kireçtaşı üretilmiştir⁸⁹⁸. Aizanoi'deki palet andezit taşındandır⁸⁹⁹. Efes'te bulunan 2 palet ise zımpara taşından yapılmıştır⁹⁰⁰. Perge'de MS 1-2. yüzyıla tarihlendirilen palet mermerdendir ve yalnızca yarısı ele geçmiştir⁹⁰¹. Parion'daki örnek de mermerdendir ve MS 1. yüzyıl sonları- MS 2. yüzyıl başlarına tarihli bir mezardan ele geçmiştir⁹⁰². Isaura'daki Philadelphia'dan ele geçen ve MS 1-3. yüzyıla tarihlendirilen üç paletten ikisi kireçtaşı biri mermerdendir⁹⁰³. Tralleis örneği form olarak tüm örneklerle benzer fakat fildişi malzemeden üretilmiş olmasıyla farklılık göstermektedir.

Kat. No. 174'ün ele geçtiği 28 parseldeki 2 numaralı mezarın kontekstinin güvenilir olmamasından dolayı eser için kesin tarih verilemez ancak bazı yorumlar yapabiliriz. Eserin benzerleri MS 1. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Mezarda bu tarih aralığına uyan benzerlerinden yola çıkarak tarihlediğimiz MS 1. yüzyıl sonları- MS 2. yüzyıla tarihli kalp burunlu red-on-white tekniğinde astarlanmış bir kandil ve MS 1.- 2. yüzyıla tarihlediğimiz güvercin figürinidir. Bu eserlerin tedavi amaçlı merhemleri ya da kozmetik ürünleri karıştırmak için kullanılan bir palet ile bağlantısını kurmak zordur. Bu durumda eşyaların kullanımıyla alakalı bir bağlam kurduğumuzda ise mezardan çıkartılan MS 5.-6. yüzyıla tarihli minyatür şişeler ile bağlantı kurarak bu paletin onlarla birlikte mezara konulmuş geç dönemde yapılmış bir eser olduğu akla daha yatkındır. Mezarın durumundan dolayı kontekstin dağılması bizi kesin bir tarih vermekten alıkoymaktadır.

⁸⁹⁷ H. Kasapoğlu, (2021). "Antik Kaynaklardan Materyal Kültüre Bir Mezar Kontekstinin Okunması", *Anadolu Araştırmaları-Anatolian*, 24, 1-40, 14.

⁸⁹⁸ Bucovalea, 98, Fig. 9.

⁸⁹⁹ Özer, E., "Aizanoi Kuxey Nekropolis 2012 Sezonu", E. Özer (Ed.), *Aizanoi Band I*, (ss.25-58), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015, 52, Res. 55

⁹⁰⁰ Uzel, s. 141, s. 218, Efs 10, 51 Lev. LV; 214, Efs 5, 27 Lev. L.

⁹⁰¹ Çokay, Kepçe 25.

⁹⁰² Kasapoğlu, 39, Res. 24, Kat. No 33.

⁹⁰³ H. Canlı, *Isaura'daki Philadelphia (Gökçeseki) Metal Buluntuları*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Mersin 2019, 177-179, Kat. No. Kt1, Kt2, Kt3.

3.4.3. Oyun Pulları

Günümüzde olduğu gibi antik dönem insanları da boş zamanlarını geçirmek için çeşitli oyunlar oynarlardı. Bu oyunlarda kullanılan oyun pulları cam, pişmiş toprak, taş, kemik gibi malzemelerden yapıldı. Oyun pulları agoralar, tiyatrolar, stoalar, hamamlar gibi büyük kalabalıkların toplandığı alanlarda ve mezarlarda ele geçmişlerdir. Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından toplam 4 oyun pulu ele geçmiştir.

Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın doğu nişi önünden ele geçen **Kat. No. 175**, arkası düz, önü hafifçe dışa bombe yapan daire formlu bir oyun puludur. Yüzeyi perdahlanarak parlatılmış ancak yıpranan kısımlar mevcuttur. **Kat. No. 175**'in her iki tarafında da içe doğru bir oyuk çevresinde bir küçük yiv ve kenara yakın bir yiv daha yer almaktadır. Eserin bir kenarında yeşil bir renk görülmektedir. Büyük bir olasılıkla metal bir eserle temas halinde olduğu için eserin metalle temas ettiği bölgede yeşil bir renk değişimi olmuştur. Efes Müzesi'ne satın alma yoluyla kazandırılmış bir örneğin arkası düz bırakılmıştır ancak ön kısmı **Kat. No. 175** ile çok benzemektedir. Eser Geç Hellenistik-Geç Bizans Dönemleri arasına tarihlendirilmiştir⁹⁰⁴. Efes'teki kuyunun içerisinde Nero-Erken Flavius tabakasından ele geçen bir diğer eser arkasının düz oluşu dışında eserimizle uyuşmaktadır⁹⁰⁵. Samothrake'de MS 25'e tarihli bir mezardan çıkarılan iki kemik pyxis'in kapakları eserimizle aynı formdadır⁹⁰⁶. Pek çok merkezde benzer forma sahip pyxis kapakları kaplarıyla beraber ele geçmiştir. Ancak bizim eserimizin bulunduğu mezardan böyle bir pyxis olduğuna dair herhangi bir iz bulunmamaktadır. Bu sebeple eserimiz bir oyun pulu olmalıdır. Korinh'te bulunan kenarında bir yiv ve ortada bir yivle sınırlandırılmış kabartı, ortasında nokta şeklinde bezemesi bulunan bir oyun pulu MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁹⁰⁷. Tarsus'tan üzeri yivli bir başka örnek Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁹⁰⁸. Smyrna'da ele geçen benzer bir eser genel olarak Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁹⁰⁹. Tralleis'te gymnasium civarındaki mezarlardan çıkarılan iki oyun pulu, dışa bombe yapan ortada bir halkayla sınırlandırılmış küçük bir nokta ve arka yüzde merkezde yine bir oyuk bulunan bezeme

⁹⁰⁴ Çakal, Çetin, ek. s. 17, Kat. No. 22

⁹⁰⁵ Meriç, Taf. 105, B28

⁹⁰⁶ Dusenbery, 373, S219-6 ve S219-5

⁹⁰⁷ Davidson, Pl. 99, 1680

⁹⁰⁸ Goldman, s. 399, şek. 273, 88.

⁹⁰⁹ A. Ersoy, *Smyrna/İzmir Kemik Objeleri- Antik Dönem'den Osmanlı Dönemi'ne*, Ege Yayınları, İstanbul 2017, 116, Kat. No. 67.

şekliyle **Kat. No. 175** ile oldukça uyumludur. Eserler MS 4.-6. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁹¹⁰. İsrail'deki Caesarea Maritima'dan benzer bir eseri Ayolan Geç Bizansa tarihlemiştir (MS 6. yy.)⁹¹¹.

Benzerleri oldukça uzun bir zaman aralığında görülen **Kat. No. 175**'i mezar kontekstine göre MS 1.-2. yüzyıla tarihleyebiliriz.

Kat. No. 176, Kat. No. 175 ile birlikte Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın doğu nişi önünden ele geçmiştir. Oldukça yıpranmış olan eserin ön yüzeyi tamamen tahrip olmuştur. Düz olan arka yüzeyine herhangi bir bezeme yapılmamıştır. Çapı **Kat. No. 175**'ten 1.5 cm kadar küçük olan **Kat. No. 176**, mezar kontekstine göre MS 1. yüzyıl-MS 2. yüzyıla tarihlenebilir.

Kat. No. 177, Köprülü Mah. 419 ada 28 parselde yer alan 2 numaralı oda mezarın dolgu toprağı içinden ele geçmiştir. Sağlam olarak ele geçen eser daire formudur. Ön yüzünde iç içe 7 yiv ortasında bırakılan iç bükey boşluğun merkezinde yuvarlak bir kabartı ortası çukur şeklinde oyuklar bezeme tamamlanmıştır. Arkası düz ve bezemesizdir. Korinth'ten üzerinde iç içe yivler bulunan benzer bir örneğin MS 1. yüzyıl ya da MS 2. yüzyıldan olduğu düşünülmektedir⁹¹². Yukarı Moesia Bölgesi'nde ele geçen eser MS 2. yüzyıl ile 4. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir⁹¹³. Bíró'nun, Macaristan Ulusal Müzesi'ndeki Roma Dönemi kemik eserleri incelediği çalışmasında daire formu ve üzeri yivli oyun taşlarından oldukça fazla bulunmaktadır⁹¹⁴. Aquincumi'de bulunan oyun pulları arasında da iç içe yivlerin yer aldığı örnekler bulunmaktadır⁹¹⁵. Alliaoni'deki oyun taşının **Kat. No. 177**'ye göre daha az yivi bulunur ancak merkezdeki halka biçimli kabartı eserimizle benzerdir⁹¹⁶. Efes Müzesi'ne satın alma yoluyla kazandırılan bir başka örnek MS 1.-5. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁹¹⁷. Genel olarak Roma Dönemi'ne ait bir eser

⁹¹⁰ Ünal, Toy, Özcihan, 183, Kat. No. 482- Kat. No. 483.

⁹¹¹ E. Ayalon, The Assemblage of Bone and Ivory Artifacts from Caesarea Maritima, Israel 1st-13th Centuries CE, *BAR International Series 1457*, The Basingstoke Press, England 2005, 75, s. 255, 288-289.

⁹¹² Davidson, 219, Pl. 99, 1684

⁹¹³ Sofija, Petković, *The Roman Items Of Bone And Antler From The Territory Of Upper Moesia*, Petar, Petković (Ed.), Archaeological Institute, Belgrade, Belgrade 1995, T.XL, 2, 3, 7.

⁹¹⁴ Mária T. Bíró, "The Bone Objects of The Roman Collection, *Catalogi Musei Nationalis Hungarici*", Tibor Kovacs (Ed.), Printing Office of the Hungarian National Museum, Budapest 1994, Pl. XXIX, Fig. 683-706.

⁹¹⁵ Bíró, Mária T., Alice M. Choyke, Vass Lóránt, Vecsey Ádám. "Aquincumi Csonttárgyak" *Az Aquincumi Múzeum Gyűjteménye 2*, Avaloni Nyomdaipari Kft., Budapest, 2012, s. 112, Fig. 310-318.

⁹¹⁶ Karaca, 190, Kat. No. 400.

⁹¹⁷ Çakal Çetin, 57-58, ek. s. 18, Kat. No. 23

olduğunu söyleyebileceğimiz **Kat. No. 177**'nin ortaya çıkarıldığı mezarın kontekst şartlarından dolayı kesin bir tarih belirlemek doğru olmayacaktır.

Kat. No. 178, Köprülü Mah. 419 ada 28 parseldeki kazı alanının güneyinde yüzeyden ele geçmiştir. Sağlam olan krem rengi eserin iki yüzeyi de perdahlanmıştır. Ön yüzünde eserin kenarından ince bir halka geçirilerek ortada oluşturulan daire şeklinde bir kabartıyla eserin bezemesi tamamlanmıştır. 1,5 cm çapıyla diğer Tralleis örneklerinden daha küçük boyutlu olan **Kat. No. 178**'in bir benzeri kentteki Arsenal'in tonozunun dolgu toprağı içinden çıkarılmıştır. MS 4.-6. yüzyıl arasına tarihlendirilen ve **Kat. No. 178**'e göre iki katı büyüklüğünde çapa sahip bu eserin kenarından geçen halka kazıma olarak yapılmıştır. Bu eser de Tralleis'teki benzerinin tarihiyle aynı MS 4.-6. yüzyıldan olabilir.

3.4.4. Aşık Kemikleri

Dört yüzü de farklı olan aşık kemiği, çift tırnaklı hayvanların arka bacaklarının dizinden elde edilmektedir. Grekçede *astragalos*, Latince *talus* olarak geçen aşık kemiği⁹¹⁸, ulaşılabilirliğinin kolay olması nedeniyle, çok yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Kübik şeklinden dolayı zar oyunlarında, kehanet ve kült objesi, mezar hediyesi, mühür ve bezeme elemanı gibi çeşitli yerlerde farklı amaçlar için kullanılmıştır⁹¹⁹. Dört yüzü farklı şekillerde bir yüzü düz, bir yüzü bükümlü, bir yüzü iç bükey diğer yüzü dış bükeydir. Bu yüzlere verilen sayı değerleri ise sırasıyla 1, 6, 3 ve 4 şeklindedir⁹²⁰. Aşık kemikleri o kadar yaygın kullanım görür ki doğal olanlarının yanı sıra fildişi, bronz, demir, kaya kristali, akik taşı, lal taşı, pirinç, gümüş, ahşap, pişmiş toprak, kurşun, cam, mermer ve altın gibi malzemelerden yapılmış taklitleri de vardır⁹²¹.

Tralleis Güney Nekropolü mezarlarından işlem görmüş 3 adet aşık kemiği ele geçmiştir. **Kat. No. 179**, Köprülü Mahallesi 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın güney klinesinden, **Kat. No. 180**, Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın güney nişinden ve **Kat. No. 181** ise aynı mezarın batı nişinden ele geçmiştir. Üç aşık kemiğinin de keskin kenarları tıraşlanmıştır. **Kat. No. 179**, diğer eserlere göre biraz daha kötü

⁹¹⁸ Karaca, 46.

⁹¹⁹ R. Aktaş, (2018). "Aşık Kemiğinin (Astragalos) Antik Dönemde Kullanımı", Onur Zunal ve diğ. (Eds.), *Prof. Dr. Nuran Şahin'e Armağan Kitabı EPIPHANEIA*, (ss. 1-8), İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları Ed. Fak. Yayın No: 198, 1.

⁹²⁰ M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2013, 100.

⁹²¹ Aktaş, 1.

durumdadır. Parion Nekropolü'nde MÖ 6. yüzyıl mezarlarından 6 adet aşık kemiği ele geçmiştir⁹²². Korinth'te Tralleis örneğindeki gibi kenarları tıraşlanmış bir aşık kemiği MÖ 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁹²³. Tarsus'taki aşık kemiği ise Orta Hellenistik tabakasından ele geçmiştir⁹²⁴. Alliaoni'de ele geçen çok sayıda aşık kemiğinin dolgu topraktan gelmeleri nedeniyle kullanım amacı belirlenememiştir⁹²⁵. Samothrake Nekropolü'nde mezarlardan hem doğal kemikler hemde camdan⁹²⁶ yapılmış taklitleri ele geçmiştir. Yanları kesilmiş doğal aşık kemikleri MS 25'e tarihli mezarlardan ele geçmiştir⁹²⁷. Stratonikeia'dan 3 aşık kemiğinden ikisi MS 2.-4 yüzyıla tarihlendirilirken biri tarihlenememiştir. Uzun yıllar değişmeden kullanılan doğal kemikler ancak mezar kontektleriyle tarihlenebilir. Bu durumda Tralleis örnekleri, ortaya çıkarıldıkları mezarların genel kullanım aralığı olan MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl dönemi içinde mezara bırakılmış olmalıdır.

3.4.5. Boncuk

Mesudiye Mahallesi'ndeki oda mezarın doğu nişi önünden küçük bir eksik parçası dışında sağlam olarak ele geçen **Kat. No. 182**, krem renkli siyah damarlı malzemesinin yüzeyi pürüzlüdür. İrice bir arpa tanesini andıran oval şekilli boncuğun ortasından ip deliği geçmektedir. Ayırt edici bir özelliği bulunmayan bu küçük boncuk önceki eserlerimiz gibi mezarın kullanıldığı tarih aralığında herhangi bir dönemden olabilir.

⁹²² Halil, Özkan, *Parion Kemik Eserler (2005-2017)*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Samsun 2020, 123-124, Kat. No. 86.

⁹²³ Davidson, 222, Pl. 100, 1753

⁹²⁴ Goldman, 273, 86-87.

⁹²⁵ Karaca, 46.

⁹²⁶ Dusenbery, 278, S158 19.

⁹²⁷ Dusenber, 374, S207-15, 350, S209-2.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Tralleis Güney Nekropolü'nde 2016-2017 yılları arasında Aydın Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan biri konglomeraya oygu olarak yapılmış, dördü tonoz örtülü ve dromoslu, beş oda mezar ile üç situla mezardan oluşan toplam 8 mezar ve buluntuları tez kapsamında incelenmiştir. Kentin nekropolüne dair mezar inşa teknikleri, ölü gömme gelenekleri, mezar buluntularının çeşitliliğine ve buradan yola çıkarak eserlerin bırakıldığı dönemin moda, sanat anlayışı, bireylerin cinsiyetlerine ve mesleklerine dair önemli sonuçlara ulaşılmıştır.

Köprülü Mahallesi'ndeki 419 ada 28 parseldeki 2 oda mezar ve 418 ada 7 parseldeki diğer 2 oda mezarın tahribata uğramasına rağmen günümüze gelen kalıntılarından moloz taşlardan örülmüş beşik tonozlu ve içleri sıvalı olduğu anlaşılan tek odalı mezarların yönüne göre kapının haricinde iç cephe duvarlarına konumlandırılan 3 kline ile ortada dromosun bulunduğu benzer bir planın izlendiği görülmektedir. Mezarların duvarlarının moloz taştan ve kireç harcıyla örüldükleri tespit edilmiştir. Diğer mezarlara göre daha iyi durumda ele geçen 419 ada 28 parseldeki 1 numaralı oda mezarın dromosundan mezar odasına kemerli bir giriş ile geçildiği ve klineleri sanduka tipinde olduğu görülmektedir. Tralleis'teki Roma dönemi oda mezarlarının özelliklerini yansıtan 1 numaralı mezarın, buluntularının da yardımıyla MÖ 2. yüzyıl sonları ile MS 2. yüzyıl aralığında kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Yoğun tahribata uğrayan aynı parseldeki tonozlu üst örtüsüne sahip ikinci oda mezarın girişi tahrip olduğu için lento taşı kaybolmuştur. Ancak günümüze kalan kireç taşından kapı söveleri girişin parseldeki 1 numaralı mezardaki gibi kemerli olmadığını göstermektedir. Klineleri de 1 numaralı mezardan farklı olarak seki şeklindedir. Her iki mezarda moloz taştan kireç harcıyla örülmüş duvarlarla inşa edilmiştir. 2 numaralı mezarın buluntuları MÖ 2 yüzyıl sonlarıyla MS 7. yüzyıl başları arasına tarihlenmektedir.

418 ada 7 parseldeki 1 numaralı mezarın moloz taşlarla örülü beşik tonozlu ve dikdörtgen dromosu çevresindeki klinelerin mezar iç duvarına bitişik düz sekiler şeklinde olduğu görülmektedir. Girişin tam karşısında içine urne kapları yerleştirilen dikdörtgen bir niş görülmektedir. Mezarda ele geçen az sayıda mezar buluntusu MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir. Mezarın dromosunda 4 adet urne ve 2 adet situla mezar ele geçmiştir. Parseldeki 2 numaralı mezarın tonoz ve girişi tamamen tahrip

olmuştur. Girişin karşısındaki duvarda 1 numaralı mezarda olduğu gibi bir niş ve sıvalı düz sekiler şeklinde klineler bulunmaktadır. Herhangi bir buluntu ele geçirilemeyen 2 numaralı mezarın aynı plan özellikleri gösterdiği 1 numaralı mezar ile çağdaş olduğu sonucuna varabiliriz.

Tonoz örtülü dromoslu oda mezarların genel olarak inşa tekniklerinden ve buluntularından aynı dönemlerde yapıldıkları ve uzun yıllar tekrar tekrar kullanıldıkları anlaşılmaktadır. Temelde aynı plan ve inşa tekniği uygulanan bu mezarların duvarlarda dikdörtgen nişler, sanduka ya da düz seki biçimli klineler kemerli ya da kireç taşından söveleri üzerinde lento taşının bulunduğu girişler gibi mimari ayrıntılarda görülen farklılıklar aynı dönemde yapılan bu mezarların sahiplerinin geleneklerine göre ya da inşa ustalarının tercihlerine göre değişiklik gösterebildiği sonucunu çıkarabiliriz.

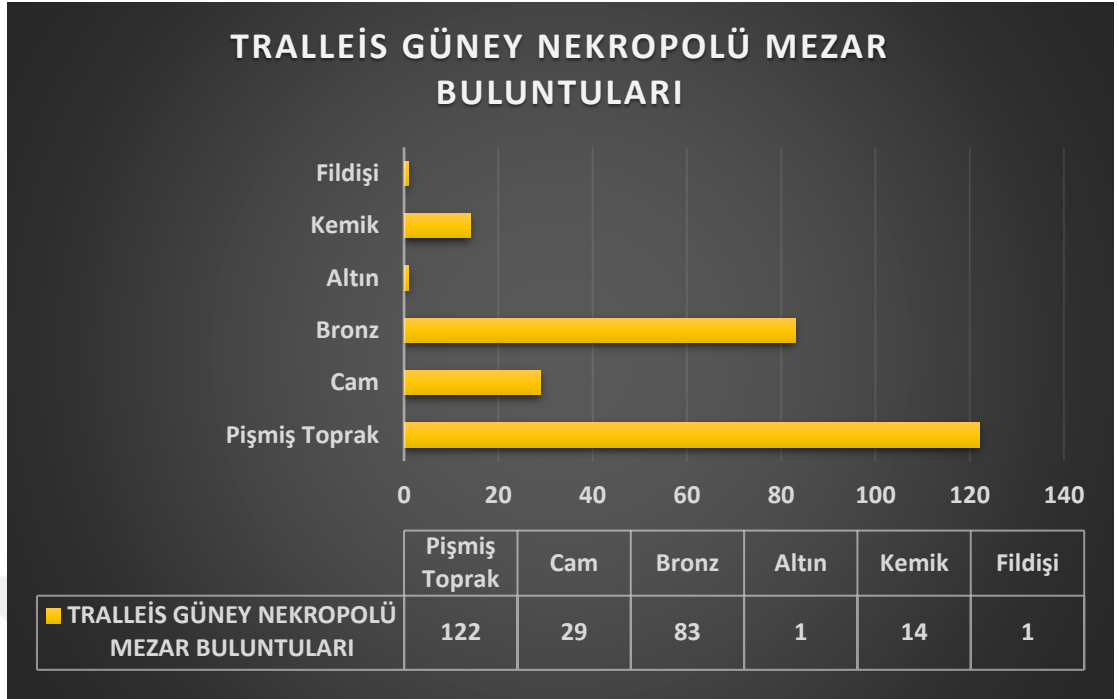
Mesudiye Mahallesi'ndeki yerel konglomera tabakasına oyulmuş oda mezarın ise eğimli uzun bir dış koridorun sonunda büyük plaka şeklinde taşlarla kapatılmış mezar girişinden doğrudan mezar odasına ulaşılmaktadır. Duvarlar konglomeraya oyulmuş ve üzeri sıvanmamıştır. Ancak mezarın üç duvarına oyulmuş nişler içinde çay taşlarıyla örülmüş yarı yarıya toprağa gömülü duvarlarla sınırlandırılan klinelerin olduğu bir plan izlenmiştir. Mezarda ele geçen buluntular oda mezarın MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl aralığında kullanıldığını göstermektedir. Mezarın dışındaki rampa şeklindeki dromosta raporlarda detaylıca açıklanan ve fotoğraflanan kova biçimli büyük boy bir situla mezar ele geçmiştir. Situla mezarın başka bir mezarın girişinde ele geçmesi bu tip mezarların özel bir yere ve yöne göre gömülmeyip dromoslar gibi korunaklı buldukları bir alana rastgele gömüldüklerini göstermektedir. Mezardan ele geçen MS 1. yüzyıla tarihlendirilen figürin (Kat. No. 86), kandil (Kat. No. 21) ve bronz çan (Kat. No. 163) mezarın bir çocuğa ait olduğu sonucunu vermektedir.

Urnelerde ele geçen kemiklerden anlaşıldığı üzere Tralleis Güney Nekropolü'nde incelediğimiz oda mezarlarda hem kremasyon gömü hem de inhumasyon gömü görülmektedir. Mezarlarda yanık izlerinin bulunmayışı ölümlerin başka bir alanda yakılıp ardından urnelere konularak mezarlara bırakıldıklarını ortaya koymaktadır. Kurtarma kazısı raporlarında belirtilen bir diğer ifade bazı urne kaplarında ele geçen kemiklerde yanık izlerine rastlanmadığı yönündedir. Bu doğruysa Tralleis Güney Nekropolü'ndeki inhumasyon gömülere ait kemiklerin, oda mezarların sonraki kullanımlarında toplanarak

urne kaplarına konulduğu sonucunu da çıkarabiliriz. Hepsinin saklanamadığını bildiğimiz kemiklerden 418 ada 7 parseldeki 1 numaralı mezarın dromosunda ele geçen urnelerin içinde yer alan kemikler üzerinde antropologlar tarafından yapılan incelemeler kemiklerin kremasyon işleminden geçtiği sonucunu vermiştir. Mesudiye Mahallesi 5 parseldeki oda mezar in-situ halde ortaya çıkarılmıştır. Kurtarma kazısı raporlarından alınan bilgilere göre iskeletlerin bulunduğu güney nişte 4, doğu nişte 3 ve batı nişte 2 bireye ait kemikler ele geçmiştir. Nişlerin önlerindeki zeminlerde ise mezar buluntuları ele geçmiştir. Hem nişlerin içinde hemde önlerinde buluntuların ele geçmiş olması önceki bireyin armağanlarının nişlerin önüne konulup nişteki kemiklerin kilnenin kenarına itilerek defin işlemi yapılan son birey ve onun armağanlarının kline içine bırakıldığını göstermektedir. Mezardaki MÖ 2. yüzyıl sonuna ait buluntuların hepsinin nişlerin önünde ele geçmesi bunu desteklemektedir. Bu durum mezarlardaki inhumasyon kemiklerinin urnelere konulduğu düşüncesini de zayıflatmaktadır. Ancak bir mezarda böyle bir uygulamanın görülmesi tüm nekropolde aynı olacağını göstermez. Daha önce de belirttiğimiz gibi en kesin sonuçlar yapılacak yeni kazı çalışmalarıyla ortaya çıkarılabilir.

Güney Nekropolü oda mezarlarının yönleri; tez kapsamında incelediğimiz mezarlara ek olarak önceki çalışmalarda yayınlanan oda mezarlar da eklendiğinde arazinin şartlarına uygun olarak kuzey-güney aksındadır. Ancak Köprülü Mahallesi'nde incelediğimiz 4 mezardan ikisi doğu-batı yönlüdür. Bu durum başka antik dönem nekropollerinde de sık sık uygulandığı gibi Tralleis'te de arazinin topoğrafik şartlarına göre mezar yönlerinin değişebildiği sonucunu ortaya koymaktadır.

Mezar buluntularının kalitesi ve çeşitliliği mezar sahiplerinin statüsünü göstermesi açısından oldukça önemlidir. Zengin bir kent olduğu antik kaynaklarda da sıkça vurgulanan Tralleis'te incelediğimiz mezarlarda ele geçen malzeme cinsi arasında en yoğun grubu pişmiş toprak eserler oluşturmaktadır.

Grafik 8. Tralleis Güney Nekropolü Mezar Bulunları Mazeme Cinsleri

Pişmiş toprak eserler içinde mezarların kullanım aralığına dair en güvenilir bilgiyi kandillerden almaktayız. Burun uçlarındaki izlerden kandillerin çoğunun mezara konulmadan önce veyahut mezardayken kullanıldığı anlaşılmaktadır. Az sayıda kullanılmamış kandil mezara konulan malzemelerin bazılarının ölü için özel olarak alınmış armağanlar olduğunu göstermektedir. Mezarlardan çıkarılan kandiller formlarına göre gruplandırılarak kronolojik olarak incelenmiştir. Kandillerin tarihleri MÖ 2. yüzyıl sonlarından MS 6. yüzyıla kadar geniş bir dönem aralığına sahiptir (Ek I). İkinci yoğun grubu oluşturan unguentariumlar kendi içlerinde İğ Gövdeli ve Torba Gövdeli olmak üzere iki ana başlık altında incelenmiştir ve kandillerle aynı dönem aralığında görülmektedir (Ek II). Cam unguentariumlar ise kendi içinde unguentariumlar ve minyatür şişeler olarak ikiye ayrılarak mezar kontekstlerine göre unguentariumlar MS 2. yüzyıl ile MS 5.-6. yüzyıl arasına tarihlenmektedir (Ek. III). Daha çok mezarların kontekstine göre tarihlediğimiz diğer eserler ise ölü yemeğine işaret eden maşrapalar, kaseler, bireylerin özel kullanım eşyaları olarak sayılabilecek pyxisler, kemik iğneler, oyun taşları, bronz yüzük, yüzük kaşı, strigilis, kemer tokası gibi tekil buluntulardan oluşmaktadır. Buna göre mezarlarımızda ele geçen en erken tarihli buluntular MÖ 2. yüzyılın son çeyreğine en geç tarihli eserler ise MS 7. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Buradan yola çıkarak Güney Nekropol alanının MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında

yoğun olarak kullanıldığı ve sonraki dönemlerde MS 7. yüzyıla kadar kesintisiz olarak kullanıldığı sonucunu çıkarabiliriz.

Ölü gömme gelenekleri açısından sadece bir mezarın in-situ durumda günümüze gelebilmesi ve onun içinde tekrar tekrar yapılan gömü uygulamalarından dolayı iskeletlerin yatış yönleri, buluntuların konumlarında görülecek ortaklık ya da farklılıklar izlenememiştir. Ancak buluntu grubundan mezarlarda gömülen kişilerin diğer kentlerde olduğu gibi Tralleis Güney Nekropol alanına takıları ve kozmetik ürünleriyle kadınlar, silah, kemer tokası ve strigilisleriyle erkekler, figürin ve bronz çan ile bir situlaya konularak gömülmüş bir bebek ya da küçük yaşta bir çocuk gömüsü yapıldığını söyleyebiliriz. Bu durumda ölülerini eşyalarıyla gömen Tralleis halkının ölümden sonra yaşam inancına sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Nekropolde sonraki yıllarda yapılacak kapsamlı çalışmalar daha sağlıklı verilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

KATALOG

Kat. No.	: 1
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/50
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 3.1 cm, K. Ç. 6.7 cm, Uz. 12.1 cm
Hamur Rengi	: 10 YR- 8/6 yellow
Astar Rengi	: GLEY 1- 3/N very dark gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Eksik kulp dışında sağlam. Çift dışbükey gövdeli, omuzda kabartma dikey çizgi bezeme. Etrafı içe eğimli bir bantla çevrili diskus ortasında çevresi kabartma halkalı geniş yağ deliği etrafında ikisi tam açılmamış üç küçük hava deliği. Burun üzerinde diskusla birleşmeyen kanal, mızrak/ok ucu biçimli burun. Alçak halka kaidesi hafifçe içe çökük.
Referans	: Wiegand, Schrader, Abb. 560 181, 182; Goldman, Pl. 94, No 47; Howland, Pl. 49 Type 49 A: 651, 657; Kassab, Tezgör, Sezer, 290-292; Civelek 2001, Levha IV, K13, 208. Aydın, K1-K2; Özver, 363, Kat. No 24.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği – MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 2
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/52
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 7.3 cm, Uz. 12.2 cm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 5/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Küresel gövdeli kandilin düz dikey kulpu diskusu çevreleyen kabarık halkayla birleşmekte. Diskus ortasında çevresi kabartma halkalı büyük bir yağ deliği. Kısa ok ucu şeklinde burun ve oval fitil deliğinin ucunda yanık izi. Yüksek düz halka kaide.
Referans	: Bruneau, Lev. 6, no 313, 315; Kassap-Tezgör, Sezer, 116, no. 303; Civelek 2001, Lev. IV-VI K19, K20, K24.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 3
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/51
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük: 5.9 cm, Gen. 7.9 cm, Uz. 15.6 cm
Hamur Rengi	: 10 YR 7/8 Yellow
Astar Rengi	: 2.5 Y- 4/1 Dark Gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Diskusundaki eksik parça dışında sağlamdır. Dikey halka kulpun üzerinde iki oluk bezeme. Çift dışbükey gövdeli, omuzda kabartma spiral bezeme ve uzun burun köprüsü üzerinde bir satyr kabartması. Boyunlu diskusta merkezde büyük bir yağ deliği çevresinde korunan kısmında iki ve kırık kısımda kenarı görülen üçüncü bir hava deliği. Geniş yuvarlak burnunun fitil deliği bir bantla çevrelenmiş, Hafif yükseltilmiş taban düz.
Referans	:Howland, Plate 49, no 659 (Type 48 B); Kassap-Tezgör, Sezer, no 293-298;Günay-Tuluk, Kat. No. 265; Civelek, Lev. 1 K14-K11
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyıl

Kat. No.	: 4
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/17
Buluntu Yeri	: 561 Ada 5 Parsel oda mezar batı niş
Ölçüleri	: Yük. 3.2 cm, Gen. 6 cm, Uz. 10.7 cm
Hamur Rengi	: 2.5Y 7/4 pale brown
Astar Rengi	: 2.5Y 6/1 gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kulp ve kulpun bulunduğu kısımda diskus çevresinde dökülmeler dışında sağlam. Çift dışbükey gövdeli, omuzda kabartma dil bezeme ve uzun burun köprüsü üzerinde dil bezeme. Diskusta merkezinde çevresi kabartma bir halkayla çevrili büyük yağ deliği ve ikisi daha geniş üç hava deliği. Geniş oval fitil deliği bir bantla çevrelenmiş, hafif yükseltilmiş oval düz taban.
Referans	: Howland, Plate 49, no 659 (Type 48 B); Kassap-Sezer, no 293-298; Civelek, Lev. 1 K14-K11
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın sonu - MÖ 1. yüzyıl

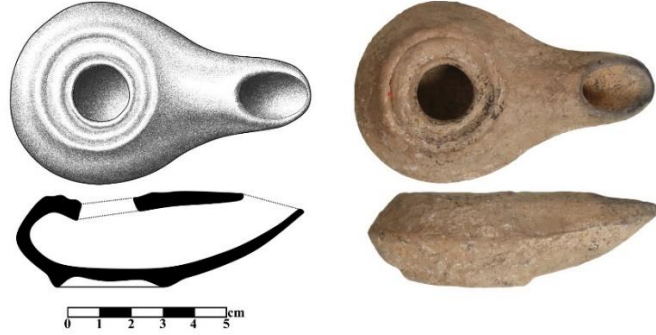
Kat. No.	: 5
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/18
Buluntu Yeri	: 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 3.7 cm, Gen. 7.3 cm, Uz. 10.7 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5Y 4/1 Dark Gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Kulpsuz çift dışbükey gövdeli. Alçak tek kabartma halkanın çevrelediği diskusun merkezinde kabartma halka ile çevrili geniş yağ deliği, uzun burunda oval fitil deliği. Astar da dökülmeler. Hafif yükseltilmiş halka düz taban.
Referans	: Civelek, K28, K29, VI.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyılın başları

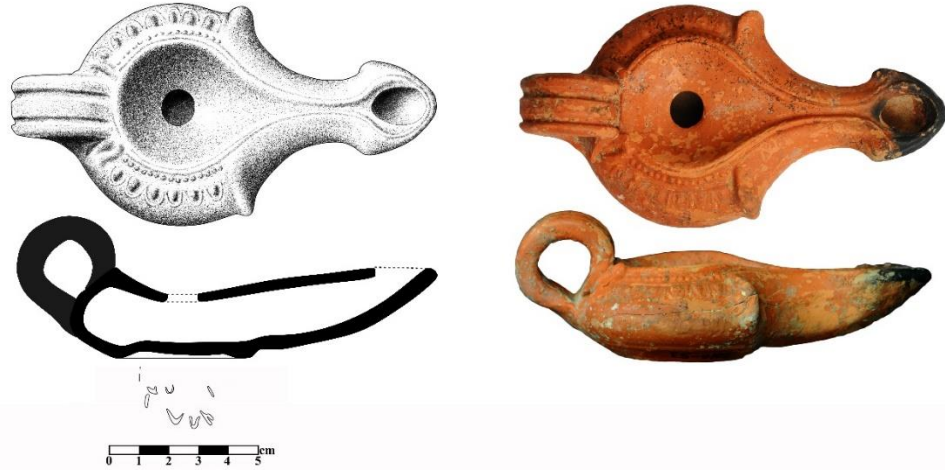
Kat. No.	: 6
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/49
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 4.9 cm, Gen. 6.8 cm, D. Ç. 4 cm, Uz. 11.9 cm
Hamur Rengi	: 10 YR- 8/6 Yellow
Astar Rengi	: 2.5 Y- 4/1 Dark Gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Referans	: -
Tanımı	: Sağlam. Dikey halka kulp düz diskusu çeviren ince kabartma çizgi ile birleşmekte. Çift dışbükey gövdeli, omuzda kabartma iki sıra nokta bordürleri, öne doğru uzayan yuvarlak burun ve oval fitil deliği. Hafif yükseltilmiş oval taban.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın sonu - MÖ 1. yüzyılın başı

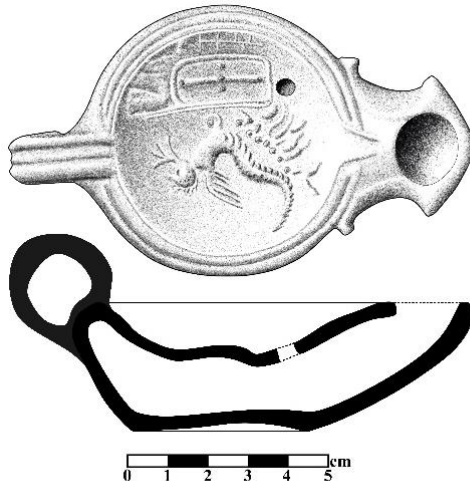
Kat. No.	: 7
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/13
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 3.1 cm, Gen. 5.5 cm, Uz. 9.1 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 6/4 light Brown
Astar Rengi	: 2.5 Y- 4/1 Dark Gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Kulpsuz, çift dışbükey gövdeli, uzun burun, oval fitil deliği. Alçak tek kabartma halkanın çevrelediği diskusun ortasında büyük yağ deliği. Yüksek halka kaide.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl sonu- MÖ 1. yüzyıl başları

Kat. No.	: 8
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/53
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 4.7 cm, Gen. 7.5 cm, Uz. 13.7 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/8 reddish yellow
Astar	: 2.5 YR 5/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Çift yivli dikey halka kulplu. İçbükey diskus ortasında yağ deliği, diskusun dış kenarında inci dizisi altta ion kymathionu. Diskusun çevresinden dolanan ince bir hat fitil deliğini çevrelemekte. Uzun burnun iki yanında çıkıntı yapan volütler, geniş ters yaylar çizerek yarım ay biçimli gövdenin devamı şeklinde volütlü çıkıntılar. Omuzda ion kymathionu bezemesi. Oval fitil deliğinde is. Hafif yükseltilmiş içe çökük halka kaidesi üzerinde okunmaz halde usta monogramı ya da bir atölye lejandı.
Referans	: Perlzweig 1961, Pl. 12, 378, Pl. 13 377; Barın, Kat. No 6 Lev. 2 c, d; Civelek, K65, Aydın, K.28 Lev. XXXII, Çiz. a-b, Res. K28; Özver, Kat. No. 53.
Tarih	: MÖ 1. yüzyıl- MS 1. yüzyıl

Kat. No.	: 9
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/61
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 7 cm, Uz. 11.5 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5YR 6/8 reddish yellow
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam, İki yivli dikey halka kulplu, üçgen volütlü. Burun ucunda geniş yuvarlak fitil deliği. Yer yer yüzeyden dökülen astar. Omuzda üç kabartma halka ortasında içbükey diskus, üzerinde alt kısmı balık/yılan üst kısmı insan, kanatlı ve ağzından ateş/su püskürten karışık bir mitolojik yaratık. Yaratığın karşısında bir kapı ve burçların tepesinde kalkanlı askerler. Kapının hemen altında küçük bir yağ deliği. Hafif içe çökük halka kaide.
Referans	: V. K. Goethert – Polaschek, Taf. 17, 41 (M. 41), Taf. 18, 56 (M. 108), 68 (M. 163); Bailey, Plate I Type A Q759, Q761, Q762, Q764; Civelek, K51 Lev. X, K62 Lev. XII, K76 Lev. XIV; Hellmann 1987, Lev. VIII 73, Lev. XIII 120; Lightfoot 2001, Cat. 395, MMA 27.94.5, 300-301.
Tarih	: MS 1. yüzyıl başları.

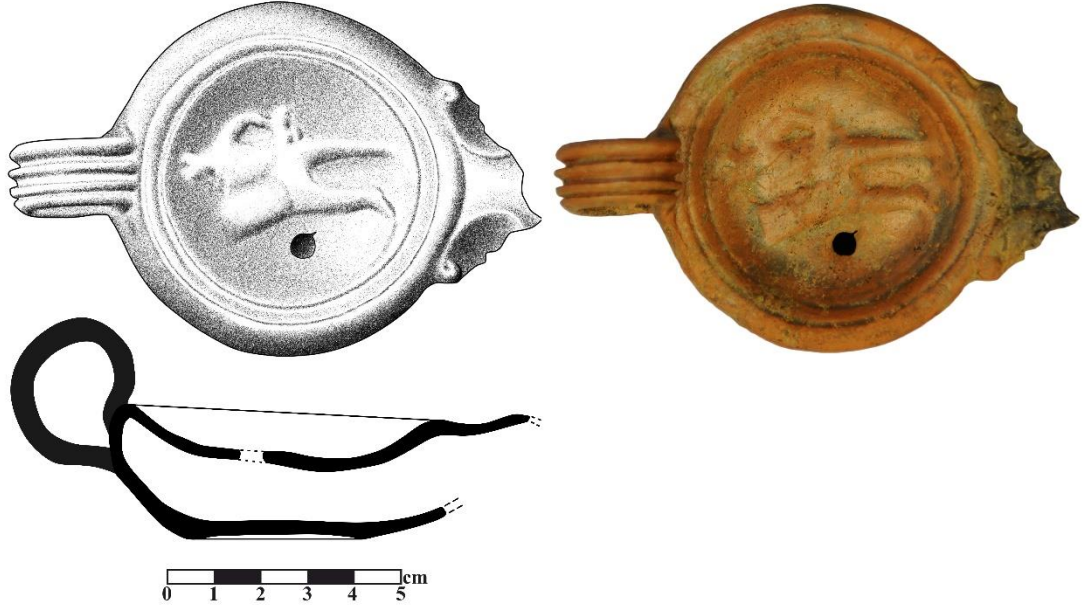
Kat. No.	: 10
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/59
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 3.4 cm, Gen. 7.8 cm, Uz. 11.1 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 5/4 reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Eksik kulp dışında sağlam. İçbükey diskusun çevresinde üç kabartma halka. Üçgen biçimli volütlü burun içinde yuvarlak fitil deliği. Diskus üzerinde ayakta duran iki balıkçıl kuş ve sulak alanı oluşturan uzun bitkisel betimler. Diskusun merkezinde yağ deliği. Hafif yükseltilmiş içe çökük taban düz halka kaide.
Referans	: Giroire ve Daniel, 92; Bailey 1980, Plate I, Type A, Q762-Q763; Brants 1913, Tip 8/188, 190, Tip 9/227, Plaat II; Walters, PL. XVII, 592, Pl. XIX 558, 620.
Tarih	: MS 1. yüzyıl

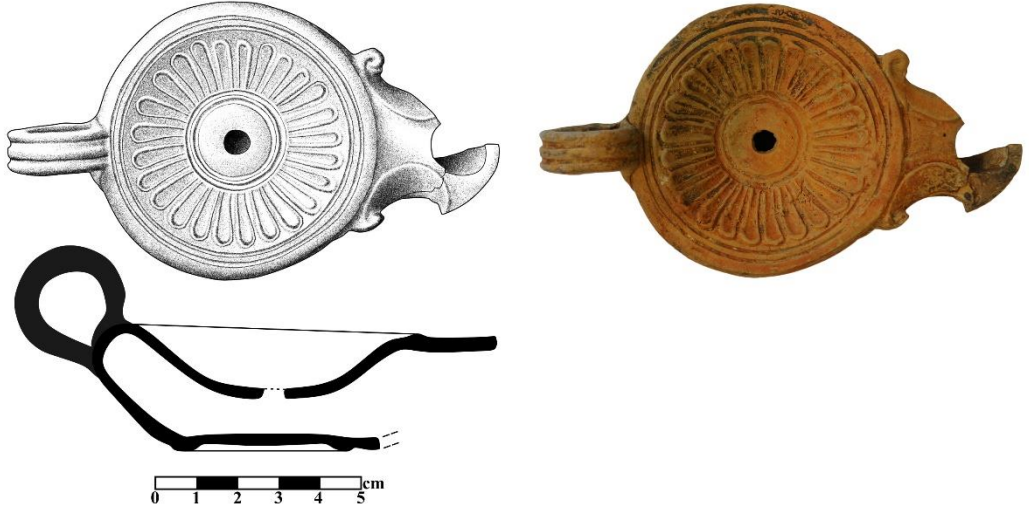
Kat. No.	: 11
Adı	: Kandil
M. Buluntu No.	: 12
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 6.9 cm, Uz. 11.9 cm
Hamur Rengi	: 5YR7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 5R 4/4 weak red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Burunda ve diskusta eksik parçalar dışında sağlam. Üçgen biçimli volütlü burun ucunda geniş fitil deliği. İki yivli dikey halka kulplu, diskusun çevresinde kabartma halka, içbükey diskusta Artemis'i yıkanırken gören avcı Akteon'un köpekler tarafından parçalanması sahnesi. Düz kaidesi tabanda hafif içe çökük. Diskusta ve gövdede yer yer patina.
Referans	: Bruneau, Pl. 29, 4576, 4578, 124; Civelek, K52 Lev. X, 80; Walters 1914, Pl. XXIII 619; Bailey 1980, Type A, Pl. II, Q771, 134; Leibundgut, Taf. 28, 141 (52); Goethert-Polaschek, 206, M44, Taf. 17 52 (M. 44)
Tarih	: MS 1. yüzyıl

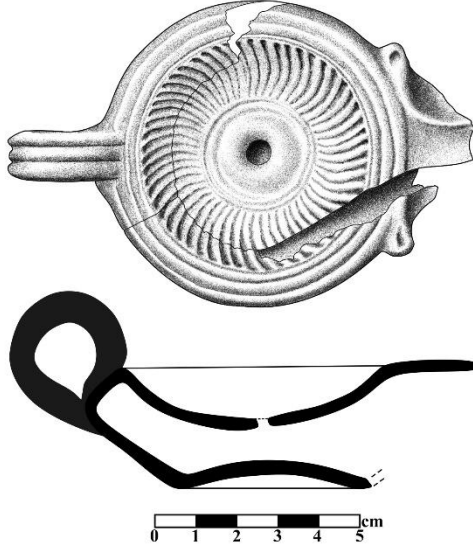
Kat. No.	: 12
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 4
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 4.8 cm, Gen. 7.5 cm, Uz. 11 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 2.5YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 2.5 YR 6/6 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: İki yivli dikey kulp, burnun iki yanında volüt, burun ucu eksik. Tek ve geniş kabartma halkayla çevrili derin içbükey diskusta gladyatör betimi. Gladyatörün kalkanı önünde küçük yağ deliği. Hafif yükseltilmiş halka kaide, içe çökük taban.
Referans	: Bruneau, Pl. 29, 4581; Civelek, Lev. XII K62,K64, 82-83; Hayes 1980, Pl. 21, 216; Lightfoot, Cat. 291, Cat. 292, 230; Ivanyi, Lev. II 5, Lev. VI 4; Brants, Plaat II 157, 160, 161; Goethert-Polaschek, Tafel 17, 45 (M. 106); Perlzweig, Pl 2, 38, 75; Hellmann 1987, IX, 80, 81
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 13
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 5
Buluntu Yeri	: 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 8 cm, Uz. 11.6 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/4 pink
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Üçgen volütlü burnun sol ucu eksik. İki yivli dikey halka kulp dar omuza tutturulmuş, içbükey diskusun çevresinde ince kabartma halka. Diskus merkezinde yağ deliği çevresinde kabartma halkalar ve palmet bezeme. Hafif yükseltilmiş içe çökük halka taban.
Referans	: Loeschcke, Taf. XV 306, Taf. III 579; Bailey 1980, Pl. 7, Q831; Heimerl, Tafel I, 20, Beilage 13, 384; Brants, Plaat II, 187; Fitch – Goldman, Pl. 1, 446; Miltner, Tafel XI, 44; Aydın Tavukçu, Levha 62, Resim 245: Kat. No. 207; Metin, K71, 741.
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

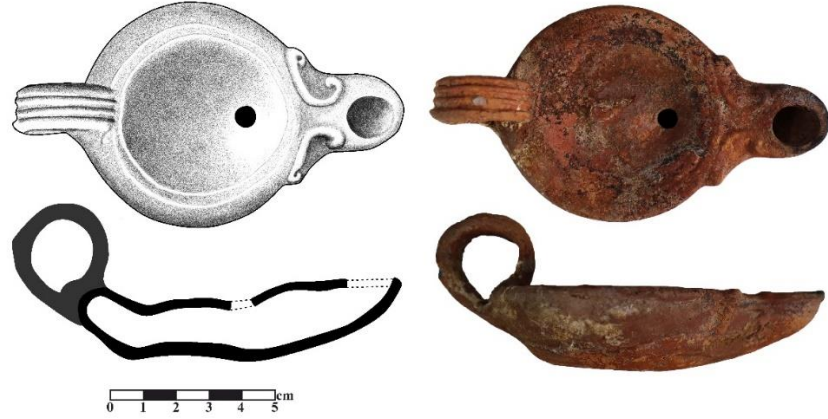
Kat. No.	: 14
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 6
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar kuzey kline
Ölçüleri	: Yük. 4.8 cm, Gen. 7.6 cm, Uz. 11.3 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5YR-7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR-3/1 very dark gray
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Omuz, burun ve diskusta eksikler. İki yivli dikey halka kulp dar omuza tutturulmuş. İçbükey diskusun merkezinde küçük yağ deliği çevresinde geniş bir halka, omuza uzanan kavisli çizgiler. Omuzda diskusu çeviren iki kabartma halka. Omza bitişik burna giden volütler. Hafif içe çökük halka taban.
Referans	: Broneer 1930, Plate VII, 420; Goethert- Polaschek, Tafel 62, 482 (M. 249), 276, M. 249
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 15
Adı	: Kandil Burnu
Buluntu No.	: 135/42
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu mezar
Ölçüleri	: Yük. 2.2 cm, Gen. 5.3 cm, Uz. 5.1 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 10R 4/4 weak red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Solda tek volütü kalmış üçgen volütlü burun içinde yuvarlak fitil deliği üzerinde is lekeleri.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 1. yüzyılın sonları- MS 1. yüzyıl

Kat. No.	: 16
Adı	: Kandil
M. Buluntu No.	: 2017/11
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu mezar batı kline
Ölçüleri	: Yük. 4.7 cm, Gen. 7.1 cm, Uz. 11.7 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 5YR6/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5R 4/6 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Üç yivli dikey halka kulp, yuvarlak volütlü burun ucunda geniş yuvarlak fitil deliği. Aşınmış yüzeyde astar kalıntıları ve yer yer patina. Dar omuzdan tek kabartma halkayla içbükey diskusa geçiş. Diskusta güçlkle seçilen alçak bir kabartı yanında küçük yağ deliği. Hafif içe çökük tabanda çok yıpranmış planta pedis.
Referans	: Bailey 1980, Pl. 16, Q918, Q924, Pl. 17, Q925; Menzel, Abb. 31-14, 37; Aydın Tavukçu, Lev. 63, Res. 250, Kat. No. 212; Yılmaz, Resim 4.30. Kat. No. 30, 168; Civelek, Lev. XII, K66, Lev. XIII, K67; Aydın K25, 91; Özver, Kat. No 51, Kat. No 52, 377.
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

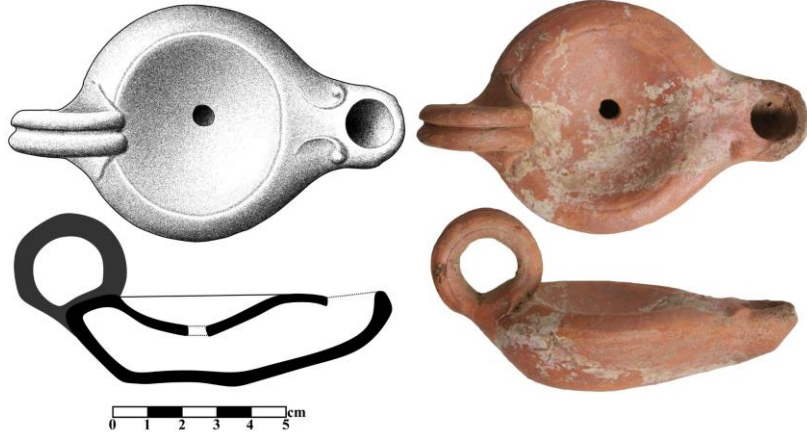
Kat. No.	: 17
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/2
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel güney niş önü
Ölçüleri	: Yük. 5.2 cm, Gen. 7.6 cm, Uz. 13.4 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 10R 7/8 light red metalik
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanım	: Sağlam, İki yivli dikey halka kulp, volütlü yuvarlak burun içinde oval fitil deliği. Metalik astar üzerinde yer yer renk değişimleri. Dar omuz üzerinde kalın kabartma halka, içbükey diskus merkezinde küçük yağ deliği, çevresinde köşeleri kıvrık baklava dilimi, dışında üç kabartma halka, içe çökük iç içe üç halkayla detaylandırılmış taban.
Referans	: Bailey 1980, Pl. 19, Q, 944, 180-181; Szentleleky, 103a, 105a, 78-79; Vessberg, Pl. II Type 10 (3-9); Goldman, Pl 99, 155; Fitch ve Goldman, Plate I. 399; Brants, Plaat III, 235
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 18
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/63
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 oda mezar doğu kline moloz yığını içi
Ölçüleri	: Yük. 2.9 cm, Gen. 7 cm, Uz. 9.6 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 10R 5/4 weak red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Eksik kulp dışında sağlam. Düz dar omuz üzerinde diskusu çevreleyen kalın kabartma halka. İçbükey diskusta sağa dönük sol ayağını kaldırmış yürür halde horoz, önünde yağ deliği. Yuvarlak burnun iki yanında volüt. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği. Düz kaidesinde atölye işareti.
Referans	: Hayes, Pl. 93, 324, Pl. 22, 226, 227; Bailey 1988, Pl. 36, Q1949, Pl. 4, Q1555; Menzel, Abb. 32, 20, 41; Aydın Tavukçu, Lev. 63, Res. 249, Kat. No 211; Yılmaz, Kat. No 45, 176; Barın, Lev. 10, b, 20; Aydın, K.26, 92; Özver, Kat. No 54, 378; Perlzweig, Pl. 5, 117, 82
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı.

Kat. No.	: 19
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/12
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 6.5 cm, Uz. 11.2 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 2.5YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/4 light reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Burun, diskus ve gövde de yer yer patina. Tek yivli dikey halka kulp, dışa eğimli omuz bezemesiz. İçbükey diskusun merkezinde küçük yağ deliği. Yuvarlak burnun iki yanında volüt. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği. Düz taban.
Referans	: Walters 1914, Pl. XXVI, 770; Hayes 1980, Pl. 39, 324; Bailey 1988, Pl. 66, Q2460; Öztürk, Kat. No 43-44, Lev. 15 a-c, 117-119; Metin, K84-86, 743; Goethert-Polaschek, Taf. 67, 600
Tarih	: MS 1. yüzyılın son çeyreği- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 20
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/7
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel batı niş
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 6.8 cm, Uz. 11.4 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, hafif dışa eğimli omuz bezemesiz. İçbükey diskus dışında iki yiv, diskus merkezinde hafif hasarlı küçük yağ deliği. Yuvarlak burnun iki yanında volüt. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği. Hafif içe çökük taban.
Referans	: Walters 1914, Pl. XXVI, 770; Hayes 1980, Pl. 39, 324; Bailey 1988, Pl. 66, Q2460; Öztürk, Kat. No 43-44, Lev. 15 a-c, 117-119; Metin, K84-86, 743; Goethert-Polaschek, Taf. 67, 600
Tarih	: MS 1. yüzyılın son çeyreği- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 21
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/14
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah 561 Ada 5 Parsel oda mezarın dromosundaki situla içi
Ölçüleri	: Yük. 3 cm, Gen. 7.9 cm, Uz. 10.3 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kulp eksik. Yuvarlak gövde, dar omuz, iç bükey diskusun dışında ince bir halka. Omuza bitişik kısa kalp burun, üzerinde yanık izleri. Discus ortasında küçük bir yağ deliği üstünde küçük bir hava deliği. Discusta kalp şekilli 8 taç yapraklı rozet motifi. Hafif yükseltilmiş halka kaide, içe çökük taban.
Referans	: Bailey 1988, Pl. 84, Q2749, Pl. 103, Q3076; Perlzweig, Pl. 5, 83; Metin K99, 746; Bussiére, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433; Civelek, Kat. No 36, Lev. 7
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyılın başları

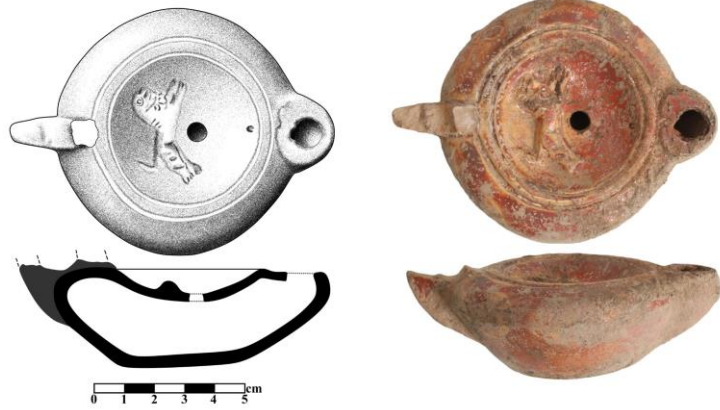
Kat. No.	: 22
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/54
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 4. 8 cm, Gen. 8. 1 cm, Uz. 10. 8 cm
Hamur Rengi	: 10YR 7/6 yellow
Astar	: 2.5 YR 5/6 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz üzerinde ion kymathionu. İçbükey diskus dışında kalın kabartma bir halka, diskus merkezinde küçük yağ deliği ve 14 yapraklı palmet rozet. Kalp burunda yanık izleri. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği. İnce bir çizgi ile belirtilmiş halka kaide, içe çökük taban.
Referans	: Metin, K98, 745; Goethert – Polaschek, Taf. 73, 716 (M. 240), 729 (M. 240); Bussiére, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433; Bailey 1988, Pl 84, Q2747; Civelek, Lev. XVI, K86, Lev. IX, K45
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 23
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/60
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 4. 6 cm Gen. 7. 5 cm, Uz. 10. 1 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/4 light reddish brown
Astar Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kaidesinde bir parça eksik. Yüzeyde az patina. İki yivli yüzük kulp, yuvarlak gövde, iç bükey diskus çevresinde iki geniş kabartma halka, diskusta kafası cepheden sağa dönük koşar vaziyette köpek, altında yağ ve hava deliği arada zemin çizgisi. Omuza bitişik kulp, kalp şekilli burun önünde üç nokta bezeme, fitil deliği yuvarlak. Halka ile sınırlandırılan düz kaide.
Referans	: Barın, Kat. No 31, 21, Lev. 11 c; Bailey 1988; Pl. Q3072; Miltner, Taf. XII, 126; Güngör, Nr.176, 271, Nr. 179, 173, Nr, 488, 552
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl

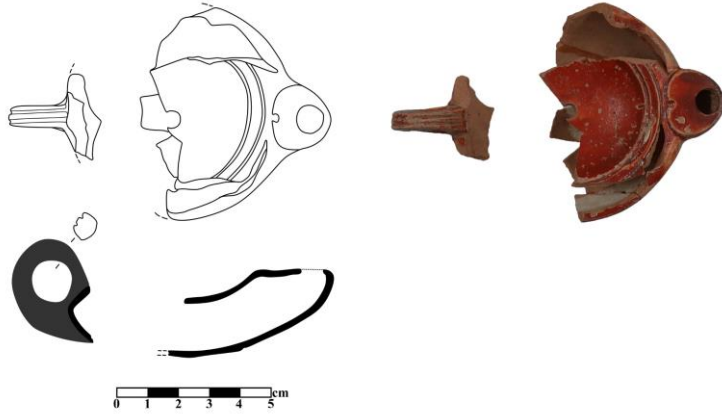
Kat. No.	: 24
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/15
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel güney niş
Ölçüleri	: Yük. 3. 5 cm, Gen. 7 cm, Uz. 10.3 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 10R 4/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kulpu eksik. Yüzeyde patina. Yuvarlak gövde, iç bükey diskus çevresinde iki çizgi arasında geniş kabartma halka, diskusta sağa dönük koşar vaziyette aslan, altında yağ deliği. Omuza bitişik kulp, kalp burun içinde hafif hasarlı yuvarlak fitil deliği, üzerinde yanık izleri. Halka sınırlandırılan kaide.
Referans	: Miltner, Taf. XII, 109; Perlzweig, Pl. 6, 164, 86; Goldman, Group XIII, 171; Metin, K127, 750; Civelek, K43, Lev. IX
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl

Kat. No.	: 25
Adı	: Kalp Burunlu Kandil
M. Env. No.	: 2017/57
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel, 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 3. 9 cm, Gen. 7.3 cm, Uz. 9. 8 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 8/4 pink
Astar Rengi	: 2.5 YR 6/8 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kulpu eksik, fitil deliğindeki kırık parça yapıştırılarak restore edilmiş. Yuvarlak gövde, eğimli dar omuz, iç bükey diskus çevresinde geniş kabartma halka, diskusta kabartma olarak Dionysiak baş altta yağ deliği. Omuza bitişik kalp burun içinde hafif hasarlı yuvarlak fitil deliği üzerinde yanık izleri. Halka kaide. Ortada dikdörtgen biçimli çukur atölye işareti.
Referans	: Barın, Kat. No 48, Lev. 18c; Perlzweig, Pl. 6, 160, 86; Walters, Pl. XXIX, 970, 146; Bailey, Pl. 102, Q3056; Civelek, K43, Lev. IX
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl

Kat. No.	: 26
Adı	: Kandil Parçaları
Buluntu No.	: 135/37
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel yüzey
Ölçüleri	: Yük. 3. 7 cm, Gen. 6. 8 cm, Uz. 10.4 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/4 pink
Astar Rengi	: 10R 4/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Gövde de eksikler. Yüzük kulp, Küçük kalp burun, kandilin tek halkayla çevrili diskusunun ortasında bir yağ deliği.
Referans	: Bailey 1988, Pl. 103, Q3084; Perlzweig, Pl. 4, 85, 79; Bussière, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433; Civelek, Lev. VII, K36
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl

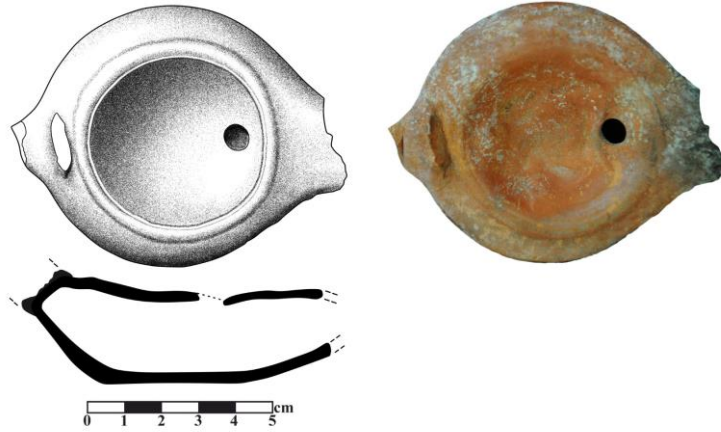
Kat. No.	: 27
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/10
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar girişı
Ölçüleri	: Yük. 4. 5 cm, Gen. 7. 9 cm, Uz. 11. 1 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 4/8 red
Yapım Tekniğı	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey yüzük kulp, yuvarlak gövde, dar omuzda tek sıra nokta bezeme. İçbükey diskus dışında kalın kabartma bir halka, diskus merkezinde küçük yağ deliğı. Kalp şekilli burunda yanık izleri. Burun ucunda küçük yuvarlak fitil deliğı. İnce çizgi ile sınırlandırılmış düz taban.
Referans	: Bussiére, ve Lindros, Wohl, 302, Nr. 433; Civelek, Lev. VII, K36; Bailey, 1988, Pl. 103, Q3084; Metin, K149, 346; Miltner, Taf. XII, 138 ; Aydın, K.16, 82; Özver, Kat. No 41, 372
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları- MS 2. yüzyıl

Kat. No.	: 28
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/58
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 5. 7 cm, Gen. 7. 3 cm, Uz. 12. 4 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 6/8 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, düz, dar omuz içbükey omuzda bitişik nokta bezemesi. Diskusta burna yakın küçük bir yağ deliği. Yuvarlak burun ucunda yuvarlak fitil deliği üzerinde yanık izleri. Düz halka kaide.
Referans	: Civelek, Lev. XVIII, K98, 90-91.
Tarih	: MS. 1. yüzyıl ortaları

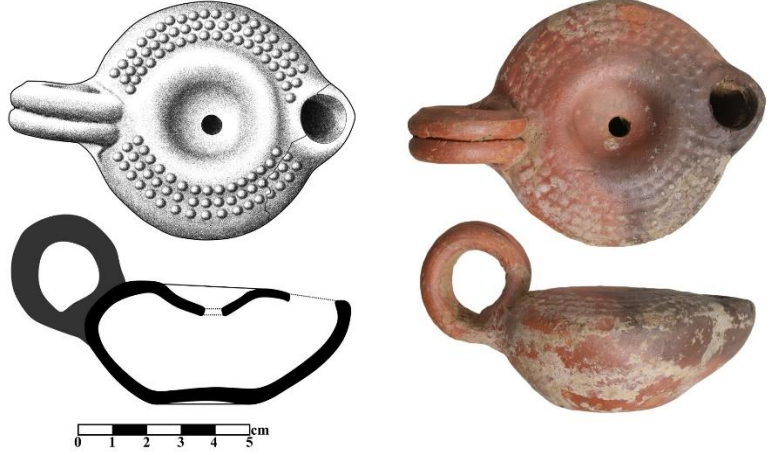
Kat. No.	: 29
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 3
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 3 cm, Gen. 6. 8 cm, Uz. 8. 3 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 10YR 4/4 Weak Red
Astar Rengi	: 10YR 4/8 Red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Burun ve kulp kısmı eksik. Bezemesiz dışa eğimli omuz. Kalın kabartma halkayla çevrili diskusta aşınmış bezeme ve buruna yakın yağ deliği. Düz kaide.
Referans	: -
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 30
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/3
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel güney niş önü
Ölçüleri	: Yük. 6. 4 cm, Gen. 8. 6 cm, Uz. 11. 3 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 5/4 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, geniş yuvarlak gövde üzerinde yer yer patina, geniş omuzda 5 sıra nokta bezeme. İçbükey diskusta küçük yuvarlak yağ deliği. Kısa yuvarlak burun. Yuvarlak fitil deliği üzerinde yanık izleri. Hafif yükseltilmiş halka kaide. Taban içe çökük.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 124; Heimerl, Taf. 11, 439, 440; Sezentleky, 146 96, 146a; Bailey 1988, Pl. 104, Q3090; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 400, 530; Barın, Lev. 14, c, Lev. 15, a, b, Çiz., 5b, 17 a; Civelek, 24-25, Lev. IX, K44, K46
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No.	: 31
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/5
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 5. 5 cm, Gen. 6. 8 cm, Uz. 9. 9 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 6/4 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, geniş yuvarlak gövde üzerinde yer yer patina, geniş omuzda 4 sıra nokta bezeme. İçbükey diskusta küçük yuvarlak yağ deliği, kısa yuvarlak burun gövdeden dışa oval bir biçimde taşmakta. Yuvarlak fitil deliği üzerinde yanık izleri. İç çökük taban, halka kaide.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 124; Heimerl, Taf. 11, 439, 440; Sezenteleky, 146 96, 146a; Bailey 1988, Pl. 104, Q3090; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 400, 530; Barın, Lev. 14, c, Lev. 15, a, b, Çiz., 5b, 17 a; Civelek, 24-25, Lev. IX, K44, K46
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No.	: 32
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/16
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel batı niş girişi
Ölçüleri	: Yük. 4.6 cm, Gen. 6.5 cm, Uz. 9.6 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 4/4 reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde üzerinde yer yer dökülmüş astar, dar omuzda 2 sıra nokta bezeme. İçbükey diskusta küçük yuvarlak yağ deliği çevresinde 4 yapraklı rozet. Kısa yuvarlak burun. Yuvarlak fitil deliği. İç çökük taban, halka kaide.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 124; Heimerl, Taf. 11, 439, 440; Sezentleky, 146 96, 146a; Bailey 1988, Pl. 104, Q3090; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 400, 530; Barın, Lev. 14, c, Lev. 15, a, b, Çiz., 5b, 17 a; Civelek, 24-25, Lev. IX, K44, K46
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No.	: 33
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/56
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5.3 cm, Gen. 7.3 cm, Uz. 11. 4 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 7/8 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Üç yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde üç halka, diskus merkezinde küçük yağ deliği, yuvarlak burun içinde yuvarlak fitil deliği. Tek ince halkayla sınırlandırılmış kaidesi hafif içe çökük tabanda atölye monogramı.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213; Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647; Civelek, Lev. XV 83, 85, Lev. VI, Lev. XVII, 92, 93; Aydın, K. 100, 34; Özver, K60, 381, K61, 382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları- 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 34
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/11
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş saęı
Ölçüleri	: Yük. 3. 4 cm, Gen. 7. 3 cm, Uz. 9. 2 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Eksik kulpu dışında sağlam. Yuvarlak gövde, dar omuz, içbükey diskus çevresinde üç halka, yuvarlak burun, yuvarlak fitil deliği üzerinde yanık izleri. Gövdede yer yer patina. Hafif içe çökük taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213; Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647; Civelek, Lev. XV 83, 85, Lev. VI, Lev. XVII, 92, 93; Aydın, K. 100, 34; Özver, K60, 381, K61, 382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları- 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 35
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/62
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar kuzey kline
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 6.5 cm, Uz. 10.1 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR reddish yellow
Astar Rengi	: 5R 5/4 weak red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Üç yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz, derin içbükey diskusunda küçük yağ deliği. Kısa yuvarlak burun içinde, yuvarlak fitil deliği, üzerinde is lekeleri. Düz taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 135-136; Metin, K101, 746; Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları- 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 36
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/64
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 8.1 cm, Uz. 11. 1 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Üç yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz, derin içbükey diskus çevresinde kabartma halka, merkezde küçük yağ deliği. Kısa yuvarlak burun, içinde yuvarlak fitil deliği, üzerinde is lekeleri. Diskus halkası ve burun arasında kabartma volüt bezeme. Düz taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 135-136; Metin, K101, 746; Goethert-Polaschek, Taf. 74, 647-709.
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları- 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 37
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/4
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 6 cm, Gen. 9 cm, Uz. 12.5 cm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/4 light brown
Astar Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Gövde üzerinde çatlak ve burun altında eksik parçalar, tek yivli dikey halka kulp, dar omuz üzerinde silik halde baskı şeklinde nokta? dizisi, geniş içbükey diskusunda küçük yağ deliği, yuvarlak gövde üzerinde yer yer patina. Gövdeden dışarı uzanan kısa yuvarlak burun. Hafif yükseltilmiş içe çökük halka taban.
Referans	: Vessberg, Pl. II 7, Type 14; Oziol ve Poilloux, Pl. IX, 423-424; Bailey 1988, Pl. 67, Q.2480; Perlzweig, 84, Pl. 5, 134; Heimerl, 128, Pl. 9 373, 375; Hellström, Pl. 25, 66, 51; Tamsü-Polat, Lev. 91, f/K77, Lev. 92, a/K81, c /K83, Lev. 93 c/K92; Şimşek, Okunak, Bilgin, Lev. 87, 223 Kat. No 479, 224 Kat. No 575, Civelek, Lev. XIX K107, K109, Lev. XX, K111; Aydın, Le. XXXVII, Çiz. a-b, Res. K 33; Özver, Kat. No 58, 380; Erön, Kat. No 87, 247-248
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No.	: 38
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2017/55
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5.5 cm, Gen. 7.5 cm, Uz. 10.5 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Astar	: 5YR 6/4 Light reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Omzun altında gövde boyunca devam eden çatlak dışında tam. Tek yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde iki halka, diskusta küçük yağ deliği, “U” şekilli burun içinde yuvarlak fitil deliği, üzerinde is lekeleri. Düz taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussière, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortası- MS 2. yüzyılın başları

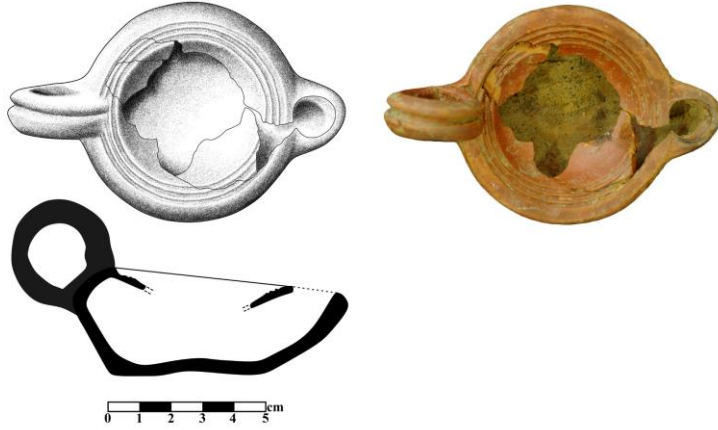
Kat. No.	: 39
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 1
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5.6 cm, Gen. 8.3 cm, Uz. 11.7 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 Light Red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/6 Red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Gövde restorasyon ile tümlenmiş, diskusta küçük bir parça eksik. Tek yivli dikey halka kulp, yuvarlak gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde iki halka, diskusta küçük yağ deliği, "U" şekilli burun içinde yuvarlak fitil deliği üzerinde is lekeleri. Tek ince halkayla sınırlandırılmış hafif içe çökük kaide.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussiére, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortası- MS 2. yüzyılın başları

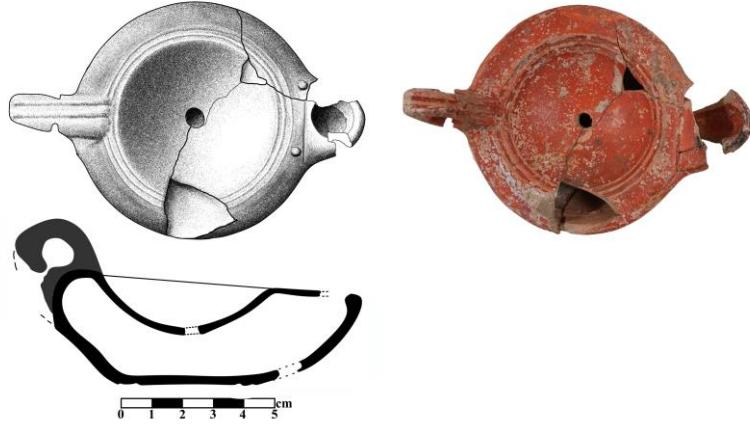
Kat. No.	: 40
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/6
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş
Ölçüleri	: Yük. 5.4 cm, Gen. 7.2 cm, Uz. 10.5 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 5YR 6/4 light reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Üç yivli dikey halka kulp, yuvarlak konik gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde iki halka, diskus merkezinde küçük yağ deliği, "U" burun içinde yuvarlak fitil deliği. Tek ince halkayla sınırlandırılmış hafif içe çökük kaide.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussiére, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortası- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 41
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 2
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 5.6 cm, Gen. 7.1 cm, Uz. 10.6 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 Light Red
Astar Rengi	: 10R 5/4 Weak Red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Diskusta büyük bir parça eksik. Tek yivli dikey halka kulp, yuvarlak konik gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde üç halka, "U" burun içinde yuvarlak fitil deliği. Hafif içe çökük taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussiére, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyıl ortası- MS 2. yüzyıl başları

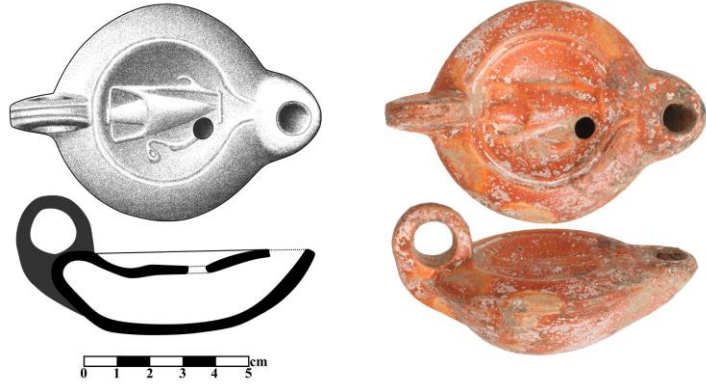
Kat. No.	: 42
Adı	: Kandil
M. Etd. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar içi
Ölçüleri	: Yük. 4.9 cm, Gen. 7 cm, Uz. 10.7 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/4 light reddish brown
Astar Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Burun ve discus kenarlarında eksik. İki yivli yüzük kulp, yuvarlak konik gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde iki halka, omuz ile burun arasında derin bir çizgi. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği, üzerinde is lekeleri. Hafif yüksek halka taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussiére, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortası- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 43
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/1
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş önü
Ölçüleri	: Yük. 4.9 cm, Gen. 6.9 cm, Uz. 10.6 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 4/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Burunda küçük bir parça eksik. İki yivli yüzük kulp, yuvarlak konik gövde, dar omuz, içbükey diskusun çevresinde iki halka, omuz ile burun arasında derin bir çizgi. Burun ucunda yuvarlak fitil deliği üzerinde is lekeleri. Hafif yüksek halka taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 5, 126, Pl. 7, 174; Miltner, 183, Pl. Taf. XII, 94, 96, 108; Ivanyi, 12-13, XXVIII, 1; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 794, Kat. No 933; Güngör, 134, 21, 136, 23; Bailey 1980, Pl. 57, Q1213, Q1214; Bailey 1988, Pl. 101, Q3040, Q3045; Bussiére, Lindros-Wohl, 330-331; Civelek, K81, K83, K85, K88, K91 Lev. XV-XVI; Aydın, K34, K35, 100-101; Özver, Kat. No 60, Kat. No 61, 381-382
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortası- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No.	: 44
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/9
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar batı niş önü
Ölçüleri	: Yük. 4.2 cm, Gen. 6.2 cm, Uz. 9 cm
Hamur Rengi	: 10R 6/3 pale red
Astar Rengi	: 10R 4/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. Tek yivli yüzük kulp, yuvarlak gövde, içbükey diskus çevresinde iki halka, dıştaki halka burun önünde bir kanal oluşturmuş. Burunda is lekesi. Diskusta bir amphora ve çelenk? sağda buruna yakın bir yağ deliği. Tek halkayla sınırlandırılmış düz taban.
Referans	: Perlzweig, 87, Pl. 6, 172; Barın, 96, Lev. 16, a-b çiz. 17 b; Bailey 1988, Pl. 102, Q 3065; Bussiére ve Lindros, Wohl, 211, Kat. 303; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 469, Kat. No 263, 470, Kat. No 265; Yüksel, Kat. No 21, 75
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıl

Kat. No.	: 45
Adı	: Kandil
M. Env. No.	: 2018/8
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar batı niş
Ölçüleri	: Yük. 4.3 cm, Gen. 6.4 cm, Uz. 8.4 cm
Hamur Rengi	: 10R 6/3 pale red
Astar Rengi	: 10R 4/8 red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağlam. İki yivli yüzük kulp, yuvarlak gövde, içbükey diskus çevresinde geniş aralıklı iki halka, omuzda üç sıra nokta dizisi. Diskusun merkezinde bir yağ deliği. Tek halkayla sınırlandırılmış hafif içe çökük taban.
Referans	: Perlzweig, Pl. 7, 187; Ekin-Meriç, Le. 64, Çiz. K112, K113, K114; Güngör, 32, 260, 343; Civelek, XXI, 119; Aydın, K36, 102; Özver, Kat. No 62, 382
Tarih	: MS 2. yüzyıl

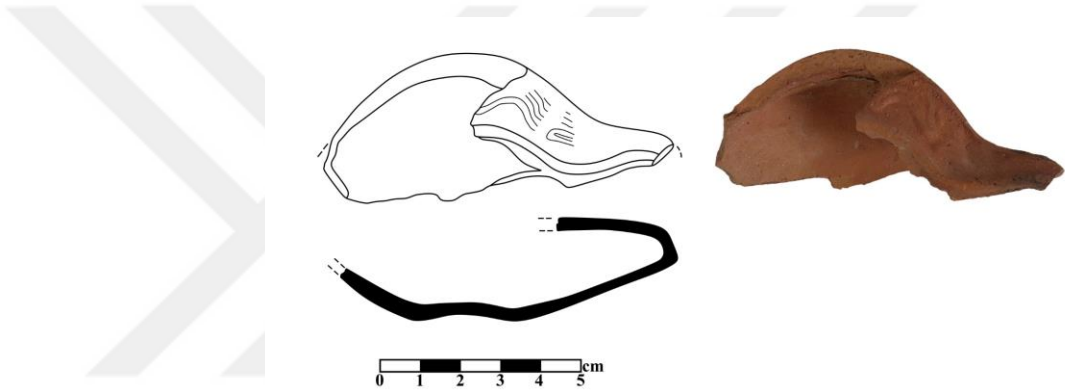
Kat. No.	: 46
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 13
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 3.8 cm, Gen. 6.4 cm, Uz. 10 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 7/6 Light Red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/6 Light Red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Sağ arkada omuzda dökülmeler. Palmet kulplu, badem biçimli basık gövde, omuz üzerinde çizgisel bitki dalları, diskus çevresinde ve fitil deliğini çevreleyen kabartma hat. Diskus ortasında geniş yağ deliği, kulpun arkasında çizgisel olarak iki yapraklı bir dal, ortada iç içe iki daire ile hafif kabarık halka kaide, burun arkasında karşılıklı çizgilerden oluşan bezeme.
Referans	: Bailey, 1988, Pl. 114, Q3204, Q3205, Q3208, Q3210; Brants, Plaat VIII, 117-118; Miltner, Taf. XIII, 308, Taf. X 1888; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 1154, 926; Metin, K411, Çiz. 54, 187; Barın, Kat. No 9, Lev. 4a, Çiz. 10d, Kat. No 10, Lev. 4b Çiz. 8b, 10c, Kat. No 12, Lev. 4d Çiz. 10b, 12-13 ; Erön, Lev. 212, Kat. No 111, 118; Aydın, K45, 111; Özver, Kat. No 72, 387
Tarih	: MS 6. yüzyıl

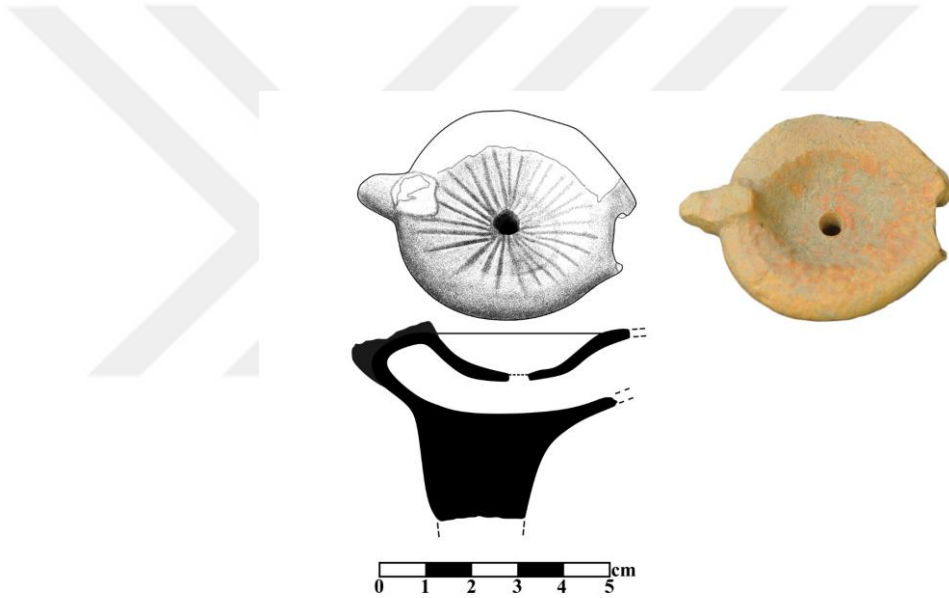
Kat. No.	: 47
Adı	: Kandil burun ve discus parçası
Buluntu No.	: 135/43
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 2.3 cm, Gen. 4.8 cm, Uz. 6.3 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5YR /6 light red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kanallı kandil burnu ile bezemeli omuz parçası dışında gövde eksiktir. Ortadaki yağ deliğinin çevresinde kabartma boncuk bezeme, omuz üzerinde bitkisel bezemeler.
Referans	: -
Tarih	: MS 6. yüzyıl

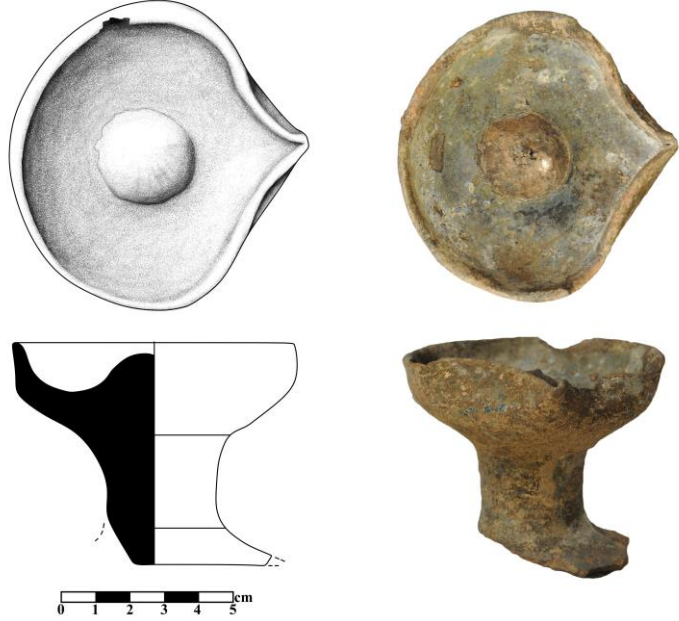
Kat. No.	: 48
Adı	: Kandil parçası
Buluntu No.	: 135/44
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 2.5 cm, Gen. 3.7 cm, Uz. 8.7 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5YR 7/4 light reddish Brown
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kandilin taban, omuz ve burun kenarına ait parçası. burunda hafif is lekesi. Korunan omuz üzerinde kabartma şeklinde çizgiler.
Referans	: -
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No.	: 49
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 15
Buluntu Yeri	: 419 Ada 28 Parsel 2 No'lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 4.3 cm, Gen. 5.4 cm, Uz. 5.9 cm
Hamur Rengi	: 2.5 YR-7/8 Light Red
Astar Rengi	: 2.5 YR-6/8 Light Red
Yapım Tekniği	: Kalıp
Tanımı	: Kulp, kaide ve burunda eksikler. İçbükey diskus üzerinde ışınlı ve noktalar üzerinde patina.
Referans	: -
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No.	: 50
Adı	: Kandil
M. Etüt. No.	: 118
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar içi
Ölçüleri	: Yük. 7 cm, A. Ç. 8 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 4/3 brown
Astar Rengi	: Gley1 5/2 10Y grayish green
Yapım Tekniği	: El yapımı
Tanımı	: Yüzeyde yoğun aşınma, astarın çoğu dökülmüş, çanağın kenarında ve kaidede eksikler. Bir kenarı iki yandan bükülüp öne çekilerek oluşturulmuş burun ucu sığ tabak biçimli kandilin merkezinde yuvarlak göbek biçimli bir kabartı, altta kandilin kısa, kalın, ayak.
Referans	: Broneer 1930, Pl. XXIV, 1548, 1555
Tarih	: MS 6. yüzyıl

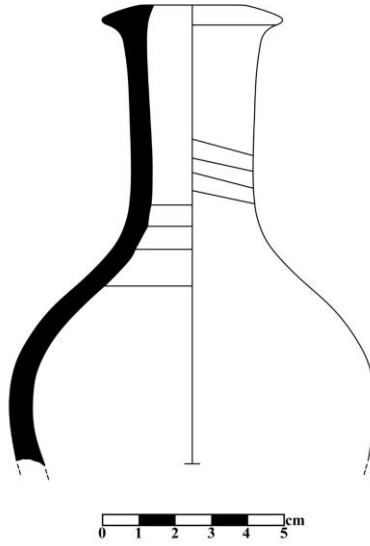
Kat. No.	: 51
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-20
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel dromos zemini
Ölçüleri	: Yük. 12.8 cm, K. Ç. 3. 4 cm, A. Ç. 2.1 cm, Gen. 6.1 cm
Hamur	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 10R 4/8 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Kaideye küçük bir parça eksik, yüzeyde astar dökülmüş, yer yer patina. Ağızda ve kaideye geçişte dışa çıkıntı yapan keskin profilli halka. Kısa silindirik boyun restorasyon ile birleştirilmiş. Şişkin yumurta biçimli gövdede çark izleri. Masif kaide tabanında ip izleri.
Referans	: Baldıran 1988, 338, Res. 4; Tamsü-Polat, Lev. 34 d, e
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No.	: 52
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-67
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 18. 1 cm, K. Ç. 3. 5 cm, A. Ç. 3. 2 cm, Gen. 7. 4 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 8/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 10R 8/6 yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam, yüzeyde çark izleri. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin karın, konik kaide. Dışta gövde üzerinde siyah ve kahverengi yatay bantlar, ayak kısmı ise kahverengi boya.
Referans	: Anderson-Stajanoviç 1992, 81-84, Type C 563, Pl 66; Camilli, Fig. 7 Tip B IV, 15-16; Civelek, Lev. XXVI U30, 128; Özver, Kat. No 80-82, 391-392; Saraçoğlu 2011, 27-28, U33-35, Fig. 3,42.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyıl başları

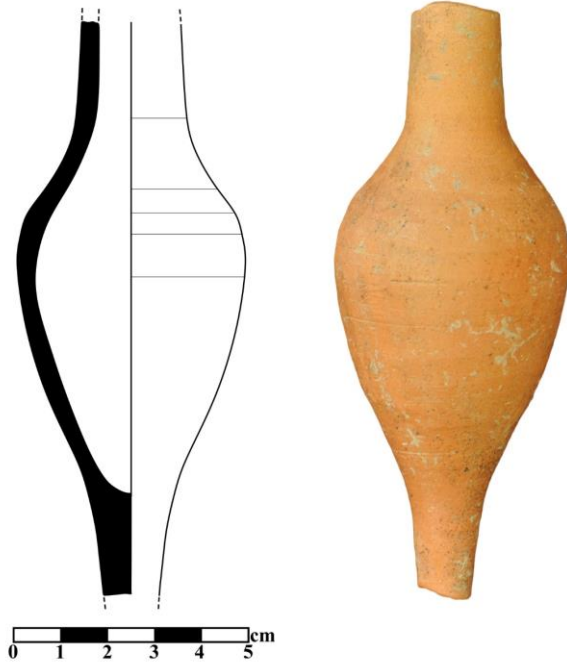
Kat. No.	: 53
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
Buluntu No.	: 135/81
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar içi
Ölçüleri	: Yük. 13 cm, K. Ç. - A. Ç. 5 cm, Gen. 9. 9 cm
Hamur Rengi	: 10YR 5/2 grayish brown
Astar Rengi	: 10YR 3/1 very dark gray
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Omuzdan aşağısı eksiktir. Dışa çekik dudak, kısa boyun ve şişkin karın. Boyun üzerinde ve boyun gövde geçişinde astar boyayla yatay bant bezeme.
Referans	: Saraçoğlu, U33, Fig. 3, 42; Civelek, Lev. XXVI U75, 136; Özver, Kat. No 81, 392
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 54
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-65
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 22. 4 cm, K. Ç. 0,9 cm, A. Ç. 3. 2 cm, Gen. 6.6 cm
Hamur Rengi	: 10R 8/6 yellow
Astar Rengi	: 10R 8/6 yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin karın, silindirik ayak ve halka kaide. Gövde üzerinde ve ayak kısmında derin çark izleri. Tabanda çıkıntılı ip izleri nedeniyle halka kaidesi üzerinde durmuyor.
Referans	: Knigge, 91, E.102; Tamsü-Polat, U73, 70, Lev. 45 a, Çiz. 13 j; Gürlü, Ç. 39, 138, Lev. 29; Kaya, Kat. No 33, 76, Res. 33, 147, Günay-Tuluk, Lev. XI a, Kat. No 45; Dusenbery, S-143-6, 230; Civelek, XXXI, U26; Özver, 207, Kat. No 100-104, 401-403.
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 55
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
Müze Etd. Env. No.	: 8
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 12.3 cm, K. Ç. – A. Ç. – Gen. 4.6 cm
Hamur Rengi	: 5YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyun ortasından yukarısı ve kaidesi eksiktir. Şişkin gövde ve silindirik ayak.
Referans	: Vessberg, Westholm, Fig. 24. 22; Gürler, Kat. No 139-141, 185-186, Çiz. 39, Lev. 29; DüNDAR, Kat. No 59, Kat. No 64, 79-80, Lev. X, U59, U64; Goldman, Fig. 135. 239, 230; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 6, Kat. No 1461; Avli, Kat. No 29, 187; Aydın, Kat. No 24, Çiz. 8c, Lev. 6d, Kat. No 25, Çiz. 9a, Lev. 7a, 83-84; Tamsü-Polat, Lev. 42, d-f-44 a-f, 280; Civelek, Lev. XXX, U29, U31; Özver, Kat. No 101, 402
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 56
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
Müze Etd. Env. No.	: 105
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 11.8 cm, K. Ç. 1.9 cm, A. Ç. -, Gen. 4.8 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 4/8 red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyundan yukarısı eksiktir. Gövdede çark izleri, uzun silindirik ayak ve halka kaide.
Referans	: Vessberg, Westholm, Fig. 24. 22; Gürler, Kat. No 139-141, 185-186, Çiz. 39, Lev. 29; Dündar, Kat. No 59, Kat. No 64, 79-80, Lev. X, U59, U64; Goldman, Fig. 135. 239, 230; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 6, Kat. No 1461; Avli, Kat. No 29, 187; Aydın, Kat. No 24, Çiz. 8c, Lev. 6d, Kat. No 25, Çiz. 9a, Lev. 7a, 83-84; Tamsü-Polat, Lev. 42, d-f-44 a-f, 280; Civelek, Lev. XXX, U29, U31; Özver, Kat. No 101, 402
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No.	: 57
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
Müze Etd. Env. No.	: 2017- 7
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 15.9 cm, K. Ç. 1.6 cm, A. Ç. 2. 2 cm, Gen. 4.8 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/8 light red- Dudak ve boyunda 10R 5/8 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyun omuz geçişinde küçük bir parça eksik. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin karın, uzun silindirik ayak ve halka kaide. Ağız ve boyun üzerinde turuncu astar boya. Gövde üzerinde ve özellikle ayak kısmında derin çark izleri, tabanda çark izleri.
Referans	: Gürlü, 67-68, Lev. 28, 132, Çiz. 38, 182-183; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 3 Kat. No 972; Dusenbery, S136-1, S137-1, S137-3, S138-6, S138-9, S138-10, 215-217; Goldman, 135, 234; Günay-Tuluk, Lev. IX, a, b Çiz. VIIIc, Çiz. VIIId, 51; Dünder, Lev. XIX, Kat. No U115- U116, 95-96; Knigge, Taf. 98, E 108, 188; Civelek, Lev. XXX, U64, 134; Özver, Kat. No 93, 398
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği

0 1 2 3 4 5 cm

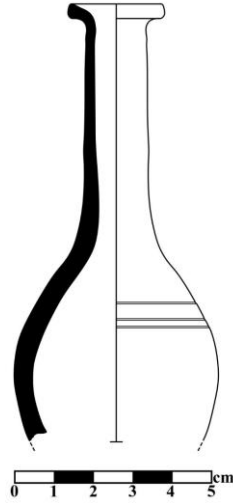
Kat. No.	: 58
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-66
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 22. 4 cm, K. Ç. 0,9 cm, A. Ç. 3. 2 cm, Gen. 6.6 cm
Hamur Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5YR 8/6 reddish yellow Dudak ve boyunda 2.5YR 6/8 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyun restorasyonla birleştirilmiş. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin karın, uzun silindirik ayak ve halka kaide. Ağız ve boyun üzerinde turuncu astar boya. Düz tabanda çark izleri.
Referans	: Gürlü, 67-68, Lev. 28, 132, Çiz. 38, 182-183; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Lev. 62, 3 Kat. No 972; Dusenbery, S136-1, S137-1, S137-3, S138-6, S138-9, S138-10, 215-217; Goldman, 135, 234; Günay-Tuluk, Lev. IX, a, b Çiz. VIIIc, Çiz. VIId, 51; Dündar, Lev. XIX, Kat. No U115- U116, 95-96; Knigge, Taf. 98, E 108, 188; Civelek, Lev. XXX, U64, 134; Özver, Kat. No 93, 398
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği

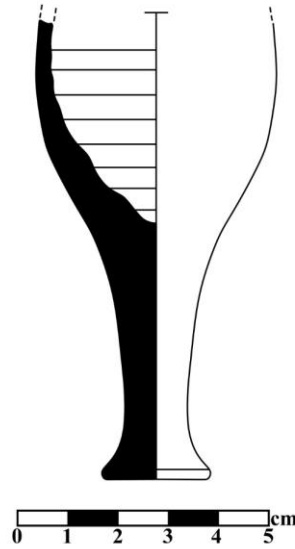
Kat. No.	: 59
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-19
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromos girişi doğu yönü
Ölçüleri	: Yük. 15.5 cm, K. Ç. 2.6 cm, A. Ç. - Gen. 5.6 cm.
Hamur Rengi	: 10YR 8/4 very pale brown
Astar Rengi	: -
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyundan yukarısı ve kaidede küçük parçalar eksiktir. Hafif sağa yatık eser ayakta duramamakta. Şişkin gövde, uzun ayak ve konik kaide.
Referans	: Aydın, 81, Çiz. b. Kat. No 20, Lev. 5 Kat. No 20; Aydın, Tavukçu, 93, Lev. 44, Kat. No 106 çiz. 56, 226-227; Günay- Tuluk, Kat. No 36, Lev. X a, Çiz. VIIIa; Gürler, Kat. No 147, Lev. 31, Çiz. 41, 147, 188; Nasıfoğlu, Kat. No U59, 75; Dusenbery, S138-9, S138-10, 219; Kaya, 30-31, Kat. No 62-65, 152; Goldman, 135, 235; Dünder, Kat. No U128, Lev. XXI, 38- 40; Camilli, Tav. 27, B.32.9.5, 103; Vessberg, Westholm, Fig. 24, 31; Civelek, Lev. XXXI, U13, 124; Özver, Kat. No 96, 399
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

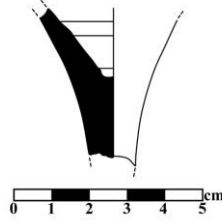
Kat. No.	: 60
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium parçası
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 11. 1 cm, K. Ç. - A. Ç. 2. 2 cm, Gen. 5 cm.
Hamur Rengi	: 5YR 7/4 pink
Astar Rengi	: 7.5YR 7/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Şişkin gövdeden aşağısı eksiktir. Dışa çekik dudaklı, uzun silindirik boyun ve şişkin gövde.
Referans	: Gürlü, Kat. No 137, Çiz., 39, Lev. 29, 184-185; Aydın, Kat. No 22, Çiz. 8a, Lev. 6b, 30, 82; Günay, Tuluk, Kat. No 34, Çiz. VIId, Lev. IXc; Nasıfoğlu, Kat. No U56, 73; Camilli, B.52.4.1, Tav. 32, 112-113; Civelek, Lev. XXXI, U13, 124; Özver, Kat. No 89, 396
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

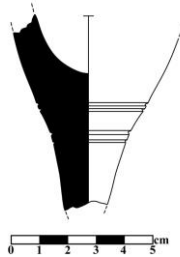
Kat. No.	: 61
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium parçası
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 9.2 cm, K. Ç. 2 cm, A. Ç. - Gen. 4.8 cm.
Hamur Rengi	: 5YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 10R 5/6 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Şişkin gövdeden yukarısı eksik. Kaide restorasyonla tamamlanmış. Gövdenin içinde çark izleri, uzun silindirik ayak ve halka kaide.
Referans	: Gürlü, Kat. No 137-141, Lev. 29, Çiz. 39; Şimşek, Okunak ve Bilgin, Kat. No 965, 803, Lev. 62, UN.T1d, 5; Günay, Tuluk, Kat. No 33, Çiz. VIIIb, Lev. IXb; Civelek, XXXI, U9, U13, U14, 112; Özver, Kat. No 95, 397
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

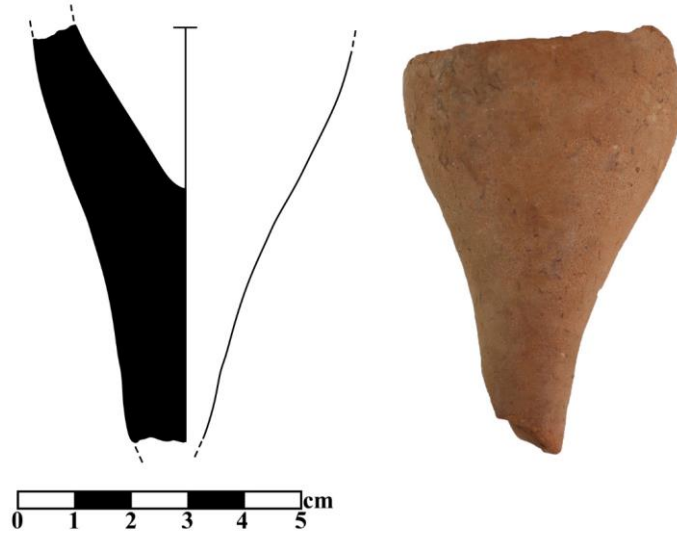
Kat. No.	: 62
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium parçası
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 4.2 cm, K. Ç. - A. Ç. - Gen. 3.7 cm.
Hamur Rengi	: 5YR 7/4 pink
Astar Rengi	: White Page 2.5Y _/2 9/ very pale yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövde parçası dışında kabın gerisi eksiktir. Gövdenin daralarak ayakla birleştiği kısım.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

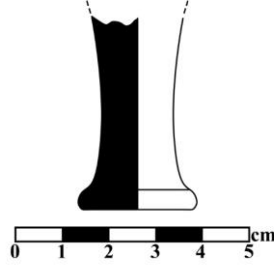
Kat. No.	: 63
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium parçası
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 6.8 cm, K. Ç. - A. Ç. - Gen. 5.7 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövde parçası dışında kabın gerisi eksiktir. Gövdenin daralarak ayakla birleştiği kısım. Ayak üzerinde derin yivler.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

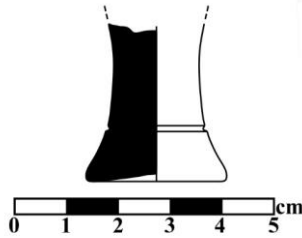
Kat. No.	: 64
Adı	: İğ Gövdeli Uguentarium parçası
M. Env. No.	:
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 7.5 cm, K. Ç. - A. Ç. - Gen. 5.5 cm
Hamur Rengi	: 5YR 8/2 pink
Astar Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövde parçası dışında kabın gerisi eksiktir. Gövdenin daralarak ayakla birleştiği kısım.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

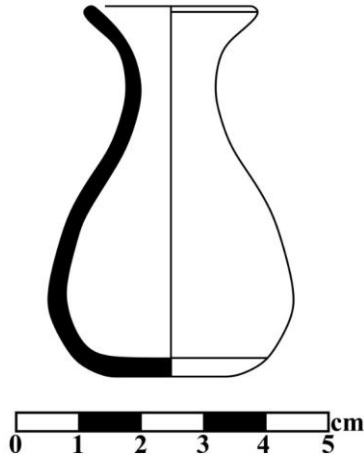
Kat. No.	: 65
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium kaidesi
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 7.5 cm, K. Ç. 2.5 cm, A. Ç. - Gen. -
Hamur Rengi	: White Page 7.5Y_2 8.5/ pinkish white
Astar Rengi	: White Page 2.5Y_2 9/ very pale yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Silindirik ayak ve halka kaidesi dışında kabın gerisi eksiktir.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

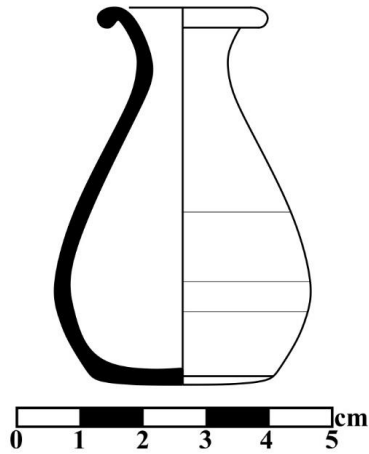
Kat. No.	: 66
Adı	: İğ Gövdeli Unguentarium kaidesi
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel açmanın kuzeybatısında kazı
Ölçüleri	: Yük. 3 cm, K. Ç. 2.5 cm, A. Ç. - Gen. -
Hamur Rengi	: 2.5Y 6/1 gray
Astar Rengi	: 2.5Y 6/1 gray
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Silindirik ayak ve halka kaidesi dışında kabın gerisi eksiktir. Ayak ve kaide geçişinde bir yiv.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği - MÖ 1. yüzyılın başları

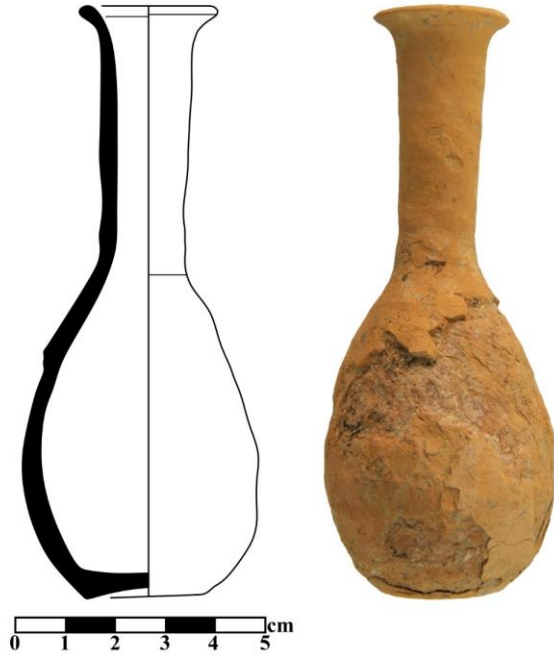
Kat. No.	: 67
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-71
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 6 cm, K. Ç. 2 cm, A. Ç. 2.4 cm, Gen. 3.9 cm
Hamur Rengi	: 7.5YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5YR 7/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Karın ve dudak üzerinde yüzeysel dökülmeler. Dışa ve yukarı çekik dudak, kısa silindirik boyun, aşağı doğru genişleyen armudi gövde ve düz taban.
Referans	: Anderson, Stojanovic, Fig. 1 h, 107-108; Hayes 2008, Pl, 89, 1767, 286; Dusenbery, S166-3, 290-291; Şimşek, Okunak, Bilgin, Lev. 63, UN.T3b, 10- 11, Kat. No 693- 964, 802; Aydın Tavukçu, Lev. 54, Res. 205-207, Kat. No 167-169, Çiz. 113-115, 249-250, Lev. 55, Res. 211-212, Kat. No 173-174, Çiz. 119-120, 251; Kasapoğlu, Res. 15-16, Kat. No 9-10, 104, 39-40; Knigge, Taf. 98, E 119, 189; Civelek, Lev. XXXIII, U48, U51, U52, U62, 131-132, 134
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 68
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-70
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 6.1 cm, K. Ç. 2.4 cm, A. Ç. 2.4 cm, Gen. 4.2 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Gövde de çark izleri ve yivler. Dışa çekik ve aşağı dönük dudak, kısa silindirik boyun, dibe doğru genişleyen armudi gövde ve düz taban.
Referans	: Anderson, Stojanovic, Fig. 1 h, 107-108; Hayes 2008, Pl, 89, 1767, 286; Dusenbery, S166-3, 290-291; Şimşek, Okunak, Bilgin, Lev. 63, UN.T3b, 10- 11, Kat. No 693- 964, 802; Aydın Tavukçu, Lev. 54, Res. 205-207, Kat. No 167-169, Çiz. 113-115, 249-250, Lev. 55, Res. 211-212, Kat. No 173-174, Çiz. 119-120, 251; Kasapoğlu, Res. 15-16, Kat. No 9-10, 104 ,39-40; Knigge, Taf. 98, E 119, 189; Civelek, Lev. XXXIII, U48, U51, U52, U62, 131-132, 134
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 69
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No.	: 9
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 11. 9 cm, K. Ç. 2.5 cm, A. Ç. 2.7 cm, Gen. 4.6 cm
Hamur Rengi	: 5YR 5/6 yellowish red
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövdesi üzerinde dökülmeler. Dışa çekik ağız, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde, yuvarlak düz kaide.
Referans	: Vessberg ve Westholm, Fig. 30, 16, 80; Tamsü-Polat, U127, U128, Lev. 53 d, e, 78; DüNDAR, Kat. No U134, Lev. XXIII, 100-101; Dusenbery, S144-K, S144-M, 240; Hayes 1976, Pl. 37, 335, 336, 122; Hayes 1963, Pl. 88, 1754 (P 14927), 1755 (P 3772), 285; Ladstätter, K 189, Taf. 156, Taf. 210; Knigge, Taf. 98, E 117 A. 1; Laap, Type 92, D, 199; Aydın, 2000, Çiz. 17a, Lev. 13 a, 45; Boulter, Pl. 46, N1, O1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 151, Kat. No 152, Kat. No 163, Çiz. 97-98, 308, 109, 310; Günay-Tuluk, Lev. XXI, e, h, Kat. No 96, Kat. No 100, 71-72; Civelek, Lev. XXXVI, U47, U50, 131
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 70
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2017-68
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 12.5 cm, K. Ç. 2.1 cm, A. Ç. 2.7 cm, Gen. 4.9 cm
Hamur Rengi	: -
Astar Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Dışa, yukarıya çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde ve yuvarlak düz taban. Gövdede çark izleri.
Referans	: Vessberg ve Westholm, Fig. 30, 16, 80; Tamsü-Polat, U127, U128, Lev. 53 d, e, 78; Dünder, Kat. No U134, Lev. XXIII, 100-101; Dusenbery, S144-K, S144-M, 240; Ladstätter, K 189, Taf. 156, Taf. 210; Knigge, Taf. 98, E 117 A. 1; Hayes 1976, Pl. 37, 335, 336, 122; Hayes 1963, Pl. 88, 1754 (P 14927), 1755 (P 3772), 285; Laap, Type 92, D, 199; Aydın, 2000, Çiz. 17a, Lev. 13 a, 45; Boulter, Pl. 46, N1, O1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 151, Kat. No 152, Kat. No 163, Çiz. 97-98, 308, 109, 310; Günay-Tuluk, Lev. XXI, e, h, Kat. No 96, Kat. No 100, 71-72; Civelek, Lev. XXXVI, U47, U50, 131
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

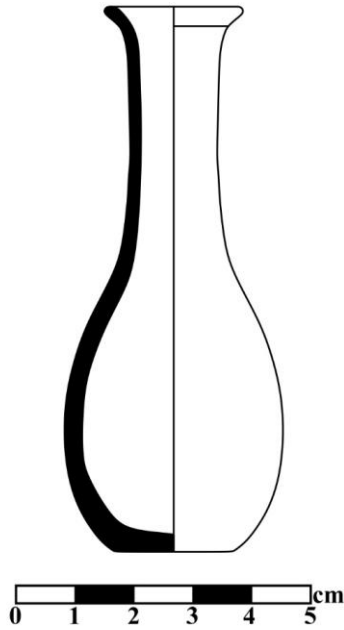
Kat. No	: 71
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No.	: 10
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 14. 2 cm, K. Ç. 2.6 cm, A. Ç. 3 cm, Gen. 5.8 cm
Hamur Rengi	: 2. 5YR 5/8 red
Astar Rengi	: 2. 5YR 6/8 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövdesi üzerindeki kırıklar sonradan yapıştırılmıştır. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde, düz taban.
Referans	: Vessberg ve Westholm, Fig. 30, 16, 80; Tamsü-Polat, U127, U128, Lev. 53 d, e, 78; DüNDAR, Kat. No U134, Lev. XXIII, 100-101; Dusenbery, S144-K, S144-M, 240; Ladstätter, K 189, Taf. 156, Taf. 210; Knigge, Taf. 98, E 117 A. 1; Hayes 1976, Pl. 37, 335, 336, 122; Hayes 1963, Pl. 88, 1754 (P 14927), 1755 (P 3772), 285; Laap, Type 92, D, 199; Aydın, 2000, Çiz. 17a, Lev. 13 a, 45; Boulter, Pl. 46, N1, O1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 151, Kat. No 152, Kat. No 163, Çiz. 97-98, 308, 109, 310; Günay-Tuluk, Lev. XXI, e, h, Kat. No 96, Kat. No 100, 71-72; Civelek, Lev. XXXVI, U47, U50, 131
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

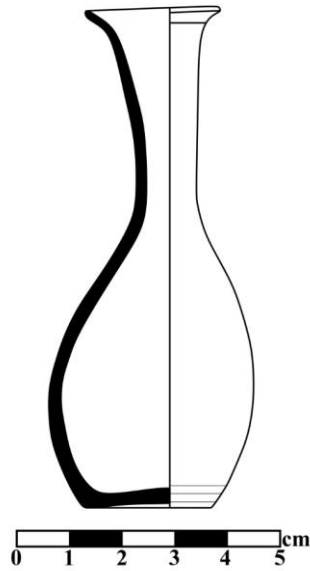
Kat. No.	: 72
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No.	: 12
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 14 cm, K. Ç. 3 cm, A. Ç. 3 cm, Gen. 5.9 cm
Hamur Rengi	: 2. 5YR 5/8 red
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Gövdesi üzerinde yer yer kireç tabakası ve hafif dökülme. Dışa ve yukarı çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde ve düz taban.
Referans	: Vessberg ve Westholm, Fig. 30, 16, 80; Tamsü-Polat, U127, U128, Lev. 53 d, e, 78; Dündar, Kat. No U134, Lev. XXIII, 100-101; Dusenbery, S144-K, S144-M, 240; Ladstätter, K 189, Taf. 156, Taf. 210; Knigge, Taf. 98, E 117 A. 1; Hayes 1976, Pl. 37, 335, 336, 122; Hayes 1963, Pl. 88, 1754 (P 14927), 1755 (P 3772), 285; Laap, Type 92, D, 199; Aydın, 2000, Çiz. 17a, Lev. 13 a, 45; Boulter, Pl. 46, N1, O1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 151, Kat. No 152, Kat. No 163, Çiz. 97-98, 308, 109, 310; Günay-Tuluk, Lev. XXI, e, h, Kat. No 96, Kat. No 100, 71-72; Civelek, Lev. XXXVI, U47, U50, 131
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

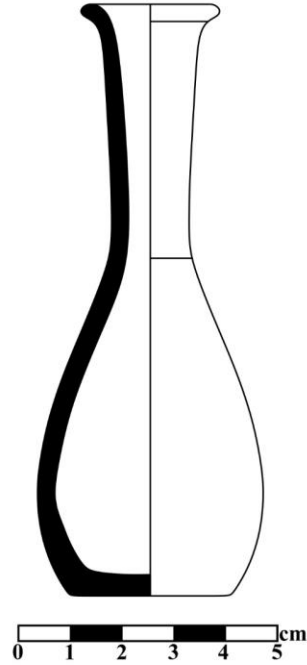
Kat. No.	: 73
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-23
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezarın güney niş
Ölçüleri	: Yük. 9.3 cm, K. Ç. 2 cm, A. Ç. 2.3 cm, Gen. 3.7 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde, düz taban.
Referans	: Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1; Dündar, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100; Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80; Hayes 2008, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287; Laap, Type 92, C, D, 199; Boulter, Pl. 46, P1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247; Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 74
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-27
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezarın güney niş
Ölçüleri	: Yük. 9.6 cm, K. Ç. 2. 3 cm, A. Ç. 2.5 cm, Gen. 3.9 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Dışa çekik dudakta küçük bir parça kırık ve eksiktir. Yüzeyde yer yer patina. Dışa çekik dudak, uzun silindirik ve hafif eğri boyun, şişkin torba gövde, düz tabanda ip izinden dolayı yüzeysel bir eğrilik.
Referans	: Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1; Dünder, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100; Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80; Hayes 2008, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287; Laap, Type 92, C, D, 199; Boulter, Pl. 46, P1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247; Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No.	: 75
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-21
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş
Ölçüleri	: Yük. 11.5 cm, K. Ç. 2. 8 cm, A. Ç. 2.5 cm, Gen. 4.5 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Astar Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Yüzeyde yer yer patina. Dışa çekik dudak, uzun silindirik ve hafif daralan boyun, şişkin torba gövde, düz dip.
Referans	: Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1; Dündar, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100; Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80; Hayes 2008, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287; Laap, Type 92, C, D, 199; Boulter, Pl. 46, P1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247; Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

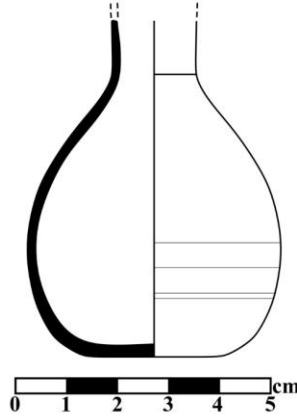
Kat. No.	: 76
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No.	: 2018-26
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezarın güney niş
Ölçüleri	: Yük. 11.1 cm, K. Ç. 2.4 cm, A. Ç. 2.6 cm, Gen. 4.5 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Dışa çekik dudakta kırık ve eksik bir parça. Uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde ve düz taban. Gövde üzerinde yer yer patina.
Referans	: Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1; Dünder, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100; Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80; Hayes 2008, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287; Laap, Type 92, C, D, 199; Boulter, Pl. 46, P1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247; Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

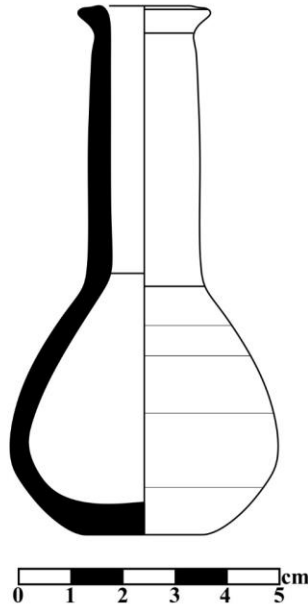
Kat. No	: 77
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2018-28
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada, 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 11 cm, K. Ç. 2. 5 cm, A. Ç. 2.8 cm, Gen. 4.7 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Astar Rengi	: 10RR 7/6 light red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyun gövde geçişinde restorasyon, ağız kenarında ve boynun gövdeyle birleştiği kısımda küçük bir parça eksik. Yüzeyde çark izleri. Dışa çekik dudak, ağızdan omza doğru hafifçe daralan uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde, düz taban.
Referans	: Knigge, Taf. 98, E 110, 3, 2, 1, E 111, E. 115, 1; Dündar, Kat. No U133, Lev. XXIII, 100; Tamsü Polat, Kat. No 118-119, 121, 77, Kat. No 134, Kat. No 137, Lev. 54, 79-80; Hayes 2008, Pl. 89, 1768 (P 28157), 1769 (P 14820), 287; Laap, Type 92, C, D, 199; Boulter, Pl. 46, P1, 128; Aydın Tavukçu, Kat. No 161, Çiz. 107, 246-247; Civelek, Lev. XXXIV U8, 123, Lev. XXXV U45 130; Özver, Kat. No 115, 409
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

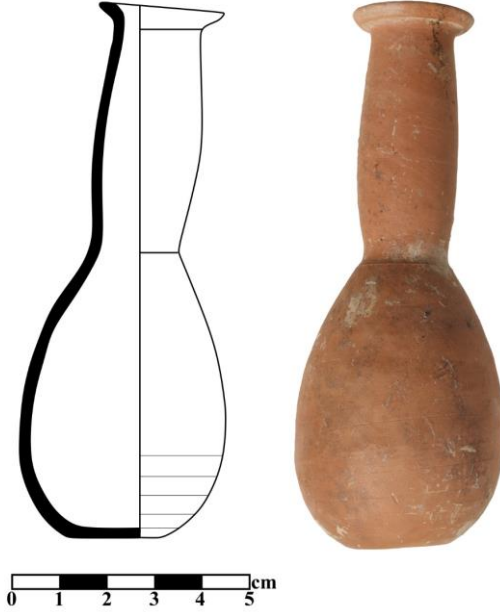
Kat. No	: 78
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 11
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu duvar önü
Ölçüleri	: Yük. 6.6 cm, K. Ç. 2.8 cm, A. Ç. : - Gen: 5.2 cm
Hamur Rengi	: 7. 5YR 6/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5YR 7/8 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Ağız ve boynun büyük bölümü eksik. Gövdede yer yer patina ve çark izleri. Şişkin yuvarlak gövde ve düz taban.
Referans	: Dusenbery, S143-11, 231, S144-E, 239, S144-U, S144-V, S144-W, 241; Meriç, Taf. 41, Taf. 97, K 495; Aydın Tavukçu, 108, Kat. No 165, Çiz. 112; Ergürer, Kat. No 29, Lev. 23, 24, 298; Knigge, Taf. 98, E 117 A, 2, Taf. 100, Pr. 18; Dündar, Kat. No U136, Lev. XXIII, 101; Özver, Kat. No 111, 407; Günay-Tuluk, 69, Kat. No 90-91, Lev. XX d, e
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

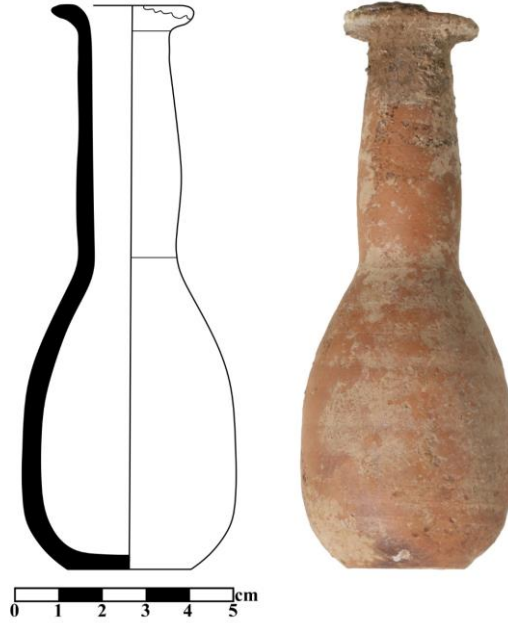
Kat. No	: 79
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2017-69
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 10.2 cm, K. Ç. 2.2 cm, A. Ç. 2.6 cm, Gen. 5 cm
Hamur Rengi	: 5YR 5/8 yellowish red
Astar Rengi	: 5YR 5/8 yellowish red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Dudak kenarında küçük bir parça eksik. Gövde üzerinde üretimden kaynaklı eğrilikler, yüzeysel dökülmeler ve belirgin çark izleri. Dışa çekik dudak, uzun silindirik boyun, şişkin torba gövde ve düz taban.
Referans	: Dusenbery, S143-8, S151-6, S151-7; Mümin, 175, Katalog No 298 Çiz. Lev. 57; Anderson-Stojanoviç, Fig. 8, 114; Aydın Tavukçu, Kat. No 130-138, 235-238; Kasapoğlu, Kat. No 11-28, 153-156; Günay-Tuluk, Kat. No 99-101, Lev. XXI, h, i, j
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

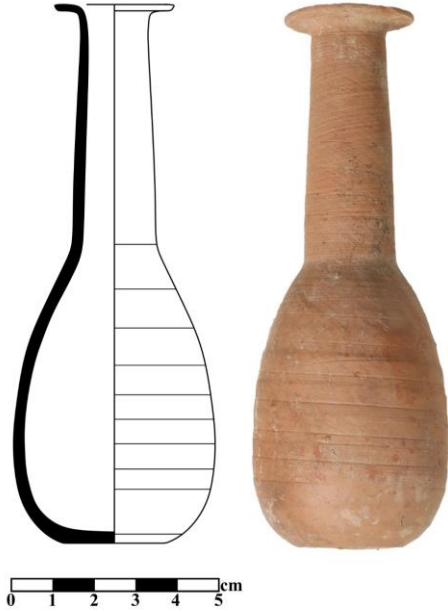
Kat. No	: 80
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2018-25
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezarın güney niş
Ölçüleri	: Yük. 11.4 cm, K. Ç. 2. 2 cm, A. Ç. 2. 6 cm, Gen. 4.3 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Astar Rengi	: 5YR 5/6 yellowish red
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Üretim hatasından dolayı sağa eğik. Dışa çekik dudak, omuza doğru hafifçe genişleyerek dışa bombe yapan uzun boyun, gövde boyun arası profil, şişkin torba gövde, eğri taban.
Referans	: Tamsü-Polat, U132, Lev. 54, c ; Hayes 2008, Pl. 89, 1774, 287; Aydın Tavukçu, Lev. 47 Res. 162: Kat. No 124; Civelek, Lev. XXXVI U60-U61; Özver, Kat. No 123, 413
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No	: 81
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2018-22
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezarın batı niş
Ölçüleri	: Yük. 13 cm, K. Ç. 2. 8 cm, A. Ç. 2. 9 cm, Gen. 4.9 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/6 red
Astar Rengi	: 5YR 6/4 light reddish Brown
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Ağız kenarında yoğun gövdede yüzeysel patina tabakası. Dışa çekik dudak, omuza doğru hafifçe genişleyen ve dışa bombe yapan uzun boyun, üzeri yivli şişkin torba gövde ve düz taban.
Referans	: Civelek, Lev. XXXV Çiz. U25, U37, Lev. XXXVI Çiz. U60; Avli, Kat. No 41, 198-199; Ergürer, Kat. No 109, 338; Günay-Tuluk, Kat. No 123, 79, Çiz. XXXb, Lev. XXVIIc; Tamsü-Polat, U157, Lev. 57, d
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No	: 82
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2018-24
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş girişi
Ölçüleri	: Yük. 13 cm, K. Ç. 2. 6 cm, A. Ç. 3.1 cm, Gen. 4.6 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 7.5YR 7/4 pink
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Sağlam. Dışa çekik dudak, gövdeye doğru hafifçe genişleyen uzun silindirik boyun, boyun gövde geçişinde profil, üzeri yivli torba gövde, düz dip.
Referans	: Civelek, Lev. XXXV Çiz. U25, U37, Lev. XXXVI Çiz. U60; Avli, Kat. No 41, 198-199; Ergürer, Kat. No 109, 338; Günay-Tuluk, Kat. No 123, 79, Çiz. XXXb, Lev. XXVIIc; Tamsü-Polat, U157, Lev. 57, d
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

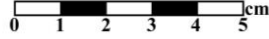
Kat. No	: 83
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Env. No	: 2018-29
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar girişi
Ölçüleri	: Yük. 14.9 cm, K. Ç. 3.7 cm, A. Ç. 3.2 cm, Gen. 6 cm
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Astar Rengi	: 2.5YR 8/4 pink
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Hafifçe dışa çekik dudakta küçük bir parça eksik. Kısa silindirik boyun ve gövde geçişinde bir yiv, üzeri yivli şişkin torba gövde, düz taban.
Referans	: Şimşek, Okunak, Bilgin, Kat. No 675, Kat. No 676, 683; Günay- Tuluk, Kat. No 104- 105, Lev. XXIII, a, c, 73-74; Meriç, Taf. 41 ve Taf. 97, K 500, 86; Avli, Kat. No 44, 201-202; Hayes, Pl. 88, 1758-1759, 286; Civelek, Lev. XXXVII U67, U73, 135-136; Kasapoğlu, Kat. No 29, Kat. No 30, 114; Ergürer, Kat. No 106- Kat. No 107, 336-337; Aydın Tavukçu, Lev. 58, Kat. No 190- Kat. No 193, 118-119; Aydın, Lev. 15, Kat. No 59, Kat. No 60, 51-52
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyıl başları

Kat. No	: 84
Adı	: Torba Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel mezarın girişi
Ölçüleri	: Yük. 15.5 cm, K. Ç. 3.3 cm, A. Ç. 3.2 cm, Gen. 5.8 cm
Hamur Rengi	: 10R 4/8 red az mika katkılı, pişme iyi, yüzey pürüzsüz.
Astar Rengi	: 5YR 6/8 reddish yellow
Yapım Tek.	: Çark
Tanımı	: Boyun gövde geçişinde eksik parçalar. Hafifçe dışa çekik dudak, silindirik boyun restorasyonla gövdeye yapıştırılmış, üzeri yivli şişkin ve uzun torba gövde, düz taban.
Referans	: Civelek, Lev. XXXVII, U66, 134; Meriç, Taf. 41 ve Taf. 97, K498, 86 ; Günay-Tuluk, Kat. No 104, Çiz. XXVa, Lev. XXII a, 73-74; Avli, Kat. No 43, 200-201; Ergürer, Kat. No 108, 337; Kasapoğlu, Kat. No 34-38, 116-118; Aydın Tavukçu, Kat. No 194-197, Lev. 58-59, 119-120; Aydın, Lev. 15, Kat. No 58, 51; Tamsü-Polat, U164, Le. 59 b, 83
Tarih	: MS 1. yüzyılın 2. yarısı- 2. yüzyılın başları

Kat. No	: 85
Adı	: Aphrodite Anadyomene Figürini Parçası
M. Etd. Env. No	: 120
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 7.3 cm, Gen. 5.1 cm, Kal. 2.1 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR 7/8 reddish yellow
Tanımı	: Belden yukarısı, ayak bileklerinden aşağısı ve arka yüzü eksik. Kaidesinin bir kısmı ile eserin yanında birleşmeyen bir parçası daha ele geçmiştir. Dizden bükülüp hafifçe öne atılan sağ bacak üzerinden geçerek önünü kapatan balık kuyruğu. Vücut ağırlığını taşıyan sol bacak dik ve geride, yanda kalçaya bitişik kumaş kıvrımları.
Referans	: Mollard-Besques, Pl. 19a; Winter, 211, 8, 9, 4; Çevirici-Coşkun, Kat. No. 12, 22; Leyenaar-Plaisier, Pl. 149, 1145; Töpperwein, Taf. 34, 209, 55; Kasapoğlu, Kat. No. 3 11-12, 83-385 Çekilmez, K. 9, Lev. 21
Tarih	: MS 1. yüzyılın ikinci yarısı

Kat. No	: 86
Adı	: Aphrodite Rahibesi Figürini
M. Env. No	: 2018-31
Buluntu Yeri	: Mesudiye 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromosunda situla içi
Ölçüleri	: Yük. 26.2 cm, Gen. 7.6 cm, Kal. 4.5 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş,
Hamur Rengi	: 10R 4/6 dark yellowish brown
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Tanımı	: Ayakta kadın khiton üzerine himation giyimli, çelengin altındaki saçlar alına ve omuza düşer. Başını aşağı çevirmiş boyun kalın omuzlar dar yüz yuvarlak göz kapakları etli, burun dolgun ağız küçük ve kapalı. Sağ el omuzdaki aslan protomunun ağzına uzanırken sol el meyve tutar vaziyette. Vücudun üst kısmı dik, bel sol ayağının hareketiyle bağlantılı sola kıvrılmıştır, sağ bacağından destek alır sol bacak hareketli. Figürinin arkası düz bırakılmış, saç ve elbise detayları kazıma çizgiler halinde. Kaidenin arka bölümünde <i>φοιβοι</i> yazısı. El ve yüzde kırmızı boya izleri görülmektedir.
Referans	: Özgan 1999, 142, Taf. 48 a-c, Taf. 49, a-b; Tamsü- Polat, 374, F24, 121, Lev. 103, b; Tamsü- Polat, 374, F24, 121, Lev. 103, b; Çekilmez 2015a, K77-K80, Lev. 39- 95; Çekilmez 2015b, TK 1-3, 391-393; Ersavaş, 82-84, K. 22-24.
Tarih	: MS 1. yüzyıl

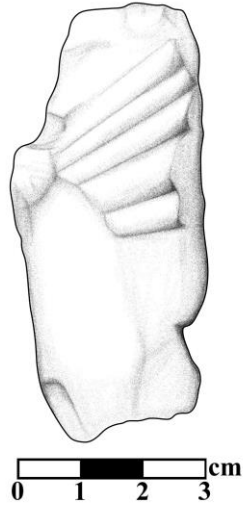
Kat. No	: 87
Adı	: Athena
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 13.7 cm, Gen. 5.4 cm, K. Yüksek. 2.7 cm, K. Gen: 5.9 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 5YR 5/6 yellowish red
Astar Rengi	: 7.5 YR 7/6 reddish yellow
Tanımı	: Parçalar halinde ele geçen eser tamamlanamaz durumda. Başta miğfer altında ince yüzü çevreleyen saç bukleleri. Yüzde aşınmadan dolayı hatlar belirsiz. Dar omuzların üzerinden khiton kıvrımları yüzeysel. Eserin göğüs altında büyük bir parça eksik. İki parça ele geçen dikdörtgen yüksek kaide sonradan yapıştırılmış. İki parçası birleştirilen daire şekilli bombeli kalkanın bir parçası eksik. Sol elinin izlendiği parçada giysi kıvrımları gözlenmektedir.
Referans	: Buur, 76, VI, 13, 14; Winter, 12, 176, 177, 4; Laumonier, Pl. 29, 282, 283, 285;
Tarih	: MS 1. yüzyıl

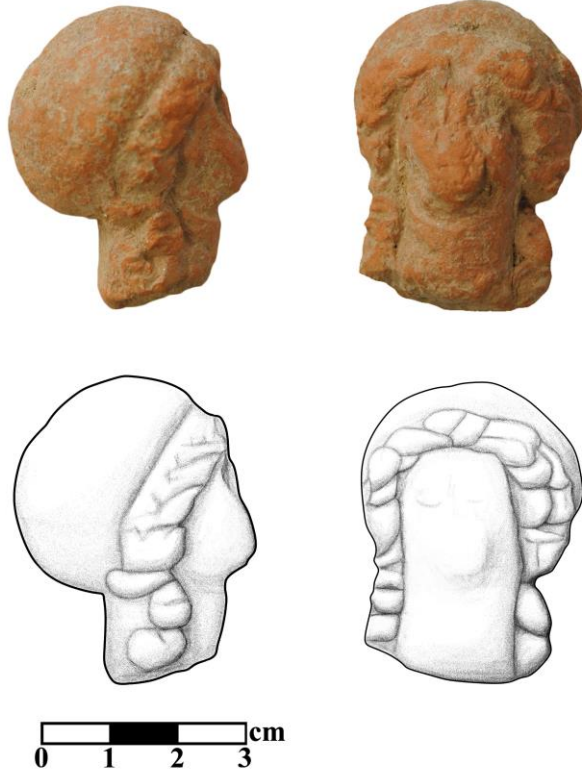
Kat. No	: 88
Adı	: Grotesk Figürini
M. Env. No	: 2017/32
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 16.3 cm, Gen. 5.2 cm, K. Yük. 3.8 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 10R 4/6 dark yellowish brown
Astar Rengi	: 5YR 6/6 reddish yellow
Tanımı	: Tüm yüzeyde yoğun aşınma, bel hizasından kırılan eser sonradan birleştirilmiş. Belin sağ tarafından arkaya sırtın ortasındaki yuvarlak hava deliğine ulaşan eksik parça. Ayakta duran adam; omuzları üzerinde hatları silik bir figür, adam dirsekten bükerek yukarı kaldırdığı elleri ile üstteki figürün ayaklarını tutmakta. Karşıya bakan başta aşınmadan dolayı yalnızca hatlar belli. Dolgun yüzde; gözlerin ve burnun yeri belli. Hafif çıkık göbek altında kalçalar üzerinde kısa giysinin yere paralel kıvrımları belirgin. Bacaklar zemin üzerinden kabartma şeklinde. Yüksek dikdörtgen kaide üzerinde kısa kenardan, uzun kenarın uzunluğu boyunca yürür pozisyonda sağ ayak ileride, sol ayak geride. Arkada kabaca çocuğun hatları belli.
Referans	: Hasselin Rous, Çaldıran Işık ve Kongaz, 106, 67; Leyenaar-Plaisier, 45, 264; Güçlü, Lev. 22, Res. 40 a,b,c, Res. 41 a,b,c; Baldıran, 50, Kat. No 231, Res. 222; Çekilmez, 240, K.97, Lev. 109; Ersavaş, K97, 215-216, Lev. 84.
Tarih	: MS 1. yüzyıl

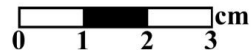
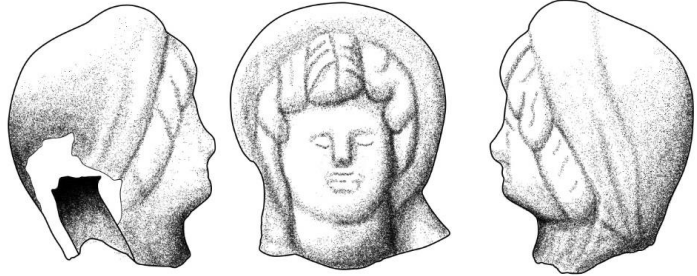
Kat. No	: 89
Adı	: Figürin Parçası
M. Env. No	: 111
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 6.8 cm, Gen. 3.1 cm, Kal. 1.5 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Baş, omuzlar, kollar, ayaklar, kaide ve arka yüz eksik. Eğimli bir şekilde vücudu saran enli giysi kıvrımları, yüzeyde aşınma ve dökülme.
Referans	: -
Tarih	: Roma Dönemi

Kat. No	: 90
Adı	: Figürin Başı
M. Env. No	: 112
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar üzeri
Ölçüleri	: Yük. 4.3 cm, Gen. 3.2 cm, Kal. 3.4 cm
Yapım Tekniği	: Çift kalıp, masif
Hamur Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: -
Tanımı	: Kalın ve uzun boynundan aşağısı eksik. Başın ortasından geçen saç ayrımı silik bir şekilde. Saçlar başın arkasında kabarık. Önde küçük yüzün çevresinde kıvrıkcık saçlar belirsiz kabartılar olarak boynun iki yanından aşağı devam etmekte. Yoğun aşınmadan dolayı gözler, burun ve ağzın formu belli değil.
Referans	: Buur, Thompson, 130, Pl. XLV 207, 209; Töpperwein, Tafel 22, 144; Breitenstein, 53, Pl. 66, 407; Leyenaar-Plaisieri Pl. 65, 404, Pl. 66, 407, 409;
Tarih	: MÖ 1. yüzyıl

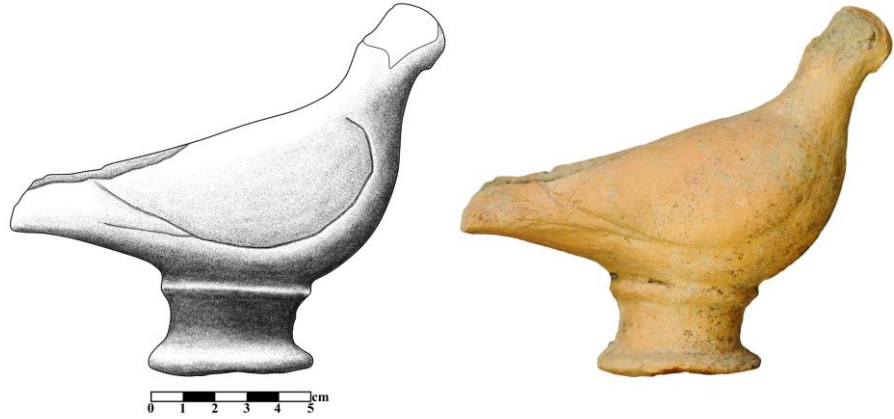
Kat. No	: 91
Adı	: Figürin Başı
M. Env. No	: 2013/33
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş sağ
Ölçüleri	: Yük. 3.9 cm, Gen. 3.1 cm, Kal. 3 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 2.5YR 5/8 red
Astar Rengi	: 2.5YR 6/6 light red
Tanımı	: Başın sağ arkada küçük bir kısmı ve boyundan aşağısı eksiktir. Kalıbının aşınmasından dolayı detaylar belirsiz. Başta kulakların üzerine kadar devam eden düz tacın altında saçlar önde ortada bir örgü ve yanlarda dalgalı bukleler halinde yüzü çevrelemekte. Tombul yüzde gözler, burun ve dudak silüet şeklinde. Başın arka kısmı işlenmeden düz bırakılmıştır.
Referans	: Higgins, Vol. III, Pl. 76., 2439; Mollard-Besques, Pl. 144, c-B 165; Çekilmez, 209-210, K. 54, Lev. 74; Ersavaş, 106-107, K. 63, Lev. 84; Tamsü-Polat, 377-378, Lev. 108, a-b;
Tarih	: MS 1. yüzyıl

Kat. No	: 92
Adı	: Mask
M. Env. No	: 2017/88
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel, 1 No.lu oda mezar doğu kline
Ölçüleri	: Yük. 13.4 cm, Gen. 9.5 cm, Yüz Gen. 5.7 cm, Yüz Uz. 6.7 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR 7/6 reddish yellow
Tanımı	: Alın üzerinde üçgen bir taç gibi şekillendirilen saç oldukça yüksek bir onkos yapmıştır. Saçlar üzerinde üç sıra defne yaprağı bulunmaktadır. Dolgun yüzde badem biçimli göz kenarları belirgin ve göz bebekleri deliktir. Dolgun dudaklar aralık verilmiştir. Arkada başın orta ve sol alt kısmı eksiktir. Onkosun arkası düz bırakılmıştır. Restore edilen başın sağ arka kısmında kavisli bir şekil verilen pişmiş toprak plaka üzerine yüzeysel çizikler atılarak saç belirtilmiş.
Referans	: Summerer 1999, Taf. 7, Pl. III. 1.1; Töpperwen, 124-124, Taf. 76, 524; Burr, Pl. XLII, 115; Burn, Higgins, Pl. 103, 2659; Çokay, Kepçe, Özden, Gerçekler, 213, 126; Kleiner, Fig. 148, 179;
Tarih	: MS 1. yüzyılın sonları

Kat. No	: 93
Adı	: Güvercin Figürini
M. Env. No	: 2017/72
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar batı kline yan tarafı.
Ölçüleri	: Yük. 11.4 cm, Gen. 6. 2 cm, Uz. 14.3 cm
Yapım Tekniği	: Çift Kalıp, içi boş
Hamur Rengi	: 10 YR 7/4 very pale brown
Astar Rengi	: 7.5 YR 7/6 reddish yellow
Tanımı	: Ortadan ikiye ayrılmış sonradan yapıştırılmış figürinin başında, gövdesinde ve kuyruğunda eksik parçalar bulunmakta. Gaga kısmının eksik olduğu başta göz belirtilmiştir. Kanatları kabartı şeklinde belirtilen figürinin gövdesi içi boş halka şekilli kaideye oturtulmuştur.
Referans	: Tavukçu, Lev. 60, Kat. No. 237 a-c; Robinson, 346, 347; Laumonier, XXIII, 1346; Burn, Higgins, Pl. 139, 2852; Işın, 99, K. 61; Kasapoğlu, 567, Kat. No 334
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 94
Adı	: Tabure
M. Env. No	: 2018-37
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Uz. K. : 6.7 cm, K. K. : 5.9 cm, Yük. 6.7 cm, Gen. 6.4 cm
Yapım Tekniği	: Kalıp
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 5 YR 5/6 reddish yellow
Tanımı	: Sonradan birleştirilmiş eserin bir bacağında ve tablada eksikler. Hafif dışa taşıntılı içe eğimli dikdörtgen tablalı eserin kısa kenarlarında bacaklarının birleşim kısımlarında dekoratif dar dikdörtgen delikler.
Referans	: Leyenaar-Plaisier, Pl. 3, 20; Ağıtürk, Arslan, 99, K. 41; Mollard-Besques, Pl. 21, b-MYR 22
Tarih	: MS 1.-2 yüzyıl

Kat. No	: 95
Adı	: Urne
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 34 cm, A. Ç. - , Gen. 29 cm, K. Ç. 12 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 10 YR- 8/6 yellow
Astar Rengi	: 10 YR- 8/6 yellow
Tanımı	: Boyundan yukarısı, bir kulpu ve gövdede parçalar eksik. Restore edilerek birleştirilmiş. Boyundan gövdenin ortasına kadar genişleyen form, omuzda keskin bir hat, üzerinde halka biçimli kulp altından kaideye doğru daralan gövde, halka biçimli kaide.
Referans	: Rotroff, Pl. 50, 396; Tamsü-Polat, Lev. 82 c; Şimşek, Okunak, Bilgin, 716, Kat. No 770
Tarih	: MÖ 2.-1. yüzyıl

Kat. No	: 96
Adı	: Urne
M. Et. No	: 132
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 33.6 cm, A. Ç. 18 cm, Gen. 30.8 cm, K. Ç. 11.2 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 YR- 8/6 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR- 8/6 reddish yellow
Tanımı	: Gövde üzerinde eksik parçalar. Restore edilerek tekrar birleştirilmiş. Bir yüzeyde yer yer patina. Dışa çekik dudak kenarı hafif aşağı dönük. Boyunda yiv. Gövde üzerinde çark izleri. Geniş yuvarlak karın ve yüksek halka kaide.
Referans	: Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Civelek 2001, Lev. XLIII, Ur. 25, Rotroff 2006, 259, Fig. 22, 139; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 719, Kat. No 775
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın sonu- MÖ 1. yüzyılın başları

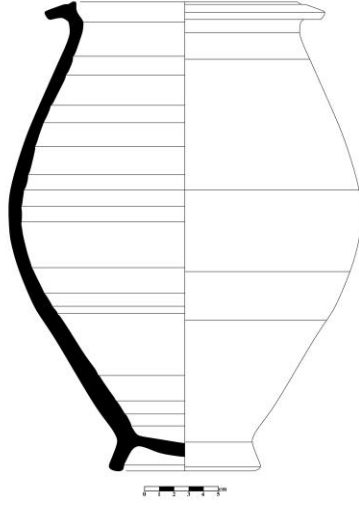
Kat. No	: 97
Adı	: Urne
M. Env. No	: 2017/43
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 31 cm, A. Ç. 20.5 cm, Gen. 27 cm, K. Ç. 13. 4 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 2.5 YR 7/8 light red Boya: 10YR 6/3 pale brown
Tanımı	: Gövde üzerinde ve kapakta eksik parçalar. Restore edilerek tekrar birleştirilmiş. Ağız kenarında kapağı oturtmak için yüzeysel bir çıkıntı. Bir yüzeyde yoğun patina. Dışa çekik dudak kenarı düz. Boyunda geniş bant bezeme. Gövde üzerinde çark izleri. Geniş karınlı, yüksek halka kaidelidir. Kapak kubbe biçimlidir.
Referans	: Rotroff 2006, 259, Fig. 22, 139; Civelek 2001, Lev. XLIII, Ur. 24; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 719, Kat. No 775; Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Özver, 428, Kat. No 153.
Tarih	: MÖ 1. yüzyıl

Kat. No	: 98
Adı	: Urne
M. Env. No	: 2017/42
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 30 cm, A. Ç. 22 cm, Gen. 27 cm, K. Ç. 11.5 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 5 YR 8/1 white
Tanımı	: Ağız kenarında ve gövde üzerinde eksik parçalar. Restore edilerek tekrar birleştirilmiş. Yüzeyde yer yer patina ve beyaz astar. Dışa çekik dudak kenarı hafif aşağı dönük. Boyunda tek yiv. Gövde üzerinde çark izleri. Geniş karınlı, yüksek ve konik kaidelidir.
Referans	: Rotroff, 259, Fig. 22, 139; Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Civelek 2001, Lev. XLI, Ur. 8, Civelek 2002, 251, Şek. 13; Özver, 426, Kat. No 151- 152.
Tarih	: MS 1. yüzyılın başı

Kat. No	: 99
Adı	: Urne
M. Env. No	: 2017/44
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 31 cm, A. Ç. 22 cm, Gen. 27 cm, K. Ç. 10.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR 7/6 light red
Astar Rengi	: 2.5 YR 7/6 light red
Tanımı	: Gövde üzerinde dökülmeler ve küçük eksik bir parça. Yüzeyde yer yer patina. Dışa çekik dudak kenarı hafif aşağı dönük. Geniş boyunda tek yiv. Gövde üzerinde çark izleri. Geniş karınlı, yüksek ve konik kaidelidir.
Referans	: Rotroff, 259, Fig. 22, 139; Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Civelek 2001, Lev. XLI, Ur. 8, Civelek 2002, 251, Şek. 13; Özver, 426, Kat. No 151- 152.
Tarih	: MS 1. yüzyılın başı

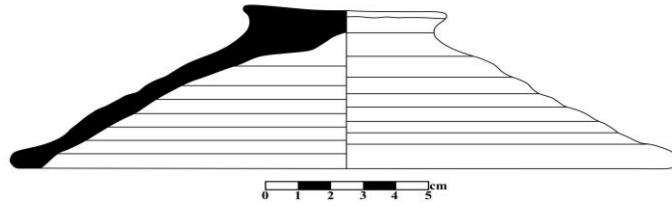
Kat. No	: 100
Adı	: Urne
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 29 cm, A. Ç. 19. 6 cm, Gen. 24 cm, K. Ç. 11.5 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: : 5 YR 6/8 light red
Astar Rengi	: 5 YR 8/1 white
Tanımı	: Ağız kenarında ve gövde üzerinde küçük eksik parçalar. Restore edilerek tekrar birleştirilmiş. Yüzeyde yoğun patina ve beyaz astar. Dışa çekik dudak kenarı, ağız kenarında kapak için hafif bir çıkıntı. Boyunda tek yiv. Geniş karınlı, yüksek ve hafifçe aşağı doğru genişleyen konik kaidelidir. Kapak yamuk.
Referans	: Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Civelek 2001, Lev. XLIII, Ur. 24, Civelek 2002, 251, Şek. 13; Rotroff 2006, 259, Fig. 22, 139; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 719, Kat. No 775; Özver, 426, Kat. No 151- 152.
Tarih	: MS 1. yüzyılın başı

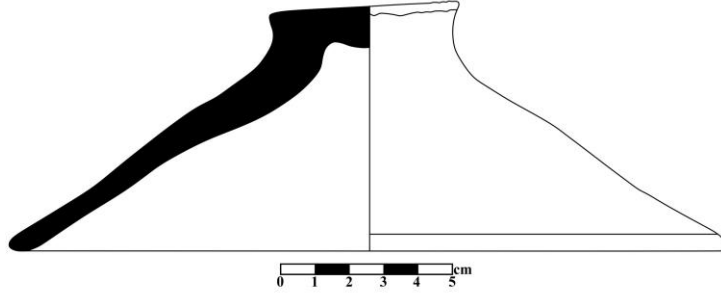
Kat. No	: 101
Adı	: Urne
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 33 cm, A. Ç. 17.5 cm, Gen. 29.5 cm, K. Ç. 12. 50 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 10 YR- 8/6 yellow
Astar Rengi	: GLEY 1- 3/N very dark gray
Tanımı	: Yüzeyde patina. Hatalı üretimden dolayı sola eğik. Dışa çekik dudak kenarı düz. Biri hemen ağzın altında ince yiv diğeri kalın bir şerit oluşturacak şekilde omuzda yiv bezeme. Geniş omuzlu, geniş karınlı, alta doğru daralan gövde ve yüksek konik kaide.
Referans	: Rotroff 2006, 259, Fig. 22, 139; Şimşek, Okunak ve Bilgin, 719, Kat. No 775; Yener, Özkan 1998, 232, Res. 22; Civelek 2001, Lev. XLIV, Ur. 29.
Tarih	: MS 1. yüzyıl

Kat. No	: 102
Adı	: Urne Kapağı
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 8.1 cm, Ç. 21 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5 YR 7/6 light red
Tanımı	: Yüzeyde yer yer patina restorasyonla tekrar birleştirilmiş. Konik biçimli, yuvarlak masif tutamaklı, içte ve dışta yiv bezemeli urne kapağı.
Referans	: -
Tarih	: MS 1. yüzyıl

Kat. No	: 103
Adı	: Urne Kapağı
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 6 cm, Ç. 20.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: -
Tanımı	: Yüzeyde yer yer patina, kernarından bir kısmı eksik. Konik biçimli, yuvarlak tutamaklı, içte ve dışta yiv bezemeli urne kapağı.
Referans	: -
Tarih	: MS 1. yüzyıl

Kat. No	: 104
Adı	: Urne
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 19.3 cm, A. Ç. 16.7 cm, Gen. 25 cm, K. Ç. 7 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 R- 5/6 red
Astar Rengi	: -
Tanımı	: Bir yüzeyde dudaktan dibe kadar bir çatlak. Tüm yüzeyi patinalı. Dışa çekik düz dudak kenarının yarsı eksik. Ağız kenarına bitişik gövdeye bağlanan karşılıklı iki dikey kulp. Ağızdan gövdeye doğru genişleyen gövde ve yuvarlak dibe geçişte keskin bir hat.
Referans	: Robinson 1959, Plate 3, F 83, F 85; Hayes 1983, 125, Fig. 7, 79-90; Sackett 1992, Pl. 137, 25; Vapur, 234-235, Çiz. 53, 394, Çiz. 54, 399; Erön, 220, Kat. No 35
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 105
Adı	: Urne
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 18.4 cm, A. Ç. 19.5 cm, Gen. 24.4 cm, K. Ç. 8.5 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 R- 5/6 red
Astar Rengi	: -
Tanımı	: Dışa çekik düz dudak kenarının küçük bir kısmı dışında tümü ve bir kulpu eksik. Tüm yüzeyi patinalı. Ağız kenarının altına bitişik gövdeye bağlanan yatay kulplu. Ağızdan gövdeye doğru genişleyen gövde ve yuvarlak dibe geçişte keskin bir hat. Dipte ortada yüzeysel yivler.
Referans	: Robinson 1959, Plate 3, F 83, F 85; Hayes 1983, 125, Fig. 7, 79-90; Sackett 1992, Pl. 137, 25; Vapur, 234-235, Çiz. 53, 394, Çiz. 54, 399; Erön, 220, Kat. No 35
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 106
Adı	: Situla
M. Env. No	: 2018-42
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 41 cm, A. Ç. 29 cm, K. Ç. 23.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 YR- 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR- 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Gövdede ve ağızda çok parçalı kırıklar restorasyon ile birleştirilmiş. Düz dipli ağıza doğru genişleyen silindir gövdeli. Düz ağızlı ve ağız kenarında kapak için bir girinti. Gövdenin ortasında iki sıra yiv ile sınırlandırılmış şerit içinde dalga motifi.
Referans	: -
Tarih	: MS 1. yüzyıl

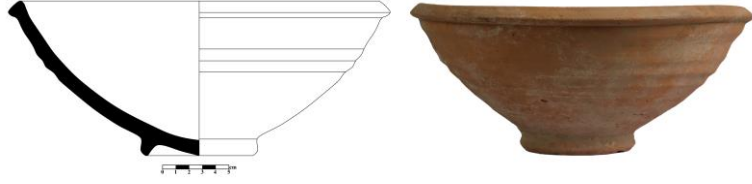
Kat. No	: 107
Adı	: Situla
M. Env. No	:
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 46 cm, Ç. 30-32 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: 2.5 YR- 7/8 light red
Tanımı	: Ağız kenarında eksikler ve gövdede üretim hatasından dolayı yamukluk, yer yer az patina. Dışa çekik ağız kenarlı, silindir formlu kabın yüzeyinde yivler.
Referans	: Güllüsaç, 54, 39 Fig. 32, Lev. 23, 56, 41 Lev. 24, 59, 45 Lev. 27, 64, 50 Fig 36, Lev. 29, 85 Fig. 45, Lev.52, 120, 104 Lev. 63; Foça, 61, 82, Kat. No 81, 88, Kat. No 88, 91, Kat. No 91, 94, Kat. No 94, 96, Kat. No 96, 97, Kat. No 97; Özkan, Atukeren, 45, 203, 48a-b; Yağız, 334; Şimşek 2002, 233; Baldoni, 27, Fig. 11; Şimşek 1999, 362, R39; Şimşek, Okunak, Bilgin 2011, 440, Res. 1 a-c, Çiz. 1 Özver, 352-357, Kat. No 1-12.
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

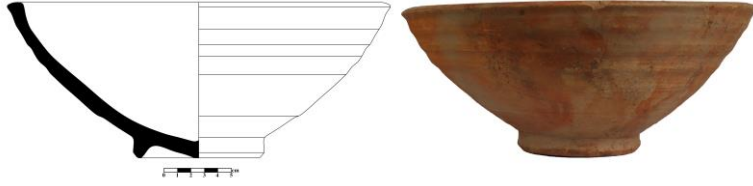
Kat. No	: 108
Adı	: Situla
M. Env. No	:
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 43.3 cm, Ç. 32 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: 5 YR 7/8 reddish yellow
Tanımı	: Ağız kenarlarında eksikler ve gövdede üretim hatasından dolayı yamukluk, yer yer az patina. İki ucu da açık, iki tarafta da dışa çekik ağız kenarı, silindir formlu kabın yüzeyinde yivler.
Referans	: Güllüsaç, 54, 39 Fig. 32, Lev. 23, 56, 41 Lev. 24, 59, 45 Lev. 27, 64, 50 Fig 36, Lev. 29, 85 Fig. 45, Lev.52, 120, 104 Lev. 63; Foça, 61, 82, Kat. No 81, 88, Kat. No 88, 91, Kat. No 91, 94, Kat. No 94, 96, Kat. No 96, 97, Kat. No 97; Özkan, Atukeren, 45, 203, 48a-b; Yağız, 334; Şimşek 2002, 233; Baldoni, 27, Fig. 11; Şimşek 1999, 362, R39; Şimşek, Okunak, Bilgin 2011, 440, Res. 1 a-c, Çiz. 1 Özver, 352-357, Kat. No 1-12.
Tarih	: MS 1.- 2. yüzyıl

Kat. No	: 109
Adı	: Situla Kapağı (Dışa eğik ağızlı derin kase)
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 41 cm, A. Ç. 29 cm, K. Ç. 23.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 YR- 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR- 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Sağlam, dışa eğik ağızlı, ağızdan kaideye doğru daralan gövde üzeri yivli, halka kaideli derin kase.
Referans	: Meriç, Taf. 65, K 742; Ladstatter 2005, Taf. 195, K 755, Taf. 219 K 755; Vapur, Çiz. 7, 60, 61, 62; Hayes 1983, Fig. 3, 14-19
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

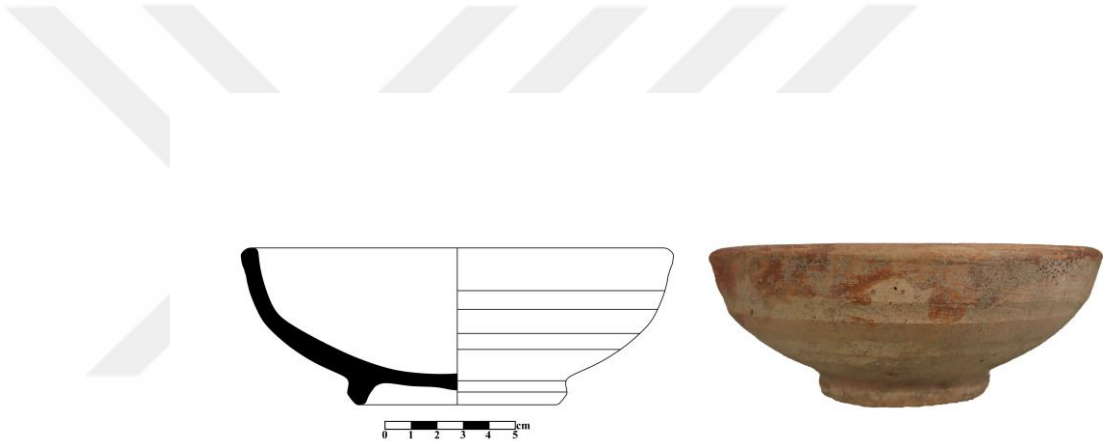
Kat. No	: 110
Adı	: Situla Kapağı (Derin Kase)
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 41 cm, A. Ç. 29 cm, K. Ç. 23.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 5 YR- 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 5 YR- 8/2 pinkish white, 2.5 YR 6/8 light red
Tanımı	: Sağlam, dışa eğik ağızlı, ağızdan kaideye doğru daralan gövde üzeri yivli, halka kaideli derin kâse.
Referans	: Meriç, Taf. 65, K 742; Ladstatter 2005, Taf. 195, K 755, Taf. 219 K 755; Vapur, Çiz. 7, 60, 61, 62; Hayes 1983, Fig. 3, 14-19
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

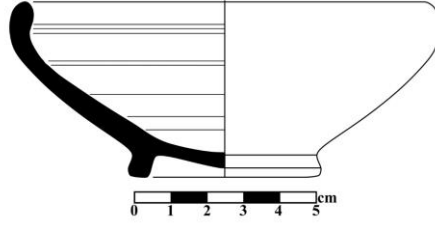
Kat. No	: 111
Adı	: Pişirme Kabı
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar üzeri
Ölçüleri	: Yük. 31 cm, A. Ç. 21.8 cm, Gen. 27 cm, K. Ç. 10.8 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 10 R- 5/8 red
Astar Rengi	: -
Tanımı	: Ağız kenarında ve gövde üzerinde eksik. Yüzeyde patina. Restore edilerek birleştirilmiştir. Dışa çekik dudaklı dibe doğru genişleyen gövde üzeri yiv bezemeli ve yuvarlak kaideli.
Referans	: Robinson, 33-34, pl. 7, G 116, 56, pl. 11/J 56; Hayes 1983, 123, Çiz. 56-63 ; Vapur, 106-107, Kat. No 394-405; Ladstatter 2005, Taf. 181, K 569, K 570, K 571, Taf. 191, K698, K. 700; Erön,52-61, 220-225, Kat. No 35-46
Tarih	: MS 1. yüzyıl

Kat. No	: 112
Adı	: Kâse
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük. 5.5 cm, A. Ç. 16.50 cm, K. Ç. 7 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 5 YR- 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 10 YR- 8/4 very pale brown, iç ve dudak 2.5 YR 6/8 light red
Tanımı	: Sağlam, düz ağızlı, kaideye doğru daralan yarı küre gövde üzerinde çark izleri, halka kaideli.
Referans	: Edwards, Pl. 2, 26, Pl. 44, 26; Rotroff 1997, 163, Fig. 64, 1025, Pl. 77, 1025; Goldman, 121, 50-51
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın sonu- MÖ 1. yüzyılın başları

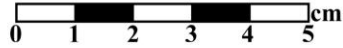
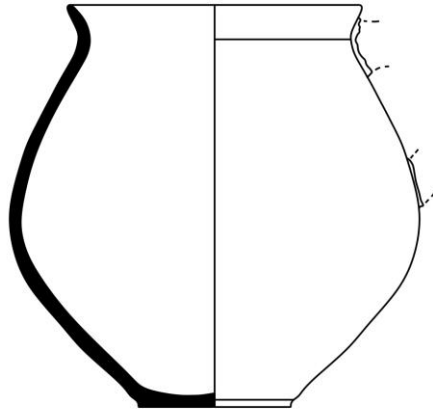
Kat. No	: 113
Adı	: Kâse
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 4.4 cm, A. Ç. 11 cm, K. Ç. 5.3 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 10 YR- 7/8 yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 6/8 light red
Tanımı	: Yarısı eksik, içe dönük ağızlı, kaideye doğru daralan yarı küre gövde üzerinde çark izleri, halka kaideli.
Referans	: Edwards, Pl. 2, 30-32, Pl. 44, 30-32; Rotroff 1997, 163, Fig. 64, 1010-1011, Pl. 77, 1010-1011; Goldman, 121, 50-51
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın sonu- MÖ 1. yüzyılın başları

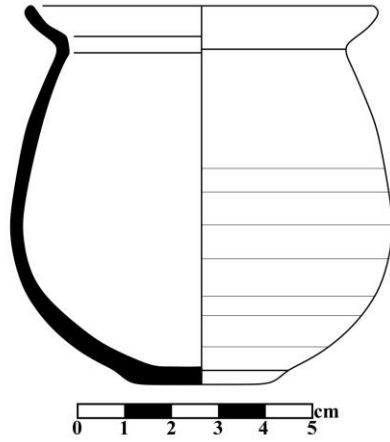
Kat. No	: 114
Adı	: Minyatür Kâse
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 2.8 cm, A. Ç. 6.6 cm, K. Ç. 3 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 5 YR- 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 5/8 red
Tanımı	: Sağlam. Düz ağız kenarlı, konik gövdeli ve düz dipli. İnce cidarlı kabın iç dip kısmında iki dairesel yiv ortasında ΕΠΙΦΡΑ yazısı.
Referans	: Meriç, 51, Taf. 23 K229; Taf. 23, K235; Goldman 187, fig. 196, Çiz. 563; Robinson, 25, Pl. 62, G29-30; Erol, Lev. 58, Çiz. 273-277, Lev. 59, Çiz. 278-279.
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

Kat. No	: 115
Adı	: Maşrapa
M. Env. No	: 2018-32
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel dromos
Ölçüleri	: Yük. 6.9 cm, A. Ç. 5.1 cm, K. Ç. 2.6 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 5 YR- 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 5/8 red
Tanımı	: Kulp eksik, dudak kenarında yüzeysel dökülmeler. Dışa eğik ağızlı, dudak-gövde geçişinde bir boğum, küresel gövdeli ve düz dipli.
Referans	: Dusenbery, 392, S234-1; Sackett, T1, Pl. 169, 17; Hayes 1983, 129, fig. 10, Çiz. 118-119; Gebhard, Hemans, 453, 1-77, Fig. 17, 43; Robinson, Pl. 21, M69
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları

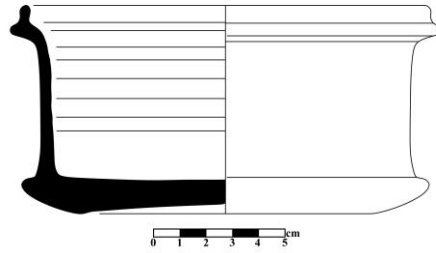
Kat. No	: 116
Adı	: Maşrapa/Bardak
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar üzeri
Ölçüleri	: Yük. 8 cm, A. Ç. 7 cm, K. Ç. 3 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Ağız kenarından gövdenin ortasına kadar büyük bir parça eksik. Yer yer patina. Dışa eğik ağızlı, dudak-gövde geçişinde bir boğum, küresel gövdeli ve düz dipli.
Referans	: Sackett, T1, Pl. 169, 17; Hayes 1983, 129, fig. 10, Çiz. 118-119; Gebhard, Hemans, 453, 1-77, Fig. 17, 43; Robinson, Pl. 21, M69
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 117
Adı	: Bardak
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 8 cm, A. Ç. 7 cm, K. Ç. 3 cm
Yapım Tek.	: El Yapımı
Hamur Rengi	: 2.5 YR- 6/8 light red
Astar Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Gövde üzerinde ve dipte eksik. Ağızda ve gövdede yamuk. Tüm yüzeyde verev çizgilerle oluşturulmuş bezemeler. Dışa eğik ağızlı, dudak-gövde geçişinde bezemeli bir kabartma bant, konik gövdeli ve dışa taşıntı yapan düz dipli.
Referans	: -
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No.	: 118
Adı	: Pyxis
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu mezar güney kline
Ölçüleri	: Yük. 8 cm, A. Ç. 15 cm, K. Ç. 11 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5Y_1 - 9.5/ White üzeri GLEY 1- 6/2 pale green
Tanımı	: Ağız kenarından tabana kadar büyük bir parça eksik. Yer yer beyaz astar ve üzerinde yeşil çizgi bezeme dökülmüş. İçte dönük ağız kenarı, altta dışa taşan profil, dudak altında bir yiv, yuvarlak gövdeli altta dışa taşan kalın bir profil, düz dip.
Referans	: -
Tarih	: MÖ 2. yüzyılın son çeyreği- MÖ 1. yüzyılın başları

Kat. No	: 119
Adı	: Pyxis
M. Env. No	: 2018-36
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş
Ölçüleri	: Yük. 7.2 cm, Gen. 10. 7 cm
Yapım Tek.	: Kalıp
Hamur Rengi	: 5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Ağız kenarında, gövdede eksik parçalar ve yoğun dökölme. Dikdörtgen gövdeden içte düz ağız kenarı, altta dışa taşan gövde profili üzerinde rozet bezeme. Kaide yuvarlatılmış dörde bölünmüş. İkişi arkada üç askı deliğı.
Referans	: -
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

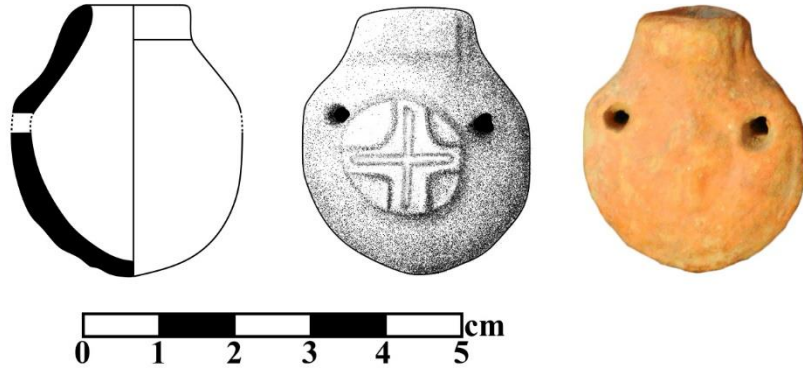
Kat. No	: 120
Adı	: Amphora
M. Env. No	: 2018-41
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar girişin doğusu
Ölçüleri	: Yük. 26.2 cm, A. Ç. 11 cm, K. Ç. 8 cm Gen. 15.2 cm
Yapım Tek.	: Çark
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR 6/8 reddish yellow
Tanımı	: Ağız kenarında, eksik parçalar yüzeyde az patina. Dışa çekik ağız, boyunda ve kaidede daralan uzun- oval gövde, gövdede belirgin çark izleri, halka kaide.
Referans	: -
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 121
Adı	: Ampulla Parçası
M. Env. No	: 2017-74
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 4.2 cm, Gen. 5 cm Der. 2 cm
Yapım Tek.	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 7.5 YR 5/8 strong brown
Tanımı	: Gövdeden yukarısı eksik. Bir yüzünde yanında iki sütun arasında toga benzeri kıyafetli bir figür. Arkada gemi figürü.
Referans	: Şimşek 2013, 491; Yılmaz, 163, Kat. No 1
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No	: 122
Adı	: Ampulla
M. Env. No	: 2017-77
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 3.6 cm, Gen. 3.1 cm Der. 1.6 cm
Yapım Tek.	: Kalıp
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/8 reddish yellow
Astar Rengi	: 2.5 YR 6/8 light red
Tanımı	: Sağlam. Yüzeyde detaylar belirsiz, silindir biçimli boyun, omuz üzerinde ip delikleri, iki yüzde de merkezde haç motifi.
Referans	: Şimşek 2013, 492; Yılmaz, 167, Kat. No 110
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No	: 123
Adı	: Şamdan Biçimli Unguentarium
M. Env. No	:2018/45
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 9.5 cm, A. Ç. 2.5 cm, K. Ç. 4.2 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık mavi
Tanımı	: Kabın tüm yüzeyinde irizasyon görülmektedir. Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Uzun boyundan gövdeye geçiş aletle belirginleştirilmiş. Gövde üzerinde hatalı yapım kaynaklı küçük bir delik vardır. Konik gövde içe çökük diptir.
Referans	: Isings, 42-43, 28b; Saldern, 25, 110, Pl. 5, 110; Kunina, 326, 360-363; Harden 1936, 271, Pl. XX 797; Hayes 1975, 140, 578; Lightfoot; 81-82, 37-38; Oliver, 117, Fig. 1. 16. T. 340/35; Özet, 117, 75b.
Tarih	: MS 2. yüzyıl

Kat. No	: 124
Adı	: Şamdan Biçimli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 2018/45
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar girişin doğusu
Ölçüleri	: Yük. 14.8 cm, A. Ç. 3.5 cm, K. Ç. 6.8 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık yeşil
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Uzun boyundan gövdeye geçiş aletle belirginleştirilmiş. Çan gövde üzerinde kırık ve eksik parçalar vardır. İç çökük dip.
Referans	: Isings, 97-98, 82 A2; McFadden, Pl. XXXIX-35; Whitehouse, 130-131, 209; Harden, 146, Pl. VIII-d; Antonaras, 76 Fig. 3.45; Barkoczi, 125, Taf. LXXXI No. 141; Bujukliev, Taf. 13, 147-149; Saldern, 28, Pl. 8, No. 159; Oliver 1980, 83, No. 104; Oliver 1992, 118, Fig. 2, 4. T. 256/09; Şahin, 114, Kat. No. 39.
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No	: 125
Adı	: Şamdan Biçimli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 2018/18
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Yük. 17 cm, G. Ç. 9.3 cm, K. Ç. 8 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık yeşil
Tanımı	: Ağız kısmı kırık ve eksiktir. Ağıza doğru daralan uzun silindirik boyunda patina ve gövde yüzeyinde yer yer irizasyon. Çan gövde kaidede hafif içe çöküktür.
Referans	: Isings 1957, 97-98, 82 A1; Wihitehouse 2002, s. 151 No. 257; Weinberg 1962, 130-131, Pl. 26 Fig. 6; McFadden 1946, Pl. XXXIX-36; Gençler Güray, 2009 s. 191, 117, Çiz. X, No 117; Gençler Güray, 2011, s. 265, Fig. 7, 6-8; Erten 2018, s. 160; Rohde 1980, s. 159; Oliver 1992, 118, Fig. 2- 2. T. 181/10; Saldern 1980
Tarih	: MS 2. yüzyıl

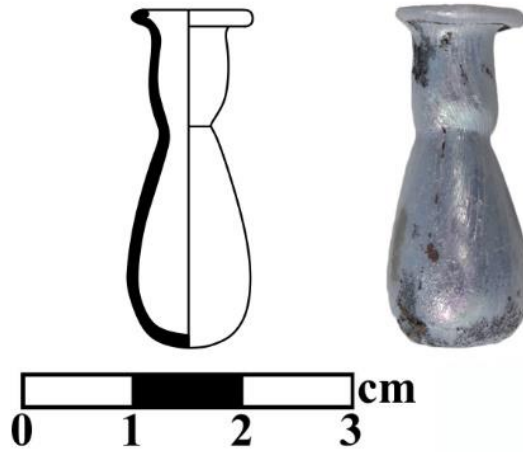
Kat. No	: 126
Adı	: Armudi Gövdeli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 2017/3
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel oda mezar dromos zemini
Ölçüleri	: Yük. 7.5 cm, K. Ç. 2.2 cm, A. Ç. 1.8 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Yeşil-Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Uzun, ince silindirik boyunlu alta doğru genişleyen gövde düz taban. Yüzeyde irizasyondan dolayı matlaşma.
Referans	: Hayes 1975, 138 - Pl. 35- 569; Çakmaklı 2007, 86 No 9, 86 No 10; Çakmaklı 2012, 175 Kat. No. 9, 188 Kat. No. 17.1
Tarih	: MS 2. yüzyıl

Kat. No	: 127
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2018/50
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 7.5 cm, K. Ç. 2.2 cm, A. Ç. 1.8 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Yeşil-Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Uzun silindirik boyunlu alta doğru genişleyen gövde, düz taban. Camın yüzeyi yer yer irize olarak dökülüp cam incelmıştır.
Referans	: Isings 1957, 97; Hayes 1975, Pl. 17 249; Whitehouse 2003, 103 No 1057; Dal 2009, 108 Lev. XVIII.
Tarih	: MS 2. yüzyıl

Kat. No	: 128
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/46
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 3.3 cm, K. Ç. 1.4 cm, A. Ç. 1.3 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağızda irizasyondan dolayı bir çatlak bulunmakta. Kısa silindirik boyundan armudi gövdeye geçiş bir boğumla belirtilmiş.
Referans	: Koscevic 2003, s. 90 Fig. S1. 1. b; Hayes 1975, s. 135, Pl. 34, No. 544; Olcay 2001, s. 153-154, Fig. 10 h. j, Fig. 11 d. e Kat. 19-22; Kunina 1997, s. 322-324 No. 359; Lightfoot 2013, s. 91 Res. 1; Brehm 2002. S. 260-261, Kat Nr. 7
Tarih	: MS 2. yüzyıl

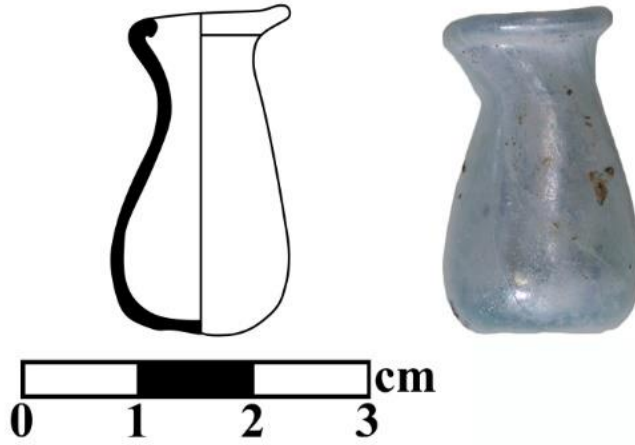
Kat. No	: 129
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/52
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Ölçüleri	: Yük. 3.8 cm, K. Ç. 2.2 cm, A. Ç. 1.8 cm
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Kalın silindirik boyun konik gövde düz dip. Yüzeyde irizasyondan dolayı matlaşma.
Referans	: Koscevic, 90 Fig. 1. a; Hayes 1975, 140 Pl. 36 No. 584; Oliver 1980, s. 86 No. 118; Harden 1936, s. 276 Pl. XX-823
Tarih	: MS 2. yüzyıl

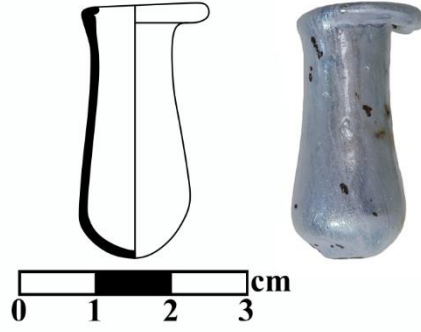
Kat. No	: 130
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/48
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 3.8 cm, A. Ç. 1.8 cm, K. Ç. 1.6 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız simetrik değildir. Kalın silindirik boyun, küresel gövde ve düz dip. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Hayes 1975, 202 Pl. 16 No. 221; Katsnelson 2010, s. 134, Fig. 1.1; Eker 2014, 298, Kat. No 116.
Tarih	: MS 2. yüzyıl

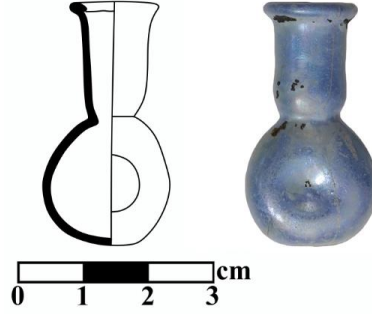
Kat. No	: 131
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/47
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 2.9 cm, A. Ç. 1 cm, K. Ç. 0.7 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız simetrik değildir. Kısa boyun, oval gövde, düz dip. Yüzeyde matlaşma vardır.
Referans	: Oliver 1980, s. 86 No. 118; Hayes 1975, s. 141 Pl. 35 No. 584.
Tarih	: MS 2. yüzyıl

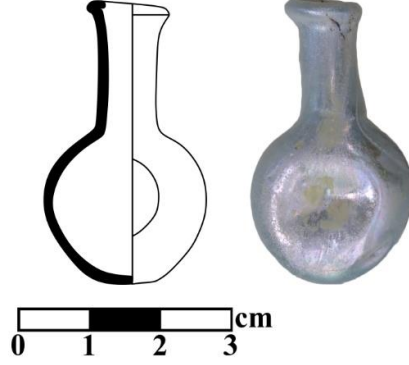
Kat. No	: 132
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/49
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 3.4 cm, A. Ç. 1.7 cm, G. Ç. 1.7 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız simetrik değildir . Aşağı doğru genişleyen silindirik boyun oval bir diple son bulmaktadır. İrizasyona bağlı matlaşma.
Referans	: -
Tarih	: M S 2. yüzyıl

Kat. No	: 133
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/51
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 3.8 cm, A. Ç. 1.1 cm, K. Ç. 2 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız. Silindirik boynun gövdeye geçişi aletle belirtilmiştir. Yuvarlatılmış gövde aletle bastırılarak yassılaştırılmış, düz dip.
Referns	: Lightfoot; Aslan 1992, s. 204 No. 137; Hayes 1975, s. 345 Pl. 37 No. 611; Brehm 2002, s. 265, Taf. 51, Kat. Nr. 24; Löbbing 2013, 7. Kat. Nr. 7 (c), 13 (e)
Tarih	: MS 2. yüzyıl

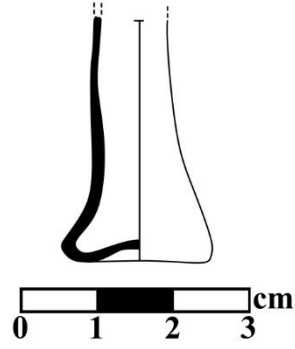
Kat. No	: 134
Adı	: Minyatür Şişe
M. Env. No	: 2018/30
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 4 cm, A. Ç. 0.9 cm, K. Ç. 2.2 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Mavi
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağızda hafif eğrilik. Silindirik boynun gövdeye geçişi aletle belirtilmiştir. Yuvarlatılmış gövde aletle bastırılarak yassılaştırılmış. Düz diplidir. Sarı irizasyon izleri.
Referans	: Lightfoot ve Aslan 1992, s. 204 No. 137; Hayes 1975, s. 345 Pl. 37 No. 611; Brehm 2002, s. 265, Taf. 51, Kat. Nr. 24; Löbbing 2013, 7. Kat. Nr. 7 (c), 13 (e)
Tarih	: MS 2. yüzyıl

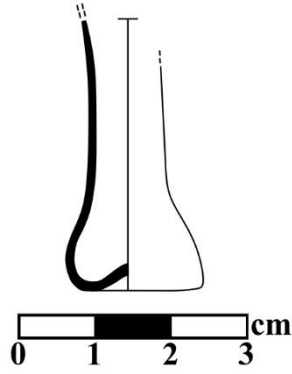
Kat. No	: 135
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/83
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 5.7cm, K. Ç. 1.7 cm, A. Ç. 1.3cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Yeşil
Tanımı	: Dışa çekilmiş ve sonra içeriye doğru katlanmış ağız, uzun boyun, konik gövde, içe çökük yuvarlak kaide. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Temür ve Eker 2019, 82, Kat. No. 68; Löbbing 2013, Taf. 55, 7. Kat. Nr. 30 (b); Jackson-Tal 2013, s. 55-56 fig. 2.8; Isings 1957, s. 97 form 82 B1; Simpson 2003, 147, Fig. 1/5; Saldern 1980, PL. 15, 564- çiz. Pl. 27
Tarih	: MS 5.-6 yüzyıl

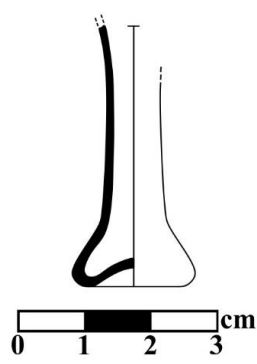
Kat. No	: 136
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium Parçası
M. Etd. No	: 134/1
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yü. 3.2 cm, K. Ç. 2 cm, A. Ç. –
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Patina kaplı eserin gövdeden yukarısı kırık ve eksiktir. Konik gövde, içe çökük yuvarlak kaide. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Temür ve Eker 2019, 82, Kat. No. 68; Löbbing 2013, Taf. 55, 7. Kat. Nr. 30 (b); Jackson-Tal 2013, s. 55-56 fig. 2.8; Isings 1957, s. 97 form 82 B1; Simpson 2003, 147, Fig. 1/5; Saldern 1980, PL. 15, 564- çiz. Pl. 27
Tarih	: MS 5.-6. yüzyıl

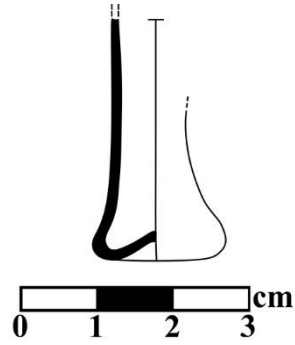
Kat. No	: 137
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium Parçası
M. Etd. No	: 134/2
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 3.7 cm, K. Ç. 1.7 cm, A. Ç. –
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık yeşil
Tanımı	: Gövdeden yukarısı kırık ve eksiktir. Konik gövde, içe çökük yuvarlak kaide. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Temür ve Eker 2019, 82, Kat. No. 68; Löbbing 2013, Taf. 55, 7. Kat. Nr. 30 (b); Jackson-Tal 2013, s. 55-56 fig. 2.8; Isings 1957, s. 97 form 82 B1; Simpson 2003, 147, Fig. 1/5; Saldern 1980, PL. 15, 564- çiz. Pl. 27
Tarih	: MS 5.-6. yüzyıl

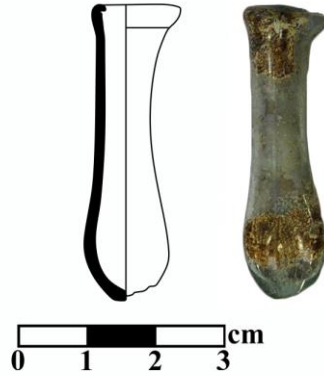
Kat. No	: 138
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium Parçası
M. Etd. No	: 134/3
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Ölçüleri	: Yük. 3.9 cm, K. Ç. 1.8 cm, A. Ç. –
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Gövdeden yukarısı kırık ve eksiktir. Konik gövde, içe çökük yuvarlak kaide. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Temür ve Eker 2019, 82, Kat. No. 68; Löbbing 2013, Taf. 55, 7. Kat. Nr. 30 (b); Jackson-Tal 2013, s. 55-56 fig. 2.8; Isings 1957, s. 97 form 82 B1; Simpson 2003, 147, Fig. 1/5; Saldern 1980, PL. 15, 564- çiz. Pl. 27
Tarih	: MS 5.-6. Yüzyıl

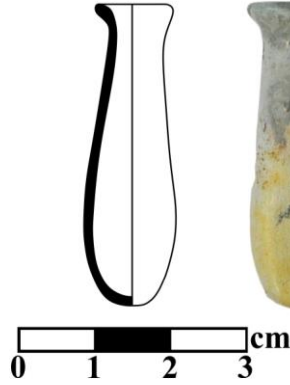
Kat. No	: 139
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium Parçası
M. Etd. No	: 134/4
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Ölçüleri	: Yük. 3.2 cm, K. Ç. 1.6 cm, A. Ç. -
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Gövdeden yukarısı kırık ve eksiktir. Konik gövde, içe çökük yuvarlak kaide. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Temür ve Eker 2019, 82, Kat. No. 68; Löbbling 2013, Taf. 55, 7. Kat. Nr. 30 (b); Jackson-Tal 2013, s. 55-56 fig. 2.8; Isings 1957, s. 97 form 82 B1; Simpson 2003, 147, Fig. 1/5; Saldern 1980, PL. 15, 564- çiz. Pl. 27
Tarih	: MS 5.-6. yüzyıl

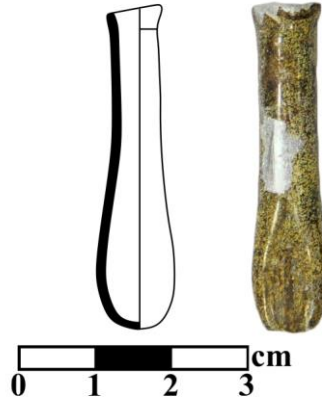
Kat. No	: 140
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/81
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 4.4 cm, K. Ç. 1.2 cm, A. Ç. 1.25 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık yeşil
Tanımı	: Yüzeyde yer yer irizasyon. Dışa çekilmiş ve sonra içeriye doğru katlanmış ağız, uzun boyunlu ve oval gövde. Kaidede kırık ve eksik parça vardır.
Referans	: Lightfoot 2005, s. 174, Fig. 1; Lightfoot 2007, s. 162, Nr. 407; Saldern 1980, s.79, Pl.15, 569; Poblome 2020, 524 Nr 324; Pollak 2007, 127-129 Fig. 11 – 73
Tarih	: MS 5.-6. yüzyıl

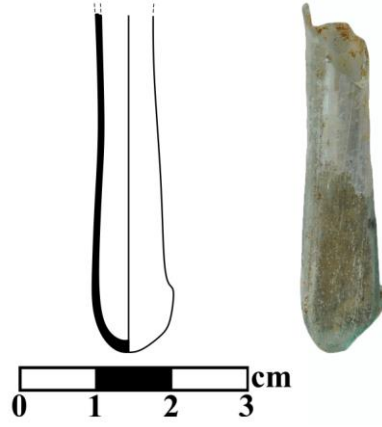
Kat. No	: 141
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/82
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 4 cm, K. Ç. 1.2 cm, A. Ç. 1.2 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Yüzeyde sarı renkli irizasyon. Dışa çekilmiş ve sonra içeriye doğru katlanmış ağız kenarı, uzun boyun, yassı ve oval gövde.
Referans	: Lightfoot 2005, s. 174, Fig. 1; Lightfoot 2007, s. 162, Nr. 407; Saldern 1980, s.79, Pl.15, 569; Poblome 2020, 524 Nr 324; Pollak 2007,127-129 Fig.11, 73
Tarih	: M S 5.-6. yüzyıl

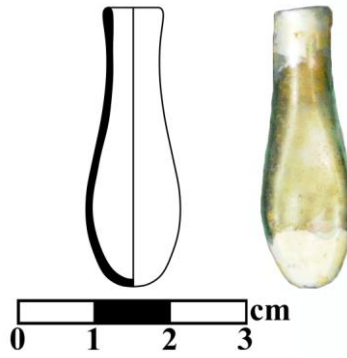
Kat. No	: 142
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/84
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 4.4 cm, K. Ç. 1 cm, A. Ç. 0.95 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Hafif dışa çekilip, içeri katlanarak oluşturulan düz ağız kenarı, uzun boyun, yassı oval gövde. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Lightfoot 2005, s. 174, Fig. 1; Lightfoot 2007, s. 162, Nr. 407; Saldern 1980, s.79, Pl.15, 569; Pollak 2007, 127-129 Fig. 11 – 73
Tarih	: M S 5.-6. yüzyıl

Kat. No	: 143
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 101
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 4.6 cm, K. Ç. 1 cm, A. Ç. 0.95 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Ağız kenarı kırık ve eksiktir. Uzun boyun, yassı oval gövde. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Lightfoot 2005, s. 174, Fig. 1; Lightfoot 2007, s. 162, Nr. 407; Saldern 1980, s.79, Pl.15, 569; Pollak 2007, 127-129 Fig. 11 – 73
Tarih	: M S 5.-6. yüzyıl

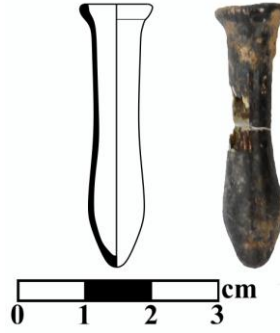
Kat. No	: 144
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/85
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 3.7 cm, K. Ç. 1.2 cm, A. Ç. 0.9 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Düz kesme ağız, ince uzun boyun, yassı ve oval gövde. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Lightfoot 2005, s. 174, Fig. 1; Lightfoot 2007, s. 162, Nr. 407; Saldern 1980, s.79, Pl.15, 569; Pollak 2007, 127-129 Fig. 11 – 73
Tarih	: M S 5.-6. yüzyıl

Kat. No	: 145
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Env. No	: 2017/80
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 5.1 cm, K. Ç. 1.5 cm, A. Ç. 1.3 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Dışa çekilip, içe katlanmış ağız eğiktir. Uzun boyun, yassı gövde "V" şeklinde sonlandırılmış. Kaideye üretim hatası nedeniyle alet iziyle oluşmuş bir cam çıkıntısı vardır.
Referans	: Gürler ve Laflı, 2010, s.131-132 no. 49; Öztürk, 2013, s. 39
Tarih	: MS 5.-6. yüzyıl

Kat. No	: 146
Adı	: Tüp Biçimli Unguentarium
M. Etd. Env. No	: 100
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Yük. 4.4 cm, K. Ç. 1 cm, A. Ç. 0.95 cm
Yapım Tek.	: Serbest Üfleme
Hamur Rengi	: Açık Yeşil
Tanımı	: Eser gövdeden kırıktır. Dışa çekilip, içe katlanmış ağız, uzun boyun, yassı gövde “V” şeklinde sonlandırılmış. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Gürlü ve Laflı, 2010, s.131-132 no. 49; Öztürk, 2013, s. 39
Tarih	: M S 5.-6. yüzyıl

Kat. No	: 147
Adı	: Sikke Ağırlığı
M. Env. No	: 2017-86
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Çap: 2.6 cm, Kalınlık: 0.6 cm, A. Ç. –
Yapım Tek.	: Baskı
Hamur Rengi	: Yeşil
Tanımı	: Sağlam ve yüzeyi irizasyonlu. Disk şekilli, ön yüzde çukur içinde baskı tekniğiyle uygulanmış tanımlanamaz durumda kabartma bir figür, arka yüz düz.
Referans	: -
Tarih	: MS 6. yüzyıl

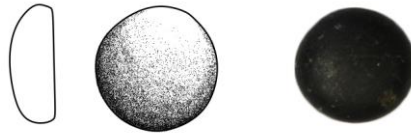
Kat. No	: 148
Adı	: Karıştırma Çubuğu
M. Etd. No	: 2017-61
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 parsel doğu niş
Ölçüleri	: Yük. 2.5 cm, Gen. 1.4 cm, Kalınlık: 0,7 cm
Yapım Tek.	: Aletle Şekillendirme/Baskı
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Sap kısmı eksik,. Ucu yassı ve oval şekilli. Yüzeyde irizasyon
Referans	: -
Tarih	: MS 2. yüzyıl

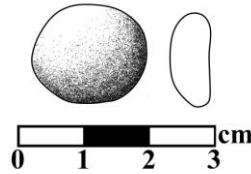
Kat. No	: 149
Adı	: Oyun Taşı
M. Env. No	: 2017-19
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar dolgu
Ölçüleri	: Çap: 2 cm, Yük. 0.6 cm, Gen. 1.3 cm
Yapım Tek.	: Aletle şekillendirme
Hamur Rengi	: Kahverengi
Tanımı	: Bir yüzü düz, bir yüzü bombeli, oval formlu oyun taşı. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Özet, 53, 92; Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e; Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702; Özver, 438, Kat. No 177
Tarih	: MS 1. yüzyıl

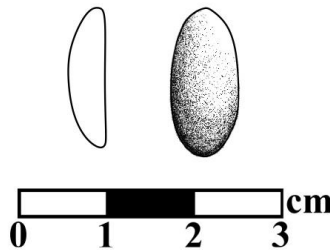
Kat. No	: 150
Adı	: Oyun Taşı
M. Env. No	: 2017-75
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar kuzey kline
Ölçüleri	: Çap: 1.6 cm, Kal. 0.6 cm, Gen. –
Yapım Tek.	: Aletle şekillendirme
Hamur Rengi	: Siyah
Tanımı	: İki parçadan restorasyonla birleştirilmiş. Bir yüzü düz, bir yüzü bombeli, daire formlu oyun taşı.
Referans	: Dusenbery, 346, S207-14, 348, S209-4 1135-1137; Özet, 53, 92; Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e; Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702; Özver, 438, Kat. No 177
Tarih	: MS 1. yüzyılın ortaları- MS 2. yüzyılın başları

Kat. No	: 151
Adı	: Oyun Taşı
M. Env. No	: 2018-54
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Çap: 1.7 cm, Kal. 0.6 cm, Gen. –
Yapım Tek.	: Aletle şekillendirme
Hamur Rengi	: Mavi
Tanımı	: Bir yüzü düz, bir yüzü bombeli, daire formlu oyun taşı. Yüzeyde irizasyon.
Referans	: Dusenbery, 348, S209-4, 1135-1137; Özet, 53, 92; Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e; Özet, 53, 92; Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e; Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702.

Kat. No	: 152
Adı	: Yüzük Taşı
M. Env. No	: 2017-89
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dromos
Ölçüleri	: Yük: 1.6 cm, Kal. 0.6 cm, Gen. –
Yapım Tek.	: El yapımı
Tanımı	: Yüzey pürüzsüz ve parlak, bir yüzü düz, bir yüzü bombeli, oval formlu yüzük taşı.
Referans	: Özet, 53, 92; Tamsü-Polat, 397, 114, Lev. 110 e; Şimşek, Okunak, Bilgin, 689-691, Kat. No. 695-702; Özver, 438, Kat. No 177
Tarih	: MS 6. yüzyıl ?

Kat. No : 153
Müze Et. No : 98
Dönemi : Constantin Sülalesi MS 306-363
Ön Yüz : Diademli imparator portresi sağa, DN CONS[...]
Arka Yüz : -
Ölçüleri : AE, 1.7 cm, 2.68 gr. **ky.** -
Darphane : -
Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Referans : -

Kat. No : 154
Müze Et. No : 81
Dönemi : 4. yüzyılın ortaları
Ön Yüz : Constans'ın ? diademli başı, sağa
Arka Yüz : Çelenk içinde VOT/ X[V] [MVLT]/ XX
Ölçüleri : AE, 1.04 cm, 1.49 gr. **ky.** 12
Darphane : -
Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Referans :

Kat. No : 155
Müze Et. No : 88
Dönemi : 4. yüzyıl
Ön Yüz : FLI [İmparator portresi, sağa]
Arka Yüz : [GLORIA EXERTCITVS] iki asker, iki standart
Ölçüleri : AE, 1.8 cm, 2.23 gr. **ky.** 12
Darphane : -
Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Referans : -

Kat. No : 156
Müze Et. No : 86
Dönemi : MS 4. yüzyıl ?
Ön Yüz : İmparator Portresi lejant belirsiz
Arka Yüz : Nike ?
Ölçüleri : AE, 1.2 cm, 1.7 gr. **ky.** 6 ?
Darphane : -
Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Referans : -

Kat. No : 157

Müze Et. No : 79

Dönemi : MS 450-457

Ön Yüz : İnci diademli İmparator büstü, sağa, DNMA[RCIAN]VSPF[AVG]

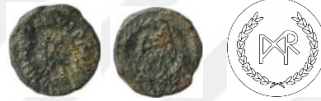
Arka Yüz : Çelenk içinde monogramı

Ölçüleri : AE, 1.2 cm, 1.22 gr **ky.** 12

Darphane : -

Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar

Referans :

Kat. No : 158

Müze Et. No : 73

Dönemi : Justinianus I, 527-565 ? Tiberius II Konstantin 578–582 Maurice Tiberius 582 – 602 Phocas. 602-610 Herakleios 614-615

Ön Yüz : Ön yüz okunamadığı için K monogramının görüldüğü yukarıdaki imparatorlardan biri olabilir.

Arka Yüz : Büyük K, ANNO sola, XXX sağa, aşağıda chi-rho ?

Ölçüleri : AE, 1.9 cm, 5.52 gr, **ky.** - , Yarım Follis

Darphane :

Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar

Referans :

Kat. No : 159

Müze Et. No : 74

Dönemi : MS 5.-6. yüzyıl

Ön Yüz : Belirsiz

Arka Yüz : M birim

Ölçüleri : AE, 3 cm, 13.87 gr, **ky.** 12, Follis

Darphane : -

Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2. No.lu oda mezar

Referans : -

Kat. No : 160

Müze Et. No : 76

Dönemi : MS 602-610

Ön Yüz : ⲉⲙⲑⲟⲕⲁ ⲡⲉⲣⲁⲩⲱⲥ Büst cepheden, konsül kıyafetli, haçlı taç giyiyor. Sağ elinde mappa, sol elinde kartallı asa tutuyor.

Arka Yüz : XXXX, yukarıda A/N/N/O, sağda yıl rakamı. Kesimde: NIKOB

Ölçüleri : AE, 3.3 cm, 12.12 gr, **ky.** 2, Follis/Focas

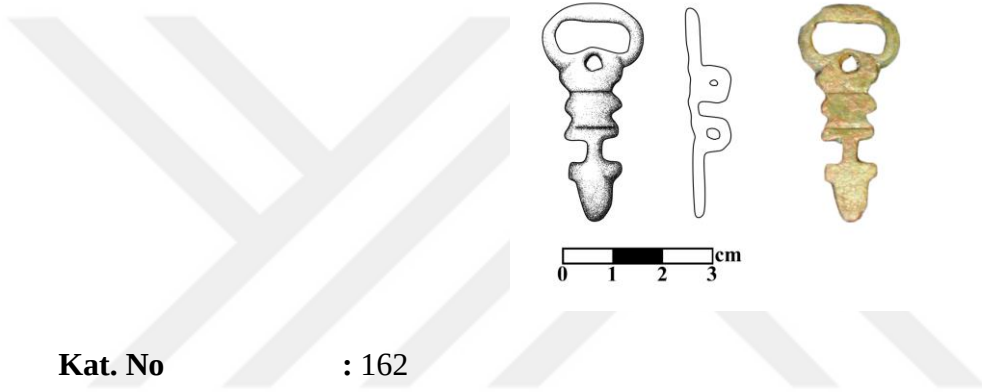
Darphane : NICOMEDIA

Buluntu Yeri : Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar

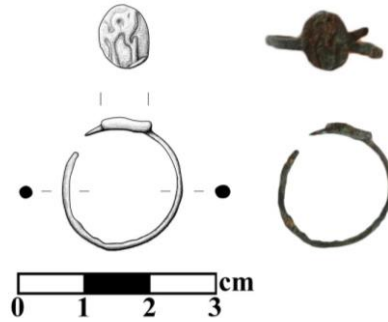
Referans : DOC 2/1, s. 177, no. 57b.1-3; Zeliha Yalvaç Müzesi s. 84 ve 178: 299.

Kat. No	: 161
Adı	: Kemer Tokası
M. Env. No	: 2017-79
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar dolgu
Metal Cinsi	: Bronz
Ölçüleri	: Yük. 2 cm, Gen. 4.2 cm, Der. 0.85 cm
Yapım Tek.	: Döküm
Tanımı	: Yüzeyde patina, oval çerçeve, dil delikli toka uzun zikzak şekilli, arkada kemere takılacağı delikler korunmuş.
Referans	: Poblome, 466, 222; Yüceli Dinç, 204, Kat. No 402
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No	: 162
Adı	: Yüzük
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Metal Cinsi	: Bronz
Ölçüleri	: Çap 2.2 cm, Kaş Çap 1.9, cm
Yapım Tek.	: Döküm
Tanımı	: Yoğun korozyonlu ve çemberi kırık, yüzük kaşındaki detaylar belirsiz.
Referans	: Şimşek, Okunak, Bilgin, 481, Kat. No 304; Vikan, Nesbitt, 17, 34, 19, 37
Tarih	: MS 6. yüzyıl

Kat. No	: 163
Adı	: Çan
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar
Metal Cinsi	: Bronz
Ölçüleri	: Yük. 2.2 cm, Çap 1.6 cm
Yapım Tek.	: Döküm
Tanımı	: Korozyonlu ve sarkacı eksik. Konik gövde tepesinde askı deliği.
Referans	: -
Tarih	: MS 1. yüzyıl

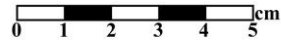
Kat. No	: 164
Adı	: Ok Ucu
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Metal Cinsi	: Demir
Ölçüleri	: Yük. 5 cm, Gen. 2 cm
Yapım Tek.	: Dövme
Tanımı	: Korozyonlu ve saplama kısmı ucundan aşağısı eksik. Uca doğru sivrilen oval uç, kanat ince bir saplama.
Referans	: Zoroğlu, 232-234, Kat. No. A88- A90; Erol, Yıldırım, 141, Katalog No 1-3; Rajtar, 241-242, Fig. 3. 16; Yılmaz, 177, Kat. No. 18
Tarih	: MS 6. yüzyıl?

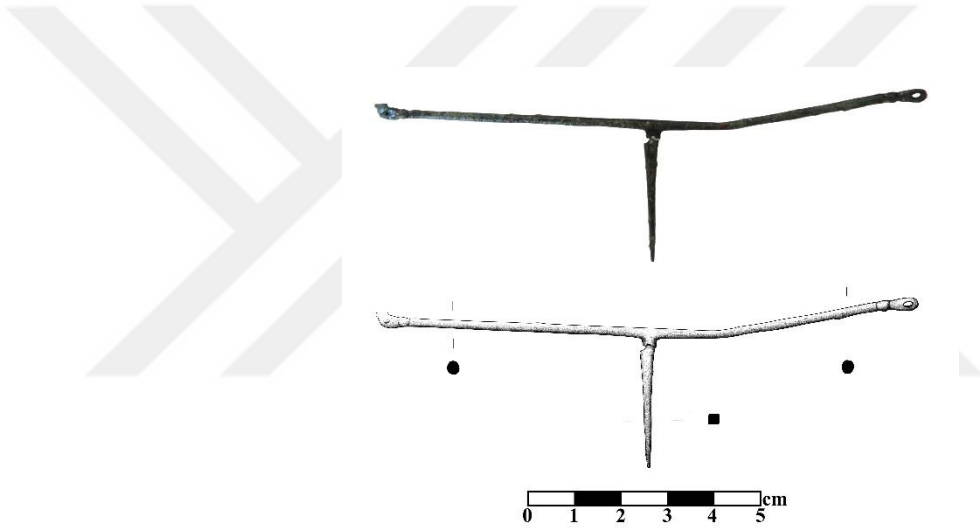
Kat. No	: 165
Adı	: Mızrak Ucu
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Metal Cinsi	: Demir
Ölçüleri	: Uz. 11.3 cm, Gen. 2. 1 cm
Yapım Tek.	: Dövme
Tanımı	: Korozyonlu ve saplama kısmı ucundan aşağısı eksik. Uca doğru sivrilen oval uç, kanat ince bir saplama.
Referans	: -
Tarih	: MS 6. yüzyıl ?

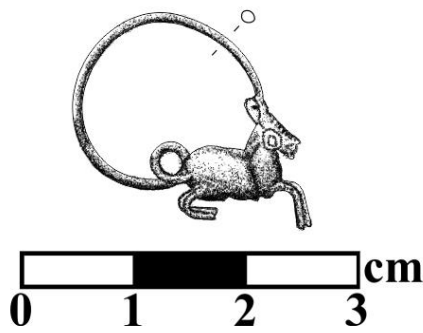
Kat. No.	: 166
Adı	: Strigilis
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Metal Cinsi	: Demir
Ölçüleri	: Kaşık Uz. 14 cm Sap Uz. 6 cm Kaşık Gen. 2.2 cm
Yapım Tek.	: Döküm
Tanımı	: İç bükey kesitli kaşık ve sap kısmına ait küçük bir parça, yüzey korozyonlu.
Referans	: Şahin, 137, Kat. No B3, B4, 140, Kat. No B13-B16; Şimşek, Okunak, Bilgin, 555, Kat. No 454, 382, Kat. No 20; Tamsü, Polat, 430, 141, St2, Lev. 119 d, Çiz. 21 k
Tarih	: MÖ 1. yüzyılın sonları - MS 2. yüzyılın başları

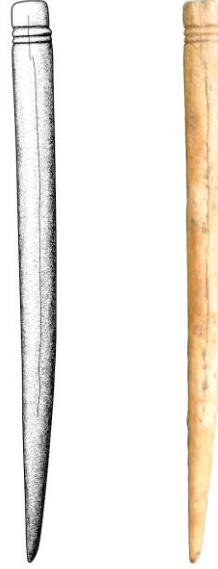
Kat. No	: 167
Adı	: Terazi Kolu
M. Env. No	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar içi
Metal Cinsi	: Bronz
Ölçüleri	: Uz. 11.4 cm, Yük. 3 cm
Yapım Tek.	: Dövme
Tanımı	: Korozyonlu, ibresi kırık, ince silindir şekilli kolu bir tarafı yamuk, kolun iki ucunda askı delikleri
Referans	: Poblome, 470, 230
Tarih	: MS 6. yüzyıl

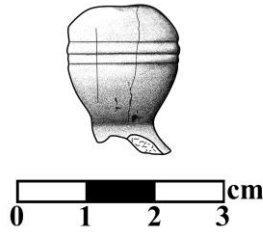
Kat. No	: 168
Adı	: Küpe
M. Env. No	: 2018-44
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş
Metal Cinsi	: Altın
Ölçüleri	: Yük. 2 cm, Gen. 1.9 cm, Ağr. 0.9 gr
Yapım Tek.	: İnce Metal Levha ve Tel Tekniği
Tanımı	: Başı üzerinde küçük bir halka, altta çevresi burgulu tel ile çevreli göz çukuru, üzeri burgulu tel ile süslenmiş ağız açık, metal levhadan kabartma içi boş gövdeye takılı hafif burgulu telden arka ayakları içe bükük, ön ayakları dizden bükük. Arkadan çıkan ucu kanca şeklindeki tel kuyruk atın başı üzerindeki küçük halkaya takılarak kapatılmıştır.
Referans	: Bingöl, Kat. No 35, 65; Akyay, Meriçboyu, 151, 3.
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

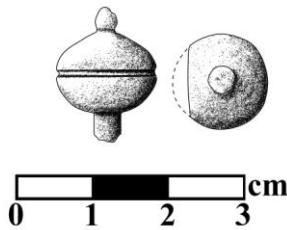
Kat. No.	: 169
Adı	: Sa İğnesi
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprölü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 10.7 cm, Gen. 0.8 cm
Tanımı	: Başta bir parça eksik, yüzey pürüzlü ve gövde boyunca çatlaklar. Başı düz altta üç yiv ile bezeli, sade gövdesi uca doğru sivrilmiştir.
Referans	: Goldman, Fig. 271, 13; Karaca, 170-172, Kat. No. 342- Kat. No. 347; Çakal, Çetin, ek s.2, Kat. No. 161; Şimşek, Okunak, Bilgin, 429, Kat. No. 161; Özgülnar, 73, 175-179, K101-K105; Dusenbery, 1016, W12-10; Davidson, 287, Pl. 120, 2385
Tarih	: -

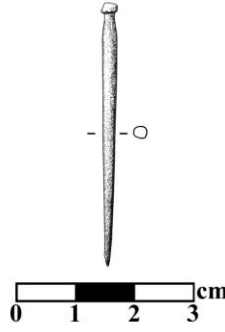
Kat. No.	: 170
Adı	: Saç İğnesi Topuzu
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 2.2 cm, Gen. 1. 6 cm
Tanımı	: İki yivle bezeli oval topuzdan aşağısı eksik. Yüzeyi pürüzlü ve çatlak.
Referans	: -
Tarih	: -

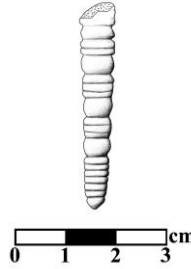
Kat. No.	: 171
Adı	: Saç İğnesi Topuzu ?
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 1.8 cm, Gen. 1. 3 cm,
Tanımı	: Üstten ve altta eksik, yüzeyde yer yer aşınma. Küresel formlu merkezde tek yiv.
Referans	: Hogart, 187, Pl. XXXIII, 2, 4, 6, 7, 11, 13; Akyay, Meriçboyu, 73.
Tarih	: MS 1.-2

Kat. No.	: 172
Adı	: Düz Topuzlu Mini İğne
M. Env. No.	: 2018-43
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 4.3 cm, Gen. 0,2 cm
Tanımı	: Düz tepesi kenarları hasarlı, ve kararmış, sade ince gövdesi uca doğru sivri.
Referans	:
Tarih	: MS 1.-2

Kat. No.	: 173
Adı	: Kozmetik Çubuğu?/Öreke Parçası?
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 4 cm, Gen. 0 cm
Tanımı	: Eserin uç kısmından üstü eksik. Yüzeyde yıpranma ve lekeler. Gövdede iki sıra derin yiv arasında bir boncuk, üç sıra yiv arasında bir boncuk ve daralan uçta 5 sıra derin yiv oyulmuştur.
Referans	: Ova, 126-127, Kat. No. 51-52; Kutluer, 184-186, Kat. No. 110-142; Goldman, Fig. 273, 99; Kuru, 70, Kat. No. M6.5, Kat. No. M6.6; Ünal, Toy ve Özcihan, 53, Kat. No. 3
Tarih	: -

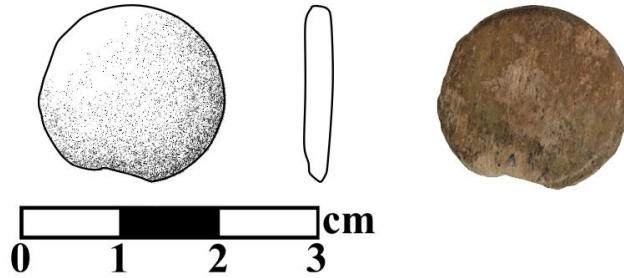
Kat. No.	: 174
Adı	: Palet
M. Env. No.	: 2017-76
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Yük. 0.9 cm Uz. 10.1 cm, Gen. 6.3 cm
Tanımı	: Restorasyonla birleştirilmiş, bir köşesi eksik. Alta gelen kısmı köşelerden verev olarak kesilmiş, hafif yüksek dikdörtgen taban düz. Ön yüzde ortada kalın bir çizgi şeklinde oyuk.
Referans	: Bucovalea, 98, Fig. 9; Özer, 2015, 52, Res. 55; Uzel, s. 141, s. 218, Efs 10, 51 Lev. LV; 214, Efs 5, 27 Lev. L; Çokay, Kepçe 25; Kasapoğlu, 39, Res. 24, Kat. No 33; Canlı, 177-179, Kat. No. Kt1, Kt2, Kt3.
Tarih	: -

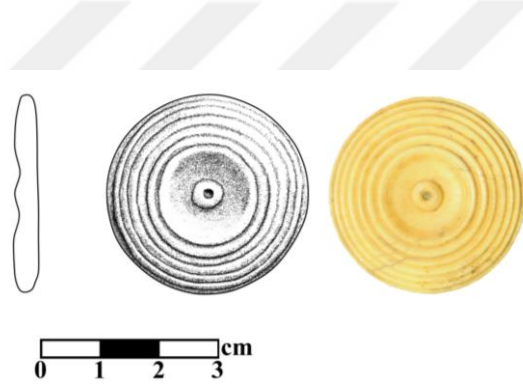
Kat. No.	: 175
Adı	: Oyun Pulu
M. Env. No.	: 2018-53
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Çap 3.6 cm, Kal. 0,6 cm arkası düz önü hafif bombeli, yüzeyde yer yer aşınma. Biri kenarda biri ortada iki yiv. Her iki yüzeyde de ortada iç bükey daire formlu bir oyuk. Ön yüzde yeşil renk
Referans	: Çakal, Çetin, ek. s. 17, Kat. No. 22; Meriç, Taf. 105, B28; Goldman, s. 399, şek. 273, 88; Ersoy, 115, Kat. No. 65, 116, Kat. No. 67; Ayolan, s. 75, s. 255, Fig. 288-289; Ünal, Toy, Özcihan, 183, Kat. No. 482-Kat. No. 483;.
Tarih	: MS 1.-2. yüzyıl

Kat. No.	: 176
Adı	: Oyun Pulu
M. Env. No.	: 2018-53
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Çap 1.8 cm, Kal. 0,3 cm
Tanımı	: Ön yüzü hasarlı, kenarından küçük bir parça eksik.
Referans	: -
Tarih	: -

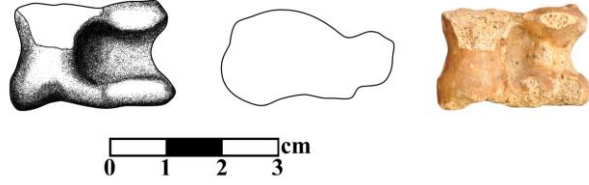
Kat. No.	: 177
Adı	: Oyun Pulu
M. Env. No.	: 2017-78
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu oda mezar
Ölçüleri	: Çap 3.4 cm, Kal. 0,3 cm
Tanımı	: Sağlam, daire formlu, ön yüzde iç içe ve sık yerleştirilmiş 7 halka iç bükey bir boşluk ve merkezde küçük daire şekilli kabartmanın ortası oyuk. Arkası düz ve sade.
Referans	: Davidson, 219, Pl. 99, 1684; Petković, T.XL, 2, 3, 7; Bíró, Pl. XXIX, Fig. 683-706; Bíró, Mária T., Alice M. Choyke, Vass L. óránt, Vecsey Ádám, s. 112, Fig. 310-318; Karaca, 190, Kat. No. 400; Çakal, Çetin, 57-58, ek. s. 18, Kat. No. 23.
Tarih	: -

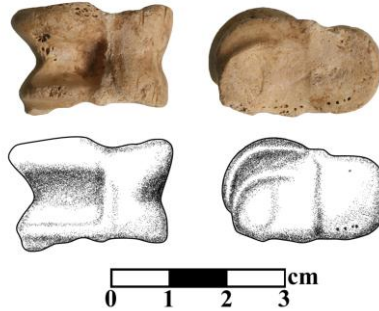
Kat. No.	: 178
Adı	: Oyun Pulu
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel kazısı alnın güneyi
Ölçüleri	: Çap 1.5 cm, Kal. 0,5 cm
Tanımı	: Sağlam, tüm yüzey perdahlı. Daire formlu altı düz, ön yüzde daire şeklinde kabartı.
Referans	: Ünal, Toy, Özcihan, 181, Kat. No.479
Tarih	: MS 4.-6. yüzyıl ?

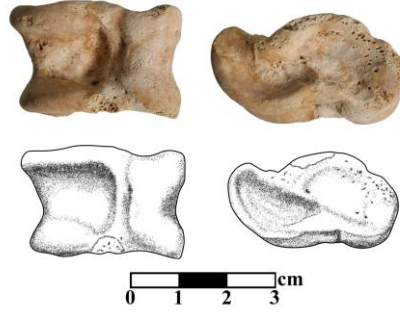
Kat. No.	: 179
Adı	: Aşık Kemiği
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu oda mezar güney kline
Ölçüleri	: Uz. 3cm cm, Gen. 1.9 cm, Kal. 1.7 cm
Tanımı	: Sağlam. Doğal hayvan kemiği, köşeleri tıraşlanmış.
Referans	: Özkan, 123-124, Kat. No. 86; Goldman, 273, 86-87; Davidson, 222, Pl. 100, 1753; Dusenber, 374, S207-15, 350, S209-2
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl

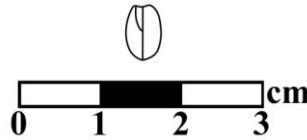
Kat. No.	: 180
Adı	: Aşık Kemiği
M. Env. No.	: 2018-39
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar güney niş
Ölçüleri	: Uz. 3.7 cm Gen. 1.9 cm, Kal. 1.5 cm
Tanımı	: Sağlam. Doğal hayvan kemiği, köşeleri tıraşlanmış.
Referans	: Özkan, 123-124, Kat. No. 86; Goldman, 273, 86-87; Davidson, 222, Pl. 100, 1753; Dusenber, 374, S207-15, 350, S209-2
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl

Kat. No.	: 181
Adı	: Aşık Kemiği
M. Env. No.	: 2018-40
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar batı niş
Ölçüleri	: Uz. 3.2 cm Gen. 2.1 cm, Kal. 1.6 cm
Tanımı	: Sağlam. Doğal hayvan kemiği, köşeleri tıraşlanmış.
Referans	: Özkan, 123-124, Kat. No. 86; Goldman, 273, 86-87; Davidson, 222, Pl. 100, 1753; Dusenber, 374, S207-15, 350, S209-2
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl

Kat. No.	: 182
Adı	: Boncuk
M. Env. No.	: -
Buluntu Yeri	: Mesudiye Mah. 561 Ada 5 Parsel oda mezar doğu niş önü
Ölçüleri	: Yük. 0.7 cm, Kal. 0.4cm
Tanımı	: Krem renkli siyah damarlı, oval formu, ortası, delikli
Referans	:
Tarih	: MÖ 2. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl

KAYNAKÇA

- Ağtürk, T. Şare, Arslan, Nurettin, A, *Terracotta Treasure at Assos*. Ege Yayınları, İstanbul 2015.
- Akat, Y., Fıratlı, N., Kocabaş, H., *Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1984.
- Akçay, Tuna, *Roma Dünyasında Ölüm-Mezarlar, Ritüeller ve Öteki Dünya*, Selenge, İstanbul 2020.
- Akdeniz, E., “1995 Yılı Büyük Menderes Ovası ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *XIV. AST II*”, Ankara 1997, 233-254.
- Akkan, Y., Öztürk, N., Karaosmanoğlu, M., “2017 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *40. KST*, (3), Ankara 2019, 173-184.
- Akkan, Y., Saraçoğlu, A., Özver, A., “2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları”, *38. KST*, (1), Ankara 2017, 265-278.
- Akkan, Y., Saraçoğlu, A., Özver, A., “Tralleis 2016 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *39. KST*, (2), Bursa 2018, 367-380.
- Akşar, Ahmet, “İmparator Hadrianus ve Anadolu Gezileri: Seyahatlerinin Amacı ve Güzergahı” *Amisos*, 4, (6), 2019, 1-14.
- Akşit, O., *Roma İmparatorluk Tarihi (M. S. 27- M. S. 129)*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1976.
- Aktaş, R., “Aşık Kemiğinin (Astragalos) Antik Dönemde Kullanımı”, Onur Zunal ve diğ. (Eds.), *Prof. Dr. Nuran Şahin’e Armağan Kitabı EPIPHANEIA*, (ss. 1-8), Ege Üniversitesi Yayınları Ed. Fak. Yayın No: 198. İzmir 2018.
- Akyay, Meriçboyu, Y. *Antik Çağ’da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat Kitapları, İstanbul 2001.
- Anderson-Stojanović, V. R. “The Chronology and Function of Ceramis Unguentaria”, *American Journal of Archaeology*, 91(1), 1987, 105-122.
- Anderson-Stojanović, V. R., *Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery*, James Wiseman (Ed.), Princeton University Press, New Jersey 1992.

- Andrianou, D., “A World in Miniature: Greek Hellenistic Miniatura Furniture in Context”, *BABesch*, 82, 2007, 41-50.
- Antonaras, Anastasios C., “Glass Vessels From Roman and Early Christian Thessaloniki and its Surroundings (1st Century BC – 6th Century AD)”, K. Janssens, P. Degryse, P. Cosyns, J. Caen, L. Van’t dack (Ed.), *Annales of the 17th Congress of the International Association for the History of Glass 2006, Antwerp (74-79)*, University Press Antwerp, Belçika 2009.
- Arrian, *Aleksandrou Anabasis*.
- Atalay, Erol, “Efes (Selçuk) Müzesi’nde Bulunan Karikatür Terrakotaları”, *Arkeoloji - Sanat Tarihi Dergisi*, 2 (2), 5-20, 1983.
- Atlan, S., *Roma Tarihi’nin Ana Hatları, I. Kısım Cumhuriyet Devri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2018.
- Aulock, H., Kleiner, G., *Sylloge Nummorum Graecorum: Sammlung v. Aulock/Deutschland*, Verlag Gebr. Mann, Berlin 1957.
- Avli, Ayşe, *Neapolis Nekropolü’nden iki Oda Mezar ve Buluntuları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2020.
- Ayalon, E. The Assemblage of Bone and Ivory Artifacts from Caesarea Maritima, Israel 1st-13th Centuries CE, *BAR International Series 1457*, The Basingstoke Press, England 2005.
- Aydın Tavukçu, Z., “Parion Güney Nekropolü’nden Bir Grup Cam Eser”, *Sanat Dergisi*, 12, 2007, 145-161.
- Aydın, Osman, *Tralleis Batı Nekropolü Kandil Buluntuları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın 2015.
- Aydın, Tavukçu, Zerrin, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2006.

- Bailey, D. M. *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, London 1980.
- Bailey, D. M. *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, London 1988.
- Bailey, D. M. *Greek and Roman Pottery Lamps*, The Trustees of the British Museum, London 1972.
- Baldıran, A., “Stratonikeia’den Unguentariumlar”, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 1998, 335-355.
- Baldoni, D., “Burial Customs in Hellenistic Iasos. Archaeological Evidence from the Area Prehistoric Necropolis”, E. Özer (Ed.), *Anadolu’da Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Ölü Gömme Adetleri Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı (23-26 Temmuz 2018)*, (3-32) Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019.
- Ballesteros, Pastor, Luis, “Pontos Krallığı”, Oğuz, Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 104-115), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.
- Barın, G., *Aydın ve Milet Müzesi’ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik ve Roma Dönemi Kandiller*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995.
- Barkoczi, Laszlo, *Pannonische Glasfunde in Ungarn- Studia Archaeologica IX*, L. Gerevich (Ed.), Publicationes Instituti Archaeologici Academiae Scientiarum Hungaricae, Akademiai Kiado, Budapest 1988.
- Baykan, C., Baykan, D. *Eski Çağ’da Cam*, (Ed. A. Akkaya), Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları 29, İstanbul 2012.
- Bean, G., E., *Eskiçağda Menderes’in Ötesi*, Arion Yayınevi, İstanbul 2000.
- Bean, G., E., *Karia*, Cem Yayınevi, İstanbul 1987.
- Bell, Malcom, *Morgantina Studies I- The Terracotta III*, Princeton University, New Jersey 1981.
- Bingöl, F. R. *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar*, Dönmez Ofset Basımevi, Ankara 1999.

- Bíró , Mária T., “*The Bone Objects of The Roman Collection, Catalogi Musei Nationalis Hungarici*”, Tibor Kovacs (Ed.), Printing Office of the Hungarian National Museum, Budapest 1994.
- Bíró, Mária T., Alice M. Choyke, Vass Lóránt, Vecsey Ádám. “Aquincumi Csonttárgyak” *Az Aquincumi Múzeum Gyűjteménye 2*, Avaloni Nyomdaipari Kft., Budapest, 2012.
- Bishop, M. C. Coulston, J. C., *Roma Ordusunda Kullanılan Savaş Aletleri*, Selenge, 1980.
- Boardman, J., *Yunan Heykeli-Geç Klasik Dönem ve Kolonlar ile Denizaşırı Yerlerdeki Heykeltıraşlık*, Çev. Müjde Peker, Homer Kitapevi, İstanbul 2014.
- Boulter, C. G., “Graves in Lenormant Street, Athens”, *Hesperia*, Vol. 32 No 2, 1963.
- Brants, J., *Antieke Terra Cotta Lampen Uit Het Rijksmuseum Van Autheden te Leiden*, Leiden 1913.
- Brehm, O., “Die Sammlung römischer Gläser im Gustav-Lübcke-Museum der Stadt Hamm”, *Boreas*, 25, 2002, 241-291.
- Broneer, O., *Terracotta Lamps*, Isthmia Vol. III, American School of Classical Studies at Athens, Princeton, New Jersey 1977.
- Broneer, Oscar *Corinth Volume IV, Part II Terracotta Lamps*, Harvard University Press, Massachusetts 1930.
- Bruneau, P., *Les Lampes Exploration Archéologique de Dèlos*, Fas. XXVI, E. De Boccard, Paris 1965.
- Bucovala, M. (1977). “Atestari Arheologice Ale Practicilor Medico- Farmaceutice in Dobrogea”, *PONTICA*, 10, 91-96.
- Вижуклиев, К., Тракийският Могилен Некропол При Чаталка, Старозагорски Окръг - Разкопки И Проучвания - Книга XVI / Trakijskiyat Mogilen Nekropol Pri Chatalka, Starozagorski Okrŭg - Razkopki i Prouchvaniya - Kniga XVI, София /Sofiya 1986.
- Burr, Thompson, Dorothy, *Terra-Cottas From Myrina In The Museum Of Fine Arts, Boston*, Adolf Holzhausens Nachfolger, Vienna 1934.

- Bussi re, J., Lindros, Wohl, B., *Ancient Lamps in the J. Paul Getty Museum*, Getty Publications, Los Angeles 2018.
- Camilli, A., *Ampullae- Balsamari ceramici di et  ellenistica e romana*, Fratelli Palombi Editori, Roma 1999.
- Can,  . *Klasik Yunan Mitolojisi*,  t ken, İstanbul 2021.
- Canav,  ., *Cam Eserler Koleksiyonu-Türkiye    e ve Cam Fabrikaları A.  .*,  a da  Yayıncılık, İstanbul 1985.
- Chesterman, James, *Classical Terracotta Figures*, William Clowes&Sons Limited, London 1974.
- Civelek, A., “Phokaia’da Bir Volütlü Kandil Atölyesi”, *Collocium Anatolicum VII*, 2008, 115-135.
- Civelek, A., “Stratonikeia – Akda  Nekropolisi’nden Bir Mezar”, *Anatolia* 30, Ankara 2006, 55-73.
- Civelek, A., “Tralleis Nekropolisinde Saptanan Yerel  retim Malzemeler”, *Birinci Uluslararası A a ı Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Sempozyumu Söke-Türkiye*:15-16 Kasım 2001- İzmir, 246-253.
- Civelek, Aynur, *Tralleis Nekropolis’i Buluntuları I  ında Hellenistik ve Roman Dönemi Serami i*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.
- Coşkun, Sinem, *Kocaeli Arkeoloji ve Etno rafya Müzesi’nde Sergilenen Terrakotta Figürinler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2016.
-  akal,  etin, G., *Efes Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Kemik ve Fildi i Eser*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Programı, İzmir 2019.
-  akmak ı, Zeynep, “  kr  T l Eski Eser Koleksiyonu’ndaki Bizans Dönemi Madeni Eserleri”, *TÜBA-KED*, 15, 2017, 45-61.
-  akmaklı,  . Dünya, *Karia Bölgesi Roma Dönemi Cam Kap Tipoloji*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012.

- Çakmaklı, Ö. Dünya, *Uşak Arkeoloji Müzesinde Korunan Roma Dönemine Ait Cam Eserler*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.
- Çekilmez, M. “2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 31*, C. 2, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Denizli 2009, 375-385.
- Çekilmez, M., “Hyllarima’dan Bir Grup Figürin”, *Olba*, 23, 2015, 359-396.
- Çekilmez, M., Saraçoğlu, A., “2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları”, *Kazı Sonuçları Toplantısı 30*, C. 3, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2009.
- Çekilmez, M., *Tralleis Güney Nekropolü Terrakotta Figürinleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın 2014.
- Çelik, Ahmet, “Perge’den Titus Flavius Clemens Pelopidianus Aphroditesi”, *Anadolu Anatolia*, 45 (1), 2019, 1-32.
- Çevirici-Coşkun, Figen, “Aphrodite Figürinleri”, Gökhan, Coşkun (Ed.), *Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri*, (ss. 11-35), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019.
- Çokay, Kepçe, Sedef, *Perge Batı Nekropolis Mezar Buluntuları- 1997-2007 Yılları Arasında 169 Numaralı Parselde Yürütülen Çalışmalar*, Ege Yayınları, İstanbul 2017
- Dal, Y., *Roma Dönemi'nde Anadolu'da Cam*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bilim Dalı, Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Aydın 2009.
- Dasen, “Amulettes D’enfants Dans le Monde Grec et Romain”. *Latomus*, 62(2), 275-289. 2003.
- Davidson Weinberg, Gladys, “Evidence for Glass Manufacture in Ancient Thessaly”, *American Journal of Archaeology*, 66 (2), 1962.
- Davisdon, G., R., *Corinth- Volume 12, The Minor Object*, The American School of Classical Studies at Athens, New Jersey 1952.

- Demirel, Gökalp, Z., *Yalvaç Müzesi Bizans Sikkeleri*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2009
- Dinç, R., Dede, E., “Tralleis (2000) Kazı Raporu”, 24. *KST I*, Ankara 2003, 405-418.
- Dinç, R., Dede, E., “Tralleis 1999 Kazısı- Sonuç Raporu”, *Arkeoloji ve Sanat*, 114, 2003, 11-24.
- Dinç, R., Dede, E., “Tralleis 2002 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, 25. *KST I*, Ankara 2004, 339-354.
- Dinç, R., Özkan, H., Takaoğlu, T., “Tralleis Kazı Çalışmaları 1997-1998”, *Arkeoloji ve Sanat*, 95, 2000, 2-14.
- Dinç, Rafet, “Tralleis Kazısı 1996”, XIX. *KST II*, Ankara 1998, 205-236.
- Dottwerweich, U., “Unguentarien mit kuppelförmiger Mündung aus Knidos”, U Mandel, R. Özgan, W. Raeck (Ed.) *Knidos Studien, Band 1*, Paderborn, Möhnesee 1999.
- Dusenbery, E. B., *Samothrace The Nekropoleis: The Nekropoleis and Catalogues of Burials*, 11, K. Lehmann ve P. W. Lehmann (Ed.), Princeton: Princeton University Press. New Jersey 1998
- Dündar, E., *Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2006.
- Edhem Bey, “Fouilles de Tralles (1902-1903)”, Edhem Bey, *BCH* 28, 1904, 54-92.
- Edwards, G., R., *Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth Vol. VII, Part 3*, Princeton, New Jersey 1975.
- Eker, F., “Yunan Vazo Resimleri Üzerindeki Kalkan Betimleri”, M. A. Yılmaz, M. Işıklı (Ed.), *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür- Mehmet Karaosmanoğlu'na Armağan*, (ss. 291-308), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2021.
- Eker, F., *Kahramanmaraş Müzesi'ndeki Cam Eserler*, (Yayımlanmış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.
- Eker, F., *Kumdan Sızan Kültürler Kahramanmaraş Müzesindeki Cam Kaplar*, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kahramanmaraş 2017.

- Eker, K., Eker, F., *Tokat Müzesi'ndeki Cam Kaplar*, Lambert Academic Publishing, Norderstedt 2016a.
- Ekin-Meriç, A. *Metropolis Ana Tanrıça Kült Mağarası*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı İzmir 2007.
- Entwistle, C.- Meek, A. "Early Byzantine glass weights: aspects of function, typology and composition", *Technical Research Bulletin- The British Museum*, Vol. 9, 2015.
- Erdkamp, Paul, *The Grain Market in the Roman Empire- A Social, Political and Economic Study (1. Baskı)*, Cambridge University Press, New York 2005.
- Ergil, T., *Küpeler- İstanbul Arkeoloji Müzeleri Küpeler Kataloğu*, Sandoz Kültür Yayınları, İstanbul 1983.
- Ergürer, H. E., *Parion Roma Dönemi Seramiği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.
- Ersoy, A. *Smyrna/İzmir Kemik Objeleri- Antik Dönem'den Osmanlı Dönemi'ne*, Ege Yayınları, İstanbul 2017.
- Erten Yağcı, E., *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Ankara 1993.
- Erten, E., "Marmaris Müzesinden Üç Uzun Cam Unguentarium", *Belleten*, 67 (249), 2003, 403-408.
- Erten, E., *Silifke Müzesi Cam Kataloğu*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2018.
- Ertuğrul, F., "Tralleis'te bulunan bir Kremasyon Kabı", *Arkeoloji ve Sanat*, 120, 2005, 29-38.
- Fellows, Charles, *Travels and Researches in Asia Minor, more particularly in the Province of Lycia*, John Murray Albemarle Street, London 1852.
- Fitch C. R. - Goldman, N. W., *Cosa: The Lamps, Memoirs of the American Academy in Rome*, Vol. 39, Roma 1994.

- Foça, S., *Teos Batı Nekropolisi: Mezar Tipolojisi ve Buluntular*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Arkeoloji Programı, İzmir 2019.
- Foss, Clive, “Archaeology and the “Twenty Cities” of Byzantine Asia”, *American Journal of Archaeology*, 81 (4), 1977, 469-486.
- Gardner, P., “Statuette of Pallas from Cyprus”, *The Journal of Hellenic Studies*, Vol. 2, 1881, 326-331.
- Garstang, John, “Hittite Military Roads in Asia Minor: A Study in Imperial Strategy with a Map”, *American Journal of Archaeology*, 47 (1), 1943, 35-62.
- Gebhard, E. R., Hemans, F. P., “University of Chicago Excavations at Istmia, 1989: I”, *Hesperia*, Vol 61, 1992, 1-77.
- Gençler, Güray, Çiğdem, “Elaiussa Sebaste’nin Roma Dönemi Cam Buluntuları”, *Olba*, XIX, 2011, 233-266.
- Gençler, Güray, Çiğdem, *Elaiussa Sebaste Antik Yerleşimi Cam Buluntuları*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.
- Gialóuris, Nikólaos, *Lexicon iconographicum mythologiae classicae, LIMC. II. 1-2, II. 1-2, Artemis*, Zürich 1984.
- Grierson, Philip, *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection, Vol. II: Phocas to Theodosius III 602-717*, (Ed. Bellinger, A.R. – Grierson, P.), Dumbarton Oaks, Washington 1993.
- Goethert-Polaschek, V. K., *Katalog der Römischen Lampen des Rheinischen Landesmuseums Trier*, Mainz 1985.
- Goldman, H. “The Hellenistic and Roman Periods”, *Excavations at Tarsus Gözlükule*, Vol I, Princeton 1950.
- Graves, Robert, *Yunan Mitleri*, Çev. U. Akpur, Kolektif, İstanbul 2015.
- Grimal, P., *Mitoloji Sözlüğü: Yunan ve Roma*, (Çev. S. Tamgüç), İstanbul 1997.
- Günay Tuluk, Gamze, *Ionia Bölgesi’nde Hellenistik Dönem Kandiller*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmış Doktora Tezi), İzmir 1996.

- Günel, Sevinç, “Aydın Bölgesi Yüzey Araştırmaları Işığında Çatalkaya, Dedekuyusu ve Bahçetepe Yerleşimleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 2003, 53-70.
- Güngör, E. *Metropolis'te Bulunan Roma Dönemi Kandilleri*. (Yayımlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2011.
- Gürler B. ve Laflı E., “Middle and Late Roman glass from the Agora of Smyrna from the excavation seasons 1997 and 2002-2003”, J. Drauschke: D. Keller (Ed.), *Glass in Byzantium, Production, usage, analyses/Glas in Byzanz, Produktion, Verwendung, Analysen, RGZM Tagungen*, (ss.121-144), Verlag des Römisch-Germanischen Zentralmuseums, Mainz on the Rhine 2010.
- Gürler, B., *Metropolis'in Hellenistik Dönem Seramiği*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1994.
- Gürler, Binnur, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, T. C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara 2000.
- H. Kasapoğlu, (2021). “Antik Kaynaklardan Materyal Kültüre Bir Mezar Kontekstinin Okunması”, *Anadolu Araştırmaları-Anatolian*, 24, 1-40.
- Harden, D. B., *Roman Glass From Karanis Found By The University of Michigan Archaeological Expedition in Egypt, 1924-29*. Ann Arbor: University of Michigan Press 1936.
- Harden, D. B., “The Glass of the Greeks and Romans”, *Greece&Rome*, 3 (9), 1934, 140-149.
- Hasselin, Rous, I., Çaldıran, Işık, M. E. ve Kongaz, G., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yunan-Roma Dönemi Pişmiş Toprak Smyrna Figürinleri Kataloğu*, IFEA / De Boccard, İstanbul 2015.
- Havelock, C. M., *The Aphrodite of Knidos and Her Successors- A Historical Review of the Female Nude in Greek Art*, The University of Michigan Press, Michigan 2010.
- Hayes, J. W., *Roman Pottery Fine- Ware Imports*, The Athenian Agora Vol. XXXII, New Jersey 2008.
- Hayes, J. W., *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum*, The Alger, Toronto 1980

- Hayes, J. W., *Handbook of Mediterranean Roman Pottery*, University of Oklahoma Press, London 1997.
- Hayes, J. W., *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum A Catalogue*, The Hunter Rose Company, Canada 1975.
- Hayes, J., W., *Roman Pottery in the Royal Ontario Museum*, Prentice Hall & IBD, Toronto 1976.
- Hazinedar Coşkun, T., “Özel Bir Koleksiyonun Düşündürdükleri: Koray Selçik Koleksiyonu Cam Eserlerinden Örnekler” *Sanat Tarihi Dergisi*, XXVIII (2), 2019, 549-569.
- Heimerl, A., *Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Walter de Gruyter, Berlin 2001.
- Hellmann, M. C., *Bibliothèque Nationale, Lampes Antiques I, Collection Froehner*, Paris 1985.
- Hellmann, M. C., *Bibliothèque Nationale, Lampes Antiques II, Lampes Pré-Romanies et Romenies*, Paris 1987.
- Hellström, Pontus, *Labraunda Swedish Excavations and Researches Vol. II Part 1, Pottery of classical and Later Date Terracotta Lamps and Glass*, C. W. K. Gleerup, 1965.
- Hesiodos, *İşler ve Günler-Tanrıların Doğuşu*, Çev. F. Akderin, Say Yayınları, İstanbul 2014.
- Higgins, R. A. *Catalogue of Greek Terracottas in the British Museum Vol. III*, The British Museum Press, London 2001.
- Higgins, R. A., *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum Vol. I: Text*, The Trustees of the British Museum, London 1969.
- Higgins, R. A., *Greek Terracotta Figures*, Butler&Taner Ltd, Frome London 1967.
- Hogart, D. George, *British Museum- Excavations at Ephesus- The Archaic Artemisia-Text*, The Trustees, London 1908.
- Homer, *İlyada*

- Howatson, M. C., *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Kitap Yayınevi, İstanbul 2013.
- Howland, R. H., *Greek Lamps and Their Survivals*, The Athenian Agora Vol. 4, New Jersey 1958.
- Humann, C.- Dörpfeld, W., “Ausgrabungen in Tralles”, *AthMitt*, 18, 1893.
- Isings, C., *Roman Glass from Dated Finds*, J.B. Walters, Groningen/Djakarta 1957, 42-43.
- Işın, G., *Patara V.1- Patara Terrakottaları Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri*, Ege Yayınları, İstanbul 2007.
- Iványi, D., *Die Pannonischen Lampen*, Budapest 1935.
- Jackson-Tal, R. E., “The glass and small stone finds from a Roman tomb at Ein el-Sha'ara”, *Atiqot*, 73, 2013, 53-65.
- Kaplan, Davut, *Simintheion Figürinleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Karaca, E., *Allianoi Kemik Eserleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya 2009.
- Karaosmanoğlu, Mehmet, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Eser Ofset, Erzurum 2005.
- Kasapoğlu, H., *Parion Nekropolü 2006 Yılı Seramik Buluntuları*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum 2008.
- Kasapoğlu, Hasan, *Parion Roma Dönemi Terrakotta Figürinleri (2004-2013)*, (Yayımlanmış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2015.
- Kassab Tezgör, D. ve Sezer, T., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu I*, Fransız Anadolu Araştırma Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Katsnelson, N., “Baqg El-Gharbiya Area: The Glass Vessels From Horbat Kosit (East)”, *Antiqot*, 64, 2010, 133-142.

- Kavaz, Berna, *Tralleis Cam Fırınlarnının Geleneksel Cam Fırınları İle Karşılaştırılması*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2011.
- Kaya, Burcu, *Samsun Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Unguentariumlar*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2022.
- Kaya, M., A., *Türkiye'nin Eskiçağ Tarihi III- Hellenistik Dönem*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul 2019.
- Kepçe, Sedef ve Gerçekler, S. Ö., *Kilden Suretler, Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonundan Antikçağ Terrakotta Figürinleri*, Vehbi Koç Vakfı, İstanbul 2011.
- Kızıl, A. "Mylasa'da (Milas) Elit Aile Mezarları", (274-283) Oliver, C., Henry, A., Begin, Henry (Ed.) *Karialılar- Denizcilerden Kent Kuruculara*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2022.
- Kızıl, A., *Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji-Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Konya 1999.
- Kleiner, Diana, E. E., *Roman Sculpture*, Yale University Press, London 1992.
- Knigge, U., *Der Südhügel, Kerameikos IX*, Walter de Gruyter, Berlin 1976.
- Koçak, İ., E., *Magnesia Ad Maeandrum Mezar Tipolojisi*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, Ankara 2013.
- Koscevic, R., "Anticke staklene posude iz Siscije (=Antique glass vessels from Siscia)", *Prilozi*, 20, 2013, 89-93.
- Köroğlu, G. *Anadolu Uygarlıklarında Takı*, Ege Yayınları, Beyoğlu 2004.
- Köroğlu, G., Yılmaz, S., "Anadolu'dan Erken Bizans Dönemi Hacı Ampullaları ve Smyrna Buluntuları", (Ed. A. Ersoy, G. Şakar), *Smyrna/İzmir Kazı Araştırmaları I. Çalıştay Bildirileri*, (ss. 155-170), Ege Yayınları, İstanbul 2015.
- Ksenophon, *Anabasis*

Ksenophon, *Hellenica*

Kunina, N., Gosudarstvennyi, E., *Ancient Glass in the Hermitage Collection*. ARS Publishers Ltd. Petersburg 1997.

Kurtz, D. C., Boardman, j., *Greek Burial Customs*, Cornell University Press, New York 1971.

Kuru, B. *Priene Doğu Nekropol Bazilikası'nın Batısında Bulunan Mezar Grubu*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ niversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı Arkeoloji Bilim Dalı, Bursa 2018.

Kutluer, C., *2006-2018 yılları arasında Kibyra Kazılarında Ele Geçen Kemik Eserler*, (Yüksek Lisans Tezi), Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Burdur 2021.

Küçükveren, C., *Canan Ege'de Bir Anadolu Uygarlığı Karia*, Ekin Grubu, İstanbul 2007.

Kürkman, G., *Anadolu Ağırlık ve Ölçüleri*, AKMED, İstanbul 2003.

Laap, P. W., *Palestinian Ceramic Chronology, 200 B.C.- A.D. 70*, New Haven 1961.

Ladstatter, S. "Zur Datierung des Löwenmosaiks im Hanghaus 2 in Ephesos", *Synergia*, Phoibos, Wien 2005.

Ladstätter, Sabine, "XIV Keramik", Hilke, Thür ve Ute, Stipanits (Ed.), *Hanghause 2 in Ephesos, Die Whneinheit 4 Baubefund, Ausstattung, Funde, Textband VIII/6*,

Lange, K., "Die Athena Parthenos", *Mitteilungen des Deutschen Archhaologischen Institutes in Athen*, Atina 1881

Laumonier, A., *Exploration Archeologique de Delos Faite par L'ecole Francaise D'Athenes- Les Figurines De Terre Cuite*, E. de Boccard, Paris 1956.

Leake, W., M., "Journal of A Tour in Asia Minor, With Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of That Country", Albemarle Press, London, 1824

Leibundgut, A. *Die Römischen Lampen in der Schweiz*, Bern 1977.

Leyenaar-Plaisier, G. Paula, *Les Terres Cuites Grecques Et Romaines, Catalogue De La Collection Du Musée National Des Antiquités a Leiden*, Rijksmuseum Van Oudheden, Leiden 1979.

- Lightfoot, C. S., *Afyon Müzesindeki Cam Eserler Kataloğu*, British Institute of Archaeology at Ankara Monograph No. 10, BAR International Series 530, Great Britain 1989.
- Lightfoot, C., S., “Metropolitan Müzesi Cesnola Koleksiyonu’nda Yer Alan Kıbrıs Cam Eserleri”, Ç. Gençler, Güray (Ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2: 17-20 Haziran 2010-* (ss. 83-92), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2010.
- Lightfoot, C., S., *Ancient Glass in National Museums Scotland*, NMSE Publishing, Edinburgh 2007.
- Lightfoot, C., S., Arslan, M., *Anadolu Antik Camları-Yüksel Erimtan Koleksiyonu*, Ünal Offset Ltd. Şti. Ankara 1992.
- Lightfoot, C., S., E. A., Ivison, “The Amorium Project: The 1998 Excavation Season”, *Dumberton Oaks Papers*, Vol. 55, 2001, 371-399.
- Lightfoot, C., S., *Glass Finds at Amorium*, *Dumberton Oaks Papers*-59, 2005, 173-181.
- Lightfoot, C. S., *The Cesnola Collection of Cypriot Art- Terracotta Oil Lamps*, New York 2001.
- Loeschcke, S., *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, Zürich 1919.
- Loyd, S.-Mellard, J., *Beycesultan I: The Chalcolitic and Early Bronze Age Levels*, British Institute of Archaeology at Ankara, London 1962.
- Löbbling J. P. “Eine Glassammlung aus Grevenbroich im Archäologischen Museum der Westfälischen Wilhelms-Universität Münster”, *Boreas*, 36, 2013, 251-287.
- Magie, D., *Anadolu’da Romalılar I, Attalos’un Vasiyeti*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2011.
- Magie, D., *Anadolu’da Romalılar- Batı ve Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002.
- Magie, David, *Anadolu’da Romalılar- Batı Anadolu’nun İç Tarafındaki Uyruk Topluluklar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
- Mayor, Adrienne, *Mithridates, Zehirlerin Kralı, Roma’nın En Amansız Düşmanının Hayatı ve Efsanesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2013.

- McFadden, George H., "A Tomb of the Necropolis of Ayios Ermoyenis at Kourion", *American Journal of Archaeology*, 50 (4), 1946, 449-489.
- Meijer, Fik, *Gladyatörler, Tarihin En Ölümcül Sporu*, (Çev. D. Günenç), Homer Kitabevi, İstanbul 2008.
- Menzel, H., *Antike Lampen im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz 1969.
- Meriç, R., *Spathellenistisch- Römische Keramik und Kleifunde aus Einem Schachtbrunnen am Staatsmarkt in Ephesos*, Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2002.
- Miltner, F., "Das Coemeterium der Sieben Schlöfer", *Forschungen in Ephesos IV-2*, Baden 1937, 96-227.
- Mollard-Besques, S., *Catalogue Raisonné Des Figurines Et Reliefs En Terre Cuite Grecs, Et Romains II Myrina*, Editions Des Musées Nationaux, Paris 1963.
- Mümin, G. *Naim Arnas Koleksiyonu Hellenistik ve Roma Dönemi Seramik Eserleri*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Edirne 2009.
- Nasıfoğlu, D., *Adana Müzesi'nden Bir Grup Pişmiş Toprak Unguentarium*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2021.
- Nicholson, F., *Greek, Etruscan and Roman Pottery and Small Terracottas*, Cory Adams & Mackay Ltd., London 1965.
- Okunak, M., *Hierapolis kuzey nekropolü (159d nolu tümülü) anıt mezar ve buluntuları*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Denizli 2005.
- Olçay, B. Y., "Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum", *Anatolian Studies*, 51, 2001, 147-157.
- Oliver, Andrew, "The Glass", V. Karageorghis, O. Picard (Ed.), *Etudes Chypriotes XIV-La Necropole D'Amathonte Tombes 113-367*, (ss. 101-121), Imprimerie Imprinta Ltd., Nicosie 1992.

- Oliver, Andrew, *Ancient Glass in the Carnegie Museum of Natural History, Pittsburgh, Pennsylvania* 1980.
- Ova, E. *Stratonikeia ve Lagina Kemik Yapımı Küçük Buluntular (2008-2019)*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans), Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Enstitüsü, Denizli 2021.
- Oziol, T. ve Poilloux, J., *Les Lampes, Salamine de Chypre I*, Paris 1969.
- Ölmez, F., *Tralleis Nekropolü'nden Bir Mezar ve Buluntuları*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın 2000.
- Öz, Cüneyt, *Silifke Müzesi'nde Bulunan Pişmiş Toprak Kandiller*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Konya 2014.
- Özbay, Aslıhan, "Groteskler ve Mask", Gökhan Coşkun (Ed.), *Afyonkarahisar Müzesi Terrakotta Figürinleri*, (83-88), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2019.
- Özer, E., "Aizanoi Kuxey Nekropolis 2012 Sezonu", E. Özer (Ed.), *Aizanoi Band I*, (ss.25-58), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2015.
- Özet, A., "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesindeki Cam Örnekleri İle Antik Çağda Cam Yapımı", *Belleten*, 1987, 587-609.
- Özet, Aynur, *Dipten Gelen Parıltı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1996.
- Özgan, R., *Die Skulpturen von Stratonikeia, Asia Minor Studien*, Band 32, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn 1999.
- Özgan, R., *Yunan ve Roma Devri Tralleis Heykeltraşlığı*. (Yayımlanmış Doçentlik Tezi), Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi-Arkeoloji Bölümü, Konya 1982.
- Özgülnar, N., *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloj Bilim Dalı, İstanbul 2007.

- Özkan, Halil, *Parion Kemik Eserler (2005-2017)*, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Samsun 2020.
- Özkan, T., Atukeren, S., “Cevizcioğlu Çiftliği Nekropolü Kazıları”, Özkan, T. (Ed.), *Tahtalı Barajı Kurtarma Kazısı Projesi*, (ss. 43-54), Kültür Bakanlığı Yayınları, İzmir 1999.
- Öztürk, N., *Erzurum Müzesi Cam Eserleri*, Mega Ofset, Erzurum 2013a.
- Öztürk, N., *Kars Müzesi Cam Eserleri*, Mega Ofset, Erzurum 2013b.
- Öztürk, N., Kavaz Kındıgılı, B., Güloğlu, G., Özcihan, İ., “ 2018 Yılı Tralleis Kazıları”, 41. KST, (3), Ankara 2020, 559-570
- Öztürk, Nurettin, *Kyzikos Kandilleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2003.
- Özver, Arzu, *Tralleis Batı Nekropolü ve Buluntuları*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Aydın 2021.
- Pausanias, *Periegesis tes Hellados*
- Perlzweig, J., *Lamps of the Roman Period First to Seventh Century After Christ*, The Athenian Agora Vol. 7, New Jersey 1961.
- Petković, Sofija, *The Roman Items Of Bone And Antler From The Territory Of Upper Moesia*, Petar, Petković (Ed.), Archaeological Institute, Belgrade, Belgrade 1995
- Plinius, *Natural Histaria*.
- Poblome, J., *Bir Zamanlar Torodlar'da Sagalassos*, (Ed.) F. Yalçınkaya, Yapı kredi Kültür Sanat, İstanbul 2019.
- Poljakov, F., B., *Die Inschriften von Tralleis und Nysa*, Rudolf Habelt GMBH, Bonn 1989.
- Pollak R., “The Glass Vessels”, M. Artzy: S. Yanklevitz: G. Tsioni (Ed.), *Contract Archaeology Reports II- Excavations in Marcus Street, Ramla- Reports and Studies of the Recanati Institute for Maritime Studies Excavations*, (ss.100-133), Enterprise Print LTD, Haifa 2007.

- Rajtar, J., “Trilobate arrowheads at ed-Dur (U.A.E, Emirate of Umm al-Qaiwain)”, *Arabian Archaeology and Epigraphy*, 18, 2007, 239-250.
- Ramsay, W., M., *Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960.
- Rayet, Oliver - Thomas, Albert, *Milet et Golfe Latmique Tralleis, Magnesia du Meandre, Priene, Milet, Didymes, Heraclee du Latmos*, J. Baudry, Libraire Paris 1877.
- Reger, G., “Bölgesel Bağlamda Karia’nın Sınırları, Hudutları ve Sınır Bölgeleri”, (2-11), Oliver, C., Henry, A., Begin, Henry (Ed.) *Karialılar- Denizcilerden Kent Kuruculara*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2020.
- Richter, G. M. A. *The Furniture of the Greeks Etruscans and Romans*, The Phaidon Press, London 1966.
- Robinson, D., M., *Excavation at Olynthus Part VII – The Terra-cottas of Olynthus Found in 1933*, Oxford University Press, London 1933.
- Robinson, H., S., *The Athenian Agora Vol. V - Pottery of the Roman Period: Chronology*, The American School of Classical Studies at Athens, New Jersey 1959.
- Rohde, Elisabeth, “Antikes Glas: Eine Vorlage aus den Beständen der Berliner Antiken-Sammlung”, *Forschungen und Berichte*, 20 (150), 1980, 147-187.
- Rostovtzeff, M. “Pontus and Its Neighbours: The First Mithridatic War”, A., Cook, (Ed.), F., E., Addock, (Ed.), M., P., Charlesworth, (Ed.), *Cambridge Ancient History Vol. IX- The Roman Republic 133-44 B. C.*, (ss.211-260), Cambridge at the University Press, Cambridge 1932.
- Rotroff, S., I., *The Athenian Agora Vol. XXXIII- Hellenistic Pottery: Plain Wares*, The American School of Classical Studies at Athens, New Jersey 2006.
- Rotroff, S., I., *The Athenian Agora Vol. XXIX- Athenian and Imported Wheelmade Table Ware and Related Material. Part1: Text, Part: 2 Illustrations*, Princeton, New Jersey 1997.
- Saldern, A., *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts 1980.
- Saltuk, Secda, *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap, İstanbul 2000.

- Saraçoğlu, A., “ Hellenistic and Roman Unguentaria from the Necropolis of Tralleis”, *Anadolu/Anatolia*, 37, 2011, 1-42
- Saraçoğlu, A., “Tralleis Batı Nekropolü Mezar ve Buluntuları”, (Ed.) H. İşkan ve F. Işık, *Kum'dan Kent'e Patara Kazılarının 25 Yılı- Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 11-13 Kasım 2013 Antalya, Patara VII.1*, (475-496), Ege Yayınları, İstanbul 2015.
- Saraçoğlu, A., Çekilmez, M., “Tralleis Batı Nekropolis ve Konut Alanı Hellenistik Dönem Seramiği: 2006-2007 Buluntuları”, *Colloquium Anatolicum*, 10, 219-248.
- Sayın, Esra, “Antik Çağ'ın Grotesk Figürinleri”, *Akademik Sanat: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 3 (6), 2019.
- Simpson, J., “Sasanian Glass From Nineveh”, Marie-Dominique Nenna, (Ed.) *Annales du 16e Congrès de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre, London, 7-13 September 2003*: (ss.146-151), AIHV, Nottingham 2005.
- Spier, J. *Byzantium and the West: Jewelry in the First Millennium*, Paul Hoberton Publishing, London 2012.
- Sylloge Nummorum Graecorum*, Deutschland, Sammlung v. Aulock, Lydien, 8. Heft, Berlin 1963.
- Szentlélek, T., *Ancient Lamps*, Adolf M. Hakkert, Amsterdam 1969.
- Şahin, F., Doğan, T., “Patara'dan İki Strigilis: Anadolu'nun Strigilis Üretimindeki Yeri”, (Ed. DüNDAR, E., Aktaş, Ş., Koçak, M., Erkoç, S.), *Havva İşkan'a Armağan Lykiarkhissa-Festschrift für Havva İşkan* (ss. 771-790), Ege Yayınları, İstanbul 2016.
- Şahin, F., *Patara V.2- Patara Metal Buluntuları*, Ege Yayınları, İstanbul 2018.
- Şahin, N., “Beyaz Lekythos'lar Işığında Klasik Devirde Atina'da Ölüm İkonografisi ve Ölü Kültü”, *Arkeoloji Dergisi*, V (4), 1996.
- Şahin, Onur, *Konya Ereğli Müzesi Cam Eserleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2018.
- Şimşek, C. “Trapezopolis Antik Kenti Nekropolü II”, *Arkeoloji ve Sanat*, 24 (111), 2002.

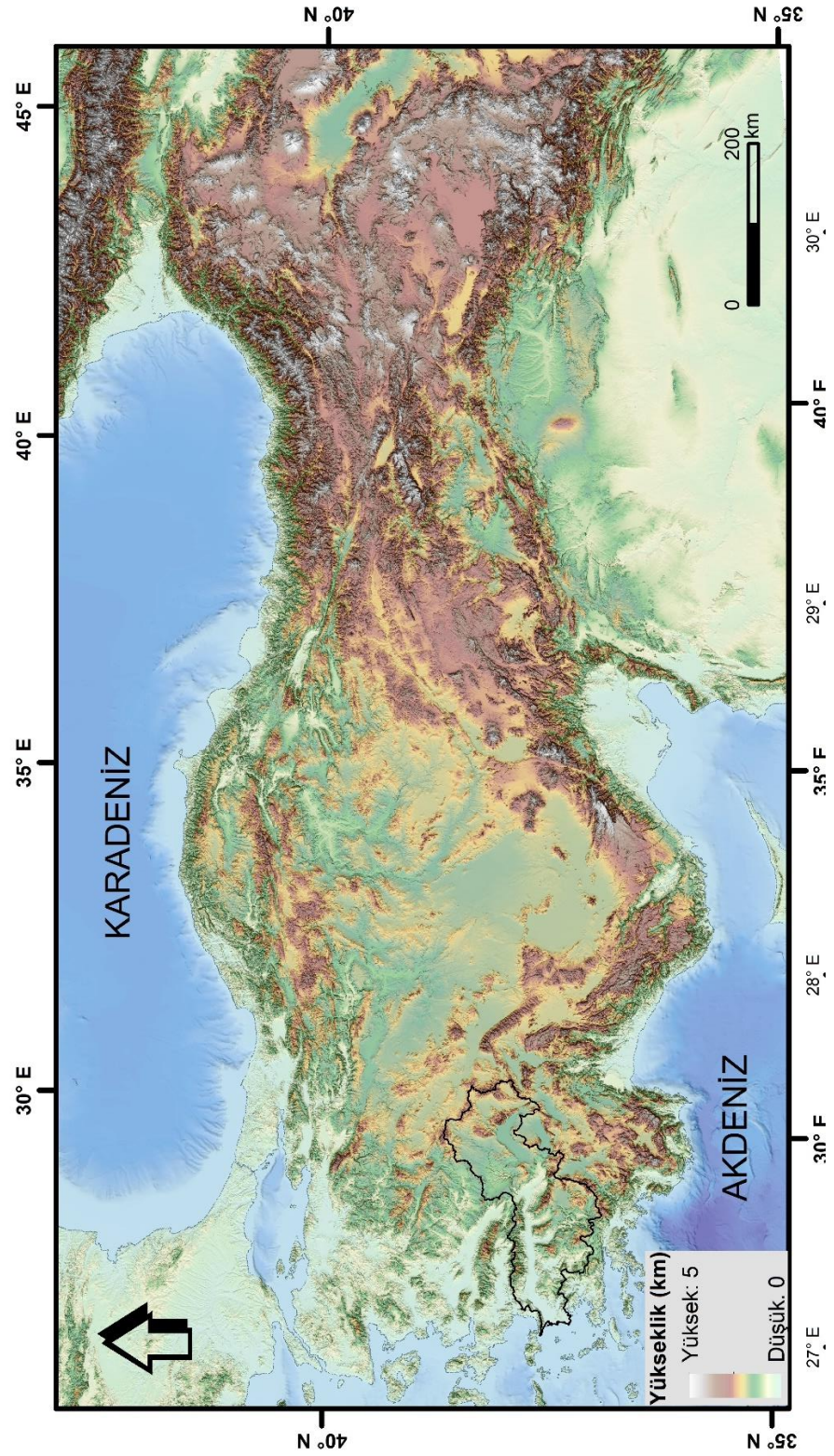
- Şimşek, C., Okunak, M., Bilgin, M., *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılı Çalışmaları)*, (Ed. Şimşek, C.), Ege Yayınları, İstanbul 2011.
- Şimşek, C., “Antik Dönem'de Babadağ Çevresi,” *I. Babadağ Sempozyumu, Tarihte ve Günümüzde Babadağ - (1-3 Aralık 1999 Bildiri Metinleri)*, (ss. 316-362), Pamukkale Üniversitesi, Denizli 1999.
- Şimşek, C., “Attouda Nekropolü”, A. A. Öztürk (Ed.), *Birinci Uluslararası aşağı Büyük Menderes Havzası Tarih, Arkeoloji, ve Sanat Tarihi Sempozyumu (15-16 Kasım) Söke-Türkiye*, (ss. 229-245), Şanal Matbaacılık, İzmir 2002.
- Şimşek, C., *Hierapolis Güney Nekropolü*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji-Sanat Tarihi AnaBilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Konya 1997.
- Tamsü Polat, Rahşan, *Stratonikeia Akdağ Nekropolü: Somut ve Soyut Kültür Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı, Ankara 2013.
- Taştemür, E., “Antik Cam Fırınları ve Anadolu Örnekleri”, *TÜBA-AR*, 22, 2018, 203-229.
- Tavukçu, A. Y., *Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 1999.
- Tavukçu, A., *Elazığ Müzesi Cam Eserleri*, Z. Aydın Tavukçu (Ed.), Ertual Akademik Yayıncılık, Erzurum 2020.
- Tavukçu, A., Kıralı, S., “Aphrodisias Müzesi’nden Bir Grup Kalp Burunlu Kandil”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (4) , 2019, 1589-1605.
- Tekin, H. *Madeni Eser Tipolojisi*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2018.
- Tekin, Oğuz, “Hellenistik Krallıkların Sikkeleri ve Anadolu’daki Tedavülü”, O. Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 242-259), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.
- Temür, A., Eker F., *Sinop Müzesi Cam Eserler Kataloğu*, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2019.

- Texier, Charles, *Asie Mineure: Description Géographique, Historique et Archéologique des Provinces et des Villes de la Chersonnèse d'Asie*, Firmin Didot Freres, Fils, et Cie Paris 1862.
- Thompson, H. A. “Two Centuries of Hellenistic Pottery”, *Hesperia*, Vol. 3, No. 4, 1934.
- Toynbee, J. M., C., *Death and Burial In The Roman World*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London 1971.
- Töpperwein, E., *Terrakotten Von Pergamon*, Walter De Gruyter & Co., Berlin 1972.
- Uzel, İlter, *Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000.
- Ünal, C., Toy, M., Özcihan, İ., “Tralleis Antik Kenti Kazısı Kemik Buluntuları”, Nurettin Öztürk (Ed.), *Tralleis I- Kemik Buluntular*, (39-201), Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara 2021.
- Ünlüer, Y., “Niğde Müzesi’ndeki Bizans Dönemine Ait Ağırlık Örnekleri”, *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3 (1), 2018, 347-367.
- Vapur, Ö., *Menderes Magnesiası Hypocaustlu Yapı Yerel Üretim Seramikleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2009.
- Verlag der österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien 2005.
- Vessberg, O., “Hellenistic and Roman Lamps in Cyprus”, *Opuscula Atheniensa I*, 1953.
- Vikan G. - Nesbitt, J. *Security in Byzantium: Locking, Sealing and Weighing*, Dumberton Oaks, Washington 1980.
- Vitale, Marco, “Asya Eyaleti”, O. Tekin (Ed.), *Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Anadolu, Krallar, İmparatorlar, Kent Devletleri*, (ss. 276-299), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2019.
- Vitruvius, *De Architectura*.
- Walters, H. B., *Catalogue of the Terracottas in the Department of Greek and Roman Antiquities British Museum*, Trustees of the British museum, London 1903.
- Walters, H. B., M. A., F.S.A., *Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum*, The Trustees, London 1914.

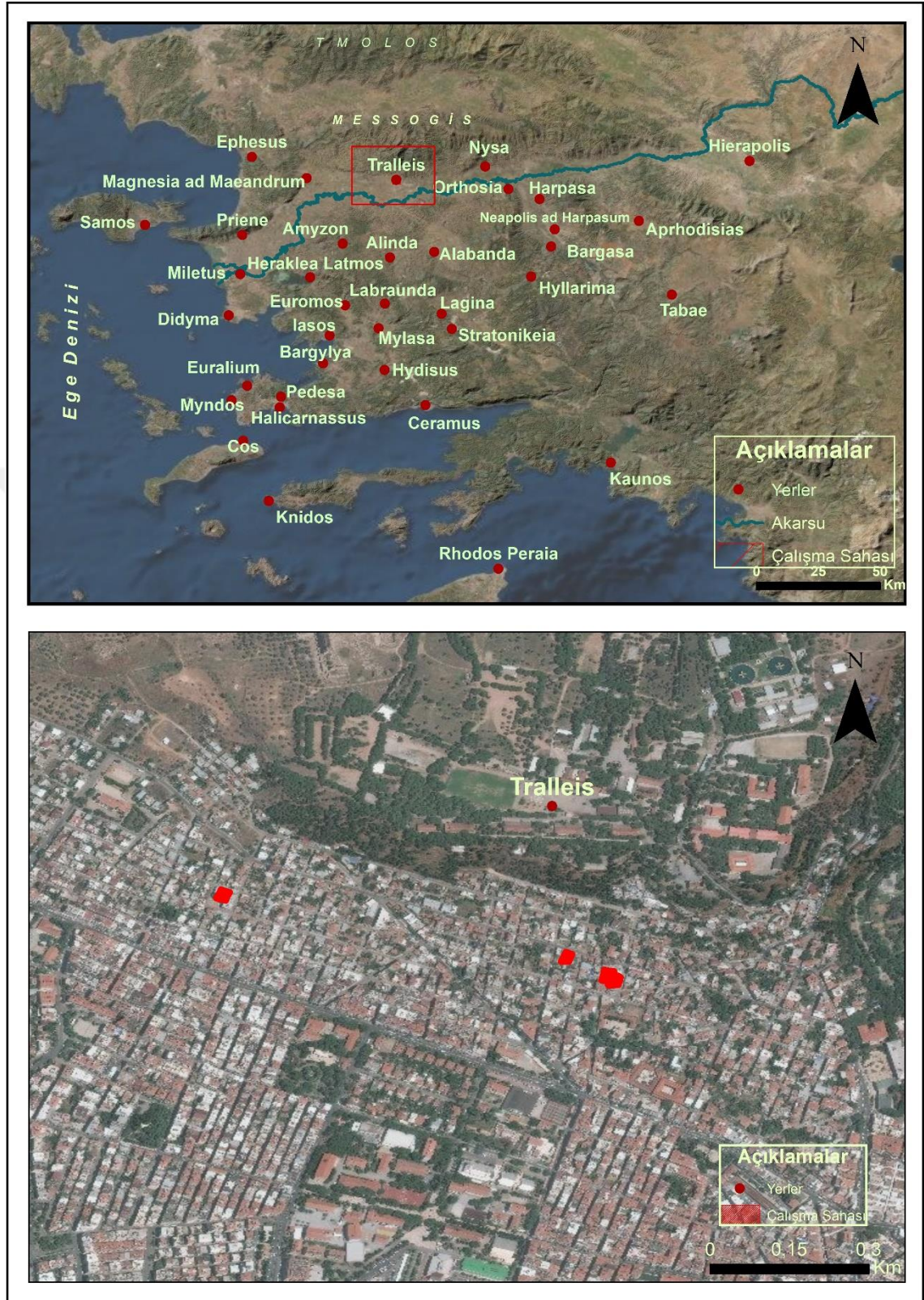
- Walters, H. B., M.A., F.S.A., *History of Ancient Pottery*, Charles Scribner's Sons, New York 1905.
- Weinberg, Davidson, Gladys, "Evidence for Glass Manufacture in Ancient Thessaly", *American Journal of Archaeology*, 66 (2), 1962, 129-133.
- Whitehouse, D., *Roman Glass in the Corning Museum of Glass Vol. 1*, Upstate Litho, New York 1997.
- Whitehouse, D., *Roman Glass in the Corning Museum of Glass*, Vol. 3, Hudson Hills, New York 2003.
- Wiles, David, *Mask and Performance in Greek Tragedy*, Cambridge University Press, 2007
- Williams, D., Ogden, J., *Greek Goldan- Jewellery of the Classical World*, British Museum, London 1994.
- Winter, Franz, *Die Typen Figürlichen Terrakotten I. Bölüm*, Verlag Von W. Spemann, Berlin und Stuttgart 1903.
- Yağız, Kahraman, *Kuzeybatı Anadolu'da İ. Ö. 1. Bin'de Ölü Gömme Gelenekleri*, (Yayımlanmış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, İzmir 2012.
- Yaylalı, A. "2006 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 29. *KST*, 1, Ankara 2008, 555-576.
- Yaylalı, A., "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", 30. *KST*, (3), Ankara 2009, 17-40.
- Yaylalı, A., "2008 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları", 31. *KST*, (2), Ankara 2010, 375-386.
- Yener, E., Özkan, M. K., "Aydın Merkez Alihan Oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996" *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, 7-9 Nisan 1997, 219-233.
- Yener, E., Saraçoğlu, A., "2012 Yılı Tralleis Kurtarma Kazıları", 35. *KST*, (2), Muğla 2014, 52-61.

- Yener, E., Saraçoğlu, A., Civelek, A., Gülçin, Y., Aydın, O., Atıcı, Ş., Tokgöz, M., N., “2013 Yılı Tralleis Kazıları”, 36. KST, (2), Ankara 2014, 425-440.
- Yılmaz, A., *2005-2010 Yılları Arasında Bulunan Parion Nekropol Kandilleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı, Erzurum 2012.
- Yılmaz, M. D., *Zeugma: Roma Lejyonları ve Madeni Teçhizatları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2015.
- Yüksel, Sonay, *Antalya Müzesi Roma Dönemi Kandiller*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Samsun 2019.
- Zeyrek, A., N., *Hierapolis-Kastabala, İ. S. 1. – 3. Yüzyılda Kentsel Gelişim*, Ege Yayınları, İstanbul 2018.
- Zoroğlu, U., *Kurul Kalesi Hellenistik Dönem Savaş Araç Gereçleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Ankara 2021.

HARİTALAR

Harita 1. Türkiye’de Aydın İli’nin Konumu, (Çizim. Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Akbaş)

Harita 2. Karia Bölgesi'nde Tralleis'in Konumu. **Uydu Görüntüsü 1.** Günümüzde Tralleis ve Mezarlar (Çizim, Oğuzhan Gürgen)

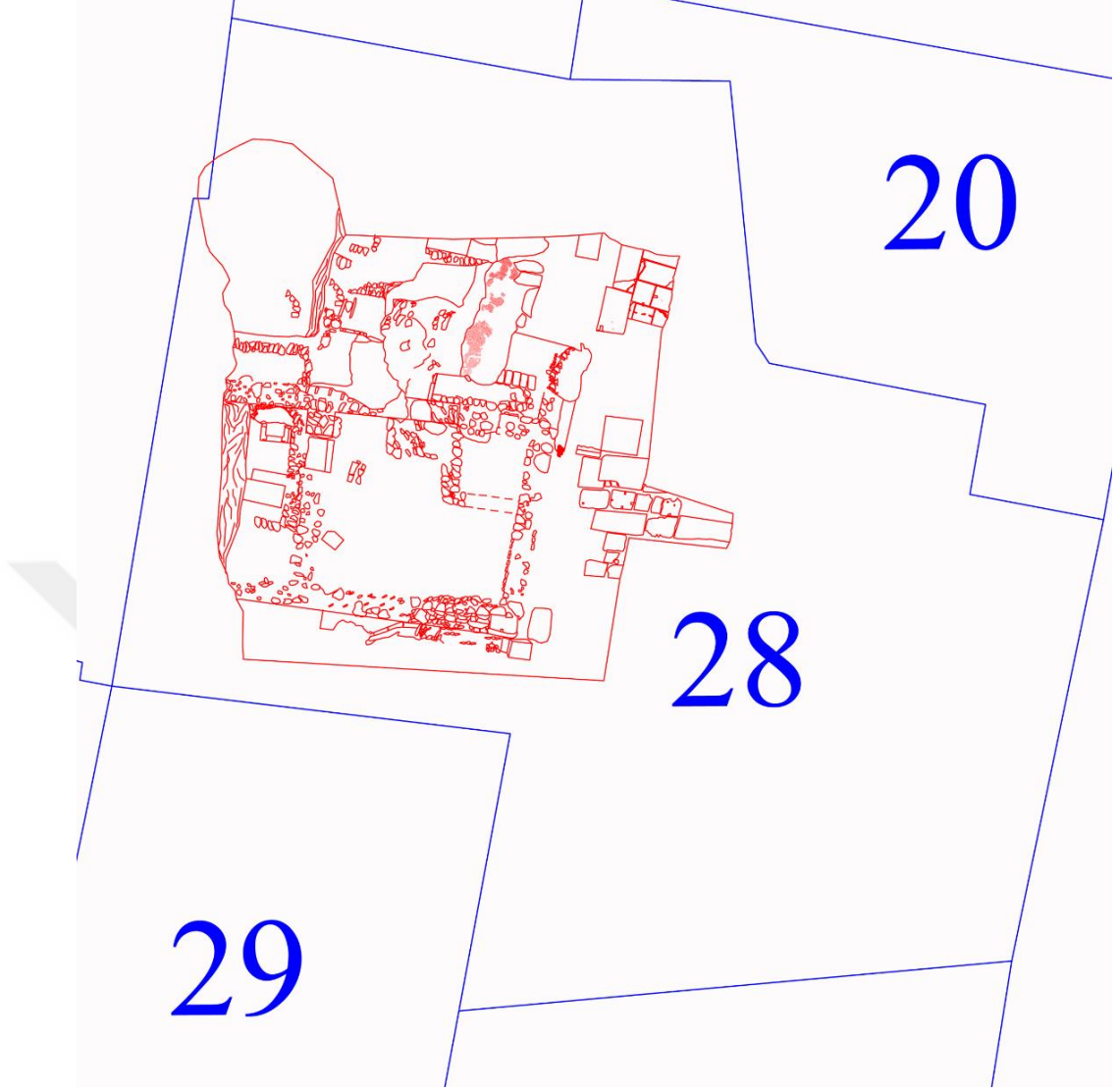

Uydu Görüntüsü 2. Tralleis 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı ve Mezarlar (Google Earth)

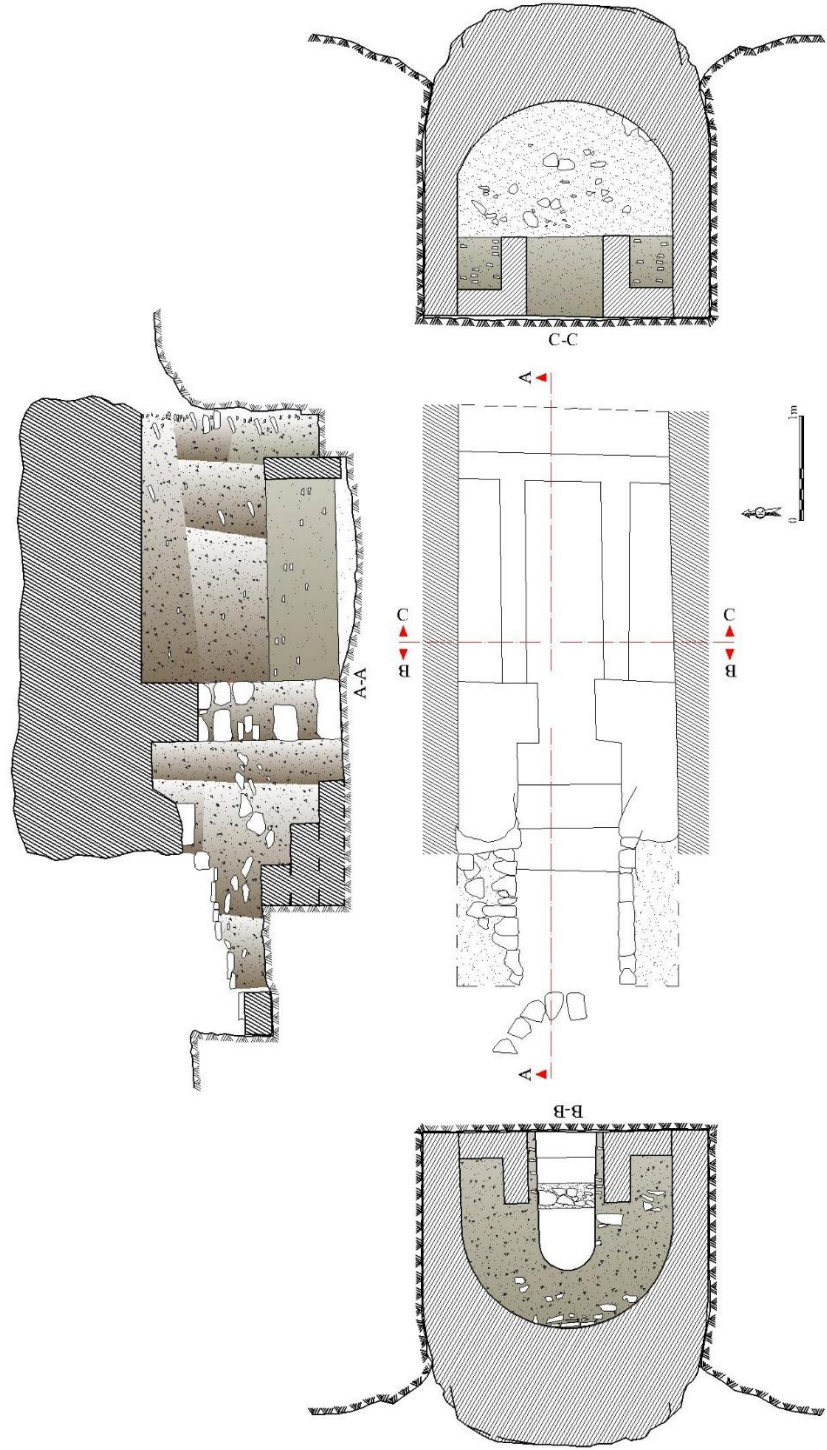
ÇİZİMLER

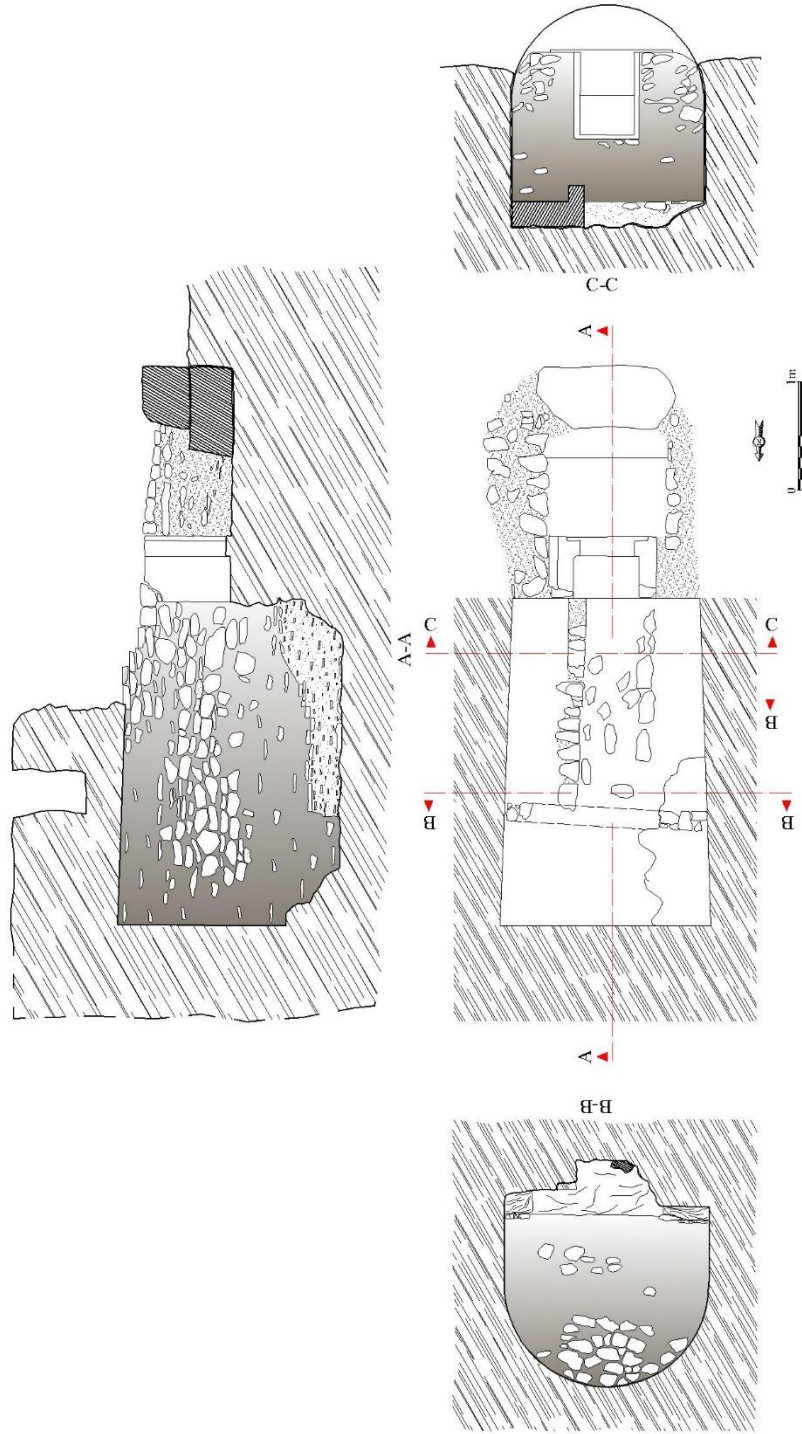
Çizim 1. Köprülü Mah. 419 Ada/28 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezar (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

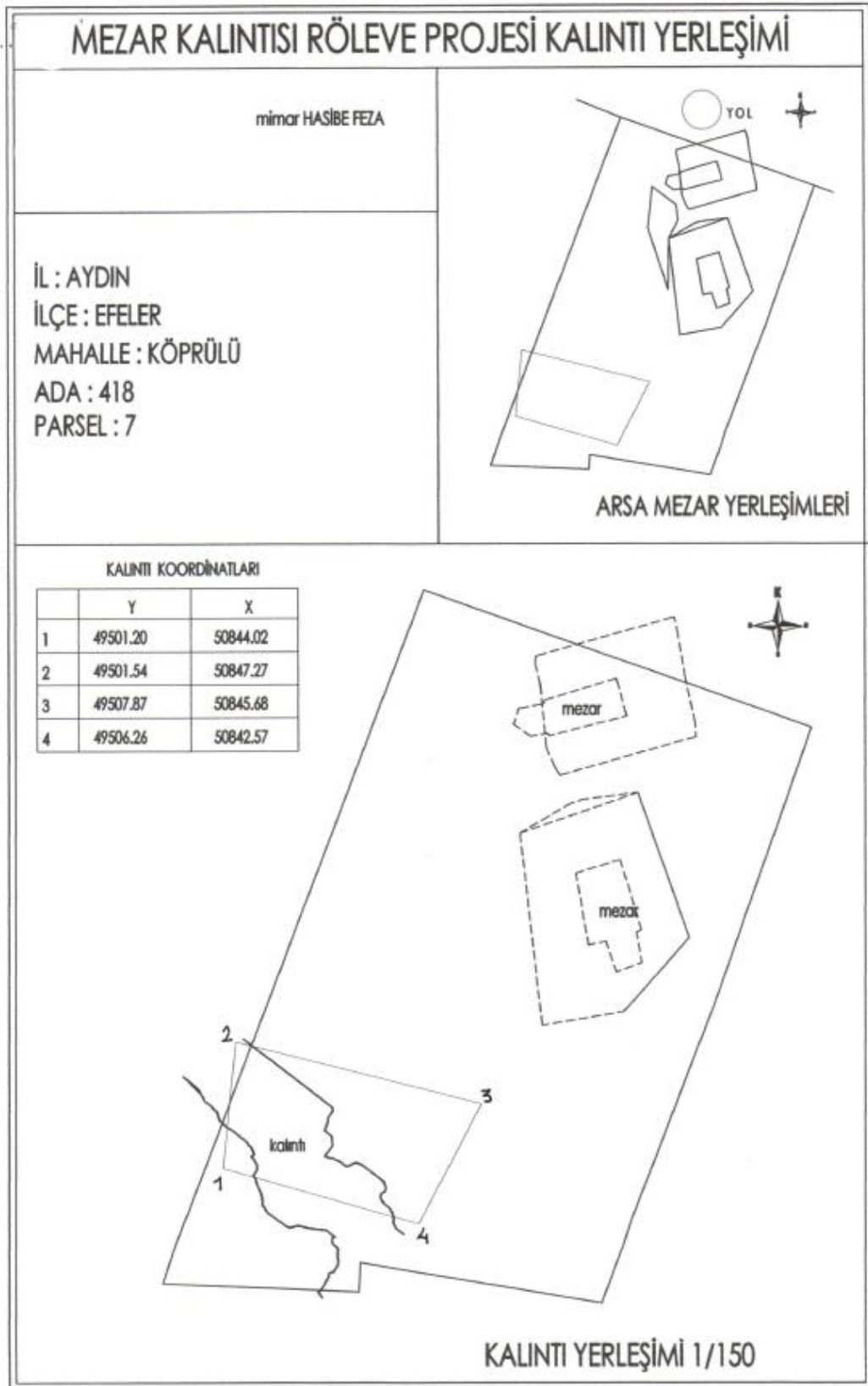
Çizim 2. Mezarların Parseldeki Konumu (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

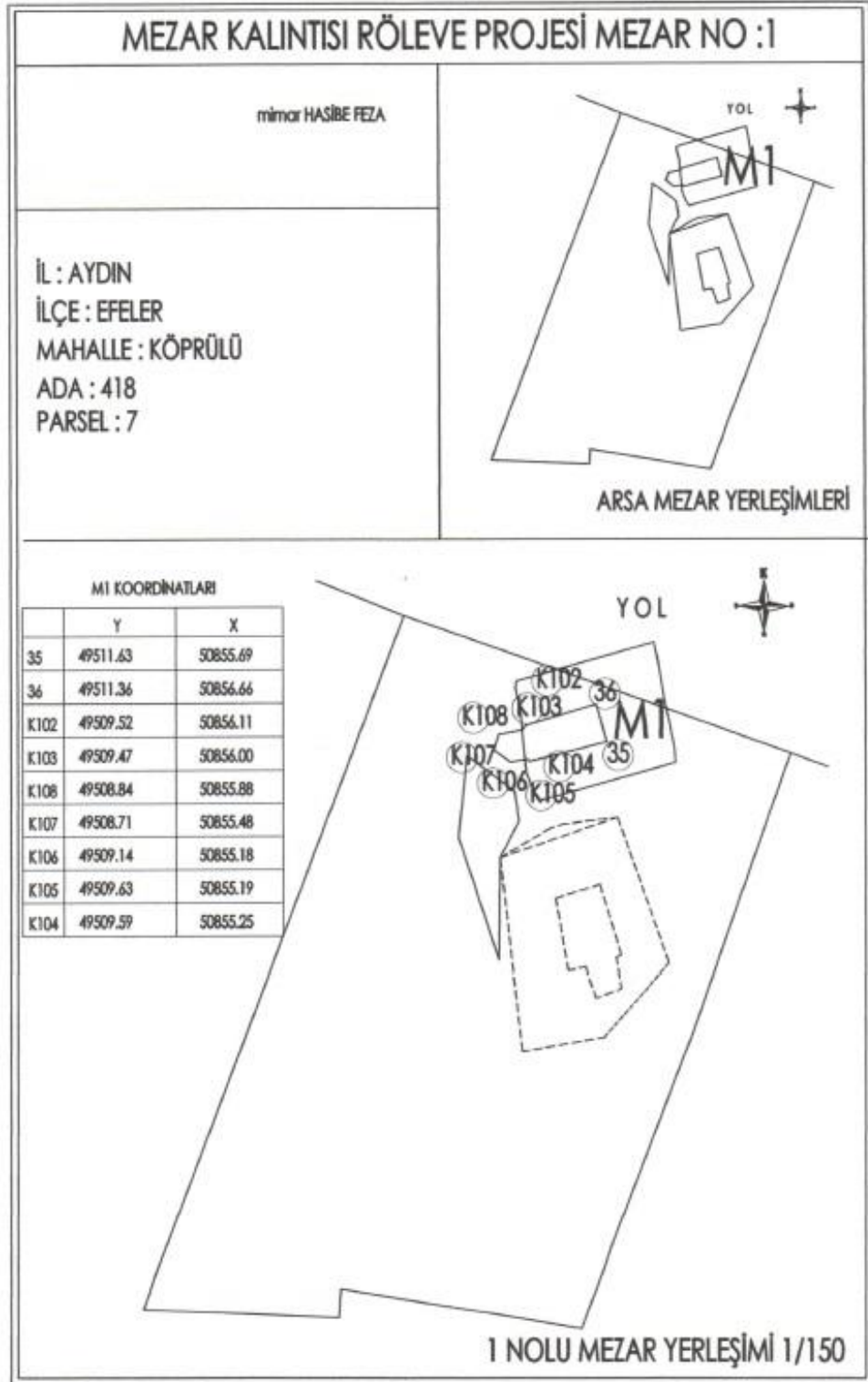
Çizim 3. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Plan ve Kesit Çizimleri (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

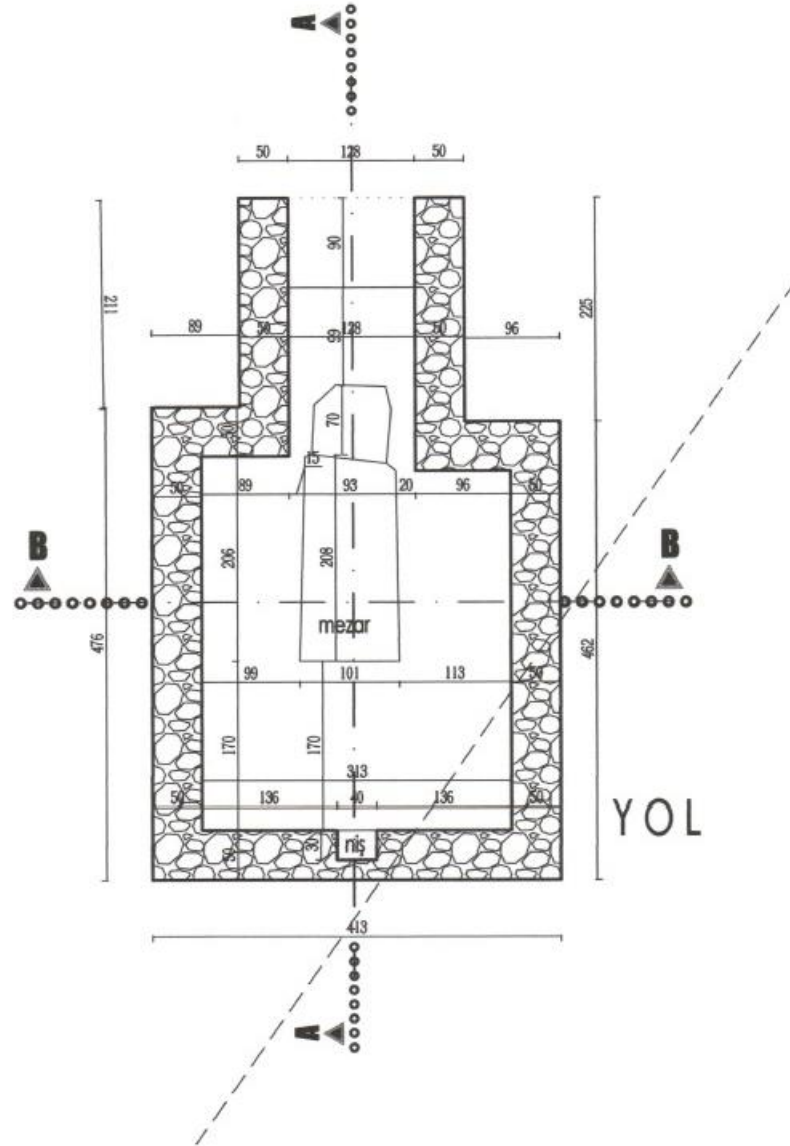
Çizim 4. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezar Plan ve Kesit Çizimleri (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Çizim 5. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezar Arazi Konumu (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

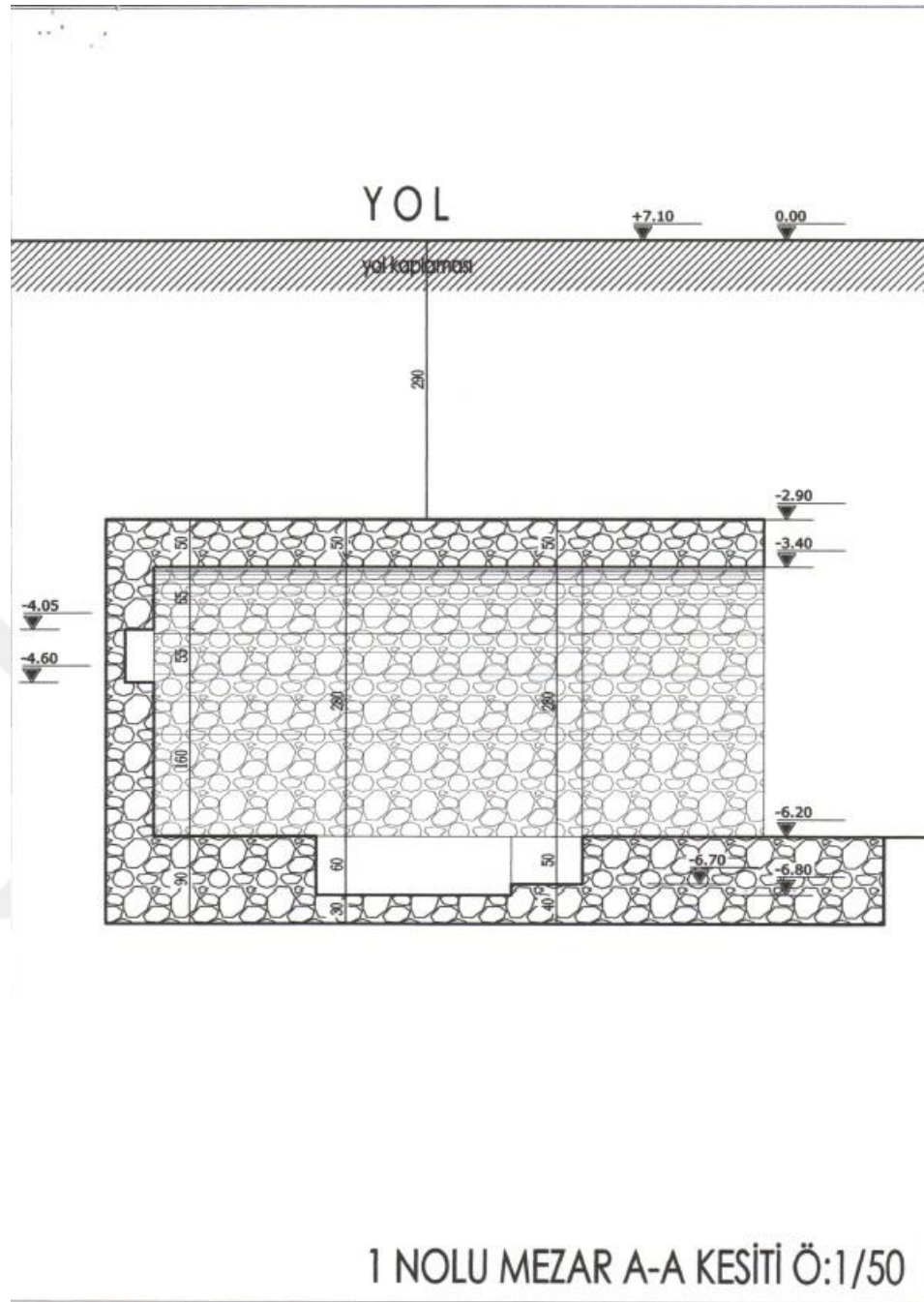

Çizim 6. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezar Arazi Konumu (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

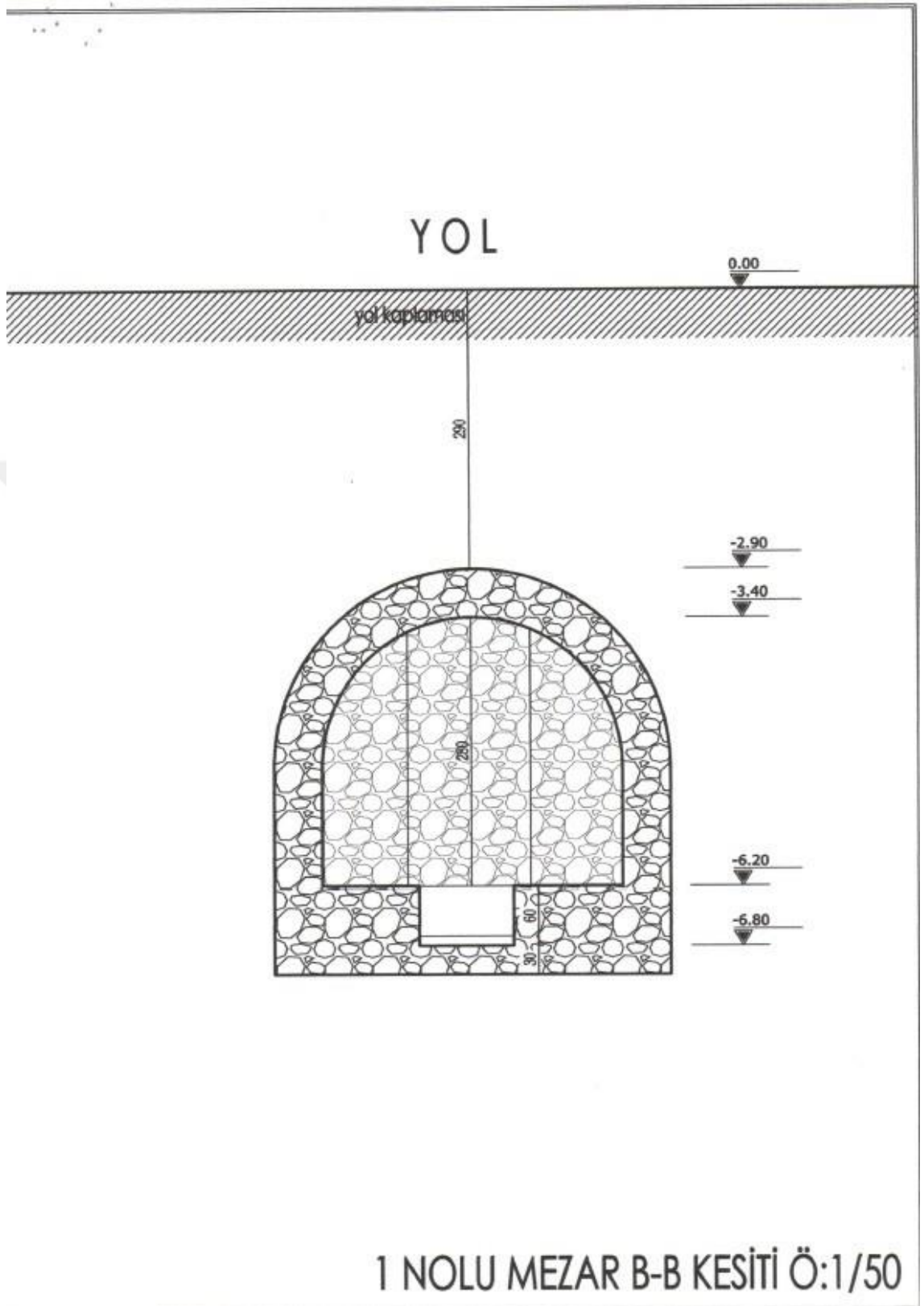

1 NOLU MEZAR PLAN Ö:1/50

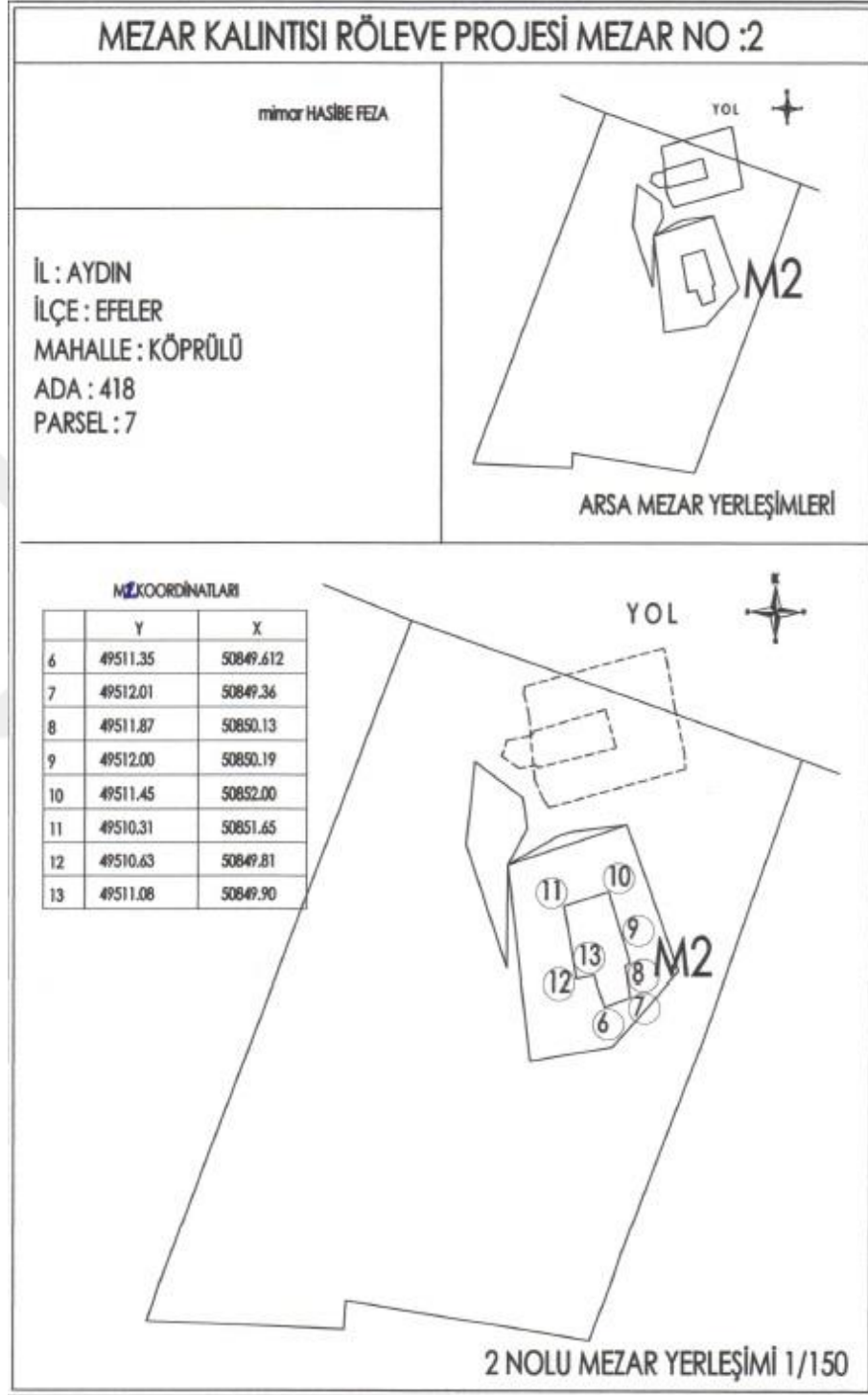
Çizim 7. Köprülü Mah. 418 Ada/7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Plan Çizimi (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

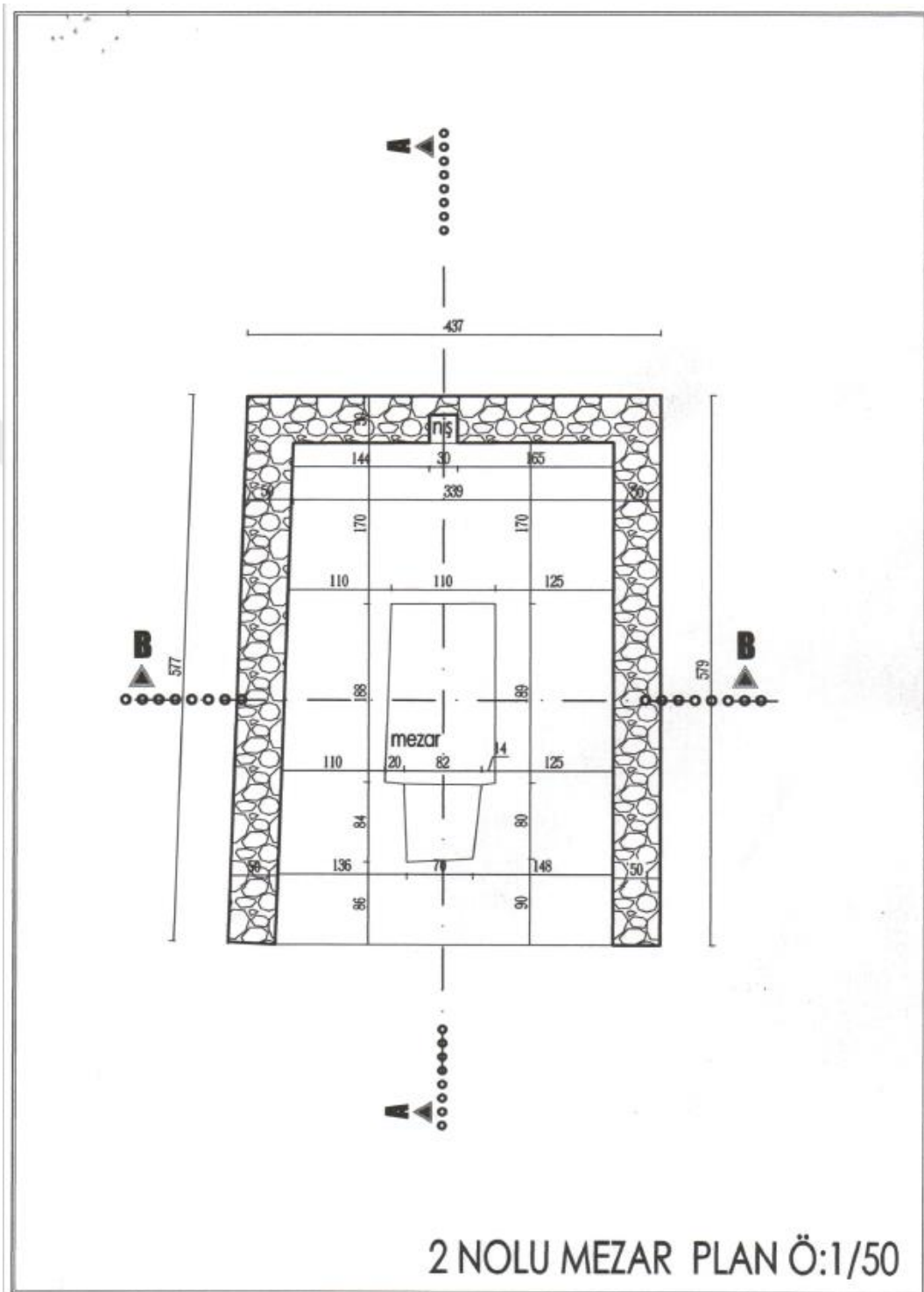
Çizim 8. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Kesit Çizimi (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

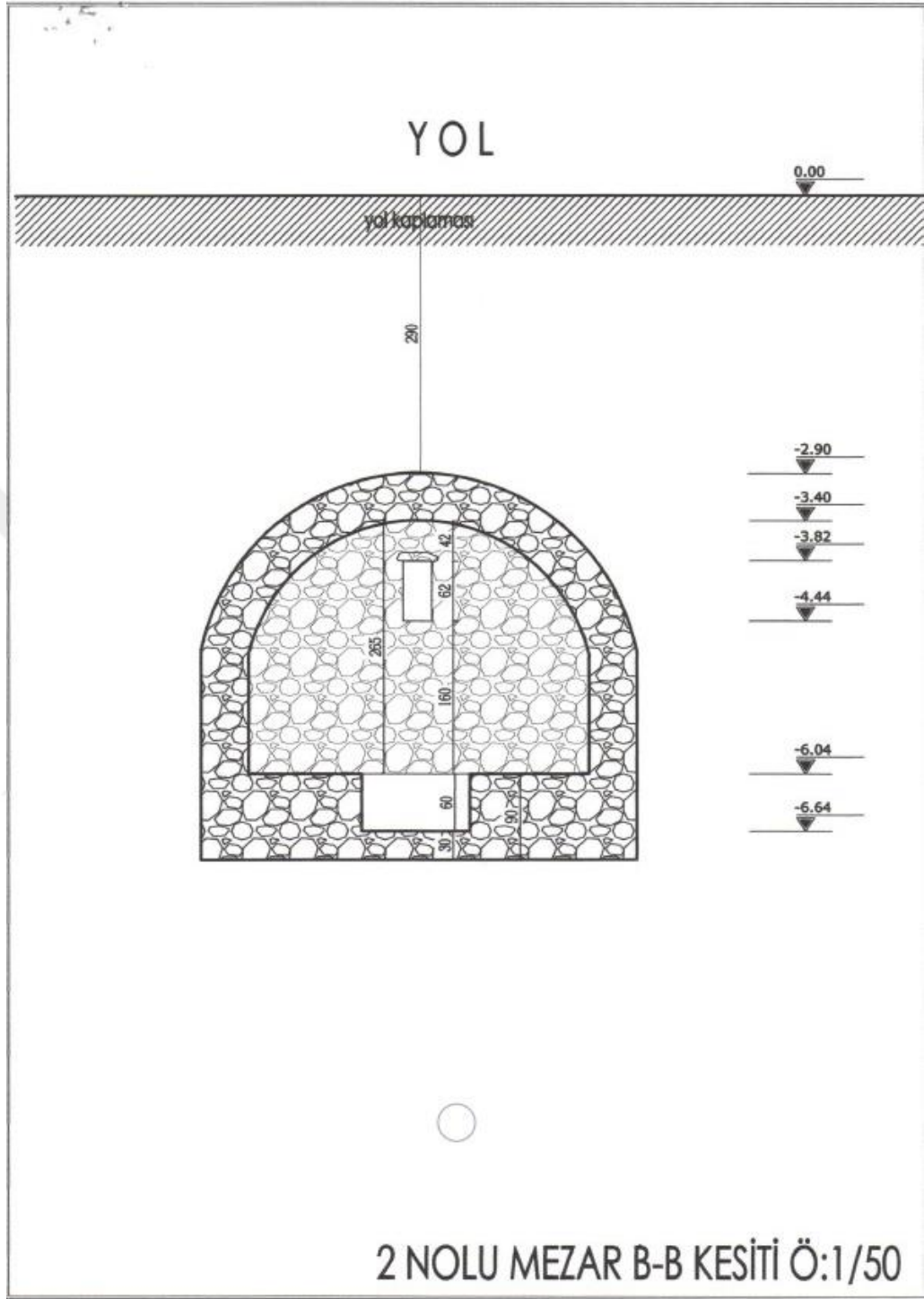
Çizim 9. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 1 No.lu Mezarın Kesit Çizimi (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

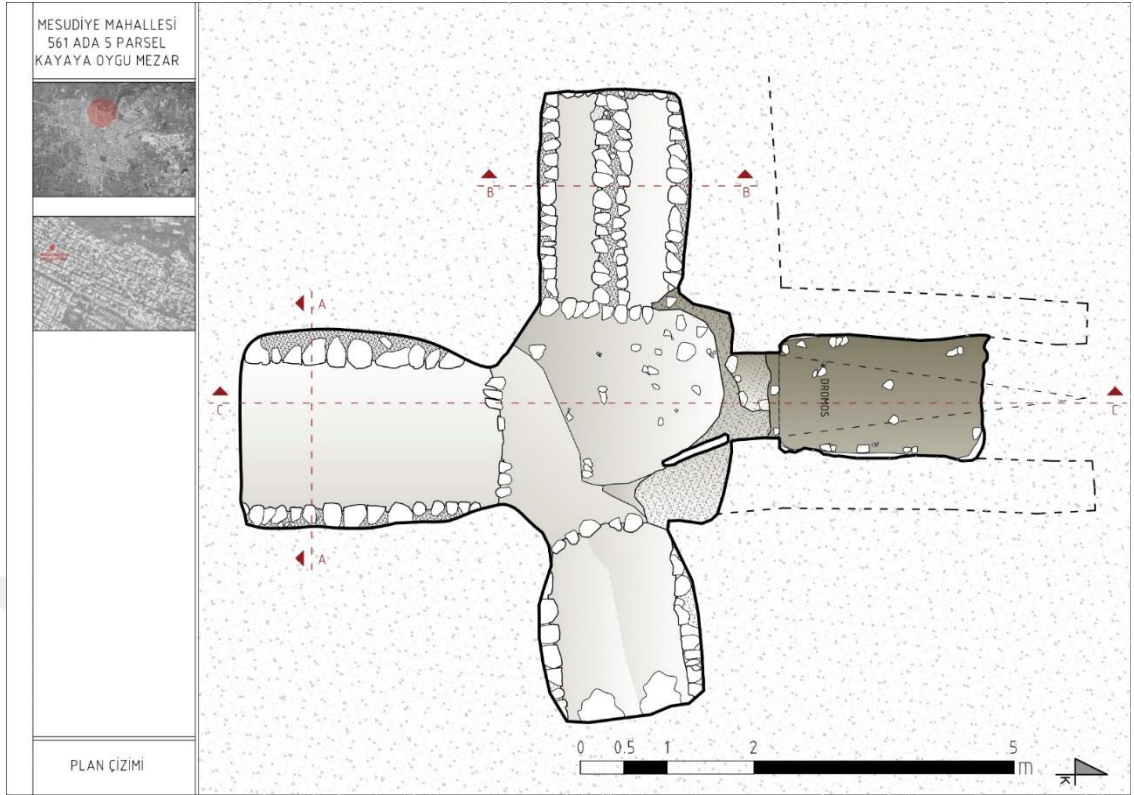
Çizim 10. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezar Arazi Konumu (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

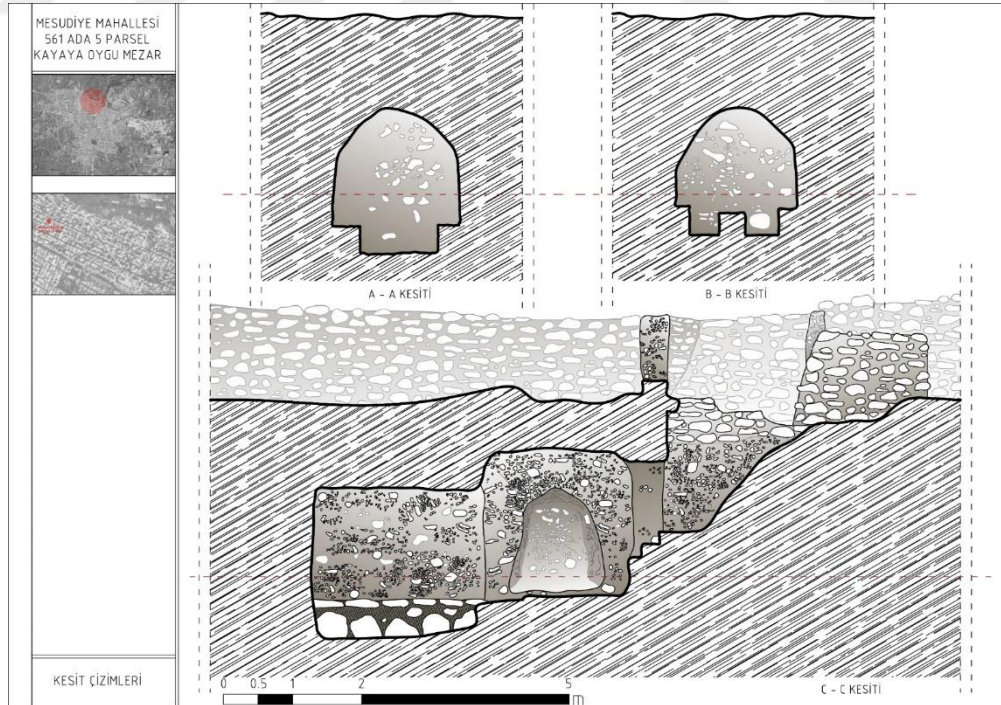
Çizim 11. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 2 No.lu Mezarın Plan Çizimi (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

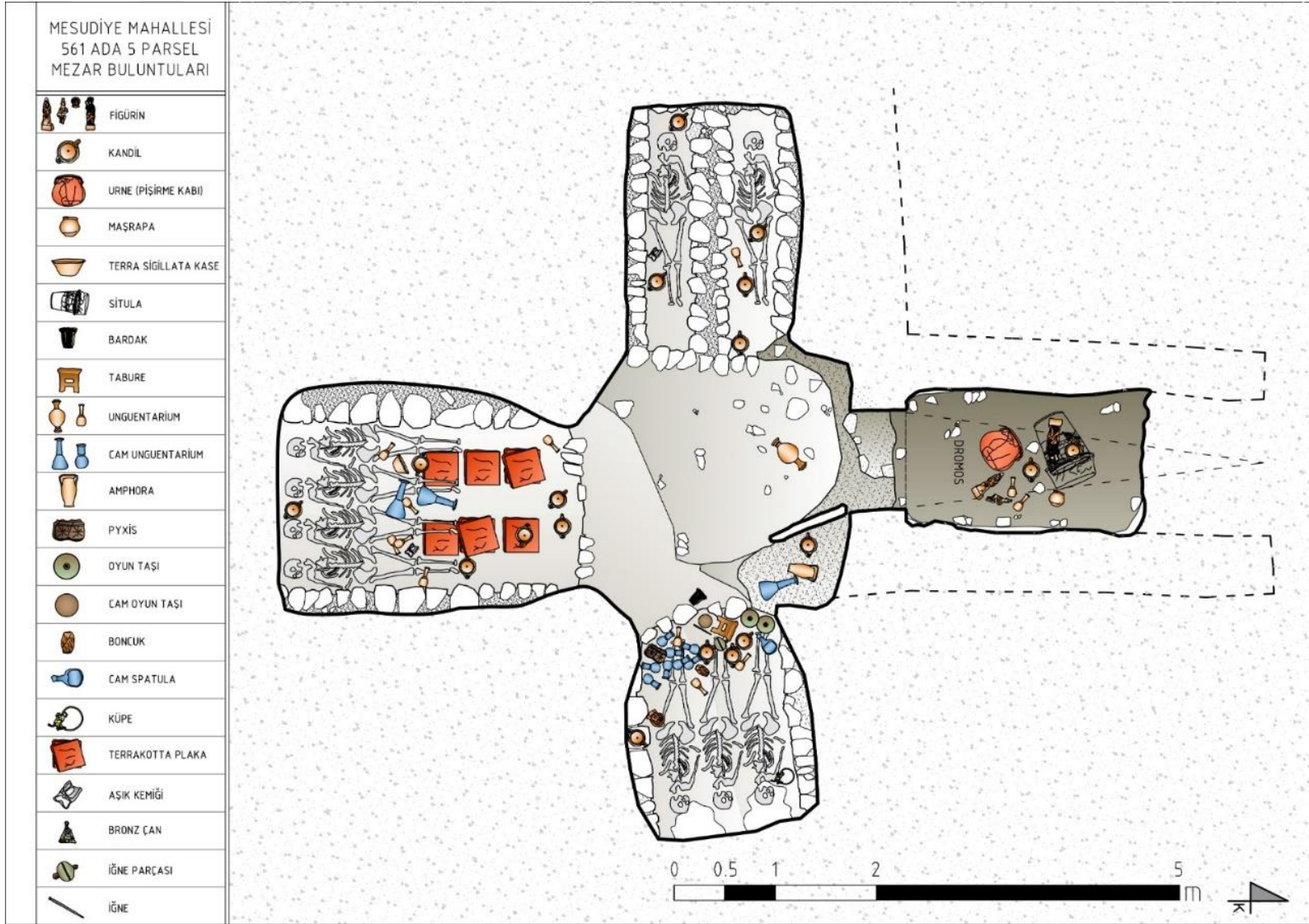
Çizim 13. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel'deki 2 No.lu Mezarın Kesit Çizimi (Çiz. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Çizim 14. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki Mezarın Plan Çizimi (Çiz. Arş. Gör. Çağrı ÇAKMUR)

Çizim 15. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki Mezarın Kesit Çizimleri (Çiz. Arş. Gör. Çağrı ÇAKMUR)

Çizim 16. Mesudiye 561 Ada 5 Parsel'deki mezarın buluntularının mezar içindeki yerlerini gösteren çizim (Çiz. Arş. Gör Çağrı ÇAKMUR)

RESİMLER

Resim 1. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 ve 2 No.lu Mezarlar. (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 2. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar İçi Kazı Alanı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 3. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Yüzey Görüntüsü (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 4. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Dolgu Toprağı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 5. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezar Girişindeki Blok Taşlar
(Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 6. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Girişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 7. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın İçinden Ayrıntı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 8. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın İçinden Ayrıntı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 9. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Kuzeybatı Köşesindeki Duvara Harçla Tutturulmuş Sunak (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 10. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Sunağı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 11. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 1 No.lu Mezarın Sunağı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 12. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezar (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 13. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın Toprak Dolgusu (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 14. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın İçindeki Toprak Dolgu (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 15. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın Girişi Son Hali (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 16. Köprülü Mah. 419 Ada 28 Parsel 2 No.lu Mezarın İçi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 17. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Girişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 18. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Ayrıntısı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 19. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 1 No.lu Mezarın Ayrıntısı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 20. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu mezarın Kalıntıları (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 21. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezarın Ayrıntısı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 22. Köprülü Mah. 418 Ada 7 Parsel 2 No.lu Mezarın Genel Görünümü (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 23. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromos Duvarı (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 24. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosu ve Girişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 25. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Girişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 26. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Doğu Nişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 27. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Batı Nişi (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 28. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Güney Niş (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

Resim 29. 561 Ada 5 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosundaki Situla Mezar (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

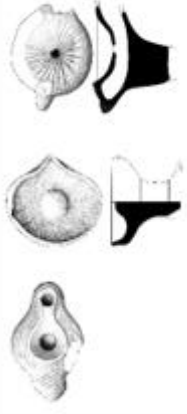

Resim 30. 418 Ada 7 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosunda Ele Geçen Situla Mezar (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

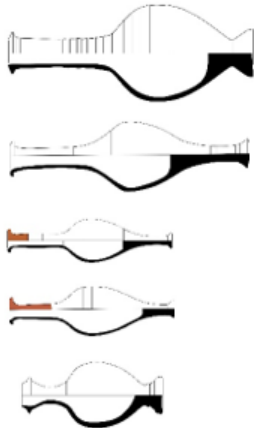
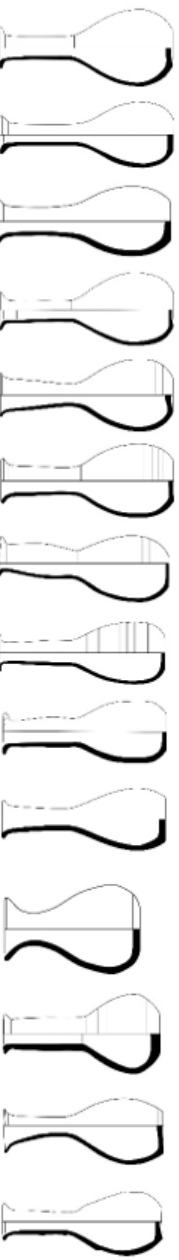

Resim 31. 418 Ada 7 Parsel'deki Oda Mezarın Dromosunun Sol Ele Geçen Situla Mezar (Foto. Aydın Arkeoloji Müzesi Arşivi)

EKLER

Tarih	TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ PİŞMİŞ TOPRAK KANDİL FORMLARININ KRONOLOJİK DİZİLİMİ				
MÖ 2.yy					
MÖ 1.yy					
MS 1.yy					
MS 2.yy					
MS 6.yy					

EK I. Kandiller kronolojik dağılımı

Tarih	TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ PİŞMİŞ TOPRAK UNGUENTARIUM FORMLARININ KRONOLOJİK DİZİLİMİ			
MÖ 2.yy				
MÖ 1.yy				
MS 1.yy				
MS 2.yy				

EK II. Unguentariumlar kronolojik dağılımı

Tarih	TRALLEİS GÜNEY NEKROPOLÜ CAM KAPLARININ KRONOLOJİK DİZİLİMİ		
MS 1.yy			
MS 2.yy			
MS 5-6.yy			

EK III. Cam eserler kronolojik dağılımı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Sinem COŞKUN
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	BİLDİRİLER - Akkan, Y., Tavukçu, A., Temür, A., Aydın Tavukçu, Z., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., Atalay, A., Albayrak, S., Çelik, M., “<i>Alabanda 2015</i> “, 38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Edirne, Türkiye, 23-27 Mayıs 2016, cilt.1, ss. 305-328. - Akkan, Y., Tavukçu, A., Temür, A., Aydın Tavukçu, Z., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., Atalay, A., Albayrak, S., Çelik, M., “<i>Alabanda Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları-2016</i> “, 39. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Bursa, 22-26 Mayıs 2017, cilt.1, ss. 421-430. - Tavukçu, A., Temür, A., Aydın Tavukçu, Z., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., “<i>Alabanda 2017</i> “, 40. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Çanakkale, 7-11 Mayıs 2018, cilt.1, Ankara 2019, ss. 147-160. - Tavukçu, A., Temür, A., Aydın Tavukçu, Z., Yılmaz Erkovan, N., Ceylan, M., Coşkun, S., Eker, K., Avli, A., “<i>Alabanda 2018</i> “, 41. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Diyarbakır, 7-21 Haziran 2019, cilt.1, Ankara 2019, ss. 135-146.

	KİTAPTA BÖLÜM - Doğudan Batıya 70. Yaşında Serap Yaylalı'ya Sunulan Yazılar, “<i>Son Dönem Kazılarıyla Tanımlanan Yeni Bir Yapı: Alabanda Doğu Hamamı</i>”, (2019) AYDIN TAVUKÇU, Z., CEYLAN, M., COŞKUN, S., EKER, K., Bilgin Kültür Sanat, Ed. Aydın ERÖN, Emre ERDAN, ISBN: 978-605-9636-70-4, (Yayın ID 5118485). - Aydın Tavukçu, Zerrin, Coşkun, Sinem, “Tralleis Güney Nekropolü’nden Minyatür Cam Şişeler” <i>Anadolu Arkeolojisine Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu’na Armağan</i>, (91-106), Bilgin Kültür Sanat Yayınları Ankara-2021. MAKALE - Aydın Tavukçu, Z., Coşkun S., Kocaeli Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesinden Bir Grup Terrakotta Aphrodite Figürini, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2018, ss. 1275-1290.
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	- 2509207 Yükseköğretim Kurumları tarafından destekli bilimsel araştırma projesi, Araştırmacı ULUSLARARASI, Ülkemizde Yapılan Ulasal ve Uluslararası Kazı Yüzeyaraştırması ve Arkeometri Çalışmalarının Tanıtılması 17/03/2015-17/06/2016 Tamamlandı
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
Tarih	